

F106
1883

ქართული ბიბლიოთეკა

№ № IX და X სექტემბერი და ოქტომბერი

F 359

—————

ქუთაისი.

თ. შუტრა გ. წიგნების სტამბა.

1883

1883

საგარეო საქმეთა მინისტრის
კაბინეტის განკარგულებაში

საგარეო საქმეთა მინისტრის კაბინეტის განკარგულებაში

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 15 Октября 1883 г.

1883

საგარეო საქმეთა მინისტრის
კაბინეტის განკარგულებაში

სანიენელი მსროლელი.

(გაგრძელება) *).

III.

სტურსონს აქ ერთი ღლით დარჩენამ ამაოდ არ ჩაუარა. ღიდად კმაყოფილი იყო, რომ მარიამს გაუმეგობრდა და ვაჭარი მოხიბლა. თუმცა სტურსონს ჟინიანი, ამპარტავანი და მრისხანე ხასიათი ჰქონდა, მაგრამ ისე არავის შეეძლო ყველა ესიამოვნებინა, როგორც მას; თავის წადილის მისახწვევად საჭირო იყო სუყველასთვის თავი შეეყვარებია, ამიტომაც მისსიონერს განსაკუთრებით ყურადღება მიაქცია, რადგან მას დიდი გავლენა ჰქონდა მარიამზედ. სტოკფლეტს ყველანი დიდ პატივსა სცემდნენ, იველანდი და სხვა ვაჭრები თუმცა ჩუმ-ჩუმად დასცინოდნენ, მაგრამ ცხადად წინააღმდეგობა ეშინოდათ, იმიტომ რომ პატივცემული მოხუცი მართებლობისა და ხალხის საყვარელი იყო. სტურსონი ადვილად მიხვ-

*) იხილეთ № № 7 და 8 (ქართული ბიბლიოთეკა)

და, თუ მისიონერს ზოგორ აუბას თვალეზი; ღიდი მოთმინებით უგდებდა ყურს იმის უბოლოვო ნაამბობს ლაპლანდიელებზედ, იმათი მდგომარეობის გაუმჯობესობაზედ, იმათ გაქრისტიანებაზედ და როცა იველანდს და მისიონერს ლაპარაკი მოუვიდოდათ, სტურსონი მაშინვე მისიონერის მხარეს დაიჭერდა ხოლმე; სხვა კაცი ამის ალაგას, უეჭველია, დიდი ყურადღებით მოესმენდა ამ უცნობი მთაბარობის მიმღევი ხალხის შინაურს ცხოვრებაზედ და იმათ გონების გახსნაზედ, სტურსონისთვის კი არა თუ მოსაწყენი, უსიამოვნოც იყო ამის გაგება, მაგრამ, როდესაც ლაპარაკს ჩამოავდებდნენ აქაურს ვაჭრებზედ, იმათ სახლობაზედ, იმათ მდგომარეობაზედ და შეძლებაზედ, მსაჯული სმენად ვადიქცეოდა. მტკობოდა, რომ იველანდი სხვებზედ უფრო გამოჩენილი იყო, რადგან ის თავის მოძმე ვაჭრებს თავილით და სიამაყით მოიხსენიებდა, თანაც სიმდიდრით ძალიან თავი მოჰქონდა. სტურსონი ისე ბერხიანად შეუდგა გამოკითხვას, რომ ვაჭარს ათქმევინა იმის გულისწადილი.

— მაგ ვაჭრებს სუყველას კარგად ვიცნობ, სთქვა იველანდმა, — ზოგმა მაგათგანმა ეხლა დაუხმირეს ჩემთან სარული, ბიუილით გადახვდა თავის ქალს, — ბევრი მდიდრებიც არიან, მაგრამ ტარიელი ვაჭრისტუმრებია. შრც ისე ადვილია იმათი სურვილის ასრულება.

— ჩასაკვირველია, სიმდიდრე არ შეადგენს კაცის ბედნიერებას, უთხრა სტოკფლეტმა.

— რაც გახდეს, გახდეს, გეტყვით ჩემი გულის ამბავს, წამოიძახა ვაჭარმა, — ლმერთმა შეძლება საკმაოდ მომცა და მაგ ქალს მეტი ვინ გამაჩნია. მითონ იცის, ვინც უნდა ამოიჩიოს, ოღონდ უყვარდეს. მითონაც გაიხაროს და მეც მანუგეშოს! რაც უნდა ცარიელი ჯიბე ჰქონდეს ჩემს სიძეს, მე მაინც იმდენი მაქვს, რომ შევიძლებ გავუმსო ჯიბე. შეხედეთ, ბატონო სტოკფლეტო, აგერ თქვენი მლავი მოდის, განა ქვეყანაზედ ლაპლანდიელზედ ჯიუტი ვინმე გაგონილა! ხომ სთხოვეს, თან სკრიპკა მოეტანა და იმას კი თოფი გადუკიდნა მხარზედ და უთუოდ აქამდის დაეხეტებოდა სადმე კლდე-ღრეებში.

მლავი მიწოდებულ ნელ-ნელად მოდიოდა, სახლთან ახლოს მარიაში გამოეკება. სტურსონი შორიდან ათვალისებდა, მლავი როგორ წამოწითლდა და თან ილიმებოდა, როდესაც ახალ-გაზდა ქალმა დაუწყო იმას ლაპარაკი. იველანდმა რაკი დაინახა, რომ მლავმა სანადირო აბკიდან გადმოაწყო მოკლული ფრინველები, ყველაფერი აპატია ამ კაცს და სთქვა: — ეგ გემრიელი ფრინველებია, მაგაზედ ნადირობა ძნელია, მლავმა იცის, რითიც მასიამოვნოს, ეგ კეთილი და ყოჩალი ვაჭ-კაცია.

— ზანა კი მაროდელია? ჰკითხა სტურსონმა.

— სხვა ლაპრანდიელებივით მშვენიერი მსროლელი არის, უბასუხა ვაჭარმა, — თოფებს თითონვე

აკეთებენ და სწორედ საოცრად ხმარობენ; ფრინველებს ფრენის დროსაც თოფს არ ააცილებენ.

სტურსონმა შეხედა ოლაფის მოკლე და უშნო თოფს და ზიზღით გაიღიმა.

— მითი ესცადოთ, ბატონო სტურსონო, უთხრა იველანდმა, — გავიდეთ გარეთ და თქვენ მიზანი დაუნიშნეთ. მერწმუნეთ, სწორედ გაოცდებით.

მსენი მინდორზედ გამოვიდნენ, აქ ოლაფი და მარიამიც დაუხვდნენ.

— ღიდი ხანია გელით, ოლაფო, უთხრა იველანდმა, — მუსიკით მერეც შევექცევით, ეხლა დანახე მსაჯულს, რომ სხვა ნიჭიცა გაქვს. შერ დამიჯერებია, რომ კაი მსროლელი ხარ. აბა, თავი იზინე, ხომ ყველას აჯობებ სროლაში?

სტურსონმა ოლაფს თოფი გამოართვა და მოჰყვა ხარხარს: ერთ ხის ნაჭერში ჩარჭობილი იყო მოკლე, უშნოდ გაკეთებული და გაქანგული ლულა, ვეებერთელა ჩახმახი რალაც სხვანაირი მოყვანილობისა ჰქონდა და თითქო რამწამს ამ თოფიდგან გაისროდნენ, მაშინვე ეს თოფი ლუკმა ლუკმად დაიშლებოა. სტურსონი სცდილობდა თოფი გაესროლა, მერე მოუბრუნდა ამათ და უთხრა: — მეც კაი მსროლელი ვარ, მაგრამ შეუძლებელია ამისთანა უმსგავსო და უშნო თოფიდან გასროლა.

— ზინდათ დაენაძლევდეთ სამს ტალერზედ, რომ აი იმ ფრინველს, თევზი-ყლაპიას, ზღვას რომ დასტრიალებს, ოლაფი მოჰკლავს? სთქვა იველანდმა.

— დენაძლევედეთ, უბასუხა სტურსონმა.

— აბა, ესროლე, მლაგო, დაიძახა ვაჭარმა, —
 ნუ კი შემარცხვენ, ძმაო!

მლაგმა თოფი მარდად ასწია, მხარზედ მიიღო,
 ცოტად ჩაღუნა თავი და ერთს წამს გაისროლა.
 შრინველი ზღვაში ჩავარდა.

— აკი გითხარით, მსაჯულო! დაიძახა სიცილით
 ვაჭარმა და სტურსონს სიამოვნებით გამოართვა სამი
 ახლად მოჭრილი, ელვარე ტალერი.

იველანდი ერთს წუთს ჰფიქრობდა, გაუყოს თუ
 არა შკოლის მასწავლებელს მოგებული ფული,
 გადაატრიალ-გადმოატრიალა, მერე თავისი გულ-კე-
 თილობა ტუტუტუკობად ჩასთვალა და ამჯობინა თავის
 ჯიბის შემატება, რადგან, იმისის აზრით, უფნურ
 ლაპლანდიელებისთვის ფული საჭირო არ იყო. ბო-
 ლოს იმითი გაათავა, რომ მლავს მოწყალებით ბე-
 ჭებზედ ხელი დაჰკრა და უთხრა:

— საუცხოვოდ მოვიდა საქმე, მლაგო, ხვალ
 ჩემის დუქნიდამ, რამდენიც გინდოდეს, წაიღე ტყვია-
 წამალი. ამითი გაათავდა საქმე. იველანდმა თავისი
 სტუმრები მხიარულად მიიწვია სახლში, უბრძანა
 მიერთმეინათ ყავა შკოლის მასწავლებლისთვის, მის-
 ცა იმას ციგარა და სანთელიც თავისი ხელით აუნ-
 თო. მოჰყვენ ფუნჯის გაკეობას და იმის სმას.
 სტუმრებიც მოემატნენ: აქაური ადგილობრივი პას-
 ტორი და ზოხტიც ეწვივნენ. მართს საათს შექდეგ
 დიდი მხიარულობა შეუდგათ, უბოლოვოთ სცლიდ-

ნენ ბოთლებს, დაიწყეს სადღერგძელოები მაზრის მსაჯულისა, სტუმართ-მოყვარე მასპინძლისა და იმის მშვენიერის ქალსა.

ვაჭარმა მარიამი ამღერა, მერე მღავეს სთხოვეს.

— იმღერე რამე, შე უხიაკო, შესძახა ჩაღლეულმა შობტმა, — იმღერე, თქვენებური რალა: ზინგ-ზანგ რომ იცი! აი ის შენი მოგონილი, განსვენებულ ბოლმბოვს, იმ ცხოვრებულს რომ უყვარდა, მერე მოუბრუნდა სტურსონს და უთხრა:

— მე ლაპლანდიელების სიმღერაზედ ვამბობ. ადამიანი გაგიჟდება, რომ გაიგონოს იმათი ჩვეულებრივი სიმღერები, სწორედ ღორების ღრუტუნსა და გოჭების ჭყვირილსა ჰგავს, მაგრამ მღავემა ეგ სიმღერა ისე მოაწყო, რომ იმათი დაწყველილი ენაც კი ტკბილი და ქლეროვანი გამოდის.

— მერე მაგ სიმღერაში რა გრძნობაა გამოხატული? ჰკითხა სტურსონმა.

— წუხილი სამშობლოს დატოებისა, საყვარლის უნუგეშობა და სხვა, უთხრა სიცილით შობტმა, — ეგ სიმღერა მაშინ უფრო კარგია, როცა ორნი მღერობენ; ქალო მარიამ, თქვენც ხომ იცით ეგ სიმღერა? მღავეთან ერთად იმღერეთ და შეგვაქციეთ!

ვაჭარმა ანიშნა, რომ ქალს ემღერა. მარიამი და მღავეი ფორტებიანს მიუახლოვდნენ და მოჰყენენ სიმღერას. სატყეები არავის ესმოდა, მაგრამ

სიმღერის კილო ისე ტკბილი იყო, ისეთი გულ-
 საცემი მწუხარება გამოიხატებოდა იმ სიმღერაში,
 რომ რამდენჯერმე გაამეორებინეს. სტურსონი გაო-
 ცებული დარჩა მლაფის დაკვრით და იმის მუსიკალუ-
 რის ნიჭით. მსაჯული ეხლა მთლად თანაუგრძ-
 ნობდა ახალ-გაზდა კაცს, მაგრამ უცბად, როდესაც
 შეხედა მარიაშსა და იმას, შეამჩნია, რომ საბკალო
 მასწავლებელმა სიმღერის დროს რამდენჯერმე
 აღერსიანად გადახედა თავისთან მდგომს ქალს.
 სტურსონს გული აემღერია, მერე კი, ერთს წუთს
 შემდეგ სასაცილოთაც არ ეყო თავისი ეჭვი,
 ისე—რომ თითქმის ხმა-მალლა დაიწყო სი-
 ცილი.

როცა მლაფმა გაათავა სიმღერა, ქების შესხ-
 მაზედ მორცხვად ყველას თავი დაუკრა, სტურსო-
 ნიც სხვებს უკან არ ჩამოურჩა, დაუწყო ქება და
 მერე დაუმატა:

— იმედი მაქვს, მეც მეწვევო, როცა მოვეწ-
 ყობი. შენი დაკვრამოუხდება ჩვენს ლხინს. შოველ-
 თვის სასიამოვნოა საზოგადოებაში შენისთანა კა-
 ცის ნახვა, ან არა და უფრო შენი დაკვრის მოს-
 მენა. სტურსონმა სთქვა თუ არა ესა, თითონვე
 გაეცინა თავის მოსწრებულს სიტყვებზედ.

ამაზედ მკრთალს მლაფის სახეს გადაჰკრა სი-
 წითლემ, სტოკულებმა ხელი დაადო მხარზედ და
 მშვიდად უთხრა:

— ხვალ მივდივარ და რამდენიმე დღით მიხდა

თან წაგიყვანო, ჩემო შეილო, იმედი მაქვს, რომ
ის დროც მალე დაგვიდგება, როცა ერთმანერთს
ალარ გავშორდებით.

— თქვენ ხომ არა ვნებავსთ ეგ მქადაგებლად
და მისსიონერად გახადოთ? ჰკითხა სტურსონმა.

— ღიად, უპასუხა სტოკფლეტმა, — მლავს მა-
გისი ნიჭი აქვს. აქ მაგისი ალაგი არ არის, დროა
წავიდეს თავის საწყალს მოძმეებთან, ასწავლოს და
უქადაგოს იმათ ლეთის სიტყვა; უბრალოდ არ უნდა
აიაროს ამისმა ცოდნამ, ამის ხალხისმიერ სიკვარულ-
მა; მმართველობა, იმედი მაქვს, დათანახმდება, ამი-
ტომაც, ბატონო სტურსონო, როგორც ხედავთ,
მლავი ვერ შეგაქცევსო თავისი სიმღერით და დაკ-
რით ვერც თქვენ და ვერც თქვენს სტუმრებს.

— მაშ თქვენ ვნებავსთ წაგვართვათ ჩვენი ჩინე-
ბული დამკვრელი! შესძახა სტურსონმა, — ეგ შეუძ-
ლებელია, პასტორო! რას იტყვის ეს ქალი, იმას
რომ მეგობარი და მასწავლებელი მოაშოროთ?

— მლავმა იცის, მიუგო მარიამმა, რომელიც
აქამდის ჩუმად შე-ცქეროდა ახალ-გაზდა კაცის ნაღვ-
ლიანს სახეს, — მლავმა კარგა იცის, რომ ჩვენთვის
სამწუხარო იქნება მაგის მოშორება.

— აი, ბარაქალა! შესძახა სტურსონმა, — ამ
სიტყვების შემდეგ მლავი ველარ დაგეტოვებს. ჩვენც
თვალი გვიჭირავს მაკაზნედ, თუ ჰკუთიანია, კარგა
ვაიგებს, რომ მაგას სხვა ცხოვრება მოეღის და მი-
წაში არ ჩაჰფლავს თავის ნიჭს. მე მგონია, კარგად

ვერ გაგვიათ მაგისი ხასიათი, განაგრძო სტურსონმა, რაკი დაინახა, რომ სტოკფლეთს არ ესიამოვნა იმის ლაპარაკი. — მე დიდი პატივის მცემელი ვარ სასულიერო წოდებისა და თანაფუგრძობ მისიონერებს, მაგრამ არ იქნება ჩემი აზრი არ გამოვსთქვა. ეს ახალ-გაზდა კაცი სულ სხვა ასპარეზისთვის არის დანიშნული. მაგისი ცხოველი თვალები გვიმტკიცებენ მხურვალე ბუნებას, მაგისი გული ოცნებებით აღვსებულია და თავში ერევა ათას ნაირი აზრები. მაგისთანა კაცი ძნელად დასტოვბა ქვეყნიერებას და არ გამოდგება მღვდლად; ეგ უნდა გახდეს არტისტი, ან არა და გამოდგებოდა რამდენიმე საუკუნეს წინედ თავის ხალხის მამაც წინამძღოლად. ამანედ მეტს ველარას ვიტყვი, ბატონო სტოკფლეთო, მოიფიქრეთ კარვა.

ამას შემდეგ სხვა საკნებზედ დაიწყეს ლაპარაკი; სტურსონი დაიღალა ამ ნაირი უთავბოლო ყბედობით, როგორც თითონა სთქვა და გავიდა სახლიდან. ჯერ გაუარა სახლს, მერე ავიდა მახლობლად კლდეზედ და იქიდან დაინახა ას ნაბიჯზედ თავისგან, წყლის ნაპირას, იანსენი, რომელიც ბადეს უკვდება.

ბოელანდიელმა პირფერობით დაუწყო ღიმილი და დაბლად თავი დაუკრა, მერე პრანკვა-გრეხით ანიშნებდა, რომ ის ძირს ჩამოსულიყო.

— რა გინდა ჩემგან? ჰკითხა სტურსონმა, რაკი მიუახლოვდა.

— ჩუმად, ბატონო, ჩუმად, უთხრა დაბლის ხმით იანსენმა, თან აქეთ-იქით იცქირებოდა, — მიხდა თქვენთვის გამოსადეგი რამე გითხრათ, მაგრამ უნდა შევიტყო, რას მისცემთ მაგ ამბისთვის ჰენრიკ იანსენს?

— მუქთად კი არ მეტყვი მაგ საიდუმლოს? ღაცინვით ჰკითხა სტურსონმა.

— მე მუქთად არას ვაკეთებ, მიუვო იანსენმა კბილების ღრეჭით და თავის ქნევით. — მე ურცხვი და მაწანწალა არ გახლავარ, მე ვარ სინიდისიანი კაცი. თქვენ რომ იცოდეთ, რაც მე ვიცი, სწორედ აღმურიაგენტებათ. მაგრამ იმისმა მოხუცმა მამამ თუ გაიგო! ღაუმატა იანსენმა დოინჯის შემოყრით, ფეხების ტყაბუნით და ხარხარით: ჰა, ჰა, ჰა, საწყალი სწორედ სირცხვილით დედა-მეწაწი ჩაძვრება.

— რა იცი, შე არ დასაცლებლო? შეჰყვირა სტურსონმა.

რა უნდა ვიცოდე? მე არა ვიცი რა, უთხრა წყენით იანსენმა და მიუბრუნდა თავის ბადეებს. — არ დასაცალებელო? რას გიშავებთ, ბატონო! მე ჩემს საკუთარს სახლში ვდგევარ, ვმეუშაობ, ჭირნახულსა ვწევ, რისთვის მლანძღავთ, რათ მეძახით არ დასაცალებელო? მე თავისუფალი ვარ, დამაცადეთ, კაცი არ ვიქნები, თუ არ ავასრულო, რაც მიხდა.

სტურსონი მიხედა, რომ საქმეს ისე არ შეუდგა, როგორც რიგი იყო. ეს საკვირველი კაცი იმას ართობდა:

თუმცა იმისი არა სჯეროდა-რა, მაინც უნდოდა შე-
ეტყო, რაზედ ლაპარაკობდა ის ისევ დადაკვრით.

— ნუ სჯავრობ, ჰენრიკ იანსენო, უთხრა მე-
გობრულად სტურსონმა, — მე შენკენ ვიქნები, მზა-
თა ვარ დაგეხმარო, რაშიაც გინდა. მიეხვდი, რაღა-
ცა გაქვს სათქმელი შენს მებობელზედ, ოღაც მოლ-
შობოზედ.

იანსენმა ბოროტი სიხარულით მოფხუწა თა-
ვისი პატარა, ელამი თვალები, მუშტი მოიღერა
ოღაეის სახლიკენ, მერე ხრინწიანი ხმით მოჰყვა
ხარხარს და ხტომას სტურსონის წინ.

— ის საძაგელი! ღაიწყო ყვირილით იანსენმა,
ის ქურდი, მატანტალა! მოხუცმა იველანდმა რომ
შეუტყოს, თავისი ხელითვე დააბრჩობს, სულ ფეხ-
ქვეშ გასრესავს, ზღვაში გადისვრის.

— რაშია საქმე, ჩემო კარგო იანსენო, ჰკითხა
სტურსონმა და თავა ძალას ატანდა მშვიდობიანად
ელაპარაკნა, — მიუხარ, ნურას დამიძალავ.

— მასწავლებლის ალაგს მიშოფით? ჰკითხა
იანსენმა და ხარბად თვალი თვალში გაუყარა.

— შეელას გაგირიგებ, რაც კი გინდა, თუ
მართლა საფუძვლიან რასმე შეტყვი; სთქვი რაღა!

სტურსონს სახეზევე შეეტყო, როგორ გაუკვირდა,
რაც იანსენმა ყურში უჩუჩრჩულა, მაგრამ ჯავრობას თავი
დასძლია და როცა ჰენრიკ იანსენმა გაათავა ლა-
პარაკი, სრულებით გულგრილად და დინჯად ჰკითხა:
მითომ რაც მითხარი, მართალია?

— ჰეშმარიტად მართალს ვამბობ, ბატონო, შესძახა იანსენმა.

ზე ტუტუცო, რატომ იველანდისთვის აქამდის არ ვითქვამს?

— იპას რათ ვეტყვოდი? სთქვა გესლიანის ღიმილით იანსენმა. პრისტი იველანდი მდიდარი, ამპარტავანი კაცია, ჩვენ ამაყად დაგვცქერის; მე კი რაში მექნაჭება, აღამიანათაც არ მიმაჩნია? ჩემ ღღეში ხელსაც არ გაფხრამ იმისთვის.

— რაც მითხარ, ეგ შეუძლებელია, მიჰქარავ, შესძახა სტურსონმა, — დაიცა, ნუ მირბინარ, ეხლანდელს დროში არავის დაეფიცება. მაშ ამბობ, რომ ხშირად გინახავს ისინი ერთად? სალამ-სალამოობით და ლამეც კი იმ კლდეზედ, სადაც გამართულია სკამი?

— ღიად, ღიად, უთხრა იანსენმა, ისინი იქ ხშირად სხედან, წუხელისაც იქ იყვნენ და ამაღამაც იქ იქნებიან.

— აიღევ რა გაიგონე? ჰკითხა სტურსონმა, — სად იყავ დამალული?

— იქ დიდრონი ქვების უკან ნაპრაღია, საცა კაცი აღვილად დაიმალება, ან დგომით, ან წოლით, სთქვა სიცილით იანსენმა, — ისინი ერთად ისხდნენ და შეექცეოდნენ სხვა-და-სხვა ლაპარაკით. სულვერ დავიხსომე, მარტო ვიცი, რომ თქვენზედაც სიტყვა ჩამოაგდეს; ის პირქუში ცუდად გიხსენიებდათ და ქალსაც ეტყობოდა, არ მოსწონდით.

იანსენი ლაპარაკის დროს მზაკვრობით შესტკე-
როდა სტურსონის უძრავს სახეს.

— მადლობელი ვარ, ჰენრიკ იანსენო, კიდევაც გეუბნები, რომ გპირდები მეგობრობას, უთხრა დაბლის ხმით სტურსონმა, — მაგრამ უნდა იცოდეს დასაძრავი აქ არა არის რა, რომ მარიამი ხან-და-ხან ოლაფის სანახავად აღის იმ კლდეზედ, ვეგულ-კეთილობით მოსდის, რადგან ებრალება ის კაცი აბა, ეხლა კარგა ყური დამიგდე, მაგაზედ ხმა, კრინტი არაფისთან არ ამოიღო და მაშინ კმაყოფილი იქნები ჩემი; თუ ვინიცობაა, დაიწყებ, ყბედობას, ცუდად წავა შენი საქმეს, არც ალაგს მიიღებ და, თუ მოვინდომე, ჩაგაჩუმებ კიდევ.

შაჯულმა ისე დამუქრებით სთქვა ეს სიტყვები და ერთი ისეთი მრისხანედ გადახედა ამ პაწაწა კაცსა, რომ იანსენმა თავ-ზარ დაცემულივით წაიბუტბუტა:

— ძარგი, კარგი, ბატონო, ჩემო მწყალობელო, უეჭველია, კმაყოფილი დარჩებით, ან რუნდა ვიყბედო? მე მუნჯათ გადავიქცევი, მაგრამ თვალებს კი არ ავიბამ; მაშ ლმერთს რისთვის მოუცია ისინი ჩვენთვის. მერე კიდევ სტურსონს მცბიერად გადახედა და დაიძახა: — ეშმაკს კი უთრევი ის გასაწყვეტი ოლაფი! იმ ამპარტავან პრისტ იველანდისთვის კი ახია, რაც მოუვა. მხლა თავის სიმდიდრე უნდა გაუყოს იმ მოთრეულის და საძაგელს მატანტალას, რომელსაც არა გააჩნია-რა, არც სახლკარი, არც სახნავ-სათესი მიწები, არც ნაფები და არც ბადეები.

ნიანსენი ამაყად წელში გასწორდა და ჩამოიფნა-
ტა ქუდი; ამ დროს სტურსონი ასულიყო კედელ
აღმართზედ და მალეც მიუახლოვდა ვაჭრის სახლს,
საცა კარგა ხანი იყო, ელოდნენ და დაეძებდნენ
იმას.

სტურსონმა ბოდიში მოითხოვა, რომ ამდენ
ხანს სეირნობდა; მერე, ვითომ არაფერიყო, ღიმი-
ლით გადიხვდა ბაღში, საცა აყვავებულ დიდ-ხის
ძირას იხდნენ მარიამი და მლაფი, მათ პირ-და-
პირ მისსიონერი და პასტორი ღრმა ლაპარაკში
გაბმული იყვნენ. სტურსონს ერთს წუთს მოეჩვენა,
რომ შეუპოვარ ყმაწვილ-კაცს ეჭირა მარიამის ხელი
და ისინი ისე ერთმანერთს თვალეზით ელაპარაკე-
ბოდნენ, თან კი ვითომ ბებრებს ბაასს ყურს უგ-
დებდნენ.

მსაჯული მაშინვე მოუჯდა ლამაზს ქალს, მხია-
რულოდ და აღტაცებით დაუწო ლაპარაკი, თან
მალ-მალ მოუბრუნდებოდა მლაფს, ეხუმრებოდა
იმას, რომ მისსიონერი უპირებს წაყვანას და სიტყ-
ვას უკდებდა, რომ თითონაც კსურს მიიმხროს ის
თავისკენ.

— როდესაც ჩავიბარებ საქმეებს, ამბობდა მსა-
ჯული, — ჩემთვის მწერალი იქნება საჭირო, რომ-
მელსაც ჩემს იქ არ ყოფნაში შეეძლოს ჩემი თანამ-
დებობის ასრულება, თანაც აქაური ქვეყნის მცოდნე
იყოს, ხალხთანაც დაახლოვებით იდგეს და მეცნოდო-
ბა მქონდეს. ზამოცდილი ვარ, ამისთანა კაცი ძნე-

ლად იშოვება, ამიტომაც ვიცი იმათი დაფასება, არ
დავიშურებ კაი ჯამაგირს და სხვაფრივაც, უეჭვე-
ლია, ექმნება შემოსავალი. შობტი მეუბნებოდა,
რომ თუ მაზრის მსაჯული მკაცრი არ არის და მწე-
რალი ხერხიანად მოჰკიდებს ხელს, უთუოდ წელი-
წადში ათას ტალერზედ მეტსაც იშოვისო. მე რა ჩემი
საქმეა? მე იმ აზრისა ვარ: შენც ირგეო და სხვასაც
არგუნეო. მგონი, რომ მსაჯულის მწერლობა სჯობ-
დეს შკოლის მასწავლებლობას და ჩემი აზრით,
თვით მისსიონერობასაც. ჩვენ მაგაზედ მოვიფიქრებთ
განა, ბოლმბოევ? შენი ხელთ-ნაწერი მომწონს და
შენ თითონაც მომწონხარ; ვერაფერ ვერ გაბედდეს
კუდი სიტყვის თქმას იმაზედ, ვინც ჩემს მთარველო-
ბას ქვეშ იქნება.

ამ ლაპარაკში დრო გალიოდა; უბოლოყო
დღესაც ბოლო მოელო. შობტი და პასტორი,
დიდად კმაყოფილნი სტუმართ მოყვარე მასპინძლი-
სა, შეუდგნენ თავიანთს გზას იმ დაპირებით კი, რომ
მალე ეწვევიან გულ-კეთილს მსაჯულს იმის ახალს
ბინაზედ.

ამათ სტურსონი ძალიან მოეწონათ, იველანდ-
თან ლაპარაკში ერომანერთს არ აცლოდნენ, ისე
აქებდნენ და ზეცას აჰყვანდათ ეს მსაჯული. ივე-
ლანდი სიხარულით ყურს უგდებდა და იმათ წასე-
ლის შემდეგ, კიდევ დიდხანს, თან ღვინოს სემბდა
და თან ელაპარაკებოდა თავის ძვირფასს სტუმარს.
ქრისტე იველანდს ძნელად მოეკიდებოდა ღვინო,

ისეთი კი მსმელი იყო, მაგრამ სტურსონმა გადააჭარბა, ეს ისეც მხნედ და ფხიზლად იყო, როდესაც ვაჭარს აერია სიტყვები. იველიანი მოჰყვა უთაგბოლოდ და ალალ-მართლად ლაპარაკს. მრთი ოცჯერ მაინც უთხრა სტურსონს, რომ როგორც გულით უნდოდა, ისეთი მეზობელი იშოვა, რომ რაც უნდა ითხოვოს, არას დაუჭერს, წინ დაუხვდავად ფულები შეაძლია და სულ თავის დიდ შეძლებას ელაპარაკებოდა. სტურსონი დიდი ყურადღებით ყურს უგდებდა და სწამდა იმის სიმართლეს.

სუყველიანი წავიდ-წამოვიდნენ, მარიამიც შევიდა თავის ოთახში.

მთელი საღამო სტურსონი თვალს არ აშორებდა მლავს, მაგრამ შემჩნევით კი ვერა შეამჩნია რა ვერც იმას და ვერც მარიამს, რომ იმათ ერთმანერთისათვის ნახვის პირობა მიეცათ. მლავი თავმდაბლად მოშორებით იდგა, თითონ პირველად არავის დაელაპარაკებოდა ხალმე, ეტყობოდა, ახსოვდა თავისი ვინაობა. ნაღველი და ფიქრები გაუშორებელივ გამოიხატებოდა იმის ახალ-გაზდა სახეზედ.

ძარგა ღამე გასულიყო. სტურსონმა რის ყოფიბ ჩააგონა ვაჭარს, რომ ძილის დროაო.

მსახურებს ყველას დაეძინათ, ეტყობოდათ, შენეული იყვნენ სახლის პატრონის დიდ ხანს ფეხზედ ყოფნას, ამას სანთელიც უნდა გაექრო და კარიც დაეკეტნა. აქეთ მხარეს არც ქურდებისა და არც

ავაზაკების შიში არ იყო. მეთევზეები და მუშა ხალხი კარებს ღიას უშვებდნენ ხოლმე იველანდის სახლიც მარტო ურდულით იყო დასაკეტი. მაქარმარის ყოფით, კანკალით ურდული გაუყარა და მოცინარი სტურსონის შემწეობით, როგორც იყო, მიახწია თავის ოთახამდის.

მსაჯულომა რა კი დააბინავა უაჭარი, ნელ-ნელა ხელის ცეცებით ჩამოვიდა კიბეზედ, შევიდა სადილის საჭმელს ოთახში, გააღო ფანჯარა და გადახტა ეზოში.

ზრილი ზღვის ქარი პირ-და-პირ სახეში ეცა, მთვარე მკრთლად ანათებდა გარემოს, სტურსონი შედგა სახლის ჩრდილში მოსაფიქრებლად, თუ რა ჰქნას, ან სად წავიდეს.

ძალიან შესაძლოა, რომ იმ ბოროტს მახინჯს მოვეტყუებინო, წაიბუტბუტა იმან, — ნამდვილად სტყუის, რა დასაჯერია, რომ ახალ-გაზდა ქალმა დაივიწყოს თვისი ღირსება, თავისი მდგომარეობა, თავისი ნამუსი და შეიყვაროს ლაპლანდიელი. მართალი რომ იყოს? დედა-კაცის გული მიუხდომელი საიდუმლოა, არიოსტი ხომ გვიამბობს იმ მშვენიერ ხელმწიფის ცოლზედ, რომელმაც ახალ-გაზდა ქმარი გასცვალა ვიღაც საძაგელს ჯუჯაზედ? თუმცა ეს ჯუჯა სცემდა, ჰკებნდა, ხელმწიფის ცოლი მაინც იმის ფეხ-ქვეშ ეგდო და ტირილით თურმე ეხვეწებოდა, "შემიყვარეო!"

მსაჯული ნელ-ნელა მოშორდა სახლს და ხეებს და ბუჩქნარებს შორის, ჩრდილ-ჩრდილ მიუახ-

ლოვდა ციცაბებს. აქ შედგა და გადახედა სახლის ფანჯრებს; არაფერი ქაჭანებდა, ირგვლივ სიჩუმე იყო; ზღვიდამ სუბუქად ამოსულიყო ბურუსი და თეთრი ზეწარივით მოჰფენოდა სახლია წინ მინდორს. — სხვა რო არა იყოს რა, ჰაერში სიარული მარგებს, სტევა სტურსონმა, — გეძინოს მოსვენებით, ტურთა ყმა-წვილო, შენ ცილი გწამეს, ხვალ შენ წინ მოვიწინებ და გაკოცებ შიგ მაგ ქორთა ტუჩებში.

მერე საჩქაროდ შეუდგა ახლად გაცნობილ გზას, კლდის წვერზედ რის ყოფით ავიდა. ჩრდილოეთში იცის ხოლმე ბურუსი ერთბაშად მოეფინება და ერთბაშადვე გადავა. მხლა ბურუსი ერთ წამს მოედო ზღვას, დედა-მიწას და კლდეზედაც ჩამოეშვა. ძვემოთ ზღვას შუილი გაჰქონდა; ტალღები ხმაურობით კლდეს ეცემოდნენ; სტურსონი მიუახლოვდა კლდის ერთ-ნაპირას, სადაც უფსკრული იწყობოდა, იმან გულ-ხელი დაიკრიფა და დაუწყო არე-მარეს ყურისა გღება; მაგრამ ქვემოდამ, თუ არ ჩაღაც ზვირთების დრტვინვა, ფოთლების შრიალი და ნაკადულის ჩქრიალი, რომელიც მოისმოდა იმ ბარიდამ, საცა მლაგის სახლი იდგა, — სხვა არსაი-დამ არ იყო ხმაურობა.

სტურსონი ყოველ მხრიდამ ბურუსმა დაჰბურა, მაგრამ სისხლი უდუღდა, თავი ღვინითა და აღელვებით ცეცხლსავეთ ანთებული ჰქონდა; ოცნებები მოსვენებას არ აძლევდნენ მას: «მარიამს ხომ ცოლად გაიზღის, იველანდის ფულსაც ხელში ჩაიგდებს.»

მერე მოჰყვა ფიქრს, თუ როგორ მოიხმაროს ის ფული და ან რა გზა გაეხსნება მომავალში. ამ ბნელს, წყვილადს ღამეში თავისი სიცოცხლე მხიარულად და ბედნიერად მიაჩნდა.

ბოლოს ჩაჯდა იმ კლდის ნაპრალში, რომელიც იანსენმა ანიშნა. კლდის ნაპრალი იყო სწორედ სკამის უკან და იქილამ სჩანდა მთლად კლდის წვერი. სტურსონი ჰფიქრობდა შინ დაბრუნებას და სწყევლიდა იმ საძაგელს, რომელმაც აქ მოიყვანა, მერე იფიქრა, კიდევ ცოტა ხანს დაგრჩებიო და თან თითონვე დასცინოდა თავის ტუტუცობას; ამასობაში ძილმა დასძლია და ღრმად ჩაეძინა ხმელ საწოლში. მაგრამ ხან-გრძლივი არ იყო იმისი ძილი, რაღაც საოცარმა ხმამ გააღვიძა. ჯერ ბურანში შემოვსმა ტკბილი და მწუხარე ხმა, რომელიც ხან თითქოს მიყრუვდებოდა და ხან მალლა და ცხოვლად მოისმოდა.

სტურსონმა თვალები აახილა და რამდენსამე ხანს ფიქრზედ ვერ მოსულიყო, კიდევ სიზმარშია, თუ ცხადათა ხედავს. მთვარე მშვენიერად ანათებდა აქაურს უდაბნოებს, ციცაბებს და ზღვას. შერცხლივით თეთრს ზვირთებზედ შავად მოდებული იყო გამოშვკრილი კლდეების ჩრდილი. იველანდის სახლი ცხოვლად სჩანდა. ზანთიადი იყო. მოშიშვლებულს სენიენის მთებს კიდევ ცეცხლივით ფერი დასდებოდათ.

მაგრამ სტურსონს ეხლა თვალში არა მოსდიო-

და-რა; ის უყურებდა მარტო იმ კაცს, რომელიც წყნარად, სკამის წინ, წინ და უკან დადიოდა. სახეზედ იცნო, რომ ეს მლაფია. მაგრამ ესე რამ გამოსცვალა! იმას ამაყად თავი მაღლა ეჭირა, იმის პირს ღიმილი მოსდიოდა, ხელში თავის პატარა სკრიპკა ჰქონდა, საილამაც ტკბილი და იღუმალის ხმა მოისმოდა.

სტურსონი ამ სანახევმა გააკვირვა, თავის საფარიდამ ჩუმად და გაოცებით ათვალიერებდა ამ სიბნელის და წყვდიადის ხელიოფურად გამომხატველს, იმის საოცარ მიხრა-მოხრას, აღტაცებულ შეხედულობას. მხოლოდ მაშინ მოაგონდა ყველა ის ამბები, რაც გეგო ჯადო-ქრებზედ, კულიანებზედ, რომელნიც ამ უღაბოებში და კლდეებში სცხოვრობდნენ.

სტურსონმა არ იცოდა რა ექნა, ჩვენებოდა ამ დამკვრელს, თუ მოეცაღნა კიდევ. მლაფს თან-და-თან აღელვება ეტყობოდა, უყრო გრძნობით უკრავდა, ხან ვედრების ხმა მოისმოდა, ხან აღტაცებისა და მსმენელს სწორედ ათრთობდა.

ამ დროს მსაჯულმა უცბად დაინახა აღამიანის ჩრდილი, რომელიც ამოდიოდა ამ კლდეზედ. მლაფმა დასდო მაშინვე თავისი სკრიპკა და გაეშურა კიბისაკენ, იქ მოჰკიდა თავის ხელი სხვა პაწაწა ხელს.

სტურსონმა ცოტად წინ წამოიწია. ამას აღარა გაეგებოდა-რა, სისხლი თავში აუარდა. ეს სწორედ

მარიამი ი.ო. ამხედ მხოლოდ საშინელი წყველა წაიბუტბუტა.

— ბაიგონე, ჩემო დედოფალო, ისმინე განა, შენი მოწიის ხვეწნა! შედრებით მოჰყუა ლაპარაკს ოლაფი, — ძილი ხომ არ დაგიფთხე? მაპატიე, მე ბევრი რამ მაქვს სათქმელი.

— შენ სულაც არ შეგიწუხებივარ, უპასუხა ქალმა, — არც მექინა. შენზედ ვფიქრობდი, ვიცოდი, რომ სკრიპკას დაუკრავდი და შეც გგ მინდოდა.

მისი ერთად ჩამოსხდნენ სკამზედ; ოლაფს მარიამის ხელი ეჭირა და ტანში-მოხრილი ისე ჩუმად ელაპარაკებოდა რაღასაც, რომ სტურსონს დიდ-ხანს ვერა გაეგო-რა. რამდენჯერმე მოეჩვენა, ვითომ იმის სახელს ახსენებდნენ, ამასთანავე ვედრება და ოხვრა გაიგონა, მერე მეორე მხრიდამ ნუგეში და ტკბილი ხმით დარწმუნება. სტურსონი გაფაციცებული თვალეხს აჭყეტდა, გაბრაზებული ყურს უგდებდა ყოველს იმათს სიტყვას, თან მუშტს უღერდა და ხელით პირს იფარავდა, რომ ხმა მალა არა წამოსცდენოდა-რა.

ბოლოს ოლაფი წამოხტა, წაიშინა თავში და უიმედო ხმით წამოიძახა:

— ბანდგომილის ბეჭედი მაძევს, საყვარელო მარიამ, სუყველა ხედავს ჩემს შუბლზედ იმ ბეჭედს და გაკითხვა არა აქვსთ! რას უშავებ იმათ? რათ მეკიდებიან ისე სასტიკად? ბანა საკმაო არ არის, რომ მე იმ უბედურ ხალხთაგანი ვარ, რომელიც ფეხ-

ქვეშ გააქვსთ და სჩაგრავენ! არა, ამაოა ჩემი ცდა, რომ მოვინიჭო იმათი პატივის-ცემა. მე იმათ ვეზიზღები და ყველა იმათგანს, რაც უნდა ტუტუცი და უმეცარი იყოს, ჰგონია, რომ ნება აქვს მომექცეს ისე, როგორც უვარგის ჩვარს და ყველაფრით, რითიც კი შეუძლიანთ, შეურაცხყოფა მომაყენონ.

— მე კი დაგავიწყდი, **მლავე**, უთხრა მარიამმა ვედრებით და კანკალით და გადაეხვია, — განა ჩემი სიყვარული სამაგიეროს არ გაგიწევს?

— შენ, მარიამ? შენა ხარ ჩემი სუნნელი ყვავილი, უცბად გადმოვარდნილი უდაბნო კლდეზედ! მოწადინებით შესძახა **მლავე** და ქალს ფეხ-ქვეშ ჩაუვარდა, განა შესაძლოა, გამოვსთქვა ჩემი გრძობა! მარტო შენ არა გძულდი, მარტო შენ არ მარიღებდი პირს და შენს მშვიდობიანს და მოსიყვარულე გულშიაც ჩამახედე. მაგრამ ყველა ეს რითი ვათავედება, ჩემო მარიამ? სად უნდა გავიქცე, რომ აღარ დავინახო?

— მე შენ არსად არ გავიშვებ, **მლავე**, უთხრა ახალ-გაზდა ქალმა და ხელი მხარზედ დაადო.

— მაშ თუ აქ დავრჩე, მარიამ, რა მეშველება? ღმერთო, შენს მადლს! რამდენი მწუხარება, რამდენი დამცირება უნდა ავიტანო? სად მოვიპოვო იმდენი ღონე, იმდენი მოთმინება? სტოკჟოლტი ტყუილს კი არ ამბობს, რომ, უეჭველია, მომავალში შერცხვენა მომგლის და აუცილებლად დავიღუპები, თუ მე ჩემს თავს ეხლავე არ ვუშველე, არ მოვაშო-

რე თავი იმას, რაც ჩემს საბრალო სიკოცხლეს ამ-
ხიარულებს და ანუგეშებს.

— შენ განა მისსიონერს გამოუტყდი? ჰკითხა
ჩუმად ქალმა.

— ღიად, ვუთხარ, მარიამ, უბასუხა იმან,—
რა ექნა, ძალიან ვიტანჯებოდრი, ჩემი გულის დარ-
დები გადაუშალე, ვუამბე, რომ მიყვარხარ და შე-
ნითა ვცოცხლებ.

— მერე რა სთქვა იმან მაგაზედ?

— რასაც მოველოდრი; სტოკფლეთი კეთილი
კაცია, ჩვენ ვუყვარვართ, მაგრამ ქვასა და კლდეს
ხომ პურად ვერ აქცევს? მეტი გზა არ დამრჩენია,
უნდა გავიქცე, მოგშორდე, მოვიწინაო ჩემი სიგიჟე.
მარიამ, ჩემო ძვირფასო მარიამ, შესძახა აღელვე-
ბულის ხმით ოლაფმა,—განა უკანასკნელად მესმის
შენი ხმა და ამის მეტად ვერცა განახევ?

— იმას ჰსურს, ჩვენი განშორება განა, მისსი-
ონერად უნდა გაგხადოს, ჩემო ოლაფო?

— არა! შესძახა გაშმაგებულმა ოლაფმა,—
მე არ შემიძლიან მისსიონერი გაგხდე. არა მწამს
ის ღმერთი, რომელიც ესე სასტიკად მსჯის. სად
არის იმის სამართალი, იმის სიყვარული? ჩემი სი-
კოცხლე სულ ტანჯვაში გამიტარებია, როგორ
უქადაგო სხვას იმის სიტყვები, როცა ის ჩემზედ გან-
რისხებულა?

— ნუ სკოდავ ვგრე, შესძახა მარიამმა და
გადაეხვი;— ოლაფო, ჩემო კარგო, განა არა ვჯერა,

რომ მიყვარხარ? მე შენ ჩემს დღეშიაც არ მოგ შორ-
 დები.

— შენა! შთხრა გამწარებით **მლაფმა**,—შენც
 სხეებით პირს ამარიდებ. ის გარყვნილი კაცი,
 რომელმაც გუშინ თქვენს სახლში ფეხი შემოსდგა,
 მკელივით გითვალ-თვალეხს და არ მოისვენებს,
 სანამ ხელში არ ჩაგიგდებს.

— არას დროს, ნუ მეტყვი მაგას, შიშით შეს-
 ძახა მარიამმა,—მე მძულს ის კაცი!

— შენ არ დაგეკითხებიან, წამოსთქვა უიმე-
 დო **მლაფმა**, —იმ კაცსაც და მამა-შენსაც თვალეხ-
 ზედ შევატყე, რომ შენი ბედი გადაუწყვეტიათ კი-
 დეცა, შენს მაგიერად ვშიშობ, მარიამ! მე უსინდისო
 და ხარბი კაცია; იმითომ გამოგზავნეს, როგორც ამ-
 ბობენ, აქეთ მხარესო, რომ სამხრეთში პატიოსანი
 კაცი აღარ ეკარებოდა თურქე. მე უთუოდ წაგათ-
 რევს თავის სახლში და მე ლამ-ლამობით ვიდგომი-
 ლები შენს ფანჯრებთან, გავიგონებ იმის ურცხვს
 სიცილს, გულის ძგერით მოვისმენ შენს ტირილს.

— არა, **მლაფო!** ღმერთმა დამიფაროს! არა,
 არას დროს!

— მაშ კარგი, შესძახა გონების დაფანტვით
მლაფმა,—შენ არავის არ დაგიტომობ! სანამ სული
 მიდგია, მე შენი დამცველი ვიქნები.

— შენა! შიშხლად შეჰყვირა სტურსონმა,
 რომელმაც თავი ველარ დაიკავა და გამოეარდა თა-
 ვის ნაპრა ღიღამ,—რა შეგიძლიან, შე უმსგავსო, შე
 საძაგელო პირუტყვო!

და სტურსონმა თავისი რკინასავეით მძიმე ხელე-
ბით მოუჭირა ყელში მლავს, რომელიც სცდილობ-
და თავის დახწევას და თუმცა ძალაღან ღონიე-
რი იყო, მაგრამ გაშმაგებულს სტურსონს ეხლა
ვერავენ ვერ მოეზოდა. ამათი საშინელი ბრძო-
ლა ერთს წუთს გათავდა, მთვარე მკრთლად ანათებდა
ბრძოლის ველს. სტურსონმა ერთი კიდევ გადახედა
გალურჯებულს მსხვერპლს, რომელსაც თვალები
დაქყეტილი დარჩენოდა და შეატყო, რომ ის აქას
წინააღმდეგობას ვეღარ გაუწევდა. მერე ერთი ხელის
მოქნევით გადისროლა კლდიდგან ბნელს უფსკრულ-
ში.

შემოსმა წყლის შხაპენი, როცა შიგ მძიმე
გვამი ჩავარდა. ჰატარა ხანს კიდევ გაისმოდა უი-
მედო ბრძოლა ტალღებთან და რამდენიმე მწუხარე
ამოოხვრა. შემდეგ სიჩუმი ჩამოვარდა. სტურსონს
მუხლებმა დაუწყო კანკალი, რის ყოფით მოახერხა
და გარდახედა ზღვას, მაგრამ იქილამ აღარა მოის-
მოლა-რა.

— იწექ მაგ ზღვაში, შენი ალაგი მანდ არის!
წაბუტბუტა სტურსონმა და მწარედ გადიხარხარა.
სახე საშინლად გადაბრუნებული ჰქონდა, შუბლი-
დამ ოფლი გადიწმინდა და გადახედა მთვარეს, ეს
იყო მოწამე ამის დანაშაულობის. მერე მი-
უახლოვდა სკამს, სოცა გულ-შეღონებული მა-
რიამა უძრავად ეგდ ა. იქილამ საჩქაროდ მოიტაცა
საწყალი შკოლის მასწავლებლის სკრიპკა, თავის

ქაპანჩით და გაღისროლა ზღვაში. მხლა კი მოიკალა ახალ-გაზდა ქალისათვის. როგორც იყო წამოაყენა, საფეთქლებზედ ხელი წაუსვა, გაციებულს ტუჩებში დაუწყო კოცნა, სხვა-და-სხვა აღერსიანს სიტყვებს ჩაძახოდა და თავის მუხანათი ხელებით ეხეიოდა. ბოლოს მარიამმა თვალები აახილა, შიშით აქეთ-იქით გაღიხედა და მლავს დაუძახა.

— აქ აღარ არის, უთხრა საყვედურის ხმით, მაგრამ დამშვიდებით სტურსონმა.

— მაშ სად არის? სად გადალუბეთ? ჰკითხა ქალმა კანკალით.

— მე არა დამიშავებია რა, უბასუხა სტურსონმა, — და გეფიცებით, მარიამ, დღეის იქით იმას არაფრისა არ უნდა ეშანოდეს, გთხოვთ, დამშვიდდეთ.

— შინ უნდა წავიდე, წამოიძახა ახალ-გაზდა ქალმა და წამოიწია ასადგომად.

— ჩემი წასვლის დროც არის, სთქვა სტურსონმა, — მალე გათენდება. მაგრამ ერთი ჯერ ყური დამაგდეთ, მარიამ, თქვენმა კეთილშობილმა გულმა მოგიყვანათ აქ, ველარ შეიმაგრეთ თავი მხეცის ხვეწნაზედ, რომელიც ბავშურის თავ-მოყვარეობით, როგორც შეეფერება იმის ჯურა ხალხს, ივიწყებს თავის მდგომარეობას და თავის თავი რამედ მიაჩნია, თქვენმა გულ-კეთილობამ მიგახწვეინათ მან-დამდინ, დაგაფიწყებინათ, რომ გაუჭრთხილებ ლო-

ბით თქვენს პატიოსანს სახელსაც დაჰკარგავთ და მამა-თქვენსაც თავ-ზარს დასცემთ.

— მამა-ჩემსა! წაიბუტბუტა გულ-გადაბრუნებულმა ქალმა.

— ნუ გეშინიანთ, ის არასოდეს არ გააგებს, უთხრა სტურსონმა, — ჩემს სიცოცხლეს და მეგობრობას გეფიცებით, რომ მამა-თქვენი თავის დღეში არას შეიტყობს. მხლა, მარიამ, მომეცით თქვენი ხელი, წავიდეთ, მაგაზედ ნულარას ვილაპარაკებთ. მლაფი ჭკუას მოიგროვებს, ის მართალს ამბობს, რომ უნდა სრულებით მოგშორდესთ, იმედიც მაქვს, აასრულებს თავის განძრახვას და არ ეცდება თქვენს ნახვას, თუნდ სანამ ჩემი წადილი არ ამისრულდება, დაუმატა სტურსონმა დაბლის ხმით.

ამან მარიამს ხელი წამოაფლო და ღონე მიხდილმა ქალმა წინააღმდეგობა ვეღარ შესძლო და ვერც ხმა გასცა იმის უკანასკნელს სიტყვებზედ ქარგა გათენებული იყო, როცა ესენი სახლში დაბრუნდნენ.

— ღამე მშვიდობისა, ქალო მარიამ, ღიმილით წაუჩუჩრჩულა სტურსონმა, — მერწმუნეთ, მე თქვენი ერთგული ვარ, ცოტა-ოდნად მეც მომივინებთ თქვენს სიზმრებში.

მარიამი საჩქაროდ შევიდა თავის ოთახში. სტურსონმა დაკეტა კარი, მერე ფანჯარა, რომელიც ღია დარჩენოდა და ავიდა თავის ოთახში. ჩაწვა თუ არა ქვეშაგებში, ერთს წუთის შემდეგ ღრმად ჩაეძინა.

IV.

სტურსონი მეორე დღეს წასასვლელად გაემზადა. პერაინ ეგრე მიხვდებოდა, თუ მას ღამე როგორ გაუტარებია. საუზმის დროს საშინლად გამხიარულდა, მოჰყვა ხუმრობებს და ბევრს აცინებდა იველანდს. მაჭარიც თავის მზრით კაი გუნებაზედ იყო. სანამ ნავს ამზადებდნენ და ბარგს აწყობდნენ, ახალმა მეგობრებმა ერთი კიდეე გადაჰკრეს ერთმანერთის სადღეგრძელო.

მარიამი არა ჩნდა; მოახლემ იმის უქეიფობა მოახსენა: «გააცივო, თავი სტკივა და ამიტომაც ქვეშაგებილამ ვერ წამოდგაო.» იველანდმა თავისებურად ცხვირი მოიფხანა, ვერაგულად გადახედა მსაჯულს და შეესძახა:

— ჰა, ჰა! მარწმუნებთ, მეორედ რომ მობრძანდებით. სრულებით კარგად-მყოფი დაგიხვდებით. ძალების ჟინები კარგა ვიცო. მაგრამ ვინ იცის, იქნება ღამე დიდ ხანს დასეირნობდა და გაცივდა.

ამაზედ სტურსონმა თვალები შეაჩერა; ვაჭარი კი დიდი მნიშვნელობით იღიმებოდა და უთხრა:

— რა ვუყოთ? ახალ-გაზღობა თავისას არ დაიშლის. ხომ მალე მეწვევით, რალაც მაქვს სათქმელი.

ნავი მისცურავდა ზღვის გრძელს გარდასადინარში, ლენვიგის მხარეს. აქედამ სტურსონმა დაინახა

ზღვის შტოზედ გადმოწოლილი ნაცნობი მალალი კლდე, მაშინვე პირი მიიბრუნა ზღვისკენ და წაიბუტბუტა:

— ტუტუცი, თავისი ბრალი იყო, რომ დაიღუპა. რა რიგად მიხარიათ, ჯერ იმ სათნო სტოკფლეთს არ შეუტყვია იმის გადაღუპვა. ბევრი ძებნა კი მოუხდებოდა თავისი საყვარელი შაგირდისა.

ამ სიტყვების შემდეგ დამშვიდდა, ნავში გადაწვა, ციგარა მოსწია და მთელი გზა წარა-მარად, მხიარულად ელაპარაკებოდა მენავეებს. ლენიეგის ნავთ-სადგურში ამას მიეგებნენ იქაური პატრესაცემი მოხელე კაცები. შობტმა თავის სახლში მიიწვია და დიდი მასპინძლობა გაუწია; იქიდგან სტურსონი თავის ბინამდის ცხენით გაისტუმრეს, ბარგს კი ნაეით პირ-და-პირ სახლში მიუტანდნენ; ამათ იქვე შეიტყო და დიდად გაიხარა, რომ წინედ გამოგზავნილი ბარგი მისვლია კიდევ.

მოს საათს შემდეგ კლდიან გზაზედ სიარულით დაქანცულმა სტურსონმა დაინახა მალენგერის ზღვის ტოტი და იმის დაღმართზედ გამწვანებულ ნაპირზედ თავისი ახალი ბინა. ამ სახლის უკან მოსჩანდა თვალ-გაუწვდენელი, ხშირი ტყე; ეს ტყე აყუდროებდა სახლს და შემასაც ბლომად ხმარობდნენ იქიდგან. წყლის პირზედ მეთევზეების და სხვა იქაურიხალხის ქოხები იდგა, ნავთ-სადგურიდამ მოსჩანდნავეების ანძები, ბუხრებიდამ კომლი ამოდოდა, ეტყობოდა, რომ ადგილი კარგა დასახლებული

იყო; დაღმართზედ შუილით მოჩქრიალებდა ორი წყარო და ზღვას უერ თდებოდა.

ამ სანახევმა სტურსონი გააოცა; მერე, როცა მიუახლოვდა ზღვის ნაპირს, ხომ უფრო გამხიარულდა. სახლი გარშემორტყმული იყო აყვავებული ბალით, ვეება ბოსტანით და გამწვანებული მინდვრები. სოტა ჯათა კიარ მოუნდებოდა ამის გამწყობს! რა ძნელი დასაჯერებელია, რომ ამისთანა მშვენიერად შემკული კუთხე რვა თვე ღრმად ჩაფლულია ხოლმე თოვლში.

სტურსონი რამდენიმე დღე მოუნდა სახლის გამართვას, ლენვიგიდამ დაიბარა ხელოვნები და უშები, კვლებზედ შპალერის ქაღალდი გააკრეფინა, სარკეები და სხვა-და-სხვა სურათები ოქროს ჩარჩოებით ჩამოაკიდინა და სხვა მორთულობით გააესო სახლი; მეზობლები აღტაცებით ამბობდნენ, როგო იმათი მსაჯულის სახლი სიმდიდრით და მშვენიერობით ხელმწიფის სასახლეს არ ჩამოუჩრებაო.

სტურსონის საქმეები ამით არ გათავდა; იმისთანა უშველებელი უღაბნოს მაზრის მსაჯული გულ-ხელ-დაკრეფილი კი არ უნდა იჯდეს და მოელოდეს შინ საქმეებს, არამედ უნდა მუდამ დაიარებოღეს ყოველ კუთხეებში, არ დასდიოს არც ხანს და არც აედარს. სტურსონის მაზრა კარგა მანძილზედ იყო გაჭიმული. მარდად შეუდგა ის თავის საქმეებს, ორ კვირაზედ შემოიარა ყველა სოფლები და ის კუნჭულები, რომელნიც იმის მაზრას შეადგენდნენ და ყველგან ხმა დაუარდა, როგორც მცოდნე,

საქართველოს
საქართველოს

მოსაქმე კაცისა და რომელიც ადვილად ვერ მოტყუდებდა. მსახურებს კაი ჯამავირს აძლევდა, მაგრამ მსწრაფლად მოსთხოვდა კიდევ თავის ბძანების ასრულებას.

მდიდარ ვაჭრებსაც და მემამულეებსაც ძალიან მოეწონათ მსაჯული; ისინი ისე მობეზრებულნიყვნენ ერთმანერთისაგან, რომ ამისთანა კაცი იმათთვის ძვირფასად განძს შეადგენდა. იმათ შეყრილობაში მოჰყვებოდა ხუმრობას, უამბობდა სხვა და სხვა რამეებს და ხან-და-ხან სიტყვას ჩამოაგდებდა თავის სახელოვანს ნათესავებზედ. იმათ აღრევე გაგონილი ჰქონდათ ამის დიდ-კაცებთან მოყვრობა და უფრო პატივსა სცემდნენ.

სტურსონს ხშირად მოუხდებოდა იველანდის მამულის ახლო გავლა, როდესაც თავის საქმეებზედ დადიოდა, მაგრამ ერთხელაც არ შეიარა მასთან. მისსიონერი ჯერ კიდევ იქ ეგულვებოდა და ერიდებოდა იმის ნახვას, თუმცა თითონვე რცხვენოდა თავისი გაუბედაობა; მანამდის ხომ მარიამიც ცოტად მაინც დამშვიდდებოდა და ვაჭარი, უეჭველია, იმის დაგვიანებას მიაწერდა სამსახურისთვის თავ-განწირულობას.

მსაჯული, როგორც კი შემთხვევა მიეცემოდა, დაუწყობდა ახალ ნაცნობებს გამოკითხვას იველანდის შექლებასზედ; იმათი პასუხები ყოველთვის ადევნებდნენ სტურსონს, რომელიც უფრო რწმუნდებოდა იმ აზრზედ, რომ ცოდვა არის და თითქმის სირც-

ხელიც იმისთანა სიმდიდრე დასტოვოს ვაუზდელ-
და ქუჭყიან ვაჭრის ხელში, როდესაც თითონ, მხნეს
და საქმის მკოდნე კაცს, იმის მოხმარება უფრო
ეკადრება. ღამლამობით, როდესაც დიდ-ხანს არ ეძი-
ნებოდა, სულ ის ეზმანებოდა, თუ მარიამს როგორ
შეერთავს, იმის მდგომარეობა როგორ გამოიკვლება,
თუ რა პატივი და ძალა მიეცემა იმას მასუკან სა-
ზოგადოებაში; ეს ფიქრები მაშინაც ამხიარულებდნენ
როდესაც მარტოდ მარტო, უბოლოვო და მოსაწი-
ყენ გზაზედ მოგზაურობდა. ბოლოს გადასწყვიტა,
რომ დროა ეწვიოს თავის მეგობარს. მართს მშვენიერს
დილას შეჯდა თავის პატარა, ცქვიტს ცხენზედ, ოთხ
საათში გადაიარა მთები და მივიდა იველანდთან.
შაქარს ძალიან გაეხარდა და სტურსონის ბოდიშის
მოხდაზედ სთქვა:

— შევიტყე თქვენი ქება, მსაჯულო, სწორედ
მაგალითი უნდა აიღოს ჩვენმა ახალ-გაზდობამ — ჯერ
საქმე და მერე მეგობრობაო. ჩემს სიცოცხლეში
ყოველთვის მაგ წესის მიმყოლი ვარ და აქამდის
არც ერთხელ არ მინანია. მისაც კი დავეკითხე თქ-
ვენზედ, ყველანი გაქებდნენ, მაგრამ ეტყობათ თქვე-
ნი, ცოტა არ იყოს, ეშინიანთ; უამისობა არ შეიძ-
ლება. რა რიგად მოხარული ვარ თქვენი ნახვისა.
მარიამი კი, დარწმუნებული ვარ, აღტაცებაში მოვა.

— სად არის? იკითხა სტურსონმა.

— მარიამი აღარ იცნობა, ისე გამოიკვალა,
გახდა, ფერი დაჰკარგა, სიცილით უთხრა ვაჭარმა, —

მოითმინა და თითონაც მთებში გაწია, საცა, უმცველია, იპოვის იმას.

— ვინ იცის, წაიბუტბუტა სტურსონმა.

— თუ დაიკარგება, არც ის იქნება დიდი შესაწუხარი, შესძახა ეპარმა. — აი, მარიამიც მოდის. ჩვენს სახლთან ახლოს, ხომ მოგვხსენებათ, კლდეა და კლდეხედ ქვის სკამი არის გამართული; რაც თქვენ წასულხართ, მარიამი ხშირ-ხშირად აღის ხოლმე და დიდი ხნობით რჩება იქ ჩაფიქრებული. თქვენ, მგონია, ძალიან კარგად გეცნობებათ ის სკამი.

მაჭარი თავის ნათქვამხედ თითონვე გულიანად მოჰყვა სიცილს და სტურსონს მაგრად ხელი მოუჭირა; ეტყობოდა, ძალიან უხაროდა, რომ მიუხვდა მსაჯულს იმის ეშმაკობას.

ამ დროს მარიამი შემოვიდა. სტურსონი სწორედ გაოცდა, დაინახა თუ არა, რა ნაირად ის გაფითრებულიყო და ავად მყოფად გამოიყურებოდა. ძალი მსაჯულის დანახვაზედ წამოწითლდა, ჯერ რალაც უნდა ეკითხნა, მაგრამ ველარ გაბედა.

სტურსონი დიდ-ხანს და დიდი თანაგრძნობით ელაპარაკებოდა ქალს. ისეთი სასიამოვნო და ნაზი ხმით, ისეთი აღერსიანად და პატივისცემით მოუყვა საუბარს, რომ ძნელად დაიჯერებოდა მისი ამპარტავნობა და ანჩხლობა. მარიამი მადლობელი დარჩა, რომ იმან იმლამენდელს შემთხვევაზედ ხმა არ ამოიღო. მერე უნდოდა რამე ეკითხნა მლავაზედ, მაგრამ

ვერ გაბედა; განა თითონ უფრო კარგა არ იცოდა, თუ მლაფი რისთვის გაიქცა, ან რატომ არ წაჰყვა სტოკჰოლმს? ზანა იმან თითონვე არ გამოუცხადა თავისი განზრახვა? მაგრამ სტურსონი მოჰკიდებდა თუ არა იმას ხელს, მარიამს მოაგონდებოდა მაშინვე მლაფის სიტყვები და აუარდებოდა კანკალი. როცა მამა და სტუმარი ერთმანერთს რაღაც მნიშვნელობით გადახედავდნენ, საბრალო ქალი გრძნობდა ელდას და ნაღვლით სასოწარკვეთილებას მიეცემოდა.

მეორე ღილით სტურსონმა გამოუცხადა ვაქარს თავისი სურვილი მარიამის ცოლად შერთვისა; ვაქარიც, რასაკვირველია, სიხარულით დაეთანახმა. ამას რაც ისე ეზმანებოდა — ეხლა აუსრულოდა, საჩქაროდ დაუძახა მარიამს:

— ძლივს არ გწამოვქვამალი, უთხრა ვაქარმა თავის ქალს, როდესაც იმან ოთახში ფეხი შემოსდგა. ხომ აღარ მოიწყენ. ლარსს სტურსონს შენი შერთვა ჰსურს, იმის ცოლი გახდები და დაღვები იმ ბოლმბოვს სახლში, რომელიც ისე მოგწონდა.

— მამაჯან, ეგ არ შეიძლება! შესძახა მარიამმა; კანკალმა აიტანა საწყალი ქალი, იმან გამოაცალა თავისი ხელი მამას, რომელსაც ის ძალიად უნდა მიეცა სტურსონისთვის.

— როგორ თუ არ შეიძლება! წამოიძახა ვაქარმა, — ვისა აქვს თავი შენი პრანჭვისა; გეყოფა,

მარიამ, ნუ იბრიცები; თითქოს არ ვაცოდე რაცა გწადია.

— შენ არაფერი არ იცი, მამაჯან, სრულებით არა იცი—რა, წარმოსტევა მარიამმა და თავი ჩაღუნა.

— არა, მაშ ვინა გგონივარ? სიცილით უთხრა იველანდმა, — შენ გგონია, მე არაფერს არა ვხედავ და არც მესმის? მაშ იცოდე, მე ფანჯარასთან ვიდექ, როცა შენ და მსაჯული ამას წინეთ, დილით ერთად დაბრუნდით. ბედი შენი, რომ ეგ კაცი ამოიჩინე და არა სხვა, თორემ გაგირიგებდი საქმეს. ძარგი, ტუტუცო, გეყოფა, დაუმატა ვაჭარმა, როცა მარიამს აღ-მური აედინა და ხელები სახეზედ მიიფარა, — დიდი ცოდვა არ არი და მეც მაღლობელი ვარ, რომ ვიშოვე იმისთანა სიძე, როგორც ჩემს გულს უნდოდა. ბედნიერი იყავ, ჩემო შვილო, ღმერთმა დაგლოცოს!

სტურსონი მიუახლოვდა მარიამს, ზმა ამოუღებლივ გადაეხვია, დაუწყო კოცნა ხელებისა, თმებისა, მერე ხან თვალებში ჩაჰკოცნა, ხან ტუჩებში, ალერსიანად და მოწიწებით შესცქეროდა იმის მოწყენილს სახეს.

იველანდი აღტაცებით ხან ქალს ეხვეოდა, ხან სასიძოს და არც კი ამჩნევდა, რომ მარიამი ძლივსლა იდგა ფეხზედ. მაშინვე მოაგროვა მოსამსახურეები და დიდი ამბით გამოუცხადა მარიამის დანიშვნა მსაჯულ სტურსონზედ; ეს ამბავი ერთს წუთს მოედო მეზობლებში. პატარა ხანს შემდეგ აივსო სახლი;

ყველას უნდოდა დაწერილებით შეეტყო საქმის გარემოება, ერთმანერთს არ აცლიდნენ, ულოცავდნენ მათ, იანე რომ ეაქარი ძლიეს ასწრობდა მაღლოზის გადახდას, სტუმრებს უხვად უსხავდა ღვინოს და ყველანი ბლომად სვამდნენ ახალ-დანიშნულების სადღეგრძელოს.

ამ აყალ-მაყალში რამდენიმე საათი გავიდა. სტურსონმა არ დააცალა მარიამს გონებაზედ მოსვლა: მერე კა ქალმა შეატყო, რომ უარის თმა გვიან-ლა; ეხლა ის სტურსონის ხელში იყო, იმან იცოდა ამის საიდუმლო, შეეძლო მამისთვის გაემჟღავნებინა და მერე რა ეშველებოდა! თანაც, განა არა ხედავდა, რომ მამის მხურვალე სურვილი იყო ამ საქმის დაბოლოება და იმის თავ-მოყვარეობას მოსწონდა ის აზრი, რომ საძის გამო დაუმოყვრდებოდა ბევრ გამოჩენილ ოჯახებს.

სტურსონი ვითომ და არ ამჩნევდა მარიამის შემფოთებას, ისე ალერსიანად და ყურადღებით ეკიდებოდა იმას, რომ ბოლოს, სადამოზედ, ქალი თავის თავს აყვედრიდა, თუ რათა სძაგს ასე ეს კაცი, სცდილობდა როგორმე მოეერიოს ამ გრძნობას და თანაუგრძნოს იმის დაწყობილობას მომავლისთვის.

სტურსონი მოუყვა, რომ ის სულაც არ ჰფიქრობს მთლად თავისი სიცოცხლე ამ უდაბნოში გაატაროს, იმას საკუთარი მამული აქვს სამხრეთში, საცოლოს ეკითხებოდა, უყვარს თუ არა მოგზაურობა, ჰსურს თუ არა იმას ნახვა საფრანგეთისა,

გერმანიისა და იტალიასა. თავ გამოდებით იგონებ-
და თავის გამოჩენილ ნათესავეებს, რომელთაც აღვი-
ლად შეუძლიანთ უშოგონ ამას საუკეთესო ადგილი.
იველანდი გაფაციცებული ყურს უვდებდა და თავისი
ქალი მიაჩნდა კიდევ რომელიმე წარჩინებული კაცის
-ცოლად. სალამოზედ იველანდთან მოგროვდნენ
ყველა იმის ნაცნობები და იმან ვახშამით გადინადა
მარიაშისა და სტურსონის დანიშვნა. უხვად სვამ-
დნენ ღვინოს და ვისაც კი უნდოდა, შეეძლო ამ
ლხინში მონაწილეობა მიეღო.

მარიაშობის-თვე მიწურვაში იყო და დღევით
თან და თან პატარდებოდა. შინდისას სტურსონი
შეხურებული ღვინითა და აღელვებული გამოვიდა
სახლიდამ ცოტა ჰაერის ჩასაყლაპად, ჰსურდა მარტოთ
მარტო დარჩენა, რომ მოესაზრნა, მოეფიქრნა და
დამტკბარიყო იმ აზრით, თუ თავისი წადილი რო-
გორ მალე აისრულა და მარიაშიც და იმის ფულიც
როგორ ხელში ჩაიგდო; თან კი ზიზღით მოიგონებდა იმ
საზოგადოებას, საცა ასე უცბად შესტოპა, იმ კაცებს,
რომელნიც ეს არის ეხლა დასტოვა და თითონ ის ქა-
ლიც, რომელსაც აქამდის ეტრფიალებოდა, ეხლ^ა
თვალში აღარაფრად მოსდიოდა. სიბრაზით იგო-
ნებდა, თუ მთელი დღე თავს როგორ იმდაბლებდა
იმ ქალის წინ და ფიციულობდა, რომ ქორწილის
შემდეგ მოაგონებს იმას მაგ ჟინებს.

შიქრებში გართული სტურსონი უნებლიე სახ-
ლიდამ კარგა შორს წავიდა. ძლდეს რომ შეუხვია
იქ დაუხვდა იანსენი, რომელიც როგორც წინეთ,

ბადეებს უგდებდა წყალში. იანსენმა მოჰკრა თვალი
თუ არა სტურსონს, დაიწყო ხტუნვა, ხარხარი და
ხელებით ანიშნებდა, მომიხლოვდით.

— რა გინდა? ჰკითხა სტურსონმა და უნებლიე
გაეცინა იმის პირის სახის დაკრებაზედ.— **მ**უ გინდა,
შენ თითონ მოდი.

— მე თქვენთან სალაპარაკო მაქვს, პატივცემულო
ბატონო მსაჯულო, შეჰყვირა ბოელანდიელმა.

— რატომ სხვებივით იველანდთან არ შეექცევი,
ჰკითხა სტურსონმა და თან უახლოვდებოდა იან-
სენს,— რატომ ჩემი სადღევრძელო არ დალიე?

— იმიტომ რომ არ მინდოდა, უთხრა იანსენმა
და ამაყად წელში გაიმართა,— მე თითონ სახლიცა
მაქვს და კარიც, რა სახლისოა იველანდის კარების
წინ დგომა, ვინ იცის ვინ მოთრეულვებთან და იმათ-
თან ერთად წასუფრალის აკრეფა?

სტურსონს გაეცინა ამ პატარა ბოელანდიელის
ამაყობაზედ და უთხრა:

— მაშ შენ გგონია, ჩემო კარგო, რომ შენი
ალაგი პასტორის, შოხტის და მაზრის მსაჯულის
გვერდით არის?

— შითომ და რატომ არაო? ჰკითხა ბოელან-
დიელმა,— მე უნდა ისიც მეთხოვნა თქვენთვის, ან
დღეს, ან სხვა დროს დამპატიჟოთ თქვენსა. როცა
პასუხის მაგივრად სტურსონმა ზიზლით გადახედა,
ამან ბოროტად გაიღიმა და უთხრა:— მგონი, უარს
არ მეტყვი, პატივცემულო მსაჯულო. **მ**ქვენ ხომ

მოგეხსნებათ, რომ შემძლიან, თუ მინდოდეს, ეგ მოვითხოვო.

— შენ სულ ტუტუცი ხარ, იანსენო, უთხრა სტურსონმა, — რათ მეძახდი?

— იმიტომ რომ გავიგო, სთქვა პირ-ქუშად ბოელანდიელმა, — შობტს მოვლაპარაკეთ თუ არა ჩემს საქმეზედ?

— რა საქმეზედ?

— როგორ თუ რა საქმეზედ? მიუგო იანსენმა, — კაი დამახსოვნება კი გცოდნიათ, ბატონო! მე ვამბობ, ალაგი მომცენ იმ არდასაცალეზლისა, რომელიც დაიღუპა და, უეჭველია, თავის დღეში ვერაფერ ვერ იპოვის იმას. ეს სიტყვები წამოიძახა ღრეჭით და სტვენით.

— მე რა ხელი მაქვს შენთვის ალაგის მოცემაზედ, შენ თითონვე სთხოვე შობტს. ეგ საშენო ალაგი არ არის, იანსენო, რა შენი საქმეა 'შკოლის მასწავლებლობა? სჯობია შენს მიწას და შენს ბაღებს მოუარო და მე თავი დამანებო.

— ერთი დამაცადეთ! შეჭყეირა ბოელანდიელმა, რაკი ნახა, რომ სტურსონი გაბრუნდა წასასვლელად. — ძარგად იფიქრეთ, რასაც გეუბნებით. მე მინდა გავხდე 'შკოლის მასწავლებელი, აქამდის ხმას არ ვიღებდი და ეხლაც ჩუმი ვიქმნები, თუ თქვენს დაპირებას აასრულებთ.

— ვითომ რა გინდა სთქვა მაგითი? შეჰყვირა სტურსონმა.

— ია მინდა ვსთქვა, მიუგო იანსენმა, რომ თუ მოვინდომე, ბევრი რამ მაქვს სათქმელი! მე-რე თითით ანიშნა მაღალი კლდე განათებული ჩამავალი მზის სხივებით და სთქვა:— უყურეთ! რასა ჩედავთ? სისხელი ხომ არ მოსჩანს?

იანსენმა ხრინწიანის ხმით დაიწყო სიცილი და თვალეზი დააშტერა სტურსონის მკრთალს და მკვდარივით გაყვითლებულს სახეს. მაგრამ საშინლად აკანკალდა და გაიქცა, როდესაც მსაჯულმა ხმა ამოუღებლივ მრისხანედ გადახედა; ბოლოს კი შედა, დამშვიდდა და უკანვე დაბრუნდა, რადგან სტურსონი მზიარულად უცინოდა და უძახდა:

— ძიდევაც გეტყვი, უთხრა მსაჯულმა, რომ შენგან ტუტუცობაა ეგრე ახირებით თხოვნა იმ ალაგისა, რომლის თანამდებობას ვერ აასრულებ. შეფრო ცუდი არ არის, რომ მეორე თვეს პანღური გკრან და გამოგაგდონ?

— მე მინდა შეკლის მასწავლებლად გაეზდე, შეუბოვრად განიმეორა იანსენმა, — მე მინდა შოხტს და პასტორს გვერდით ვუჯდე.

— ძარგი, ვეცდები გაგირიგო, უთხრა სტურსონმა. — მაგრამ იმ კლდეზედ რას ლაპარაკობდი? სად იყო სისხელი?

— არსად არ იყო, არსად, უთხრა ბრეცით იანსენმა, — ის არ დასაცალეხელი ოლაჟი მომეჩვენა, ეშმაკებსაც კი უთრევიათ! მომესიზმრა, ვითომ იმ კლდიდამ ჩამოვარდა და ეხლაც ზღვაში გდია.

— მავისთანა სიზმრები საშიშია, ჰეროიკ იან-

სენო, მაგაზედ კაცმა სიფრთხილით უნდა ილაპარაკოს, უთხრა სასტიკად მსაჯულმა. — შევლამ იცი, რომ შენ იმას ემტერებოდი; შეიძლება, შენ დაგაბრალონ.

ამ სიტყვების შემდეგ სტურსონმა საჩქაროდ გასწია იველიანდის სახლისკენ და რამდენიმე წუთს შემდეგ ეხუმრებოდა მარიამს და მთელი საზოგადოება გაამხარულა. მანთიადი იყო, როცა სტუმრები წავიდ-წამოვიდნენ.

V

სტურსონი მხოლოდ სამი დღის შემდეგ დაბრუნდა თავის სახლში და ხელ-ახლად შეუდგა სახლის გაწყობას, არას ზოგადა. კედლებსაც კი ანგრევდა, თუ საჭიროება მოითხოვდა; დიდის თავგამოდებით ამზადებდა საცოლოს ოთახებს.

სტურსონის დანიშნა ყველამ აქეთ მხარეს სწრაფლად შეიტყო. საოცარ რამეებს ლაპარაკობდნენ იმის სახლის მდღერულად მორთვაზედ, მაგრამ მსაჯულს სულაც არ ეშურებოდა მშვენიერად გამართული ოთახების ვისთვისმე ჩვენება და თავის ოთახს იქით არავინ მიჰყვანდა.

ბოლოს სახლიც დაამზადა. სტურსონი აღრევე სტკებოდა იმ აზრით, თუ მარიამს როგორ გაუკვირდებოდა ამისთანა მდიდრული სახლი. თუმცა საქმეები და დავიდარაბა არ აკლდა, მაგრამ მინც ზან-და-ზან

შეჯდებოდა ცხენზედ და დახედავდა იველანდს, რომელსაც დღე-და-დღე უფრო მოსწონდა თავის სასიძო და იმაში ახალ-ახალ ღირსებაებს ჰპოულობდა.

მაჭრის სახლი სავსე იყო მკერავეებით. ზოგი ჰკერავდა, ზოგი სჭრიდა; ოთახში ვეება სკივრები რკინით შექედილები იდგა სულ სავსე ტილოებით, კაბებით და სხვა-და-სხვა მორთულობით — ერთის სიტყვით, მარიამის მზითვეი მზადდებოდა. სტურსონი სთხოვდა, რომ რაც სახლის მორთულობას შეეხება, ნურაფერზედ ნუ იფიქრებთ, მარიამის მეტი თვალში არა რა მომდისო.

მსაჯულს შეეძლო, რამდენიც უნდოდა, ასე უშიშრად ლაპარაკი, რადგან იცოდა სასიამაშროს თავ-მოყვარეობა, ის თავის ქალს სხვის სახლში ცარიელს არ გაისტუმრებდა.

მარიამის სამზითვოდ არა თუ იმის დედას, ზეზიასაც კი ქვეყნის საცვალი, სუფრა-საღვთები, ტილოები და ყურთუკები მოემზადებინათ. თითონ სტურსონსაც გაუკვირდა, ამოდენა დამზადებული მზითვეი რომ ნახა და მაშინ ხომ უფრო გაიხარა, როცა იველანდმა გამოუცხადა — წელიწადში ორი ათას ტალერს მოკცემო. — ღანარჩენს კი შევეუნახავ ჩემს შვილი-შვილებსო, — დაუმატა ვაჭარმა — მერე ჩემი სიკვდილის შემდეგ მთელი ჩემი ქონება თქვენნი იქნება, უფრო მეტი დაგრჩებათ, ვინემ გგონიათ.

ამ ლაპარაკის შემდეგ აღტაცებული იმედებით სტურსონი დაბრუნდა შინ, მაგრამ დიდ-ხანს ვერ

გასძლო უიშათოდ და მალე გასწია კდევ თავის დანიშნულთან. ცხენი ძლივსადიოდა ქვით მოდებულ აღმართზედ და წამ-და-უწუმ ბორძიკებდა, სტურსონს გაეხარდა, როცა მალლობს მიახწია და გამწვანებულს ვაკეს შეუღვა. ეს მინდორი მოფენილი იყო ხშირი და რბილი ხავსით, როგორც მწვანე ხავერდით, აქ უხვად იდგა ყოლოები და ქვეშ-და-ქვეშ შუა ამოეყოთ თავები სხვა-და-სხვა წითელ და ლურჯ ყვავილებს. მზის აქეთ-იქით ხრამი იყო და იქიდან მოისმოდა წყლის შუილი, მარჯვნივ მოსჩანდა ზღვა, შიგ უთვალავის კუნძულებით, მარცხნივ თვალგაუწვდენელი ბარდო— ელფის ღელეები და პირ-და-პირ კი გადაჭიმული იყო უდაბური, მიუვალი ლაპლანდიის მთები აწოწილი და მოშიშვლებულის თავებით, რომლებზედაც ყოველთვის თოვლი იდგა.

სტურსონი უცბად შედგა და აჩვენა მსახურს, რომელიც თან ახლდა, გზასთან ახლო ხრამი, საიდანაც ამოდიოდა კომლი.

— მანდ ვინ იქნებიან?

— ლაპლანდიელები თუ გახლავან, ბატონო, უპასუხა მსახურმა, — უთუოდ სავაჭროდ ჩამოვიდოდნენ, ხომ მოგეხსენებათ, ზეგ ჩვენს მხარეს იქნება დიდი ბაზრობა. წელიწადში ერთხელ იქნებოდა ამისთანა დიდი ბაზრობა და სტურსონი თავის უმთავრეს შემოსავალს აქედამ მოელოდა. მარიამი ამ დროს უნდა ამას სწვევოდა და ამიტომაც სტურსონი აპირებდა დიდი წვეულობის გაპართვას.

მსაჯული მიუახლოვდა ხრამს; მსახური უნებ-

ლივ და ბრეციო თან გაჰყვა. იმას ვერ გაეგო, თუ ბატონს რად მოსურვებია უეჭველად ახლოდ დაინახოს ის ტურტლიანი მახინჯები, რომელნიც ამ ბიჭს ასე სძაგდა. სტურსონს კარგა ესმოდა, თუ იმის მსახური როგორ ბუტ-ბუტით სწყევლიდა და ლანძღავდა ლაპლანდიელებს. მაგრამ ყურს არ ათხოვებდა. მსენი შევიდნენ ხშირ ბუჩქნარებში და სტურსონს ძალიან გაუკვირდა, რომ ვიღაცმა აქვე ახლოს ახსენა ამის სახელი. შრთს წუთს შემდეგ თვალ-წინ წარმოუდგათ გაშლილი მინდორი, საცა იდგა სამი მაღალი კარავი და იქვე მოგროვილი იყო ვეება ირმის ჯოგი, ცეცხლს გარშემო უდგნენ ექს-სიოდ კაცი და ორიოდ დედა-კაცი თავიანთი ყმაწვილებით. შრთი ბებერი დედა-კაცი გაწეწილი ჭალარა თმებით რაღაც საქმელს ხარშავდა ცეცხლზედ, ამიტომაც იქ საშინელი სუნი იდგა. იმათში, წიგნით ხელში, იჯდა მისსიონერი სტოკფლეთი და გაცხარებული რაღასაც უქადაგებდა.

სტოკფლეთს ძალიან გაუკვირდა ამისთანა მოულოდნელი შეხვედრა და უამბო სტურსონს, რომ ოღაც ბოლმბოვს საძებნელად მოვიდა, მაგრამ ძებნამ ამაოდ ჩაუარა და ეხლა სწორედ დარწმუნდა, რომ იმას უეჭველად რამე აუტყდა.

— აქ ჩემი უბედური მეგობრის სახლობა არის მოგროვილი, განაგრძო მან,—ეს ჯოგი იმის ძმებს ეკუთვნის, ცოლები და შვილები თავიანთი შრომით იმათ შევლიან, ბებერი კი დედაა, უფრო-

სია და ოჯახის მშვიდობიანობის დამცველი. მსენი ყველანი კაი გულისა და მშვიდნი არიან, დაუმატა მღვდელმა, ნახა თუ არა, რომ სტურსონი ავგულად უყურებს ვარშემოხვეულს ხალხს.

— მსენი სულ ნამდვილს ქრისტიანები და სანდო მეგობრები არიან და, რაც უფრო იშვიათია, შრომა უყვართ, ბერს არას გამოეკიდებიან და თავიანთს სიტყვაზედ მტკიცეთა დგანან.

სტურსონი ყურადღებით ისმენდა ყველაფერს და თუმცა ეზიზღებოდა იმათი გაბტყელებული სახეების და ჩასისხლოული თვალების ნახვა, მაგრამ ხედავდა, რომ იმათ თავისუფალს ცხოვრებას თავისებური ლაზათი აქვს. მსაჯული კარგა ატყობდა, თუ რა ნაირად მორიდებით და გონიერ პასუხებს იძლეოდნენ; მერე ისეთის ყურადღებით დააჯექრდნენ ამას, რომ ერთ წუთს სტურსონი შეშინდა, რადგან მლაღვის ძმები გარშემო ეხვივნენ და იმათ ხელში იყო.

პატარა ხანს უკან თითონვე იცინოდა თავის თავზედ და იმათ დიდის ყურადღებით დაუწყო გამოკითხვა, თუ როგორ სცხოვრობენ, რას აკეთებენ და ან რა უნდა ივაჭრონ მომავალ ბაზრობას; მერე მიუახლოვდა ბებერს, (ანუ მეჯადოეს, როგორც გულში უძახდა) რომელიც ქვაბთან იდგა და საქმელს ხარშავდა. მს ჩამომხმარი დედა-კაცი ყველა შვილებზედ ჯან-მრთელი და ტანოვანი იყო. თუმცა პირის სახე დაღმეჭილი და ნაყვავილენი ჰქონდა, მაგრამ მაინც ისეთი საზიზღარი მახინჯი არ იყო, როგორც

სხვა ბებრები არიან ამავე უბედური ხალხისა. იმას თეთრ თმას უხდებოდა ჭკვიანი და ცხოველი თვლები. იმან აღერსიანად მიიღო სტუმარი და ორიოდ სიტყვა უთხრა თავიანთებურად, სტოკფლეტმა გადაუთარგმნა სტურსონს შემდეგი:

— მშვიდობა იყოს შენი ნახვა, უცხო ქვეყნელო, ბენრი იურბის შვილები მოხარული არიან შენი ნახვისა... ღმერთმა დაგლოცოს, თუ საკეთილოთ მოსულხარ ჩვენთან და თუ ავი განძრახვა გაქვს—ღმერთმა შეგინდოს. დაჯექ ჩვენთან, უარს ნუ გვეტყვი ჩვენ პურ-მარილზე. შრთი ჩვენგანი გვაკლია, რომელიც ძალიან გვიყვარს, დაჯექ იმის ალაგას, გვეგონება, რომ ის დაბრუნდა და იმის მაგიერათ შენ დაგლოცავთ.

— საწყალ მოხუცს სულ თავისი მლაფი ელანდება, სთქვა ნაღვლიანად სტოკფლეტმა;—ამის ცდა ყოველთვის ის იყო, რომ შვილი თავისთან შეენახა და ვერ გაეგო, თუ როგორ შეიძლება იმ თავისუფალი ცხოვრების დატოვება, რომელსაც თითონაც და იმის ხალხიც ყველა საუნჯეს ამჯობინებს.

— ტყუილად არ დაუჯერა თავის დედას, გაჯავრებით სთქვა მსაჯულმა და ფიცხლავ დაჯდა საკუთრივ იმისთვის გამლილ ხალიჩაზედ. — ჩემი აზრით, ის ამ ცხოვრებისთვის უფრო გამოსადეგი იყო.

ამის პასუხათ მისსიონერმა ერთი ისე გადიხედა სტურსონს, რომ იმან ვერ შეუძლო ამ ცქერას და

პირი მიიბრუნა, და დაიწყო სინჯვა ირგლივ. შეველ-
გან მყუდროება და მშვიდობიანობა სუფევდა, მხო-
ლოდ ხრამის ჩრდილში შუილით გაეჩქარებოდა
წყარო, ამ წყლის პირას აჭრელბებული ირმის ჯოგი
სძოვდა ბალახს, ცეცხლის კომლი ლურჯათ აღიო-
და ცაში, ამას დაუმატოთ კარვების წინ მახდომი
კაცთ-მოყვარე ადამიანები. მა ყველაფერი ძალიან
სასიამოვნო იყო უჩვევი თვალისთვის.

ამ დროს მოხუცმა დედა-კაცმა მიართვა მსა-
ჯულს ხის ჯამი სავესე საქმლით. სტურსონმა ჯერ
ექვით გადახედა მოწითალო ნოყიერ საქმელს, მაგ-
რამ დაინახა თუ არა, რომ იმის მსახური, რომე-
ლიც ისე ზიზღით ლაპარაკობდა ლაპლანდიელებზე,
ძალიან გემრიელად შეექცევა, თითონაც მარდათ
მოჰკიდა ხელი თითბრის კოვზს და გაბედა გემოს
ნახვა.

საქმელი ძალიან გემრიელი გამოდგა; მასპინ-
ძლებს გაეზარდათ, რომ სტურსონმა მოუწონა და
კიდევაც ხელმეორედ დაასხმევინა, მერე ზედ ირმის
რზე დალია და მოხუცს მადლობა უთხრა; ბოლოს
მიუბრუნდა მლავის უფროს ძმას, რომელიც ოჯა-
ხის პატრონათ ითვლებოდა შემდეგი სიტყვებით:

— მე მსურს სიკეთე რამე გიყო; შენ, მგონია,
გონიერი და გამჭრიახი კაცი ხარ, გადმოსახლდი
ჩვენ მხარეს. მე მოგცემ სახნავ-სათეს მიწებს, სახლ-
კარს და ყველაფრით ხელს გაგიმართამ.

ლაპლანდიელმა თავისი პატარა ცხოველი თვალები შეაჩერა იმას გაშტერებით და გადაწყვეტით უარი უთხრა:

— მაშ არ გინდა? ჰკითხა სტურსონმა, — ეითომ რატომ? მე რომ ჩემ მსახურს შევაძლიო, სინარულით ფეხზედ აღარ დადგება.

— მაშ კიდევაც იმას მიეცი, დაბლის ხმით უბასუხა ლაპლანდიელმა.

— შური დამიგდე, მოუთმენლად დაიწყო მსაჯულმა, — კიდევაც ვამბობ, რომ მე მინდა სიკეთე გიყო შენც და შენ სახლობასაც. ღედა შენმა დამლოცა, დავალებული ვარ და მინდა გადავიხადო. რა ნაირად გამეზარდება, თუ იმას სიბერის დროს ლუკმა პურს და ბინას გაუჩენ. ძიღევაც გაგიმეორებ, მე შენი სიკეთე მსურს, ფიცხლავ დაუმატა სტურსონმა, — ამიტომაც გირჩევ დათანხმდი.

— ჩემთვის საჭირო არ არი შენი სახლი-კარი, უთხრა ლაპლანდიელმა ისე ამაყად, რომ სტურსონი გაკვირვებული დარჩა, — ჩვენთვის თავისუფლება ძვირფასია და მე ისე მინდა ვიცხოვრო და ისეც მოკვდე, როგორც ყველა ჩვენი წინაპარნი. საწყალი ჩვენი ძმა ოლაფი! იმას რა ხერი დამართა, ეხლა რა თავისუფლად იცხოვრებდა თავის თავი რომ არ დაემონებინა. ბატონო, მადლობელი ვარ, დიდად გმადლობთ. ბენრი იურბას შვილებისთვის საჭირო არ არი მოწყალება.

სტურსონს ძალიან ეწყინა ლაპლანდიელისაგან

ასე ამაყად უარის თქმა, სტოკჟოლმმა შეამჩნია თუ არა, საჩქაროდ დაიწყო ლაპარაკი:

— ნუ გწყინთ, ბატონო, ყველა ლაპლანდიელი უარს გეტყვით, თუ კი გააჩნია იმას, ლუკმა პური; მარტო ძალიან გაჭირებული დაანებებს თავს თავისუფლად სიარულს და ბინას მოიკიდებს სადმე. შერნი იოსების სახლობა მდიდარია, აი, ხედავთ, აქ შეიდასი რქიანი საქანელი მოუღალავთ ბაზარში გასასყიდათ. ის ჯოგი, რომელიც ბარდო-ელვის ლეღებზედ დაუდით, მაგაზედ ნაკლები არ იქნება.

— რა უყვართ, უპასუხა მსაჯულმა და ზიზლით გაიღიმა, — მე ხომ ძალას არ ვატან, რომ ისე იცხოვრონ, როგორც მე მინდა. მხოლოდ მოხარული ვარ, რომ მე თვითონ ნამდვილად შევიტყვე და დავრწმუნდი, რასაც ამბობდნენ მაგათ თავ-მოწონებაზედ დასულელურს სიამპარტავენობაზე. მე მინდოდა მაგ ოჯახის წინ ბრალი ამე-არა იმ უნებურ დანაშაულობაზე. მხლა ჩემს სვინიდის აღარ მოეკითხება-რა.

რა დანაშაულობაზე? ჰკითხა მისიონერმა.

— მე რომ იველანდის სახლში ფეხი არ შემეღვა, სთქვა სტურსონმა და თვალები დააშტერა სტოკჟოლმს, — ახალ-გაზდა კაცი, რომელსაც ეხლა დასტირით, ცოცხალი იქმნებოდა.

— რასა ბძანებთ, ბატონო სტურსონო? ბაკვირეებით წამოიძახა სტოკჟოლმმა.

— ნელა, პატივცემულო მღვდელო, განაგრძო-სტურსონმა, — თქვენ ხომ მოგეხებებათ, რომ მარიამი ჩემი საცოლფა, მაშ გამოცხადებით ვილაპარაკოთ, თქვენ კარგათ შეტყობილი ჰქონდათ, რომ მღლაფი სიყვარულმა აიტაცა და გონება სრუ-

ლიად დაკარგა, ისიც მოგეხსენებათ, რომ მარიამის გულ-ჩვილობამ იქამდის მიახწია, რომ ღამ-ღამობით გამოდიოდა იმის სანახავათ, ხომ ხედავთ, მე ყველაფერი მცოდნია, თქვენ ისიც გინდოდათ, რომ მღალავი გაგეგზავნათ მისსიონერად, მითომ და შრომით და თავ-გაწირულობით დაეფიწყა თავისი სისულელე. მაგრამ იმან ირჩია თავის თავის მოკვლა.

— მერე თქვენ რა იცით? ჰკითხა პასტორმა.

— მე რა უცნაური კითხვაა. მაგაზედ ცხადი რაღაა. მფითონ მარიამიც, მგონია, დარწმუნებულია; ნაღვლობს, ვერა ღონის-ძიებით ვერ გამიმხიარულდება. თქვენ დავიჯერებთ, პატივცემულო სტოკფლეტო, მოელაპარაკეთ, უთხარით, რომ ჩვენი ორივესი ბედნიერება დამყარებულია იმაზე, რომ შემე იაროს და დაიფიწყოს ის საბრალო, რომელიც ვერ გამოგია, თუ როგორ შეიყვარა. ბოლოს მაგ სიყვარულს თვითონვე სირცხვილით მოიგონებს. რიგიანათ აუხსენით, რომ იმაზეა დამოკიდებული ინიღი და ჩემი პატიოსანი სახელის დაცვა და თვით თქვენი მოსვენებული ცხოვრება.

— როგორ თუ ჩემი მოსვენებით ყოფნა, ბატონო სტუტსონო? ბაკვირებით ჰკითხა სტოკფლეტმა.

— სწორედ აგრეა, უპასუხა მსაჯულმა, — როცა შეიტყობენ რომ იცოდით მარიამის და მღალავის ერთობა და იმის მამას დაუმაღეთ, დამიჯერეთ, მაშინ ეკრეთი პატივი და ნდობა აღარ გექნებათ.

ქიდევაც გეუბნებით, მომინდვია თქვენთვის მარ-
ჯულოთ მარიამი, თავი დაანებოს იმ სულელურს
ფიქრებს და გარწმუნებთ მაგითი საუკუნოდ დამაგა-
ლებთ.

სთქვა თუ არა ეს სიტყვები, პასუხს არც კი
მოუცადა, თავი დაუკრა თავის მოსაუბრეს, საჩქა-
როდ შეჯდა ცხენზედ და იველანდის სახლისკენ
გასწია.

მარიამი ჩვეულებრივ გაფითრებული და მორ-
ცხვად დაუხვდა. მის აღფლავებულს გულსვერ ამშვი-
დებდა ვერც სტურსონის საჩუქრები და ვერც იმისი
აღერსი.

VI.

მეორე დილას ყველანი აპირებდნენ გამგზავ-
რებას იქით, საცა ბაზრობა უნდა ყოფილიყო,
სტურსონმა თავის საცოლეს დიდი ცვლილება შეამ-
ჩნია და ჩუმჩუმად უხაროდა.

ჯერ წინა ღამესვე ნახა, რომ მოახლემ მარიამს
რალაც ბარათი გადასცა, ქალი წაკითხვის უმაღლვე
აღელვდა და მაშინვე გასწია იმ ვაკესკენ, საცა
მლაღის სახლი იდგა. სტურსონი მიუხვდა იქით
წასვლის მიზეზს და იმედოვნებდა, რომ ამას იქით
საქმე უფრო კარგათ წავა.

იველანდი მთელი დღე სულ ფაცა-ფუცში იყო,
ბაზარში სავაჭროთ ნაევებს ამზადებდა, სულ

სხვადა-სხვა საქონლით აესებდა: ცულიდამ და ქვაბე-
 ბიდამ დაწყობილი—მახათები და პაწაწა ლურსმნები
 რა არის-იმასაც ბლომად გზავნიდა. ამ ბაზრობიდან
 დიდ სარგებლობას მოელოდა, სტურსონიც იმის
 ცქერით სიხარულით ფეხზედ აღარ იდგა, რადგან
 ხედავდა რომ ეს ბებერი იმისათვის სწევდა ჭირნა-
 ხულს და თვითონ თუნდ ხელიც არ გააძრას ფუ-
 ლის მოსაგებათ, ბოლოს შაინც ყველაფერი იმას
 ერგებოდა.

ამ სასიამოვნო ფიქრებით გართული სტურ-
 სონი ფეხ-და-ფეხ გაჰყვა შარიაშს მლაფის სახლის-
 კენ; ამ დროს უცბათ წააწყდა თავს ჰენრიკ იანსენს,
 გროვა ქვების უკან ბალახზე გაწოლილს, რომელიც
 ვილაჯასაც უთვალთვალეზდა; გაიგო თუ არა იმან
 ფეხის ხმა მაშინვე წამოხტა, მაგრამ როდესაც დაი-
 ნახა სტურსონი, დამშვიდდა და მეგობრულად თავი
 დაუკრა.

— ახალი ამბავი რა იცი, ჰენრიკ იანსენო?
 ჰკითხა მსაჯულმა—შენ როგორღაც სხვა ნაირად
 იცინი, უეჭველია, შესანიშნავს საიდუმლოს რასმე
 შეიტყობდი.

ბოელანდიელმა ბრაზიანად გადახედა და შეს-
 დახა:

— ღიახ, მსაჯულო, კაი დროს მოხველ, იცი
 იმ მდაბლობში ვინა ზის?

— ოლაფი ხომ არ არი? ჰკითხა სტურსონმა, განა დაბრუნდა?

იანსენი ჯერ მოჰყვა ხარხარს, მერე შეჰკრთა და შიშით გადახედა თავის მესაუბრეს.

შენ კი არ გეთქმის ევა, ბატონო, უთხრა იმან, განა არ მოგეხსენება, რომ ის საძაგელი ველარ დაბრუნდება. მკვდრის სახელის ხსენება, ამბობენ, საშიშოაო, მეტადრე იმისგან, ვისაც უკანასკნელად იმასთან ულაპარაკნია

— მაშ შენ უნდა გეშინოდეს, ტუტუცი, არ მოგელანდოს, უთხრა სიცილით სტურსონმა.

ბოელანდიელმა გაჯავრებით შეხედა იმას, მაგრამ მსაჯული ისე გულ-გრილად და ზიზლით უყურებდა, რომ იანსენმა პირი მიაბრუნა და ჯავრით პირის სახე უფრო დაეგრიხა, ამაზედ სტურსონმა დაიწყო სიცილი.

— შობტს მოელაპარაკეთ ჩუმზე? ჰკითხა ბოლოს იანსენმა.

— ღიახ, ჩემო კარგო, მაგრამ სანუგეშოს ვერას გეტყვი. შოლტი, ამბობს, რომ შენ ლოთი, უცოდინარი და ტუტუცი ხარ და ვერ შეიძლებ იმ სვინილისიანი და ოლაფის სამაგიერობას.

— მაშ ის მაგას ამბობს? შეჰყვირა ფიცხათ იანსენმა, — მე შეჰველოდ მინდა ეკ ალაფი და შენ უნდა მიშოფო. ზეგ ბაზარში მოვალ და ყველასთან მოკავონებ შენ დაპირებას.

— მობრძანდი, სიცილით უთხრა სტურსონმა, —

ღირსეულათაც დაგიხვდები. მერე სულ სხვა ხმით განაგრძო:— ყური დამიგდე: ჰენრიკ მანსენო, ნუ დაიფიწყებ იმას, რაც აღრეც გითხარ, მე ვარ მაზრის მსაჯული და შენ კი ვილაც საბრალო კაცო, ყველასათვის საზიზღარი. მთუ გაბედავ და ტუტუტურ რამეს მოჰიგონებ, იცოდე, რომ არც დაგიჯერებენ და არც მე შეგარჩენ. მხლა კი დამეკარგე, თვალთ აღარ მეჩვენო.

ამ სიტყვების შემდეგ სტურსონმა იქეთი ჰანლური ამოჰკრა ბოელანდიელს, რომ ის, რამდენიმე ნაბიჯზედ გადავარდა, მერე წამოდგა თუ არა ფეხზედ სირბილით გაექანა თავის სახლისკენ.

— მგლა მაკლდა! სთქვა სტურსონმა, — ეს შატლიც რომ მე მემუქრება, შენ კი მოგერევი, ძმაო!

სტურსონი საჩქაროდ მიეჯარა ქეებს, რადგან ამ დროს მლაფის სახლის კარი გაიღო და იქიდან მარიამი და სტოკვლეტი გამოვიდნენ, იმათ გაიარეს მლაფის ბაღი, რომელიც ბალახით ამსებულიყო, რადგან მომვლელი აღარა ჰყვანდა და წყაროსთან შედგნენ; მისსიონერი გადაეხვია მარიამს, დალოცა და ორაოდ სიტყვა უთხრა. ქალი დიდის ყურადღებით უსმენდა. ბოლოს ერთმანერთს გამოეთხოვენ. მარიამი საჩქაროდ შინისკენ წავიდა; სტურსონმა შეატყო, რომ ქალი თითქო დამშვიდდა, ამიტომაც გულითადი მადლობა შეუთვალა სტოკვლეტს. მთელი საღამო მარიამი, თუმცა ცოტას ლაპარაკობდა, ძალიან

დამშვიდებული იყო, საქმოს აღერსიანად და მოწიწებით აძლევდა პასუხებს.

ღლით შეუდგნენ გზას; სტურსონმა საცოლე შესვა თავის ნაჩუქარ მშვენიერს და ცქვიტს ცხენზედ და გასწიეს. მსაჯული თითქოს მარტო ეხლა ხედავდა თავის საცოლოს სილამაზეს, სიხარულით შესცქეროდა იმას ღიმილს, იმის მარჯვედ ცხენის ტარებას. იველანდი თავის ბებერ ცხენზე იჯდა, ამ ახალ-გაზდებს ძლივ-ძლიობით მისდევდა და შეჭხაროდა იმათ.

მარიაში მოჰყვა ჰენებას, სტურსონი მოეწია მხოლოდ მთის წვერზედ, საილამაც წინა ღღეს თითონ დასცქეროდა ზღვას, მთებს და ღელეებს ამან შეამჩნია, რომ მარიაში დიდის ყურადღებით იცქირება სწორედ იმ პატარა ტყისკენ, საცა წინა ღღით ბერნი იუბის შვილების კარვები იდგა და მიხვდა, რომ სტოკფლეტს ყველაფერი უამბნია. მხლა აქ სიჩუმე სუფევდა, ძალის ყეფაც კი არ მოისმოდა, კომლი არ საილამ არა სჩნდა, სტურსონსაც ხომ ეს უნდოდა.

— რა მშვენიერობაა აქა! ღიძახა ქალმა, როცა სტურსონი მიუახლოვდა. — მივიდეთ ხრამთან ახლოს, იქილამ, მგონი, მშვენიერი გადასახედა.

ქალმა გააჰენა, სტურსონიც გაჰყვა აღტაცებული იმისი აღერსით და ღიმილით, როდესაც მიუახლოვდნენ ნაკადულს, რომელიც კლდილამ გადმოსჩახახებდა, ბრჭყვინავდა მზეზედ და ხრამში მიეშურე-

ბოდა, სტურსონმა თვალი მოჰკრა რაღასაც ბუჩქებში, მაგრამ ის ისე მალე გაჰქრა, რომ ამან ვერ მოასწრო გაერჩია პირუტყვი თუ ადამიანი იყო, მარამაც ნახა ვილასიც ჩრდილი და ვერც იმან გაარჩია რამე.

— ღათვი რომ ყოფილიყო, სთქვა სტურსონმა უფქველია, ორ ფეხზედ დაღებოდა და არც გაიგცევოდა. მე უთუოდ ლაპლანდიელი იქმნებოდა. ბაზრობის გამო აქეთ მზარეს, ბევრი მოგროვილან.

— თუ ეგ ლაპლანდიელი იყო, შესძახა იველანდმა, რომელიც ამათ მოუახლოვდა, — დაგენადლებით, რომ ცუდი განზრახვა ექნება, იმიტომ დამალა; მე მაგათ კარგათ ვიცნობ.

სტურსონმა გაიცინა და სთქვა:

— თქვენ ძალიან სასტიკად სჯით მაგ სწყალხალხს. მე ეხლა დაგრწმუნდდი, მაგათ ბევრი კარგი ღირებები აქვთ. ამ დღეებში შემთხვევით ვეწვივე ერთს მთადაბარს მოსიარულე სახლობას. შევლამ აღერსით და ტკბილად მიმიღო და თავიანთ მდგომარეობაზედ ძალიან გონივრულად მელაპარაკებოდნენ. რასაკვირველია, სტოკფლეთს ყველაფერში არ ვეთანხმები, მაგრამ ჩვენ ქრისტიანებს უნდა გვახსოვდეს, რომ ესენიც ადამიანები არიან, მოწყალის თვალით უყუროთ და არ დავიფიწყოთ, რომ ჩვეულებრივ ტანტალს დიდი გავლენა აქვს მაგათ ხასიათზედ.

იველანდი ეწინააღმდეგა, მაგრამ სტურსონს ის უხაროდა, რომ მარიამს ძალიან ესიამოვნა ამის სიტყვები და თავის საქრმოს ღიმილით და მადლობით ხელი ჩამოართვა. სტურსონი მოუთმენლად მოელოდა თუ საცოლედ რა შთაბეჭდილებას მოახდენს იმის გამართული სახლი და ძალიან გაიხარა, როცა ქალი ყმაწვილური აღტაცებით და გაკვირვებით სინჯავდა ყველაფერს.

მარიამი არ იყო დაჩვეული ამისთანა სიმდიდრეს, ძალიან იამა, რომ სტურსონმა მორთა ასე მდიდრულად სახლი საკუთრივ იმისთვის და გრძნობდა ღიძს მადლობას; ამიტომაც, როცა სტურსონმა სიტყვა ჩამოაგდო ქორწილედ, მარიამამ უარი აღარ უთხრა და დათანახმდა მამის გადაწყვეტილობაზედ რომ ბაზრობის შემდეგ, წმინდა მხელობას, გადასწერს ამთვევარს. იველანდი აღტაცებით სინჯავდა სახლის ყველა კუნჭულებს და თუმცა აყვედრიდა სიძეს ამოდენა ფულია დახარჯვას, მაგრამ გულში კი იამებოდა და უხაროდა, რომ ქალი ამისთანა ბედში ჩაადგო.

როდესაც დანიშნულები მარტო დაჩინენ, სტურსონმა ხელი მოჰკიდა მარიამს, გაალო კარი და გაიყვანა პირ-და-პირ ბაღში, საიდანაც მოჩანდა სოცარი და თვალ-გაუწვდენელი ზღვა, მთები და ზღვის ნაპირები სავსე ხალხით, რომელთაც ქრიაშული გაჰქონდათ.

— ჯერ ჩემთვის არ გითქვამს, ჩემო ძვირფასო მარიამ, უთხრა სტურსონმა, — კმაყოფილი ხარ და გიხარია თუ არა, რომ მალე დაგვლოცვენ და შეგვეფრთებენ საუკუნოდ. მიმედოვნო თუ არა, რომ ცოტათი მანც გიყვარვარ, როდესაც ჩემი გული მთლად აღგზნებულია შენი სიყვარულით.

— მე კმაყოფილი და დამშვიდებული ვარ, უპასუხა მარიამამ თრთოლით, — ღვთის შემწეობით ვეცდები გაგაბედნიერო.

— შენი წადილი საქებია, მარიამ, უთხრა ღიმილით სტურსონმა, — მაგრამ, ჩემო სულო, მე მეტს მოგთხოვ, მინდა რომ შემეყვარო, თანამიგრძნო, ერთს სიტყვით სრულიად ჩემი იყო.

ძალმა თავისი ლურჯი თვალები დალონებით და გაუბედავათ, მაგრამ ნდობათ შეაცქირა იმას.

— იმედი მაქვს, ამას იქით, რაგორც გსურს იყო ისეთი ვაქნები, მაგრამ შენცა გთხოვ, მოწყალებით მიყურო, მე ახალ-ვაზდა ვარ, გამოუცდელი, ცხოვრებისა არა გამეგება-რა, მეშინიან ზოგჯერ ტუტუტობა და უმეცრობა არ გამოვიჩინო. მომეცე კარგად. შენ ვინდა, რომ შეგიყვარო, მაშ დარწმუნდი, ვეცდები და იმედიცა მაქვს შეგიყვარებ, როცა დაახლოვებით გაგიცნობ და მაშინ შენ პატრიარქისადაც ვისწავლი.

— რა ყმაწვილი ხარ! მესლიანი ღიმილით წამოიძახა სტურსონმა, — განა ნამდვილი სიყვარული პატრიარქის ცემიდგან არ წარმოადგება? მაგრამ განაგ-

რძეო, მარიამ, სთქვი რაც გინდა, რასაც მოვლი, რომ შევიძლო შენი გულის დამონება.

— მე მხოლოდ მინდა შენი დახმარებით და შემწეობით სიკეთე ვუყო სხვებს, — წამოიძახა შეკრთომით ქალმა. — შენ სამსახურის გამო შეგიძლიან უპატრონო ყველა დაჩარგულს და ღარიბს ხაოხს, მოლმბოვმ ბევრი სიკეთე დათესა, მაგრამ ყველა თავისა სურვილის ასრულება ვერ მოუხდა, რადგან ღარიბი იყო, შენ კი, ჩემო ძვირფასო ლარსო, მდიდარი იქნები, მამა ჩემის სიმდიდრე შენ გექნება და შეიძლება ბევრი გააბედნიერო.

— შენ მგონი, იმას ამბობ, მიუგო სტურსონმა, — რომ იმედი გაქვს მეც ჩემი წინა მოადგილეს გზას დავადგე და ჩემი დრო სულ მოვახმარო ლაპლანდიელების გონების გახსნას, იმათ ცხოვრების გაუმჯობესობას, ერთის სიტყვით ჩემი სიცოცხლე იმათ შეეწირო?

— მე არი ჩემი ნატვრა, უპასუხა მარიამამ.

სტურსონმა ხმა მალლივ დაიწო ხარხარი და შესძახა:

— ამ მარჯვენას მოვიჭრი, თუ ეგ იმ წმინდა მამო სტოკფლეთმა არ წაგიხურჩულა. ძარვად ვიცი იმის კილო, მიხვდი, რომ იმის სიტყვებს იმეორებ; დამიჯერე, საყვარელო მარიამ, იმას არა გაეგება-რა ცხოვრებისა, ის არის ოცნებას მიიყოლი კაცი. ნუ გამიჯავრდები, პირს ნუ მიიბრუნებ, განაგრძო იმან, — გარწმუნებ არას დროს არ დაგიშლი შენი

კაი გულის განზრახვის მიყოლას, პირიქით ხელსაღ-
მოგიმართავ ყველა კეთილ საქმეებში, მაგრამ იმის
პირობას კი ვერ მოგცემ, რომ ჩემი სიცოცხლე მთ-
ლად შევწირო ჭუჭყიან ლაპლანდიელებს და კვენებს.
სჯობს ეხლავე დარწმუნდე, თავის შეწირვა კაცს
არაფერში არ ჩაუვა. აბა, ამ ოც წელიწადს სტოკ-
ჰოლმეტი აქაურ უდაბნოში რა გააკეთა? თუნდ ბოლმ-
ბოემ? ვინ იცის იმათ სხვა ასპარეზზედ ასჯერ მე-
ტიც სარგებლობა მოეტანათ! ბევრი მაგისტანა კა-
ცების შრომამ ფუჭათ ჩააარა; როცა გამოიცდები,
შენ თვითონვე დამეთანხმები. ესლა კი მომენდე,
ჩემო სულო, დამიჯერე. აი, თუნდა შენ, სხვა სა-
ზოგადოებაში უფრო ბედნიერი იქნები, რადგან
სულ სხვა ცხოვრებისთვის ხარ დაბადებული, იქ
შენ მოგიწონებენ და შენც იმათ მოიწონებ.

სტურსონის სიცილიმა და ხუმრობაებმა მარიამი
სულაც არ გაამხიარულა, იქას ძალიან ეწყინა ამ-
ნაირი ლაპარაკი და გრძნობდა, რომ საქრამომ იქ
მიუხვდა იმის აზრს და ვერც თავის დღეში მიუხვ-
დება. ამიტომაც თავი დაანება ამაზედ ლაპარაკს,
სტურსონსაც გაეხარდა და მოუყვა სხვა რამეებს.
მერე გასართობად საცოლიე წაიყვანა მამის მისა-
გებებლად. რომელიც ბაზრიდამ ბრუნდებოდა. ივე-
ლანდს მოჰყვნენ ბევრი ვაჭრები თავიანთ ცოლე-
ბით და ქალებით. თუმცა ეს ქალები მარიამის მე-
გობრებათ ითვლებოდნენ, მაგრამ ნახეს თუ არა
სტურსონის მშენიერად გამართული სახლი, ძალიან

შეშორდათ და მოუყენენ მარიამს თქმას, რომ ის დიდად ბედნიერია და ღმერთს უნდა მადლობა შესწიროს, რადგან ამისთანა საქმე იშვიათიაო. მარიამი ყურს უგდებდა და თან გული ეთუთქებოდა.

სალამოზედ მოგროვდნენ სტურსონთან სხვა და სხვა მხრიდამ ბევრი სტუმრები, ყველანი კმაყოფილი დარჩნენ და დიდხანს ახსოვდათ მანჩის მსაჯულის დახვედრა და მასპინძლობა.

მართლაც სტურსონმა ყველა ღონის ძიება იხმარა სტუმრების გასართობად, ბებრებს ემასლათებოდა, ახალ-გაზდებს თამაშობაში ჰყვებოდა, მაგრამ როდესაც სტუმრები თავ-თავიანთ ბინაზედ წაივიდნენ და რა მარტო დარჩა, თავისუფლათ ამოისუნთქვა და ძალიან გაიხარა.

ამ სტუმრების უშნო და ტლანქი ჩექმების ლურსმანებმა სულ გაუფუჭა სასტუმრო ოთახი, ამათი ურიგო ხუმრობები და ხმა მალევე ხარხარი ჯერ კიდევ მოეძმოდა. როდესაც ოთახში მარტო დარჩა ზიზღით იგონებდა იმათ და სიხარულით ფიქრობდა, რომ ამათაც და ამათ ქვეყანასაც მალე გამოესალმება.

აქ ხომ ფულის საშოგრად მოვიდა და კიდევ ხომ ვიშოვე, თუმცა არ მოველოდი ასე მალე. მაშ რაღას დაერჩები აქ «ხვალში» ასე ფიქრობდა სტურსონი, ამიწერ ქალაქ ქრისტიანში და სტოგლულში და ვეცდები იქ კი გამოჩენილი ალაგი მიშოვონ. მომივა თუ არა პასუხი ფიცხლავ შეუდგები ვზას,

თუნდ მხოლოდ იმიტომ, რომ აღარა ენახო ლან-
ლანდიელები, ბოელანდიელები და იმათი მისსიო-
ნერი, ესენი ისე მეზიზღებიან, რომ სათქმელათაც
საზარელია. საკვირველია, აქამდის ვერ დავივიწყე იმ
საძაგლის გაფითრებული პირის სახე და მხეცური
შეხედულობა, როცა კლდიდან ვისროდი.»

სტურსონი აღელვებული ოთახში წინ და უკან
დადიოდა, ბოლოს შედგა და წაიხუტბუტა:—დამაცა,
მარიამ, დამაცა, ჩემო კარგო! პასუხს გამცემ ამო-
დენა შეწუხებისათვის და აყალ-მაყალისათვის. ტუტუ-
ცობი დამ ხელს აგალებინებ და ჩემს მორჩილ მონად
გაგინდი.

ამ დროს უცბად შექოესმა ამას ისეთი ხმა,
რომელმაც თავს-ზარი დასცა. იმ დაყწველილი ლა-
შის შემდეგ ხშირად მოესმოდა ეს ხმა. მსლა მიჯ-
ლანდა ის მთვარიანი ღამე, ის კლდე, საცა უცბად
გაეღვიბა და იმ იღუმალი დამკვრელის აღტაცებუ-
ლი სახე. შიშით აქეთ-იქით იცქირა, ყური დაუგდო,
მაგრამ ირგვლივ სამარის სიჩუმე სუფევდა, მხოლოდ
ალერსიანი და საბრალო ხმა მოისმოდა და ამ
მკვლელს მოსვენებას არ აძლევდა. იმან არ იცოდა,
ვერ გაეგო, თუ რა ემართებოდა—სიზმარში იყო,
თუ ცხადია. ბოლოს თავს ძალა დაატანა, მივიდა
ფანჯარასთან და გააღო. მარშემო ბნელოდა და
სიჩუმე იყო, მარტო ქარის ბზუილი და ტალღების
შხაპუნი მოისმოდა. ღამის გრილმა ჰაერმა სტურსონი
გონებაზედ მოიყვანა, ის ულონოდ დაეშვა ლოგინზედ

და ცდილობდა თავის თავი დააჯეროს, რომ დალაღვისაგან ძარღვები დასუსტებული ჰქონდა, ამიტომაც მოელანდა ის დაწყველილი ხმა.

VII

მეორე დილას, მზის ამოსვლის უმაღლვე, მრავალი ხალხი მოგროვდა ბაზარში. იველანდიც დილა ადრინად წამოდგა და სანამ დედა-მიწას და ზღვას, მზის სხივები მოაშორებდა დილის ნისლს და ბურუსს, ამან დალია კიდევ ყავა და საუზმეს მიიერთმევდა.

იველანდი მალ-მალ მოუყვებოდა ლაპარაკს მარიამს, რომელიც გვერდით უჯდა, მაგრამ ქალი ყურს არ ათხოვებდა, იმის დამშვიდებული სახე მზიარულად, ღიმილით შორისკენ გაიყურებოდა და ამ ცქერაში გამოიხატებოდა რაღაც იმედი.

— ღღეს ბევრი აყალ-მაყალი მომელის, სთქვა იველანდმა, — მაგრამ იმედი მაქვს საქმეს კარგად წავიყვან. ჩემი ანგარიშით, ღღეს ირმის ფასი დაიწვეს და იათად ვიყიდი ზამთრის ხორავს, რაც შეეხება მსაჯულს, ის ამ ორ ღღეში კარგად გაიტენის ჯიბეებს. ჩვენში კი დარჩეს, მარიამ, არ გამცე, უთხრა მეორე ჩურჩულით ქალს, — შენი საქრმო ღღევანდელი ნაწაშოვარი ფულით აპირებს საქორწილო ნიშანის ყიდვას. შენ თითონ ამოიჩიე მარგალიტი გინდა,

თუ სხვა სამკაული. ვშიშობ, ქალო, შენი გულის-
თვის არ დაიგცეს და არ დანელდეს ეგ კაცი, მაგ-
რამ მაგას რას ვამბობ, იველანდს სამყოფი აქვს
თავისთვისაც და თქვენთვისაც.

— ჩემთვის საჭირო არ არს იმის საჩუქრები,
მამაჯან, უთხრა მარიამამ და ოავი გაიქნია.

— როგორ! სიცილით მიუგო იველანდმა,—
ფულის მოგროვება ვინდა? ძეთილი. მაგრამ სტურ-
სონს მე კარგად ვიცნობ, საშინელი თავ-მოყვარე
კაცია, ის მოინდომებს ყველაზედ მორთული იყო-
ხოლმე, როდესაც შეგიერთავს.

— ბანა უეჭველად უნდა შემიერთოს? მიუგო
ქალმა სიჩქარით და მამას პირ-და-პირ თვალეში
შეხვდა.

— ბანა უნდა შემიერთოს! მაგას რას ამბობ?
ბაკვირვებით შეჰყვირა იველანდმა და მერე სიცი-
ლით დაუმატა:— შენ, მგონია, რალასაც ბოდავ,
მიიხედ-მოიხედე, სადა ვართ, ვის სახლში!

— ჩქარა წამიყვანე აქელამ, მამაჯან, სთქვა
გადაეხვია,— შენ ვერ მოგშორდები, მინდა შენთან
ვიცხოვრო.

— შენ გაგიჟებულობარ, მგონია. სასტიკად დაუ-
ყვირა იველანდმა და იმის ხელები მოიშორა კის-
რიდამ; მერე ნახა თუ არა, რომ ქალმა კანკალი
დაიწყო, უფრო დამშვიდებით განაგრძო:— რას ყმა-
წვილობ მარიამ, სტურსონმა მოიწადინა შენი შერ-

თვა და მე დარწმუნებული ვარ, რომ შენგან იქნებოდა წაქეზებული.

— მე ძალიან ვწიშობ, მამაჯან, ბუტბუტით უთხრა ახალ-გაზდა ქალმა, — დაე, დაიცადოს გაზაფხულამდის, წუხელის ცუდი სიწმარი მესიზმრა; ნუ მიმცემ სტურსონს. იმას ხომ ჯერ კარგად არ ვიცნობ! ღამაცა ცოტა, მივიხედ-მოვიხედო, ახლათ გავიცნო.

— რას მიედ-მოედები! შეჭყეირა იველანდმა სტოლზედ მუშტის დარტყმით, — გეყოფა მაგდენი სისულელე; თუ გინდოდა ქორწილის გადადება, აქამდის რაღას ელოდი, აი თუნდ გუშინ, ის რაღა იყო! როგორც კი გითხრა, მაშინვე ღიმილით დათანხმდი. მე შენი ჭინებისა არა გამეგება-რა!

მარიამამ თავი ჩალუნა და ხმა არ ამოიღო. პაქარმა განაგრძო:

— მხლა გვიანლა არის, ჩემს სიტყვას არას დროს არ გადაუდგები. არაფის არ ვათქმევინებ, რომ იველანდი თავის დაპირებას არ ასრულებს. მოდი გონებაზედ, მარიამ! მეგრე ნუ იღმიჯები; აგერ სტურსონიც მოდის, რას იფიქრებს, მაგ ყოფით რომ განახოს? მოიგონე, როგორ უყვარხარ, როგორ ზრუნავს შენთვის, ყველას სიშურიით თვალები უბნელდება.

სტურსონი შემოვიდა ოთახში და მაშინვე თავის საცალღეს დააქკერდა.

— მარიამს ღამე გასტეხია, არა სძინებია, სოქვა იველანდმა, — ამიტომაც დაღალულია და თავი სტკივა.

— რამ დაგიბუთხო ძილი? ჰკითხა მოწადინებით სტურსონმა.

— არაფერმა, უთხრა ქალმა, — მარტო ცუდი სიზმრები ენახე.

— მეც ცუდი სიზმრები ენახე, ჩვენ ორივეს გვარგებს დილის ჰაერი. მე კი საქმეები მაქვს; უნდა ცოტა ხნით მოვშორდე, მენ კი, ძვირფასო მარიამ, გავრთე დაუძახე შენს მეგობრებს, უჩვენე შენი სახლი, ერთად ბაზრისკენ გაისეირნეთ და მე გავათავებთ თუ არა საქმეებს, მაშინვე მოვალ შენთან.

იველანდი და სტურსონი თავ-თავიანთ საქმეებზედ წავიდნენ, მარიამი მარტო დარჩა, მაგრამ მალე შემოეხვივნენ მორთულნი და მხიარულნი ახალ-გაზდა ქალები; ისინი არ აცლიდნენ ერთმანერთს ლაპარაკს, იცინოდნენ, ჰკითხავდნენ, თუ საქრმო დღეს რას უპირებს ჩუქებას; ბოლოს მოჰყენენ ბაზრის ამბებს, და ისიც თან წაიყვანეს და წავიდნენ. ცოტა ხანს შემდეგ ახალ-გაზდა ქალები გაერივნენ ჯგუფად მოგროვილს ხალხში,

შემეტყვი ნაწილი ამ მოგროვილ ხალხისა, რომელნიც ყვიროდნენ და აყალ-მაყალი გაჰქონდათ მთებიდამ ჩამოსულნი ლაპლანდიელები იყვნენ თავიანთი ცოლშვილით. მაჭრების დუქნებს გარშემოხვევოდნენ იმათი მოხუცი, მახინჯი კაცი — და დედა-

კაცები, მოკვითანო გატალახიანებული სახეებით; ისინი დაიწყებდნენ თუ არა სიცილოს, ყველას აჩვენებდნენ თავიანთ ჩაშავებულს კბილებს. იმათ რაც კი შესაძლო იყო, ყველა ჩამოეტანათ გასასყიდათ: დიდ-ძალი რქიანი საქონელი მოეღალათ, ამასთანავე ბევრი ტყავები, ირმის რქები, სხვა-და-სხვა ფრინველები ჯოხებზედ ჩამოცმული, ძალიან მდიდრულად ნაკერი ქალების ფერად-ფერადი ჩასაცმელები, ირმის ტყავის რბილი და მოხერხებული ფენტ-საცმელები, სხვა-და-სხვა ბეწვეული და ტომრებით ფრინველების მშვენიერი ფრთები. ამ მოტანილს ავსა და კარგს სცელიდნენ ტყვია წამალზედ, ქვაბებზედ, ფქვილზედ, მსხვილ ტილოებზედ კარვებისათვის და ვერცხლის ფულზედ, რომელთაც ჩვეულებრივ ჩაჰფლავდნენ ხოლმე მიწაში.

ამ ნაირსაღებ-მიცემას, როგორც წინედ ვთქვით, ვაჭრებისთვის დიდი სარგებლობა მოჰქონდა. ლაპლანდიელები თუმცა ვეაჭრებოდნენ, აყალ-მაყლობდნენ და მყიდველს დევას უწევდნენ, მაგრამ ბოლოს ყველაფერში დაემორჩილებოდნენ. ამითა მეთევზეებთა და ახლად გადმოსახლებულთა შორის ხშირად გაიმართებოდა საშინელი ჩხუბი, წყველა-გინება და როცა დედაკაცებიც ჩაერევოდნენ, ისეთი აყალ-მაყალი შესდგებოდა, რომ კაცი იმათ ახლოს ვერ მიეკარებოდა.

ხან-და-ხან ამ ტყაპუქიან მეთევზეებთა და სხვა და სხვა აქ მოგროვილ ჭუჭყიან მცხოვრებთა შორის კოხტათ ჩაცმული მთიულები გამოჩნდებოდნენ.

თუმცა ამათი რიცხვი ბევრი არ იყო, მაგრამ

სხვებისგან განირჩეოდნენ ფაქიზობით და ზრდილობით. აქაურები ჩვეულებრივ ზიზლით უყურებდნენ ამ კოპწია ახალ-გაზდა ქალებს და ვაჟებს, მაგრამ იმათ შორის ბევრი შოიპოვებოდნენ მიმზიდველი და სასიამოვნო სახით. მაინცა-და-მაინც მდიდარი ვაჭრის ქალები ზიზლით შესცქეროდნენ ლაპლანდიელებს და თვით დასანიშნავი ვაჭრის შვილებიც ისე არ დაიმდაბლებდნენ თავს, რომ ყურადღება მიექციათ იმ პაწაწა ლაპლანდიელების, ქალებისთვის, რომელნიც თავისებურად ლაზათიანად მორთულნი ძალიან შვენოდნენ და ზოგს იმათგან დიდი მზითვეიც ჰქონდათ.

ამათ გასასყიდათ ჩამოჰქონდათ ხელოვნურად გაკეთებული პატარა გიდელები, ბეწვის საყელოები და წამოსასხამები სხვა-და-სხვა ფერი წმინდა და ელვარე ბუმბლით შემკული.

როდესაც მარიამი მამის დუქანს მიუახლოვდა, იველანდმა დაუძახა და უთხრა:

— რაო, მარიამ, სისულელემ გადაგიარა თუ არა, ეხლა მგონია მხიარულად ხარ; თუმცა საქმე გათავებულია, შენ გაყიდული საქონელი ხარ, მაინც დღეს დილას მცხვენოდა იმ ყოფით მეჩვენებინე სტურსონისათვის. ბაზარში ხომ არა მოიწონე-რა? რაც ვინდოდეს იყიდე, მე, ან არა და, თან საჩქაროდ დაუმატა, — სტურსონი მისცემს რაც ელირება.

მარიამამ ხმა არ ამოიღო, მაგრამ იმის მეგობართ ქალებმა უამბეს იველანდს, რომ ერთი ლაბლანდიელი მშვენიერს და სწორედ გასაოცარს წამოსასხამსა ჰყიდის, რომელიც ბუმბულისგან არის გაკეთებული.

— წარმოიდგინეთ, ამბობდნენ ქალები, — თეთრ ალაგზედ მშვენიერი მუქი ღიურჯი და წითელი ჩაქსულებია, ზედ გამოყვანილი სახეები საოცრად ამშვენიებდნენ, სარჩულათაც წმინდა ბეწვი უძევს, ერთის სიტყვით დიდო ლაზათით არის შევკული, ამასთანავე კარგა ძვირად აფასებს; ლაბლანდიელმა ოთხმოცი ტალერი მოგვთხოვა.

იველანდმა თვალეები დააჭყიტა, თუმცა კარგად იცოდა, რომ ბუმბლისაგან გაკეთებული საქონელი ძვირია, მაგრამ ამ ნაირად დაფასება შეუბოვრობათ მიაჩნდა.

— ხომ არ გავიყვებულა ის კაცი! შეჰყვირა იველანდმა, — მიჩვენეთ სად არის? აი, მსაჯულიც მოდის, ლაბლანდიელს, უეჭველია, ის მოურიგდება, მაგრამ იქ რალაც ამბავია? მგონი, ცემა-ტყუბაა. მის გაუმართავს აყალ-მაყალი? ერთი შეხედვით და ვილასაც ისვრიან მალღია! ჩემმა მზემ, მაგარი ქალა ჰქონია, რომ უძლებს მაგ ნაირად ბურთივით სროლას.

ბაზარში საშინელი ხმაურობა ასტყდა, ისე რომ ვაჭრის ხმა ვერავენ გაიგო, ქალებმა შიშით დუქანში თავი შეიფარეს, იველანდი ძალიან ბრაზობდა,

რადგან ბევრმა მყიდველებმა საქონელი ხელიდან დააგდეს და საცქერლად გაიგუნენ.

— მთვრალმა ბოვლანდიელმა ასტეხა ეგ აყალ-მაყალი, სთქვა ერთ-ერთმა მყიდველმა, რომელიც ისევ ღუქანში დაბრუნდა, — ბოვლანდიელი მსაჯულს გზაზედ გადაუდგა, მუქარით მუშტი მოუღერა და სთხოვა, შკოლის მასწავლებლის სლაგი მიშოვეო, თორემ მე ვიცი რასაც გიზამო.

ამაზედ ყველამ დაიწყო ხარხარი.

— საკმარად მიიტყეპა ის ტუტუცი, განაგრძო მოამბემ, — ჯერ მსაჯულს უნდოდა როგორმე ჩაეჩუმებინა და რომ ვერა გააწყობა, მაშინ მიეხეცნენ ექვსიოდ ყოჩალი კაცი და ისე მისტყეპეს, რომ ენლა მკვდარივით ქუჩაში გდია. მსაჯულმა პოლიციელები დაიბარა და იმათ უნდა ციხეში ჩასვან.

— რა ჰქვიან მაგ კაცს? ჰკითხა იველანდმა.

— მგონი ჰენრიკ იანსენი, უპასუხა სტურსონმა, რომელიც ამ დროს მოუახლოვდა ღუქანს, — არ ვიცი რას გადამეკიდა, მთვრალი თუ იყო, მაგრამ მაინც მეცოდება საწყალი ძალიან მისტყეპეს.

— ახია იმაზედ, დაიყვირა იველანდმა, — მე მახსოვს ეგ ცეტი ფანტურა, მეორედ აღარ გაბედავს.

— ზეეყოფა მაგაზედ ლაპარაკი, მიუგო მსაჯულმა, — ჩემი მარიაში გაცრეცილია, აყალ-მაყალმა თუ შეაშინა. მხლა სადილობამდის მოცლილი ვარ, ჩემო სულო, ერთად გავატაროთ დრო. მითხარ,

დღეს რა ნახე ბაზარში, რა მოგეწონა? ძალიან გამეზარდება, თუ კი შევიძლებ შენს სიამოვნებას.

ახალ-გაზდა ქალმა პასუხად თავი გაიქნია, მაგრამ, მის მეგობრებმა ვერ მოითმინეს და აღტაცებით აუწერეს უცნაური წამოსასხამი.

— აბა, სად არის? ჰკითხა სტურსონმა.

— შილაც მახინჯი ლაპლანდიელი ჰყიდის, უთხრეს ქალებმა, მთლად სახეზედ მალამო აძევს, თავი და ყელ-ყური შეხვეული აქვს რაღაც მსხვილი ჩერებით, უეჭველია ჭირი თუ სჭირს.

— ძეხნათ არა ღირს, დაიწყო იველანდმა, — ის შეუპოვარი და საძაგელი თურმე მაგ უბრალო რასმეს ოთხმოც ტალერად აფასებს.

— ოუნდ ასი მომთხოვოს, შესძახა სტურსონმა — თუ მაგისტანა მცირე რამე მოსწონს მარიამს, რასაკვირველია ვაჩუქებ. წავიდეთ, ჩემო სულო, აქედამ, — მამა შენსაც უშლით ვაჭრობას. ის ლაპლანდიელი ვიპოვოთ და ნაქები მშვენიერი წამოსასხამი ენახოთ.

იველანდმა გაკვირვებით მხრები აიწია, მეგობრები ქალები კი ღიმილით უყურებდნენ გულ-უხვა საქრმოს.

— მარიამ, რა ბედნიერი ხარ, როგორ უყვარხარ შენ საქრმოს, უჩურობდნენ ამხანაგები.

სტურსონმა რამდენჯერმე მთელი ბაზარი აიარა, ყველას ეკითხებოდა იმ ლაპლანდიელზედ, რომელიც ბუმბლისგან გაკეთებულ წამოსასხამს

ჰყიდდა; მაგრამ ვერა გზით ვერ მიაგნო; ბევრს ახსოვდა, რომ ნახეს, ის კი არ იცოდნენ თუ სად ჩაიღუპა. ამ ძებნაში კარგა დრო გავიდა. მაჭრებიც და მყიდველებიც წავიდ-წამოვიდნენ პურის საქმელად და დასასვენებლად. ჟველა კუთხიდან მოისმოდა მზიარულად ლაპარაკი, სიცილი და ლაპლანდიელების სიმღერები; ბაზარში მთლად მოდებული იყო საქმლის სუნი, რადგან ზოგნი იქვე ხარშავდნენ.

სტურსონი ზოგმა ვაჭრებმა შეაყენეს და მოუყენენ თავიანთ საქმეებზედ ლაპარაკს; როდესაც მობრუნდა, ნახა რომ მარიამი წასულიყო კიდევ ბაზრის ბოლოს და იქ მარტო იდგა.

— აქ რას აკეთებ, მარიამ? ჰკითხა სტურსონმა, — სად არიან შენი მეგობრები! ••••• შენ წავიდეთ. მაგრამ შენ საიღლაც იყურები! მანაგრძომან და გაკვირვებით უცქირა მარიამს, რომელიც შესცქეროდა ხშირი ტყით მოფენილს ტყეობას, საიღამაც გამომდინარეობდა ჩქარი და აქაფებული მდინარე მალს-ფფი. ხეობის შესავალში, მაღალი ციცაბო, გარშემო, ეყარა ბლომად კლდის ნამტვრევები და დიდრონი ქვები, რომელნიც აქვე ჭაობებში ხშირ და მაღალს ბალახ და ბალახ შუა იმალებოდნენ.

— აი ისიც! უცხად დაიყვირა მარიამამ, ხელიდამ გამოუსხლტდა სტურსონს, ერთი არც კი მიიხედა იმის გაკვირვებით დაძახებაზედ და საჩქაროდ, გაიგცა ჭაობიან მინდორზედ.

— ხომ არ იგაგაჟებულხარ, მარიამ! მისძახა საქრმომ, — ღაიცა, რა დაგემაართა? მანდ ხომ ქაობია, ღაშრუნდი. რა მოხდა? ღმერთსა ვფიცავ, რომ ღაგეძებდით ვე ის ღაპლანდიელია.

სტურსონმა მხოლოდ ეხლა დაინახა, რომ ერთს ეკლდის წვერზედ, საიდამაც ნაკადული ვადმოსჩერებოდა, იჯდა კაცი, რომელიც წამოდგა თუ არა ფეხზედ სტურსონი მიხვდა, რომ ვისაც აქამდის დაეძებდა, სწორედ ის იყო. ძუდი მწვანე ტრატათი მორთული შიგ თვალეში ჩამოთხატული ჰქონდა, სახეც სრულებით არ უჩნდა, მაგრამ იმის ახალ-გაზდა წერილს წელს უხდებოდა ვერცხლის მდიდრული ქამარი. ჯობზედ ეკიდა ქრელი წამოსასხამი, რომელიც მზებზედ ბრწყინავდა.

სტურსონმა ნახა, როგორ მარიამი იმას მიუახლოვდა, ღაპლანდიელი ჯერ ფეხქვეშ ჩაუარდა, მერე წამოხტა და ქალს დახურა ძვირფასი წამოსასხამი. სტურსონი უტკერდა და თან ძლივ-ძლიობით უახლოვდებოდა, იმათ რადგან უცნობი ადგილი იყო და მიშობდა ქაობში ჩაფეკას.

— რას ჩადის ის ვილაც მოთრეული? მაჯაერებით წამოიძახა სტურსონმა, როცა რის ყოფით მიახწია ეკლდის ძირას. მერე საშინლად დაიწყევლა და შედგა თავ-ზარ დატემული. იმის მარიამი ეხვეოდა ღაპლანდიელს, რომელსაც ვადეგდო ქუდიც და ფალას-ფუულასებიც. ექვი აღარ იყო, ეს ოლაფია.

— მაშე შენა ხარ! მაშეთოთებით შეწყვირა სტურსონმა, — მაშე თაეილამ ვერ მოგიშორე!

— მე ვარ, შეე კაცის მკვლელო, უბასუხა ახალგაზდა კაცმა, — ვერ მოგიხდა ჩემზედ ნადირობა; შენისთანა მხეცს საოცრად გადაურჩი.

— მაშე კიდეაც გეშინოდეს ჩემი! ღაიკარგე აქედამ, ხმაურობა მესმის, მოდიან! შე არა დასაცალეებულო, დაანებე მაგას თაეი! მარიამს მოშორდი რადა! მოეცალე მაგას! მხლა ვეღარა ვზით ვერ წამიხვა ზ ხელიდამ.

ამ დროს სტურსონმა ჯიბიდან ამოიღო დამბაჩა და დაუმიზნა მლავს,

— სთქვი რადა, რაც გინდა! ღაუყვირა სტურსონმა, თან სიბრაზით და აღელვებით კანკალებდა, — თულის მოგცემ, ოღონდ დამეკარგე, თვალით აღარ დამენახო. მარიამ! თუ ღმერთი გწამს, ჩამო მანდედამ, მამა შენი მოდის; ჩამო, სანამ დროა და არაგის უნახავხარ.

— არას დროს, უბასუხა მარიამამ და შიშით პირი მიიბრუნა, — ვეღარა მნახამ, შეე კაცის მკვლელო! მეჯავრები მეზიზღები.

სტურსონმა ორიოდ ნაბიჯი გადასდგა, გაისროლა და საჩქართდ აირბინა კლდეზედ. იმან გაიგო მარიამის კივილი, დაინახა როგორ ქალი წაბარბაცდა და წაიქცა, ის იყო მლავს კიდევ მიუახლოვდა და უპირებდა მძიმეთ მუშტის ჩარტყმას, როდესაც რადაცამ თვალწინ გაუელეა, მოისმა დამ-

ზაჩის ხმა და ერთბაშად სტურსონი კლდიდამ ჩამოვარდა. მლავს დამბაჩა ჯერ ძირს არ დაეშვა, რომ ქვემოთ მინდორზედ იველანდი და სხვა კაცები გამოჩნდნენ, მაგრამ იმათ ვერ მოასწრეს გაერჩიათ, თუ ვინ იყო მკვლელი, ის ისე მსწრაფლად შევარდა ტყეში.

რამდენიმე წუთს შემდეგ ყველანი შემოეხვივნენ გასისხლიანებულს მსაჯულს და მალე დარწმუნდნენ რომ ის სიკვდილს არ გადაურჩება, რადგან მძიმედ იყო დაჭრილი.

იველანდი მივარდა სტურსონს და ცდილობდა როგორმე აეყენებინა.

— ვინ მოახდინა ამისთანა საქმე? შეიროდა უიმედოთ მოხუცი ვაჭარი, — თუ ღმერთი გწამს, მსაჯულო, ხმა ამოიღე! სთქვი ვინ იყო? რომელიმე ლაპლანდიელის საქმეა, განაგრძო იმან კანკალით, — მარტო იმათგან ნასროლს ტყვიას შეუძლიან ასე ანაზღეულად კაცის მოკვლა. მარიამი სადღაა, მარიამი!

ამ ხმაზედ სტურსონმა აახილა თვალები და სცდილობდა წამომდგარიყო.

— ღიჭირეთ, ის იქ არის... კენესით წამოიძახა სტურსონმა და სული განუტევა.

შემოდ კლდეზედ, ბუჩქებს და ბუჩქებს შუა, იმ ხეობამდის, სადაც მდინარე მიეშურებოდა, სისხლის კვალი მოჩანდა, დიდრონს ქვებს და ქვებს შუა ეგდო

სტურსონის დამბაჩა. უთუოდ ავაზაკი დაჭრილი იქმნებოდა. მაშინვე რამდენიმე კაცი გაგზავნეს მკვლელის დასაჭერად, მაგრამ ვერ დასწევოდნენ. მეორედღეს ტყეში მოშორებით იპოვეს მარიამის კაბის ნაკუწები, რომელნიც ხეების ტოტებს მოსდებოდნენ და ცოტა მოშორებით დაგლეჯილი ძვირფასი ბუმბლის წამოსასხამი.

მკვლელი ვერა გზით ვერ იპოვეს. ჰენრიკ ინსენს ჩვენება ჩამოართვეს, მაგრამ იმან უფრო აურ-დაურია საქმე. მსაჯულსაც და ვაჭრის ქალსაც ცუდათ იხსენებდა. იველანდი ჰპირდებოდა დიდს ფულს იმას, ვინც შეუტყობდა ქალის თავ-გარდასავალს, ბევრს აეჭყიტა თვალეზი იმის ფულებზედ და თითონ იველანდიც მოწადინე იყო ცოტათი მაინც მოეშორებინა ამოდენა მოგროვილი ფული, მაგრამ ვერაჲინ ვერაჲინი შეუტყო.

შმეტესხი დარწმუნებული იყვნენ, რომ ის ყოჩალი ლაპლანდიელი, რომელმაც თავის ამაყს მტერს შიგ გულში ესროლა ტყვია-მლავი იქმნებოდა და ვინ იცის თავისი მარიამით სად უდაბნოში, რამდენი მთების იქით, სცხოვრობს; იქნება მარიამი ისე ბედნიერია, რომ თვალში არ მოსდის არც სიმდიდრე და არც ის, თუ ხალხი რას იტყვის იმაზედ.

შეცდომათა კომედია.

მთხრობის ამერიკის ცხოვრებიდან

ჰენრი სენკევიჩისა.

(ნათარგმნი ლიტოტფიანბის ქალუმისგან.)

ხუთი-ექვსი წლის წინეთ მარიჰოზოს ერთს კუთხეში გამოსკდა ნავთის ნაკადული. ძუარებელმა მოგებამ, რომელსაც იძლეოდა ეს ნავთი, ნეადაში და სხვა შტატებშიაც მაშინვე გამოიწვია ამ კუთხეში «ფულის მომხვეჭის» მსურველნი ამ ახლად აღმოჩენილის სიმდიდრის შემუშავებით. მოზიდეს უთვალავი მაშინები, პომპები, კიბეები, ბოჩკები და ქვაბები; ალაშენეს პატარ-პატარა სახლები მუშებისათვის, აკურთხეს «სტრუკ-შილის» არე-მარე და სიცოცხლე გაჩაღდა... იქ, სადაც ამასწინეთ ლამ-ლამობით მხოლოდ ტურების ჩხაილი თუ გაისმოდა, ახლა იდგა რამდენიმე ათეული სახლი და ირეოდა რამდენიმე ასი ადამიანი...

ზადის ორი წელიწადი. «სტრუკ-შილი» ამა-

ყად უწოდებს თავის - თავს ქალაქს. მართლაც, ეს ახლა სწორედ რომ ნამდვილი ქალაქიც იყო. იქ დაესახლა, კაცობრიობისათვის სამსახურის გასაწევად. თერძი, ხარაზი, ღურგალი, მკედელი, ყასაბი და ექიმი-შრანკი, რომელიც რამდენიმე ხნის წინეთ პარიჟში დალაქად იყო... სხვებრ, ექიმი იყო მეცნიერი და უვნებელი და ეს ამერიკაში ხუმრობა ნუ კი გგონიათ! ჩვენი ექიმი, როგორც ეს ხშირად მოხდება ხოლმე პატარა ქალაქებში, ერთსა და იმავე დროს ექიმიც იყო, აფთექარიც და ფოტომეისტერიც. მაშასადამე, იმას ჰქონდა სამ-ნაირი პრაქტიკა და მუშტრებიც სამივეს მხრიდგან მიუდიოდა. აფთექრათაც უვნებელი იყო, რადგან მის აფთიქში თუ არა შაქრის ბაღავი და «LE ROY»*) სხვა არც კი არა მოიძებნებოდა-რა. წყნარი და ალერსიანი მოხუცი ექიმი ხშირად ეტყოდა ხოლმე თავის ავადმყოფებს: ჩემი წამლების ნუ გეშინიანთო, მეგობრებო! ჩვეულებად მაქვსო, რომ სანამ ავადმყოფს წამალს გამოუწერდე, მე თვითონ უნდა დავლიო სწორედ იმდენი, რამდენის გამოწერასაც ვაპირებ ავადმყოფისათვისო და თუ კი მე არ მაწყენს, არც თქვენ გავნებსთო... განა მართალს არ ვამბობო?

— დიდაც რომ მართალს ბრძანებთო, ემოწმება ავადმყოფი, რომელსაც იქნება ფიქრათაც არ მოხვლოდეს თავის დღეში, რომ წამლის თავი-და-

*) წამლის სახელია.

თავი სარგებლობა არის და არა მხოლოდ უვნებლობა...

ღაზონვილს (ეს სახელი ერქვა ჩვენს ექიმს) სწამდა განსაკუთრებით სასწაულ-მოქმედებითი ძალა მარტო ერთად-ერთის «LE ROY»-ისა. ადგილობრივს კრებებზედ არა ერთჯერ და ორჯერ მოუხდია ხოლმე ქუდი და მიუმართავს საზოგადოებისადმი შემდეგის სიტყვებით: «მოწყალეო ბატონებო და ქალბატონებო! სცადეთ ჩემი წამალი, მე ხომ აგერ სამოციის წლისა ვარ; ორმოცი წელი გასულა, რაც მე «LE ROY»-ს ვღებულობ შეუცვლელად ყოველ ცისმარად დღეს და აჰა შეხედეთ, თუ რა არის ერთი ღერი თეთრი თმა მაინც მაქვს თავზედ.»

მოწყალე ბატონებსა და ქალბატონებს სულ ადვილად შეეძლოთ დარწმუნებულიყვნენ, რომ ექიმს მართლაც რომ ერთი ღერი თეთრი თმაც არ ჰქონდა თავზედ, მაგრამ მაგიერად არც სხვა ფერი თმა ჰქონდა. ექიმის თავი ისე მოსვლელი იყო, როგორც ხელის გული. სხვებრ, ამ გვარი მწარე კრიტიკული შენიშვნები ხომ აქ არავის არასოდეს არ გაუფლიდა თავში. ამიტომაც რა გასაკვირველია, რომ ახალი ქალაქის წარმატებასა და აყვავებასაც არა უშლიდა-რა. ასე, ამ გვარად სტრუკ-შილის ქალაქი სულ იზრდებოდა და იზრდებოდა! ზაიარა კიდევ იარმა წელმა და რკინის გზამაც გაუწოდა ქალაქს თავისი ტოტი. ამ ქალაქს უკვე ჰყავდა თავისი აღმორჩეული მთავრობა. მსაჯულად იყო აღმორჩეული ყვე-

ლასაგან საფარელი ექიმი, როგორც განათლებულას ნაწილას წარმომადგენელი; ხარაზი, პოლშელი ურია, ლევიზი, შერიფად, ე. ი. პოლიციის უფროსად (უნდა ვსაქვათ, რომ მთელი პოლიცია მხოლოდ ამ ერთის კაცისაგან შესდგებოდა.) დაშენეს შკოლა, რომლის მარუნველობაც მიიღო შტოლმანმა, ერთმა მოხუცმა ქალწულმა, მუდამ ლოყა-გასივებულმა; ბოლოს გაიხსნა პირველი სასტუმროც, ერთად-ერთი სასტუმრო.

ამასობაში მწარმოებლობაც სულ უფრო და უფრო ვრცელდებოდა. ნავთის მუშაობა დიდ სარგებლობას იძლეოდა. ხარაზმა გამოაწყო კიდევ ფანჯარაში თავის ნახელ-საქნარი ს. შრანცისკოს ხარაზების ჩვეულებისამებრ. ამის გამო ლევიზის თანამოქალაქეებთა კიდევ გარდასწყვიტეს ერთს კრებაზედ, რომ მისთვის სახალხოდ გამოეცხადებინათ თავიანთის მხრით მადლობა ქალაქის კეთილ-გამშენიერებისათვის. ამაზედ ლევიზმა სრულის სიმდაბლით, როგორც დიდებულს კაცს შეჰფერის, მხოლოდ ეს მოახსენა კრებას: «მე ყოველთვის მზათა ვარ გემსახუროთ».

სადაც მსაჯული და შერიფი (პოლიციის უფროსი) გაჩნდებიან, იქ უსათუოდ საჩივრებიც უნდა გამრავლდეს. საჩივრებს ხომ აუარებელი ქალაქდისა და მელნის ხარჯი მოსდევს, და აი, ამიტომაც «ტურების ქუჩისა» და «პირველის ქუჩის» კუთხეში გაალო თავის ფანჯრები «კაბინეთის კუთვნილებათა მალაზიამ», გამოათინა ფანჯარაში გაზეთები და კარი-

კატურული სურათები. ერთს ამ კარისკატერულს სურათზედ იყო გამოყვანილი პრეზიდენტი ზრანტი დედა-კაცად და სწველიდა ძროხას, რომელიც წარმოადგენს, რასაკვირველია, შეერთებულს შტატებს. შერიფი ამ გვარი კარიკატურები გამოფენას არავის უშლიდა, — და ან ეს განა პოლიციის საქმეა?...

საქმე ამითი არ გათავებულა. წარმოუდგენელია, რომ ამერიკელს ქალაქს თავისი საკუთარი გაზეთი არ ჰქონდეს. მრიოდე ქლის შემდეგ გაჩნდა გაზეთიც: «საყოველ კვირათ მიმოხილვა», რომელიც შაბათობით გამოდიოდა და რომელსაც იმდენივე ხელის მომწერი ჰყავდა, რამდენიც ქალაქში სახლობა იყო. გაზეთის რედაქტორი იმავე დროს იყო გამომცემელიც, ამწყობიც, მესტამბეც და წამლებ-წამომლებიც. უკანასკნელი მოვალეობა ჩვენის რედაქტორისათვის სწორედ რამ სახელ-და-ხელო იყო. იმას ჰყავდა ძროხები, და ამიტომაც სულ ერთი იყო, ის უამისოდაც ხომ მაინც ვალდებული იყო, რომ ყოველ დილას ეზიდნა რძე კარ-და-კარ. მაგრამ ყველა ეს მაინც არ უშლიდა მას, რომ დაეწყო ერთხელ ერთი თავის სხარტული მოწინავე სტატია შემდეგის სიტყვებით: «როდესაც ჩვენმა შეერთებული შტატების უსინდისო პრეზიდენტმა ბოლოს, როგორც იყო, გარდასწყვიტა გაყოლოდა ჩვენს თათბირს, რომელიც იყო დაბეჭდილი ჩვენის გაზეთის წინა-ნომერში — და სხვა»...

როგორც ხედავთ, რალა უნდა ჰკლებოდა ახლა ქალაქ სტრუკ-შილს თავისი კეთილ-დღეობისათვის? თუ თქვენ იმასაც მიიღებთ მხედველობაში, რომ მუშები ნავთის წყაროებზედ წყნარი და მშრომელი ხალხია და სულაც არ მიემსგავსება თავიანთს მოძმეებს,—ოქროს ქვიშის მადანზედ მუშებს, მაშინ კი უნდა მიხვდეთ, რომ ქალაქს ლეთის თვლიარჰკლებია... ჩხუბზედ და ცემა-ტყეპაზედ აქ ხსენებაც არ იყო. «ლინჩის» სამართალი *) იცოდენ მხოლოდ გაგონებით; დღეები ერთი მეორედგან არაფრით არ განირჩეოდნენ. ღილას ყველა ფულს შოულობდა; საღამოს ქუჩაზედ მოგროვებულს ნაგავს სწვავდა და შემდეგ, თუ კი რომ საღმე სახალხო კრება არ იქნებოდა დანიშნული, მიდიოდა მშვიდობიანად თავთავიანთს სახლში დასაძინებლად, გულ-დაჯერებული, რომ ხვალაც დღეისთანა დღე გათენდებო...

შერიფს მხოლოდ ერთი რამ ზრუნვა უღრღნიდა გულს: ვერას გზით ვერ გადააჩვია თავის თანამოქალაქეები ქუჩაზედ გარეულის ბატების თოფით ხოკვას. «სამოქალაქო წესდებით» ხომ აღკრძალულია ქალაქში ყოველ ვეარი თოფის სროლა!

—ოჰო, ეს რომ რომელიმე მიყრუებული დაბა იყოს, კიდევ ჰო, მაგრამ ამისთანა კარგს ქალაქში პიფ-პაფ! პიფ-პაფ! ასტყდეს ერთი თოფის ხათქა-ხუთქი,—ეს არაფეროსარა ჰგავსო, ხშირად სჩიოდა ხოლმე შერი-

*) ე. ი. სალსისაგან მიღწევი-კრივით, გინა სხვა რიგად გატყდებოდა სამართლისა, კანონს გატყდებოდა.

ფი ღვეიზი ცახ-ცახით (სუსტი ბუნებისა იყო) ყოველს თოფის გაეარდნაზედ.

მოქალაქეებიც უსმენდენ თავის ქნევით ნიშნად თანხმობისა. ამბობენ დიად, მაგრამ მოაწევს თუ არა დაისი და შეიღებება თუ არა ცის კიდე აღისფრად და გარეული ბატებიც გამოიშლებიან ხოლმე ქალაქზედ ზღვიდგან დამწკრივებულნი ყომრალის ფრად, და მაშინ ერი-ჰაა! თვითეული მოქალაქე წამოიგდებს გვერდზედ თოფს და შეიქნება ქალაქში ერთი დაუწყნარებელი თოფის სროლა! აბა, მაშინ «პოლიციის გაფრთხილებისა» ვილას სცხელა!...

შვალს ღვეიზს, რასაკვირველია, სრული ნება ჰქონდა, ყოველი თოფის მაროლელი მსაჯულთან გაეგზავნა; მსაჯულსაც, რასაკვირველია, უფლება ჰქონდა, რომ ყოველი მათგანი დაესაჯა ჯარიმის გადახდით... მაგრამ... ყველა დამნაშავენი ხომ მსაჯულის «პაციენტები» *) იყვნენ და ხარაზისა კი «მუშტრები».. და აქედგან თვითონვე მიხვდებით.. ხელი-ხელს ბანს და ორაივე პირსაო...

ასე, ყოველისფერი კეთილად მიდიოდა ქალაქ ხტრუკ-შილში; იმის კერძო ცის კამარაზედ ერთი პატარა ღრუბელიც არსად სჩანდა, როცა უცებ მთელი დიდი შავი ღრუბელი წამოიშალა!.. «ბრასერის» პატრონი შეურიგებელის მტერობით აღენტო მგორე გრასერის პატრონის ქალბატონი-

* პაციენტი აბის აჯადუციდი, რომელსაც ეძიებოში.

სადმი, რომელმაც მის პირ-და-პირ გაალო თავისი სასტუმროს კარები...

აქ საჭიროა გავაცნო მკითხველი იმას, თუ რას ეძახიან ამერიკაში გრასერს... გრასერი არის სარდაფი, დუქანი, მალაზია, მარანი, ყოველისფერი, რაც გინდათ... აქ ისყიდება ყოველისფერი. აქ თქვენ შეგიძლიანთ იყიდოთ ფქვილი, ქუდი, ციგარი, ცოცხი, ფოლაქები, ბრინჯი, სარდინკა, პერანგი, შაშხი, თესლი, ბლუზი, ფესსაცმელი, ყინული, ლამპის შუშა, ნაჯახი, სუხარი, თევზი, ქალაღის განამებული საყელოები, ხმელი თევზი, — ერთის სიტყვით, «ყველაფერი», რაც კი საჭიროა ამერიკელი კაცის ყოველ დღიურის ცხოვრებისათვის. პირველად სტრუკ-შილში იყო მხოლოდ ერთი გრასერი.

ის გაალო გერმანიელმა, სახელად ზანს კნაბემ. ეს იყო ფლემგმატიური პრუსიელი ოც-და-თექვსმეტი წლისა, რომელსაც თვალები წამოვარდნაზენდ ჰქონდა, ოდნად ჩასქელებული, მიხვრა-მოხვრა საკმაოდ ემარჯვებოდა, ყოველთვის უსერთუკო დადიოდა და მუდამ თიხის ყალიონი ჰქონდა გამორქობილი პირში. ინგლისური იმოდენი იცოდა, რამდენიც მოეთხოვებოდა ვაჭრობაში, მაგრამ თავის საქმე შაინც კარგად მიჰყავდა და, როგორც ამერიკაში იტყვიან ხოლმე, «ღირდა» კიდევ რამდენიმე ათას დოლლარად. *)

*) ეოლუარი ნემცეუი ფუღია, უღრის ჩუენს მანოთს, ოთს-ამაზ ნახუვარს, ზოგან მუცათაც ღირს.

მოულოდნელად გამოჩნდა მეორე გრასერიც და საკვირველი ის არის, რომ პირველი ეკავა გერმანიელ კაცს და მეორეც გაალო გერმანიელმა ქალმა! ძუნიგუნდა და მღუარდი, მღუარდი და ძუნიგუნდა!.. სამხედრო მოქმედებანი იმ საათშივე გაიმართა მათ შორის და აი რის გამო: ქალბატონმა ნეიმანმა, ანუ როგორც თვითონ უწოდებდა თავის თავს, ნიუმანმა, პირველსავე დღეს, გაალო თუ არა თავის «გრასერი», დაუწყო გასუიღვა დამჭავებულის ფქვილის ბულკებს. ეს, რასაკვირველია, მას ცუდს სახელს დაუგდებდა, თუ რომ იმას მაშინვე არ გამოეცხადებინა მოწმეების ჩვენებით, რომ ფქვილი იყიდა იმან ზანსი ძნაბბესაგან, რადგან ის ძნაბბე ხარბი და საძაგელი, არა საშუალების წინ არ შესდგა, ოღონდ კი თავის მოქიშვე, «საცოდავი ობოლი», დაეღუპა. მართლაც, ყველანი მოელოდნენ, რომ ეს ორი მოცილე, უჩხუბრად, შეუტაკებლად ბოლომდის ვერ გაატანდნენ, მაგრამ ასე უცებ თუ ასტყდებოდა მათს შორის შეუპოვარი, სიკვდილ-სიცოცხლის ომი, ეს კი ფიქრშიაც არავის მოსვლია. მტრობამ იმ ზომამდი მიაღწია, რომ ძნაბბე მხოლოდ მაშინ ახურებდა თავის ბუხარს, როდესაც ქარი ქალბატონი ნეიმანისაკენ ჰქროდა; ქალბატონი ნეიმანიც ისე არ უძახოდა ზანს ძნაბბეს, თუ არ გერმანიელოო, რასაც ზანსი ვერ ითმენდა და ყოველთვის შეურაცხებად ღებულობდა. თავ-და-პირველად ამ მტრებს მხოლოდ დასცინოდნენ. ეს მით უფრო აღვილი იყო,

რომ არც ერთს მტერთაგანს ინგლისურია არა
ესმოდა რა, მაგრამ მალე ეს მტერობა ისე გაძლი-
ერდა, რომ მთელი ქალაქი ორ დასად გაიყო, —
ერთს დასს შეადგენდნენ «განსისტები» და მეორეს
«ნეიმანისტები». დასები ერთმანერთს ისე გვერდზედ
უყურებდნენ, რომ შეიძლებოდა სახუმროდ კი აღარ
დაეჭვებულიყო კაცი ქალაქ სტრუკ-შილის კეთილ
დღეობაზედ და ეფიქრნა, რომ მომავალში ბევრი-
ცუდი რამ მოეღოს ქალაქსაო.

დევოზს, როგორც ღრმა პოლიტიკოსს, იმედი
ჰქონდა, რომ ცეცხლს დააქრობდა პირველ გაჩენი-
სათანავე და შეარიგებდა ამ «ორს ნემცს.» ხში-
რად განგებ გაჩერდებოდა ხოლმე დევზი შუა ქუ-
ჩაზედ, სწორედ «გრასერის» პირ-და-პირ, და მიმარ-
თავდა მათ პატრონებს შემდეგის სიტყვით: «უჰ!..
უჰ!.. თქვენ კიდევ ეჩხუბებით ერთმანერთს? აბა!
შანა თქვენ ერთი და იგივე ხარაზი არ გიკერავს
ფეხ-საცმელებს? ახლა მე ისეთი ბათინკები მაქვს,
რომ იმისთანას მთელს ს. შრანცისკოშიაც ვერ იპოვ-
ნით. შაი, სირცხვილო!

— მე სულაც არ ვფიქრობ ფეხებით სახელი
გავიოქვა! ცივად ჩაუერთავდა ხოლმე სიტყვას გან-
სი.

უნდა ვსთქვათ, რომ ნეიმანი თუმცა ბერ-
მანიელი ქალია, მაგრამ ფეხები კი მშვენიერი აქვს.
შანსის გადაკვრითს სიტყვას არ შეიძლებოდა ტყუი-
ლა ჩაეგლო... დამწვარს მღუღარე დაესხა. რაც ხანი

მიდიოდა, ომი უფრო და უფრო ძლიერდებოდა და ბატონ ქნაბბესა და ნეიმანს შორის უთანხმოებამ თითქმის კრებებზედაც კი ააღაპარაკა ხალხი, და რადგანაც ამერიკაში ყოველს მამა-კაცს ქალის მხარე უჭირავს, ამიტომაც უმეტესი ნაწილი უცებ გადმოვიდა ნეიმანისაკენ და მანსი მალე დარწმუნდა აშკარად, რომ მისი გრასერის შემოსავალი სულ თანდა-თან კლებულობდა და ძლივსღა ჰფარავდა ხარჯს.

ჭეჩა და ცარიელდებოდა ხოლმე თუ არა, მანსი და ქალბატონი ნეიმანი, ჩვეულებისამებრ, გამოდგებოდა თან-თავიანთის სასტუმროს კარებზედ და ერთმანერთს მტრულის თვალით გადახედავდნენ ხოლმე; ამას შემდეგ ქალბატონი ნეიმანი მოჰყვებოდა ხოლმე ცხვირში ნემეცურს სიმღერას შემდეგი სიტყვებით: «საყვარელო ავგუსტინა ჩემო», და უცებ.. «ნემეცო.. ნემეცო».. მანსი ზიზღით შეაცქერდებოდა ხოლმე ქალბატონს ნეიმანს ჯერ ფეხებზედ, მერე ტანზედ და ბოლოს პირზედ ისეთის სახის გამომეტყველებით, როგორითაც ერთი თვის წინეთ ის დასცქეროდა მისგან მოკლულს ვეფხვს და გაღიზიანებულად ჯოჯოხეთურის სიცილით...

ამ ფლემმატიურის კაცის სიმძულვარემ უმაღლეს ზომამდე მიადწია. თუ კი თავის გრასერის დირეხვედ ფეხს შეადგამდა და მისი მტერი ჩვეულებრივს ადგილზედ არ დახედებოდა, მაშინვე იგრძნობდა, რომ იმას რაღაც აკლდა.

საჩივარი მათ შორის დიდი ხნით დაწებულნი იქნებოდა, თუ რომ მანსი დარწმუნებული არ ყო-

ფილიყო, რომ საქმეს წააგებდა. ეს კიდევ არაფერი, ნეიმანის მხარე ეკავა ადგილობრივს მწერლობას, ზანსი ამაში დარწმუნდა ჯერ კიდევ მაშინ, როდესაც იმან იმახვილა ნეიმანის «დაბამბულის ტანადობის» შესახებ. შეიძლება ეს სულ ტყუილიც არ იყო... ამერიკაში ამისთანა თვალთ-მაქცობა შემოდებულია. მაგრამ «მიმოხილვის» შემდეგს ნომერში გამოვიდა ჭეჭა-ქუხილით მოწინავე სტატია, სადაც, საზოგადოდ ცნობილის გერმანიელი ქალების ღირსებაებთან, იყო გამოთქმული პირ-და-პირ სარწმუნოდ, რომ «ცნობილის პირის» ტანადობა ყოველთვის ბრწყინავდაო თავის «არა ხელოვნურის» სიმშვენიერითო და ეს ჰაზრი იყო დამკარებული ნამდვილს დაკვირვებაზედ.

ამ დღიდან ზანსმა დაიწყო დილ-დილობით რძიანი ყავის მაგიერად ურძეო ყავის სმა, რადგან ამას შემდეგ აღარ უნდოდა «მიმოხილვის» რედაქტორისაგან რძე ეყიდა. სამაგიეროდ ნეიმანს ერთი კერძის მაგიერად ორი კერძი მაწონი მიჰქონდა და გარდა ამისა მკერავს იმისთანაკაბა შეუკვეთა შესაკერავად, რომლის თავისუფალ გამოჭრას უნდა დაერწმუნებინა ყველანი, რომ ნეიმანის ტანადობა ყალბი სულაც არ იყო, და ზანს მნაბზე რომ იმას საზიზლარს ცილს სწამებდა...

ასე, ამ გვარად ზანსი დამარცხდა, ქალბატონი ნეიმანი კი ამ დროს თავის გრასერის კარებთან დამდგარი უფრო და უფრო ხმა მალლა ღიღინებს:

«ნემეცო, ნემეცო, ნე... ნემეცო... ნე-ნემეცო!»
 აბა, რა ექნა და რა მოუხერხო ჩემს თავს? ჰკით-
 ხავდა ხოლმე თავის თავს ხანდის ხან შანსი.— მე
 მაქვს მოწამლული კაკალი თავგებისათვის. შანა
 ქათმები დაეუხოცო! არა! შადამახდევინებენ... მაშ
 აი რასა ექმ!..

იმ საღამოსვე ქალბატონმა ნეიმანმა, მასღა
 განსაცვიფრებლად, დაინახა, რომ შანსმა ჩამოიტანა
 ძირს გამხმარი მზისუმზირის ფურცლების კონები და
 დააწყო თავის სარდათის ახლოს. სასურველია,
 შეიტყოს კაცმა, რასა იქმს? რად უნდა ეს კონები?..
 ჰფიქრობდა თავისთვის ნეიმანი. შთუოდ ჩემს წი-
 ნაღმდღე ჰფიქრობს რასმეს! ღალამდა... შანსმა ეს
 კონები ორ ბწკრივად დააწყო, ისე რომ სარდათი-
 საკენ დარჩა მხოლოდ წერილი გზა, შემდეგ გამოი-
 ტანა რალაც ჭილო-გადაფარებული, მობრუნდა
 ზურგით მეზობლისაკენ, შემოხსნა საფარი საიდუმ-
 ლო საგანს, დაფარა მზისუმზირას ფურცლები, შემ-
 დეგ მიუახლოვდა კედელს და დაიწყო კედელზედ
 რალაცა ასობის წერა.

ქალბატონი ნეიმანი კვდებოდა ცნობილ-მოყვა-
 რეობით.

— შთუოდ ჩემს წინაღმდეგ გამოიგონა რამე!—
 ჰფიქრობდა იგი.— მაგრამ დეე, როგორც კი ყვე-
 ლანი მიწვებ-მოწვებთან, წავალ და დავხედავ!.. ვნა-
 ხავ, რაც უნდა იქნეს, ვნახავ!

შანსმა გაათავა თუ არა თავისი საქმე, ავიდა ზევით და

მაშინვე დააქრო სანთელი... ქალბატონმა ნეიმანმა წამოისხა მხრებზედ მოსახურავი, წამოიცვა შიშველს ფეხებზედ ტუფლები და მსუბუქ აჩრდილივით გავიდა ქუჩაზედ. მივიდა მზის-უმზირის კონებთან და გაჰყვა დატოვებულს გზას ფანჯარისაკენ, უნდოდა, რომ კედელზედ წარწერილი წაეკითხნა, მაგრამ უეცრად ერთი საშინელი კვილი ამოსქდა მისი მკერდიდან: ოჰ, აოჰ... არიქა, მომეხმარეთ, მიშველეთ!

ზევითა ფანჯარა გაიღო.

— რა ამბავია? ისმოდა ზანსის დამშვიდებული ხმა. რა ამბავია?

— წყეულო ნემეცო!... ჰყვიროდა ქალბატონი;— მომკლა, დამღუპა... გაჩვენებ ხვალ შენს სეირს! მიშველეთ... ოჰ-ოჰ! მიშველეთ!...

ახლავ გამოვალ! შთხრა ზანსმა.

მართი წუთის შემდეგ, ის მართლაც რომ გამოჩნდა სანთლიანად და მიუახლოვდა ქალბატონ ნეიმანს. ის კი, საცოდავი ნეიმანი, საყესავით იდგა. ზანსმა წაივლო ხელი გვერდებზედ და დაიწყო ხარხარი.

— ძაეც ასე, ქალბატონო ნეიმან! აჰა, სალამო მშვიდობისა, ქალბატონო! თაგვისათვის მაზე დავდგი და მშვენიერი ქალი კი დავიჭირე! ქალბატონო, თქვენ რასთვის მობრძანებულხართ? სარდაფს მე სწორედ განგებ დავაწირე კედელზედ, რომ არავინ მოსულიყო. იყვირეთ ახლა, ქალბატონო, იყვირეთ!

შეიკრიბოს ხალხი, დეე, დარწმუნდენ, თუ ეინ დაი-
არება ხოლმე ღამ-ღამობით «ნემეცის» სარდაფში!
მუჰ, ღმერთო ჩემო. — იყვირეთ, მაგრამ დილამდის
კუ მაინც მოიციდით. ღამე მშვიდობისა ქალბატონო!

ქალ-ბატონი ნეიმანის მდგომარეობა სწორედ რომ
საშინელება რამ იყო!... იყვიროს? ხალხი თავს
მოიყრის—სირცხვილია! არ იყვიროს? იდგეს დაჭე-
რილი რკინის ხაფანგში, რომ ხვალ ყველას სასა-
ცილოდ გახდეს?... შეხრც რომ ისე საშინლად სტკი-
ვა!... მჰ, მტკივა!... თავ-ბრუ დაესხა, ვარსკვლა
ვებს სინათლე დაეკარგათ, მთვარე დაბნელდა და
ქალ-ბატონი ნეიმანი უგრძობლად დაეცა მიწაზედ.

— ღმერთო ჩემო! წამოაღაპარაკა ზანსმა! მათ!
პინიცრბაა, მოჰკვდეს კიდეცა!... ღღეს მოჰკვდება და
ხვალ ლინჩის კანონს მომახდევინებენ უსათუოდ.
ლინჩის კანონს მომახდევინებენ, თქმა არ უნდა და
თმა აებურძგლა თავზედ უბედურს ზანსს.

გზა აღარ ჰქონდა. ზანსმა საჩქაროდ წამოატანა
ხელი ხაფანგის გასაღებს... გაღება კი გაუჭირდა...
ქალბატონი ნეიმანის კაბის კუდი უშლიდა. საჭი-
რო იყო ცოტად კაბის აწვეა... მთვარე გამცემელი-
ვით ანათებდა და ზანსს არ შეეძლო სიმართლე არ
ეთქვა, რომ ქალბატონი ნეიმანის ფეხები მართ-
ლაც რომ მშვენიერი იყო, რომლის მარმარილო-
საებრივ სითეთრეს მთვარის სინათლით წითელი
ფერი გადაჰკროდა... შეიძლება კიდეც გაირბინა მის
გულში თბილმა სხივმა! ხაფანგი შეახსნა... ქალბა-

ტონი ნეიმანი არ განძრეულა. სხვა ღონე აღარ არის — ზანსი აიღებს უცებ ამ ძვირფასს ტვირთს და სირბილით შეიტანს ნეიმანის ოთახში. უკან რომ დაბრუნდა იმან იგრძნო, რომ რაღაც აუფუჩუნდა იმ ადგილს, სადაც ჩვეულებრივ იმყოფება გული — და საბრალო ზანსი თავის ლოგინზედ დიდხანს, დიდ ხანს ბროგავდა გვემულივით.

ღილას ქალბატონი თავის კარებზედ აღარ გამოჩენილა, აღარ უმღერია თავისი სიმღერა. შეიძლება რცხვენოდა და შეიძლება იმას ჰფიქრობდა თუ როგორ გარდაეხადა სამაგიერო...

ზამართლდა უკანასკნელი! იმ საღამოსვე «მომოხილვის» რედაქტორმა გამოიწვია ზანსი კრივში და კარგადაც დაულოურჯა თვალები; მაგრამ ზანსმაც, თავგანწირულებამდის მიყვანილმა, ისე გახადა თავის მოპირდაპირე, რომ იმას მიწაზედ გაშხლართულს ხმა მალლა უნდა გამოეცხადებია, რომ უკვე კმარა, კმარაო.

ბრ ვიცით ვისგან, მხოლოდ ზანსისაგან კი არა, ეს შემთხვევა მთელმა ქალაქმა შეიტყო; ქალაქი აღელვდა. ზანსი, რედაქტორთან შეტაკების შემდეგ თუმცა კიდევ უფრო აღენთო შურის ძიებით, მაგრამ გრძნობდა, რომ ფეხ-ქვეშ ნიადაგი ეცლებოდა. უნებლიედ ელოდებოდა ის რაღაცა საშინელს, მოულოდნელს... დიდი - ხნის ლოდინიც აღარ დასჭირვებია!...

მალაზიებში შემოღებულია, რომ ფანჯარანდ უნდა გამოაფინონ განცხადება ახლად მიღებულის საქონლის შესახებ. შემდეგის სათაურით: «NOTICE» (სია) ამასთანავე უნდა ვიცოდეთ, რომ არც ერთი ამერიკელი კაცი უყინულოდ ერთს სტაქანს არაყს და არც ლუდს არ დაღვეს. ცხადია, თუ რამდენი მუშტარი უნდა ჰყავდეს ყინულს! და ამ დროს ზანსმა შენიშნა, რომ ყინულს იმისგან სრულიად აღარავინ ჰყიდულობდა. მისი ყინულის ნატეხები ასობით ღნებოდა უსარგებლოდ სარდაფში, რითაც ეძლეოდა მას დიდი ზარალი. რატომ? რისთვისაო! ჰფიქრობდა ზანსი. ამასთანავე ზანსი ხედავდა, რომ ნეიმანისაგან ყინულის ყიდვა კი არ შეუწყვეტიათ; თითქმის უფრო ხშირადაც და უფრო მეტსაც ჰყიდულობდნენ... სამიკიტნოები? მაგრამ იმათ პატრონებთან არავისთან ჩხუბი არ მოხვლია... ეს რას ნიშნავს? ზანსმა გარდასწყვიტა დაუყონებლივ გამოეძია ეს საქმე.

— ბატონო პიტერს, რატომ ჩემგან არ მიგავსთ ხოლმე თქვენ ყინული?— შთხრა დამტვრეული ინგლისურის ენით ერთს გამვლელს მიკიტანს, პიტერსს.

— თქვენგან! თქვენ ხომ ყინული არა გაქვსთ!

— როგორ თუ არა მაქვს?

— ჰო და, — თქვენ ყინული არა გაქვსთ.

— როგორ არა... მე ყინული მაქვს!

— მაშ ეს რაღაა! შენიშნა პიტერსმა და მიუ-
შვირა თითი გამოცხადებაზედ, რომელიც მიწვებუ-
ლი იყო გრასერის ფანჯარაზედ. მანსმა შეხედა
და ბოროტებისაგან გალურჯდა. მანცხადებაში (სიტ-
ყვა «NOTICE»-ში იყო ამოთხაქნილი ასო T და «NO-
TICE» მაგიერად გამოდიოდა «NO ICE», ესე იგი, ყინუ-
ლი არ არის.

— უშმაკმა კი წაიღოს მისი თავი! დაიყვირა
მანსმა და სიანჩხლისაგან ათრთოლებული შევარდანი-
მანის სარდაფში.

— ეს ვერაგობაა! ჰყვიროდა პირზედ დორბლ-
მორეული.— ხომ ასე, ქალბატონო? ეს თქვენ ამო-
მიფხაქნეთ შუაში?

— რა ამოფხაქნე შუაში, ბატონო «ნემეცო»?
შკითხება ქალბატონი ნეიმანი, სწორედ რომ გულ-
წრფელის შეხედულებით...

— ასოს გეუბნები! T-ს გეუბნები!... ამოგიფ-
ხაქნია ასო T! მე ფეხის მოცეცლის თავი არა მაქვს!
ღიად, თქვენ უნდა მიზლოთ, რაც ხარალი მომეცა.

მანსს ჩვეულებრივი გულ-ცივობა დაეკარგა და
ჰყვიროდა, როგორც შეშლილი. ქალბატონმა ნეი-
მანმაც მორთო უფირილი, მოგროვდა სხალხი...

— მიშველეთ, მიშველეთ! ჰყვიროდა ქალბა-
ტონი ნეიმანი, — ნემეცი ჰკუისაგან შეიშალა... ამ-
ბობს, რომ მე ვითომ მას რაღაც ამოუფხაქნე.. რა
უნდა ამომიფხაქნა მე მისთვის... არაფერი არ ამო-
მიფხაქნია მისთვის... რომ შემიძლოს, კი არ მოვეუთ-
მენდი, მაგ... მაგრამ მე საწყალი ქალი ვარ.— ის
მე გამლახავს, მომკლავს!

ასე ღრიალებდა ქალბატონი ნეიმანი ცრემ-

ლების ფრქვევით. მოქალაქეებს არ ესმოდათ, რაში მდგომარეობდა საქმე, მაგრამ ამერიკელი კაცის ბუნება ვერ ითმენს ქალის ცრემლებს, და საბრალო მანსს სტაცეს საყულოში ხელი და სულ ყირამალით გამოაგდეს სარდაფიდგან... უნდოდა ხელი გამოეღო, მაგრამ აბა რა შეეძლო! მონწედ კიდევ არ იყო მოსული, როდესაც იმან ამოჰყო თავი ქუჩის მეორე ნაპირზედ თავის სასტუმროსთან... იქ ძლივსლა მოსძებნათავისი კარები და უგრძნობლად გაიშხლართა ლოგინზედ...

მართი კვირის შემდეგ მანსის სარდაფზედ იყო გამოფენილი ახალი, ხასხასი ფერებით გაბრწყინებული სურათი, რომელზედაც იყო დახატული მაიმუნი; ამ მაიმუნს ეცვა ნაცრის ფერი კაბა და წინ ჰქონდა აფარებული თეთრი ფეშტემალი. სწორედ ნამდვილი ჩამოსხმული პორტრეტი იყო ქალბატონი ნეიმანისა. მაიმუნის ქვევით სურათზედ იყო წარწერილი ოქროს დიდროვანი ასოებით შემდეგი:

«გრასერი მაიმუნის ქვეშ!»

ხალხი ჯგუფ-ჯგუფად მოდიოდა ამ სურათის სანახავად. მართ-ხმად ატეხილმა სიცილმა ქალბატონი ნეიმანიც გამოიწვია კარებთან... გამოვიდა, მაგრამ სურათის შეხედვა და მისი გაფითრება ერთი იყო. მს კი უნდა ესთქვათ, რომ თავი არ დაუკარგავს და მხოლოდ გულ-ცივად შენიშნა: «გრასერი მაიმუნის ქვეშ!» «ექ გასაკვირველი არა არის-რა: განა თვითონ მანსი არა სცხოვრებს გრასე-

რის ქვეშ! «ამ სურათის გამოფენა ლუბსმანივით და-
 ეცა გულზედ ნეიმანს. შუადღეზედ ნეიმანს მოესმა
 კიჟინი შკალიდგან დაბრუნებული მოწაფეებისა, რომ-
 მელნიც გაჩერებულიყვნენ სურათის წინ.

— ხედავთ ნეიმანის ქალის სურათს? ხედავთ?

აქ კი სრულიად აღივსო ფიალა. სადამოს, რო-
 გორც კი გამოჩნდა ნეიმანის კარებთან «მიმოხილ-
 ვის» რედაქტორი, ის მაშინვე მივარდა უკანასკნელს
 შემდეგის სიტყვებით:

— მაიმუნიო! მე ვარ განა მაიმუნი!? შიცი,
 რომ მე ვარ! მაგრამ მაცალოს!... მე იმას თავისივე
 ენით ავალოკვინებ იმ მაიმუნს. მე იმას გადავაყ-
 ლაპებ იმ მაიმუნს!

— რა მოგსვლიათ? რა გინდათ ჰქმნათ? შკით-
 ხება ამ გვარის მიღებით თავ-ზარ-დაცემული საბრალო
 რედაქტორი.

— შსათუოდ უნდა წავიდე სასამართლოში!

— როგორ, ახლავე?

— ღიად, ახლავე, ხვალ!

მეორე დღეს ინათლა თუ არა და ქალბატონი
 ნეიმანიც გაჩნდა ზანსის გრასერის კარებთან.

— ჰეი, შენ ნემეცო, ვიცი, რომ მაიმუნი მე ვარ!
 თავს ნუ იმართლებთ! წამობრძანდით მსაჯულთან!
 მნახოთ, რას გვეტყვის! წავიდეთ ამ საათშივე... ამ
 წუთშივე...

— წავიდეთ! მე ვიცი, რასაც იტყვის მსაჯუ-

ლი! იტყვის, რომ მე უფლება მაქვს სურათზედ ის დაეხატო, რაც ჩემი ნებაა...

— ჰო, კარგი, კარგი! ვნახოთ, რას იტყვის!...

ძალბატონი ნეიმანი ნამეტანის სიანჩხლისაგან სულს ძლივს-ლა იბრუნებდა.

— რატომ ჰფიქრობთ, რომ ეს მაიმუნი თქვენა ხართ?

— რატომოა??! ამას ჩემი გული მეუბნება! წა-
იდეთ, წავიდეთ, თორემ შერიფი თქვენ შეგორკილ
ვწავათრევსთ.

— ქარგი, წავიდეთ! შენიშნავს გულ-ცივად
მანსი, დარწმუნებული წინ-და-წინვე, რომ საქმეს მო-
იგებს.

ჩაკეტეს თავანთი გრასერის კარეი და
წავიდნენ მსაჯულოთან. მხოლოდ იმის სახლის წინ აი-
ვანთან ორთავენი შეჩერდნენ. მსაჯულმა ღაზონვილ-
მა გერმანიული არ იცოდა, მტრებს კი ინგლისუ-
რისა არა გაეგებოდათ რა. რა ჰქნან? შერიფს შეეხ-
ვეწონ თარჯიმნობას თუ! ის, როგორც პოლშელი
ურისის რიგია, ყოველს ენაზედ ლაპარაკობს. მაშ წა-
ვიდეთ შერიფთან! მაგრამ, დახე უბედობას, შერიფი
იჯდა თავის ურემზედ და მიდიოდა სადღაც ქალაქს
გარეთ!

— ღაზონვილთან წადით! დაუყვირა შერიფმა
მათ და გაარტყა ცხენს მათრახი.— წადით, თქვენგნით
მოსვენება არავისა აქვს! იარეთ ხოლმე თითო ბა-
შმაკებით მთელი წელიწადი! მე კი მივდივარ.

და წავილა კიდეც.

ზანსი მხოლოდ გვერდებზედ იკიდებდა ხელს, რომ არა დამართოდა რა ნამეტანის სიცილისაგან.

— ასე, ასე, ხვალემდის უნდა მოვიცადოთ, ამბობს აუღელვებლად ზანსი.

— ხვალემდის! ხვალემდის მოვიცადოთ! არა, უმჯობესია სიკვდილი! ზანა თქვენს მაიმუნს, ახლავე ჩამოხსნით თუ?

— არა, არ ჩამოვხსნი ჩემს მაიმუნს!

— მაშ მსაჯული ჩამოხსნის და მის მაგიერად თქვენ ჩამოგკიდებსთ!... ღიად, თქვენ... დაკიდებული იქმნებით, «ნემეცო»! წავიდეთ—უშერიფოთაც არა გვიშავს—რა. მსაჯულმა ისეთაც კი იცის, საქმე რაშიაც მდგომარეობს!

— ჰო, მართლათაც, რომ უშერიფოთაც გავარიკებთ საქმეს.

ქალბატონი ნეიმანი მწარედ შესცდა. მითქოს განბეზ, მარტო ერთად-ერთს მსაჯულს არა გავგებოდა—რა ამ შემთხვევის; ყოველთვის, როცა იგი თავის «LE ROY»-ის ბანკებს აწყობდა, დარწმუნებული იყო, რომ იმ წამლის წყალობით მის გარშემო ყოველ გვარი მშვიდობიანობა ჰსუფუევდა.

მსაჯულმა ზანსი და ნეიმანი ისე მიიღო, როგორც მუდამ ღებულობდა ხოლმე ყველას.

— მნა მიჩვენეთ, შეილებო! უთხრა მან, შე ალხავ გამოვიწერთ...

ზანსი და ნეიმანი ხელს აქნევდენ იმის ნი-

შნად, რომ ენის საჩვენებლად არ მისულან. ქალბატონი ნეიმანი დაჟინებით იმეორებდა:

— არა, ის არა, ის არა!

— მაშ რა გინდათ, შვილებო?

მრთავენი ჰყვიროდნენ და ერთმანერთს სიტყვას ართმევდნენ. ზანსი რომ ერთს სიტყვას იტყოდა, ქალბატონ ნეიმანს მაშინ ათი სიტყვაც ჰქონდა ნათქვამი. ბოლოს ქალბატონ ნეიმანს გულზედ უნდა დაედვა ხელი, იმის ნიშნად, რომ ზანსმა იმას «გული» დაუწყულულა...

— ჰო, მესმის, ახლა კი მესმის! წამოილაპარაკა ექიმმა და, ერთიც ვნახოთ, დაფაცურდა.

და აი გახსნა კიდევ ვეებერთელა წიგნი და დაიწყო შიგ რალასიც წერა. ჰკითხა ზანსს: «რამდენი წლისა ხარ?» — «მც-და-თექვსმეტისა», მიუგო მან. ჰკითხა ქალბატონ ნეიმანს: «რამდენი წლისა ბრძანდებით?» აღმოჩნდა, რომ კარგად არ ახსოვს... ასე... ოც-და-ხუთისა! — რა გქვიან? — «ზანსი» — «ლორა». — რა ხელობისა ხართ? — ბრასერი გვაქვს გაღებული. — შემდეგ კიდევ მისცა რამდენიმე კითხვა, მაგრამ ვერც ერთმა ვერ გაიგო და წამოილაპარაკეს: «დიად!» ექიმმა თავი გაიქნია და დაკეცა წიგნი, — ყოველისფერი გათავებული იყო!

მაშინ ექიმი წამოდგა და, სულ მოულოდნელად, მოეხვია ტანზედ ქალბატონ ნეიმანს და გადაჰკოცნა.

ქალბატონმა ნეიმანმა ეს იმის ნიშნად მიიღო,

რომ საქმე ისე გაუთავდა, როგორც უნდოდა. მხიარულებით სავსე ის მიუბრუნდა მანსს:

— ახლა კი მე დაგიმტკიცებთ თქვენ! ჰყვიროდა ქალბატონი ნეიმანი.

— მე კი არა და სხვას კი დავუმტკიცებ! მუბნებოდა მანსი ალუშფოთებლად.

მეორე დღეს, დილით აღრე შერიფიც გაჩნდა გრასერის მოქიშპეებთან. ძაციც და ქალიც თავთავიანთ კარეზხედ იდგნენ; მანსი ყალიონს აჩუხჩუხებდა და ნეიმანი კი იმღეროდა. «ნემეცო, ნემეცო... ნე...მეცო... ნე... ნემეცო...»

— მსურსთ მსაჯულთან წასვლა? ჰკითხავს მათ შერიფი.

— ჰიყავით კიდეც!

— ძარგი და მერე რაო?

— ჩემო შერიფო, ჩემო საყვარელო დევიზო! ამბობდა აღტაცებულად ქალბატონი.— წადით, შემიტყვეთ! ამასთანავე მე მაინც ახალი ბაშმაკები მეჭირვება... და დამავალეთ იქ მსაჯულთან ერთი სიტყვა... ხომ ხედავდ... მე საწყალი ქალი ვარ, ობოლი... მარტო-ხელი...

შერიფი წავიდა და მეოთხედი საათის შემდეგ ხელი-ახლავ დაბრუნდა, თან მოსდევდა მას ჯგუფად ხალხი,— ყველანი ძალიან მხიარულს გუნებახედ იყვნენ.

— აბა, რა ამბავია?! საქმე როგორაა? მივარდნენ ორთავენი შერიფს.

— ძარგად, ყოველისფერი კარგად არის, ოხ!...
 წარმოსთქვამს ძლივს-ძლიობით შერიფი.

— ჰო, როგორ გადასწყვეტა მსაჯულმა?

— რა უნდა გარდაეწყვიტა?! ჯვარი დაგწერათ
 და გაათავა.

— ჯვარი დაგეწერა!

— ჰო, დიად, ჯვარი დაგწერათ! მითომ და
 თქვენ პირველი მაგალითი იყენეთ... ყველანი ასე
 იწერენ ჯვარს.

— ახ!

— ოხ!

მოწმენდილს დღეს მეხის გავარდნაც არ მოა-
 ხდენდა ამოდენს არეულებას ორთავეში. ზანსმა გა-
 მოკუსა თვალები, დაალო ხახა, გამოაგდო ენა და სწო-
 რედ რომ ვირს დაემსგავსა; ქალბატონმა ნეიმანმა
 გამოჰყიტა თვალები, გაალო პირი, გამოჰყო ენა და
 ისე იხედებოდა, თითქო შეშინებული ტყის ქათამი
 არისო. პირველად თითქოს დამუნჯდენ, მაგრამ შემ-
 დგ უეცრად წამოიყვირეს:

— ზანა მე მისი ცოლი უნდა ეიქმნე?

— ზანა მე მისი ქმარი უნდა ვიყვე?

— არიქა, ყარაულები, ცარცვა-გლეჯაა!...
 არასოდეს... ახლავე უნდა გავიყარნოთ... მე არ
 მინდა!...

— არა, მე არ მსურს!

— უმჯობესია მოგკედდე! მიშველეთ! უნდა გავ-
 შორდეთ ერთმანერთს... ღმერთო ჩემო, რა ამბა-
 ვია!...

ღალამდა. არც ერთი მათგანი დაშვილებას არ ჰფიქრობდა. წაწინენ, მაგრამ ძილი მათ თვალებს არ ეკარებოდა... კაცი ჰფიქრობდა: «იქ სძინავს ჩემს ცოლს!» ძალიც ღუროლულებდა: «იქ სძინავს ჩემს ქმარს!» და რაღაც გაუგებარი გრძობა ტრიალებდა მათს გულში. რისხვაც, სიმძულვეარეც და მარტოობის შეგნებაც! შარდა ამისა, შანსს მოავგონდა თავისი მაიმუნი... ახლა ეს სურათი შეექნა მისი საკუთარი ცოლის კარიკატურად... ასე აღარ შეიძლება. იგი ჰფიქრობდა: «უფადად ვქენი, რომ მაიმუნი გამოვიგონე!» მაგრამ ისევ ეს ქალბატონი ნეიმანი! ხომ კი სძულს მას ის ქალი! რამდენი ყინული გაუფუჭდა უსარგებლოდ იმის მიზეზით! მართალია, ამანაც კი გააბა ნეიმანი ხანჯალში... ახლავს კიდევ, რომ სინათლე იყო... მთვარეც და აი გაუგლეა მას თავში ჰაწაწინა, ბამბასავით თეთრი ფეხების სურათმა, გამოკვეთილმა მთვარის წყნარ სინათლებედ. ჰო და ისიც მართალია, რომ ნეიმანი მშვენიერება რამ ქალია! მხოლოდ მე მას ესძულვარ და ის მე მძულს. აი სასაცილო ამბავი თუ გინდა, ეს არის!... ჯვარი დაგწერეს! სოლი შევირთე! და მერე ვინ? ქალბატონი ნეიმანი... უნდა გავიყარნოთ... მაგრამ ძვირად რომ დამიჯდება? შეიძლება მთელი სარდაფიც არ მეყოს.

— მაშ ასე, მე «ნემეცის» მეუღლე ვარ, რაღა! მუშნებოდა თავის-თავს ქალბატონი ნეიმანი, — დიად, აწ მე ქალიშვილი აღარა ვარ, ე. ი. მემინდოდა მე-

თქვა, რომ მე ქალიშვილი ვარ, მაგრამ ქმრიანი. ვის ვყევარ? ძნაბბეს, რომელმაც მე ხათანგში გამაბა? მართალია, თითონ კი წამილო სახლში... აი ასე, წამომავლო უცებ ხელი, ამომიღვა ილლიაში და წამილო! უჰ, რა ღონიერია! როგორც ერთი ბუმბლი, ი'ე წამილო!

— ეს რა მესმის? შრიალია?

შრიალი სულაც არ ყოფილა, მაგრამ ქალბატონ ნეიმანს უცებ რაღასაც შეეშინდა. უწინ ეს არასოდეს არ შემთხვევია!

— ნუ თუ ის გაბედავს? ღმერთო ჩემო! — მაგრამ შემდეგ ცოტა აღელვებულის ხმით იტყვის: მერე რაო მითამ, ის ხომ ახლა ჩემი ქმარია! ის... და ისევ შიში გაიტაცებს. — და აი ყოველთვის ამისთანა საწყალია მარტო-ხელი ქალის მდგომარეობა! ჰფიქრობდა იგი. სახლში რომ კაცი მყოლოდა, ამისთანა არაფერი მოხდებოდა! ამბობენ, რომ აი იქ ვილაც მოჰკლესო, გაცარცვესო! (არავითარი ამისთანა ქალბატონ ნეიმანს არ გაუგონია) ღმერთმანი, მეც მომკლავს ვინმე. ოჰ, ეს ძნაბბეც გადამეღობა ახლა შუა ვზახედ! საჭიროა მაინც დაშორებაზედაც ვიფიქროთ.

ამ ფიქრებით შფოთავდა ქალბატონი ნეიმანი თავის ფართო ამერიკელს ლოგინზედ, და ახლა უფრო ცოცხლად გრძნობდა თავის მარტო-ბლობას. უცებ წამოხტა, თითქო რაღასაც უკბენიარო. ახლა კი ჰქონდა მისს შიშს საფუძველი. ღამის სიჩუმეში მას მოესმა სატეხის მკაფიო კაკუნი.

— ღმერთო ჩემო! ჰყვიროდა ის, — ჩემს გრასერთან მოდიან, და მივარდა თანჯარასთან; მაგრამ როგორც კი გაიხედა, მაშინვე დამშვიდდა... ჰთვარის სინათლეში მან შეამჩნია კიბე და კიბეზედ — მძლავრი, მთლად თეთრებით შემოსილი ზანსის ნაქვითი, რომელიც აძრობდა სურათის დასაკიდებელს.

ქალბატონმა ნეიმანმა ჩუქად გაალო თანჯარა.

თავის მაიმუნს ხომ მაინც ხსნის: ეს მისის მხრით ზრდილობიანობაა! უნებლიედ მოუვიდა თავში ქალბატონ ნეიმანს.

მოეჩვენა კიდევ, რომ ეთთომ მის გულში რაღაც გაინძრა.

ზანსი ლურსმებს აძრობდა... რკინის ფარი ბოლოს დაეარდა მიწაზედ რახა-რუხით. ზანსი კიბიდან ჩამოვიდა, მოაჭეხა სურათს ჩარჩო და ძლიერის ხელით შეხვია მრგვლად თანაქის სურათი და შემდეგ გადმოდგა კიბე.

ქალბატონი ნეიმანი მოუშორებლად ადევნებდა თვალს. ღამე მყუდრო და თბილი იყო!...

— ბატონო ზანს! წამოიჩურჩულა უცებ ნეიმანის ტუჩებმა.

— თქვენ კიდევ არ გძინავსთ, ქალბატონო? წარმოსოქვა წყნარად ზანსმა.

— არა, სალამო მშვიდობისა, ბატონო ზანს!

— სალამო მშვიდობისა, ქალბატონო ნეიმან!

— რას აკეთებდით?

— მაიმუნს ვხსნიდი.

— მაღლობას მოგახსენებთ, ბატონო ზანს.

სიჩუმე ჩამოვარდება...

— ბატონო ზანს! წამოიჩურჩულა წყნარად ქალბატონი ნეიმანის ტუჩებმა.

— რა გნებავსთ, ქალბატონო?

— ჩვენს გაშორებაზედ უნდა მოვილაპარაკოთ, საჭიროა!..

— საჭიროა, ბატონო ლორა!

— ხვალ?

— ხვალ.

ქიდევ სიჩუმე. მთვარე ნელ-ნელა აფენს თავის სინათლეს და არე-მარე მთლად მოცულია მყუდროებით.

— ბატონო ზანს!

— რა გნებავსთ, ბატონო ლორა?

— მე მინდა, რომ მალე გავშორდეთ ერთმანეთს.

ქალბატონის ხმა მელანხოლიურად იქცეოდა.

— მეც, ბატონო ლორა!

— უმჯობესია, რასაკვირველია, მალე შეუდგეთ...

— რასაკვირველია, რომ უმჯობესია!

— რაც უფრო ადრე მოვილაპარაკებთ, ის უკეთესია!

— მით უმჯობესია, ბატონო ლორა!

- შეიძლება, რომ ახლაც მოვილაპარაკოთ?
 — ოქვენ თუ კი გნებავსთ.
 — მაშ, შეიძლება, რომ შემობრძანდეთ თქვენ?
 — პითუნდ ახლაც, ტანს ჩაეცვამ და!...
 — მოურიდებლად, თუ ლმერთი გრწამსთ!

ჭევეთა კარები გაიღო. ზანსი ერთ წამს დაი-
 მალა სიბნელეში, მაგრამ იმ საათშივე იგი გაჩნდა
 ლორას ოთახში, წყნარს, თბილს, მოთავსებულს,
 კეთილსუნნელოვანებით აღესილს კუთხეში, როგორც
 ყოველი გასათხოვარი ქალის ოთახია. ჭალბატონ
 ლორას ეცვა თეთრი პენუარი (სალამური კაბა, ხა-
 ლათი)... ნეიმანი იყო მთლად ჩამოსხმული მშვე-
 ნიერება.

— აი, გიახელით, ჭალბატონო! შე-
 შინებული ღურღულებდა ზანსი, როგორღაც განსხვა-
 ებებულად დარბილებულის ხმით.

— ჰო, დიად, აი ხომ ხედავთ... მე სული-
 თა და გულით მინდა, რომ გაეყარნოთ, მაგ-
 რამ... ლმერთო ჩემო! შეიძლება კიდევ შეგვამჩნიოს
 ვინმემ ქუჩიდგან.

— აქ ხომ ბნელა! ამშვიდებს ჩურჩულით
 ზანსი და გაიმართა ბაასი დაშორებაზედ...

მყუდროებამ და ბედნიერებამ დაჰქროლა ისევ
 მშვენიერს სტრუქ-შილში...

რ ა ლ დ ი.

(მოთხრობა კეცვი კლარკისა.)

ნათატგმნი ოღუნე ლოტოქიფანიძისა.

— ნეტა ვიცოდე, ახლა რას იზენ?

— არ ვიცი ჭეშმარიტად.

— მუშაობა არ შეუძლია და საშინელი ლა-
რიბები კი არიან.

შარშან ცოლი მოუკვდა, ახლაცოჯახის მრჩე-
ნე ლი დედა გადაეცვალა.

— აი აგერ, თვითონაც მოდის.

მრი დედა-კაცი იდგნენ სოფლისა ქუჩაზედ, ასე
ელაპარაკებოდნენ ერთმანეთს და ჩაჩუმდნენ, როცა
დაინახეს მალალი და უშნო ტანადი კაცი — სიმ პიბლ-
სი, მძიმე ნაბიჯით მომავალი.

სიმ პიბლსის მშვენიერს სახეზედ უზომო მწუ-
ხარება იხატებოდა. წაძველებულს ქუდზედ შავი ლე-
ჩაქის ნაჭერი ეკვრა (კრეპი) მგლოვიარობის ნიშნად.

მრი პატარა ბავშვი მიეგება და ერთათ შევიდნენ ქონში. დედა-კაცებმა განაგრძელეს თავისი საუბარი.

მინა ჰყავს ახლა ოჯახში; ნეტა ვინ გაბანა და ვინ შემოსა მკვდარი?

— თვითან შემოსავედა, აბა სხვა ვინა?

— მაშ, როგორც მეგონა ისე ჩერჩეტი არა ყოფილა.

ამ სიტყვებს ყური მოჰკრა ერთმა ტანადმა ყმაწვილმა ქალმა, იმ დედა-კაცებისკენ მიმავალმა. ლამაზი პირის სახის ქალი იყო, დიდი გაშლილი შუბლი ჰქონდა და ოქროს ფერი ნაწნაფები მოსულს და განიერს მხარ-ბეჭხედ ეყარა.

ლურჯი ბრწყინვალე და თამამი თვალები თითქო ცეცხლსა ჰყრიდნენ. ისე მიდიოდა, როგორც კაცი და აქეთ-იქით მიაქნევდა უზარ-მაზარ ხელებს.

მოლაპარაკე ქალები რომ მიხვდნენ, ყმაწვილმა ქალმა გაიგო ჩვენი ლაპარაკიო, შეკრთნენ, რადგან ყველა ერიდებოდა ჯერალდის, ანუ როგორც სოფელში უწოდებდნენ, რალდისა. სოტა ხანს შეჩერდა გზაზედ რალდი და ქალებს მიუბრუნდა უკმეხათ.

— ზუშინ სიმ პიბლსი მარტო იყო ბავშვების ანაბარა და არავინა ჰყავდა, რომ მოხმარებოდა, როცა დედა მოუკვდა. თქვენ არ შეგეძლოთ მიგებდნათ სოტა-ხანს, ხომ მეზობლები ხართ? რალდი სკოტტს ეჯავრება ზარმაცი და უპატრონო სიმ პიბლსი, მაგრამ მაინც მივიდა იმასთან, გაბანა იმის მკვდარი

დღედა, აჭამა პური ბავშვებს და უთხრა, მანამ სხვა მომვლელს იშოვნიდეს ბავშვებისათვის, მე მოუვლილი. თქვენთან უგულო კი არ არის ჩალდი სკოტტი! ძარგათ ახსოვს სიმ პიბლსის ამაგი, ერთხელ დამხრჩვალნი მამა რომ გამოუტანა გაყინული წყლიდამ!

მს უთხრა ქალებსა და თავის გზას გაუდგა.

— ჰმ! სთქვა ერთმა; მოვა დრო, რომ ერთხელაც ჩალდი სკოტტიმ აღარ აიწიოს ცხვირი ისე მალლა, როგორც ახლა იწევს.

— ძაცები მაინც ყოველთვის იმას წაესარჩლებიან ხოლმე, უპასუხა მწუხარეთ მეორემ. ძალიან გამრჯეთ მიაჩნიათ, რა რომ ორჯერ-სამჯერ ტყეში წაჰყვა შეშის მოსაჭრელათ და მერე ტივები ჩამოიტანა. თავის გალოთებულ მამას უფელიდა და ბოლოს კი ვეღარ უგდო ყური. მართალია, ქცევა და მიხრა-მოხრა კეთილ შობილური ჰქონდა, მაგრამ ერთი ლოთი რამ ირლანდიელი კი იყო. ჩალდი კაცის ტანისსამოსით დადიოდა ხოლმე, შალვარს და სერთუკს იცვამდა და რაც მამა მოუკვდა, მას აქეთ კი აღარ ხმარობს კაცურს ტანისსამოსს. როცა ტივზე შედგებოდა ჩალდი სკოტტი, იმისთვის სულ ერთი იყო, ვინც უნდა წაჰყოლოდა, თუნდ უცნობი კაციც ყოფილიყო ვინმე, არავის მოერიდებოდა. მართა თხოვდება, იმისი და, მგონი არც თვითონ ჩალდი იტყვის უარს გათხოვებაზედ.

და ორივემ ჩაიცინეს.

— იქნება დაქვრივებულს სიმპიბლს წაჰყვეს?

სოფელში ერთი ქუჩა იყო და ორმოციოდ ხის სახლი იდგა. ამ სოფლის მცხოვრები კაცები სულ მეტივეები იყვნენ და თითქმის წლის-წლობამდე ვერა ზედავდნენ თავ-თავისს ოჯახობას, ტყეში დადიოდნენ ხის მოსაჭრელათ; გაზაფხულზედ ტივები ჩამოჰქონდათ მჩქეფარევის კონსინის მდინარეზე, ამერიკის დიდს მდინარეს მისსისიპს რომ ერთვის. მისაც არ უნდოდა მისსისიპში შესვლა, ტივებს სოფლის სატივოზე აყენებდნენ. ხან-და-ხან ისეთის სისწრაფით მოჰქონდა წყალს ტივი, რომ მეტივეები ვერც კი ასწრებდნენ ხოლმე სატივოზე მიყენებას, მერე ცურვით გამოდიოდნენ ნაპირას. სატივოს ქვევით დიდი მორევი იყო და იქ რომ ჩაჰყოლოდა კაცი ტივსა, ძალიან გაუჭირდებოდა გამოსვლა. ბევრი მეტივე დაიღუპა ცურვის დროს და რაღდის მამამაც, რომ სკოტტმა, მაშინ წაიღო თქვენი ჭირი. მართალია ლოთი იყო, მაგრამ მდიდარი ირლანდიელი აზნაურ-შვილი იყო. სიყმაწვილეშივე გააზნა თავისი სიმდიდრე და ამერიკაში გადასახლდა, იქნება იქ შევიძინო რამეო. მისკონსინის არე-მარე და დირბორნელი მეტივეების ყოფა-ცხოვრება მოეწონა; შეირთო თავისი ამხანაგის მშვიდობიანი და წყნარი ქალი და იქ დასახლდა. ამათ მიეცათ ნაზი და ნარნარი ქერა ქალი მართა, და მერე მეორე ქალი, ჯერალდა, რომელსაც დაბადებითვე კაცის მაგარი აგებულება დაჰყვა და ირლანდიური ფიცხი, ცოცხალი ხასიათი; ამას-

თანავე ამერიკული ხასიათის სიმტკიცეცა. ჯერალ-
და სკოტტს დიდათ უყვარდა თავისი მამა და იმის
სახელის ხსენება სასიქადულოთ მიაჩნდა. ტყეში
ცხოვრებამ ვერა დააკლო რა მამის ზრდილობასა და
განათლებას; იმისი მამაცური ხასიათებით და გმი-
რული ყოფა-ცხოვრებით ჩაღდი თავს იწონებდა.
ის და იმისი და ერთს პატარა ხის სახლში იდგნენ.
იმათი ზემო ფანჯრიდამ კარგათ მოჩანდა მალაღს
მთაზედ, მდინარეს რომ შეჰყურებს ჩასავარდნელს
ალაგს, ერთი ქვის სვეტი, სადაც თეთრათ გამოჰრი-
ლი იყო ეს სიტყვები:

«ლურჯა ცოლშოც სკოტც-მეციჟუ. 1843 წ.»

ჯერალდა სიამოვნებით იგონებდა იმ დროს,
როდესაც იმისი მამა ავიდა კლდეზედ, ცალი ხელით
ამ სიტყვებსა სჭრიდა ქვაზედ და მეორე ხელით ბუჩ-
ქებს ეპოტინებოდა; ერთი ბეწვის ოდნათ რომ გა-
დასცდენოდა ფეხი, აუცილებლად ჩავარდებოდა
იმ სიმაღლიდამ დასალუპავს მორევში, მაგრამ ყოჩა-
ღათ ჩამოვიდა სამშვიდობოს. მართასთვის კი მამის ყო-
ჩაღობის ხსენება ისე სასიქადულო არ იყო, რო-
გორც ერთი ღონიერი მეტივისა, საქმროთ რომ
უნდოდა. მართა ნაზი და წყნარი რამ სულიერი
იყო, დედას არა შორდებოდა; მამას კი ისე უყუ-
რებდა, როგორც ლოთ კაცსა და ეშინოდა, როცა
ის შინ დაბრუნდებოდა ხოლმე. ჩაღდი თექვსმე-
ტი წლისა იყო, კაცურად რომ დაიწყო ჩაცმა. მამას
ყოველთვის თან დასდევდა სამუშაოთ და, როცა

მამა დაბრუნდა, უელიდა ხოლმე; მართას რა-
 დისაც კი ეშინოდა.

ღირბორნელები დიდი თუ პატარა, ყველანი
 პატივსა სცემდნენ ჯერალდის, რადგან ყოველად პა-
 ტიოსანი ადამიანი იყო და ძალიან თავდაცული.
 ღიდის გაჭირვებით და დაუღალავი შრომით იმდენი
 თუთლი იშოვა რაღდიმ, რომ პატიოსნათ დაასაფლა-
 ვა თავისი დედ-მამა და, რაც იქნებ ვალი იყო, სულ
 გაისტუმრა. შევლასთან დიდ-გულად იქცეოდა, მაგ-
 რამ ყველა ნათლათა ჰხედავდა, რომ გულ-კეთილო-
 ბაც დიდი ჰქონდა; უბედურება თუ მიაღებოდა
 ვისმე, რაღდი თავს არა ზოგავდა და ყველას მთარ-
 ველ ანგელოზივით ეწოდა, რითაც შეიძლება
 ხოლმე, — და რასაც იტყოდა, უსათუოდ შეასრუ-
 ლებდა კიდევ.

სიმ პიბლსის დედის დამარხვის დღეს, სახლი მიუ-
 ლაგ-მოულაგა. ძუბოს რომ მისდევდა ერთს ბავშვს
 თვითან მოჰკიდა ხელი, მეორე სიმს მიჰყავდა. შევლა
 გაკვირვებული იყო, რომ პიბლსი სუფთათ ჩაცმუ-
 ლი ნახეს. სასათლაოდგან რომ დაბრუნდნენ, იქი
 დამ მოყოლებული მთელი გიორგობისთვის აედრი-
 ან დღეებს, რაღდი პიბლსის ბავშვების და სახლ-
 კარის მოვლაში ატარებდა. საღამოზედ ბავშვებს
 რომ დააძინებდა, მაშინ დაბრუნდებოდა ხოლმე თა-
 ვის სახლში.

მართხელ სიმ პიბლსი სიამოვნებით რომ შეს-

ცქეროდა რაოდის, ველარ მოითმინა და უთხრა:

— მე და ჩემმა ლმერთმა, ძალიან ყოჩალი და ღონიერი ყოფილხართ. რა კარგი საამხანაგო და სამეგობრო რამა ხართ!

რაოდიმ გულ-ხელი დაიკრიბა, შეხვდა პიბლსს და უთხრა წყნარად:

— თქვენ კეთილი გულის პატრონი ხართ, ერთხელ ისეთი სამსახური გამიწიეთ, რომ არასოდეს არ დამავიწყდებოდა. თქვენ რომ ნახევრათ მაინც შეგეძლოთ იმდენი საქმის გაკეთება, რაც მე შემიძლია, არ მოინდომებდით ასე ტყუილად ყოფნას და ჩემი იმედით არ იქნებოდით. მე რომ თქვენგან დიდათ დავალებული ვარ, იმისთვის ვიკისრე თქვენი სახლ-კარის და შეიღების მოვლა.

სიმ პიბლსმა დარცხვენით თავი ჩაღუნა და არ იცოდა რა ეთქვა. ორ-სამ დღის უკან სიმში გახარებული შევიდა შინ და დამკრთალებით უთხრა რაოდის:

— შეგიძლიათ ჩემს შეღებს მოუხაროთ, მანამ სხვაგან ვიქმნები? მე ტყეში მივალ.

თუმცა სათუთოდ იყო გაზდილი პიბლსი და მუშაობას შეჩვეული არ იყო, სიზარმაცე სჭირდა, მაგრამ რაოდის სიტყვებმა გააბედვინა ახლა სამუშაოთ წასვლა.

რაოდიმ არ დაიჯერა, ჩაიცინა და ჰკითხა:

— ტყეში რა გონდათ მერე?

— რა და ხეების ქრა.

— ჰმ! რამდენი ხანია უველანი წავედნენ ტყეში.

— არა, კვირას მიდიან რამდენიმე კაცი სტი-
ვონსის მთაზედ.

— მერე ხეების ქრისა რა იცით, დაცინებითა ჰკით-
ხა რაღდომ!

— როგორ არ ვიცი.

— მაშ წადით, რაღას უყურებთ, უპასუხა მკაც-
რად ქალმა. რაღდის არ უნდოდა რომ დაენახა, ან
გაეგოვისმე, თუ რა ლმობიერებით ეკიდებოდა ახლა
სიმ პიბლსს და ის სიძულვილი, უწინ რომ ჰქონ-
და, აღარ ეტყობოდა. რაც ხანი რაღდომ სიმ პიბლსის
სახლში დაჰყო, კარგათ გაიცნო ეს კაცი და ისეთი
კეთილი თვისებები შეამჩნია, რომ ყოველივე სიძუ-
ლილი გაუქრა და გული მოუბრუნდა.

პიბლსს თავისი შეილები ძალიან უყვარდა,
მაგრამ იმათი მოვლისა კი არა გაეგებოდა-რა. რო-
ცა პირ-მამარსულა იყო, სახე ქალისას მიუგავდა,
ისე ლამაზი იყო. მრთხელ რაღდომ დაინახა, რომ
პიბლსი თავის დედის სურათის წინ იჯდა და ტი-
როდა.

რაღდის გული აუჩუყდა, მაგრამ ისევ შეიმაგ-
რა თავი.

— ჰმ! დედას დასტირის! როცა ცოცხალი იყო,
ერთი კბაც არ უქიდნია იმისთვის, მთელი ოჯა-
ხობა შიმშილით რომ არ დაეხოცა, დედას უნდა
უმადლოდეს, დაუსვენრად რომ შრომობ და ის უბე-

დური! ჩაღდიმ იგრძნო ახლა, რომ თან-და-თან ეს კაცი ძვირფას არსებათა ხდებოდა იმისთვის. როცა პიბლსმა ტყეში წასვლა გამოუცხადა, მაშინ გაიგო კარგათ ჩაღდიმ, თუ რათ უღირდა იმის მოშორება და არც უნდოდა გაშვება. ჩაღაც უცნაური მწუხარება გულს უხუთავდა, მაგრამ თან ისიც უხაროდა, რომ ახლა მუშაობა შეუძლიან და მაშასადამე კაცი გახდებოდა.

თუ გაარშეყვია ვინმე ჩაღდის, ყველა მრისხანებით მოუცილებია. სიყვარულირა იყო, ჯერ არ იცოდა. მაგრამ ზოგჯერ სისუსტე დასძლევს ხოლმე ღონესა და ასეც ემართებათ მაგარი ხასიათისა და თაე-მომწონე ქალებს! რაც უფრო და უფრო გაშორების დრო ახლოედებოდა, ჩაღდი უნებურათ უღმობიერდებოდა სიმ პიბლსს და ის კი, თაყვანს რომ სცემდა იმ ადგილებს, სადაც ჩაღდი ფეხს გადასდგამდა, ვერა ბედავდა თავისი გრძნობის გამოცხადებას, თუმცა ცხადათა ხედავდა, რომ ჩაღდი უწინდელივით აღარ ერიდებოდა.

მრშაბათს უნდა გამგზავრებულიყო პიბლსი; ჩაღდიმ მოუმზადა ტანისსამოსი და თეთრეული დაუყვრა.

ძვირა დილით, ჩვეულებისამებრ, სოფლის პატარა ეკკლესიაში ჩაღდიმ წირვა მოისმინა. როცა დაბრუნდა, სადილი მოამზადა, აჭამა ბაეშეებს და ქუჩაზედ გაისტუმრა სათამაშოთ, რადგან კარგი თბილი დღე იყო. საქმის დროს მღეროდა, სიმ პიბლსი კი ჩუმათ ისე შესცქეროდა, ლამის ჩაეყლაპათვალეებით. თუმცა ყოველთვის მრისხანეთ იყო

ჩაღდი და ცივად მოლაპარაკე, მაგრამ მაინც შეპარებდა თვალს და უყურებდა სიმ პიბლსის ხუჭუჭ-თმასა; მოღურჯო თვალში თვალს გაუყრიდა ხოღმე და ჰფიქრობდა:

— ჩა მშვენიერი ჩამ არის! ჩა უნუგეშო და უპატრონოა! ჩამდენ ჯერ ჩაიდინა გმირული და მამაცური საქმე, მაგრამ კი არ იკვების სხვებივითა. პრას ღროს არაეის უთქვამს სიმ პიბლსის უსვინიღისობა; ყოვლითურთ პატიოსანი კაცია და ამის სიღარიბის მიზეზიც ეს არის. ნეტა რას იტყვიან ჯენკის და სმიტის ცოღები, მე რომ პიბლსი შევიროთ.

შცებ გონს მოვიდა ჩაღდი, შუა ოთახში გავიდა და მოჰყვა გაღობას: «მომინსენე მე უფაღო, ოღეს მოხვიღოღესუფევითა შენითა.»

— სწორეთ მაგასა ვფიქრობღი, უთხრა სიმ პიბლსმა ჩაღდის... რომ მომიგონებღეთ ხოღმე.

— ძნეღო დასავიწყარი ხართ, უთხრა უკმეხათ ჩაღდიმ, როღესაც თქვენი შეიღები მუღამ თვალწინ მეყოღებიან!

— შოვეღთვის კეთიღი ვინღოღათ ჩემი ოჯახისათვის, უპასუხა ისეთ ნაირათ სიმ პიბლსმა, ეტყობოღა რომ თავის ამხანაგებზეღ ბევრით უფრო ზღიღობღანი იყო. ჩაღდი ამას სიამოვნებით ამჩნევღდა, მაგრამ მაინც თავი არ დაიღრიკა და მწარისღიმიღით უპასუხა:

— არ მეგონა, რომ ამასაც შემატყობდით.

— როგორ არ შეგატყობდით, უპასუხა პიბლსმა საყვედურის კილოთი, ვერ წარმოიდგენთ, თუ თქვენმა ამდენმა სიკეთემ რა ნაირათ გამამხნევა და ამიტომ მივდივარ ტყეში სამუშაოთ. მინდა დაგიმტკიცოთ, რალდი, მინდა დაგიმტკიცოთ... მაგრამ ველარ მოახერხა იმისი ამოთქმა, რაც გულში ჰქონდა. რალდი ჰგრძნობდა, რომ თითქმის ამასაც უმჯლადენდებოდა თავისი გულის პასუხი.

— შინ წავალ და ვახშმისათვის ისევ მოვალ, საჩქაროთა სთქვა რალდიმ და გავარდა ოთახიდან.

ნავახშმევს ბავშვები დააძინა, სახლი დალაგა და სიმ პიბლსი ამასობაში ჩუმათ შესცქეროდა. რალდიმ დაიპყრო მთელი იმის არსება და რაც უფრო ახლოვდებოდა განშორების ქაში, უფრო და უფრო უცხოვლდებოდა სიყვარული.

— მართასთან წავალ, სთქვა რალაც უცნაურის სიმკრთალით რალდიმ, დაავლო ხელი შლიაპას და შალსა, მაგრამ სიმ პიბლსმა სტაცა ხელი.

ჯერ ქვეყანაზედ არავის არ გაებედნა ესა რალდისათვის!

— დაჯექით ჩემთან ცოტა ხანს, აი ცეცხლს მოუსხდეთ, ხომ იცით, უკანასკნელი საღამოა, ერთათ რომა ვართ, ხვალ გავშორდებით ერთმანერთს, უთხრა ფერ-გადაკრულმა სიმ პიბლსმა. რალდის რალაც მორჩილება ეტყობოდა, ხმა გაკმენდილი დაჯდა

სიმის პირ-და-პირ, და ორნივე ჩუმად იყვნენ, თითქო ეშინოდათ მყუდროების მოშლისა.

— ახლა კი წავალ, წამოხტა რაღდი.

— ჯერ კი ეს მითხარით, რაღდი, კიდევ სტაცა ხელი სიმმა, მითხარით, რომ, როცა ნამუშევარს ავიღებ და დაებრუნდები, მაშინ...

— მაშინ რა? ისეთი ნაზის ხმითა ჰკითხა რაღდომ, რომ სიმ პიბლსი ცოტა გამხნევდა.

— მაშინ უკმირთავთ და საუკუნოთ ერთმანერთისანი ვიქნებით, ეს ჩემი შვილებიც თქვენი შვილები იქნებიან.

ძლივს ამოსტქვა სიმ პიბლსმა თავისი გრძნობა და მოიბრუნა სული; იმის ნაზს პირის სახეს, რბილი ხასიათის გამომეტყველს, ახლა ღონე და სიმძლავრე მიეცა, როგორც ყოველს სიყვარულით აღგზნებულს კაცს.

რაღდი ისევ დაჯდა ჩუმად და თვალეზედ ხელი მიიფარა. მერე მიუბრუნდა მშვიდობიანათ და ისე ცივათ უთხრა სიმს, რომ ნაკლებათ ყვარებოდა, შეაკრთობდა.

— თქვენ პატიოსანი კაცი ხართ და კარგათ იცით, თუ რა ნაირათ ვაფასებ მე ამას. მშვენიერი ხართ; მაგრამ მითხარით ერთი, აბა როგორ შეგირთოთ, რომ თქვენც ღარიბი ხართ და მეც? სიმმა მწუხარებით თავი ჩაღუნა. რაღდის უფრო აენტოს სიყვარული, ასე შეწუხებულად რომ დაინახა პიბლსი.

— მართალს ამბობთ, ვულ ამოკენესით სთქვა სიმ ჰიბლსმა. მაგრამ განა არა ხედავთ, რაღდი, რომ ახლა სხვა ნაირათ ვიქცევი? მიმუშავებ ახლა და დაგიმტკიცებთ, რომ მუშაობაში სხვას არ ჩამოვრჩები.

რაღდიმ შეხედა თვალ-ცრემლიანმა და უთხრა:

— როცა დაბრუნდებით, მაშინაც მოვილაპარაკებთ ამაზედ და ადგა.

— ძარგი მაშ, უთხრა საწყალმა სიმმა ისეთის მწუხარებით, როგორათაც სასოწარკვეთილებაში ჩავარდნილი კაცი იტყვის. ეს მაინც მითხარით, რაღდი, რომ ცოტაც არის გიყვარვართ, თუ არა?

ღაეშვა მუხლებზედ და ქალის კალთაში მიაღო თავი.

— ისე საზიზღრათ მიგაჩნევართ, რომ ერთი ბეწვა სიკვარულის ღირსათაც არა მხდით? უთხრა შეწუხებულის ხმით ჰიბლსმა.

— სიმ! წმინდათ სულელსა ჰვევხართ, უბასუხა რაღდიმ და ააყენა. თქვენ გგონიათ, ამდენს გაგებდენებდით, ჩემის სიკვარულის ღირსათ რომ არა გხადიდეთ? მშვიდობით, სიმ! და გავარდა ოთახიდან, მანამ სიმი თქმას მოახერხებდა რისამე.

მეორე დღეს დილით ცხრა საათზე უნდა გამგზავრებულოყო სიმი და ჰტიქრობდა წასვლის დროს რაღდისთვის ორიოდ სიტყვა ეთქვა, მაგრამ რაღდი ისე ცივათ და ამაყათ ელაპარაკებოდა, რომ სიმმა ველარა შეხედა რა. მართს წამს თვალი თვალს რომ

გაუყარეს, სიმმა შეამჩნია, რომ რაღდი უცებ ცეცხლივით აენტო. ეს ნიშანი საკმარისია ტრფიალების სიყვარულის დასამტკიცებლათ! სიმს უნდოდა ამის შემდეგ თავის სიყვარულზე ელაპარაკნა რაღდისთან, მაგრამ მეორე გადახედვაზე რაღდი მრისხანე ეჩვენა და ვეღარც არა ახლა შეებდა.

როგორც იყო ცივმა ზამთარმაც გაიარა. რაღდი უნაკლულათ ასრულებდა თავის მოვალეობას, თუმცა კი ჩვეულებისამებრ მეზობლის ქალების ჭორიკანობამ რაღდის შესახებაც იშოვნა ენის საღესაფი მასალა!

პირილი დადგა და მდინარეს მოჰქონდა დიდი თოში. მეტივეებს სამხიარულო სიმღერებით ტივები მოჰქონდათ. ღირბორნელი ყმაწვილი ქალების გულები აფანცქალდნენ ახალ-გაზდა ბჭების სიმღერის გაგონებაზედ.

«ჩვენები როდის მოვლენ?» ნაპირიღამ უყვიროდა ერთი მოხუცებული კაცი დარჩებულს ტივზედ მყოფს მეტივეებს.

«ერთი ორ კვირას უკან!» მისცეს ხმა მეტივეებმა, დაეშენენ წყალზე კიყინით და ყვირილით. ნაპირზედაც ყვირილი შეიქნა. «ჩვენები ორ კვირას უკან დაბრუნდებიან!» ეს სიტყვები გაჰქონდათ და გამოჰქონდათ სიხარულით სოფლის ყველა კუთხეებში.

რაღდი სკოტტმა კერვის დროს სამხიარულო სიმღერების მღერას მოჰყვა. სიმ პიბლსის სახე სულთვალ-წინა ჰქონდა და რაღაც გამირულიდა განთქმული

სახელის კაცთ ეჩვენებოდა. უცნაურათ შეეთვისა სიმ პიბლსს და, როგორც საზოგადოთ ქალებმა იციან, სტდილობდა დაერწმუნებინა თავისი თავი, რომ ის გრძნობა რაც პიბლსისადმი ჰქონდა, შეუფერებელი და სათაკილო არ იყო.

— სიმ პიბლსი მომწონს და გულით მიყვარს, თუ მეც მოვსწონვარ, ვითამ რა სირცხვილია! ვის რა დავა აქვს, მოგვწონს ერთმანერთი და გვიყვარს თუ არა? ჰფიქრობდა რალდი. პრაფის ნებას არ მიცემ ჩემზედ უფროსობისასა და ისე მოვიქცევი, როგორც ჩემი სურვილი იქნება. სიმი სუსტი არსებაა და მე საჭირო ვარ იმისთვის; მიყვარს მაგ გვარი ადამიანი, და თუ კოვამოვადგები რითიმე, თავს არ და ვზოგავ იმისთვის. მართალია, კარგი მუშა კაცი ვერ არის, მაგრამ სასიხარულოთ და საკვებრათ ისა მაქვს, რომ იოტის ოღნათ არას დროს არაფის მოატყუებს!

თვითან უბიწო რალდის დიდათ მიაჩნდა პიბლსის შეუვიწყელი პატიოსნება და ისეთი ნდობაც ჰქონდა იმისი, რომ მეტი არ შეიძლება. ხან-და-ხან ლფინის ზმა იცოდა პიბლსმა, მაგრამ მთვრალი კი არ უნახავა რალდის არას დროს. შველანი პატიოდან ადამიანათა სთელიდნენ სიმსა.

ხშირად ჰფიქრობდა რალდი:

— ძარგი რამ არის სიმი და საშინლათ მიყვარს! ძიდევ შევირთავ, როცა დაბრუნდება, ვინც რა უნდა სთქვას.

მრთი კვირა გავიდა; ტყის მჭრელები ჯერ არ-
სად იყვნენ. მითო დღე თითო თვეთ ეჩვენებოდა
რალდის, ისე გაგრძელდა ხანი; მაგრამ მთელი დრო
შრომობდა, მხნეობდა. როცა ჩაიგდებდა თავისუ-
ფალს დროს, წიგნებსა ჰკითხულობდა, მამისაგან
რომ დარჩა. შოველ დილით წყლის პირს დადიოდა
ჩამოსული ტივების დასათვალიერებლათ. მრთს აპ-
რილის მშვენიერს დილას, ჩამოიარა თუ არა დიდმა
ტივმა, მოისმა ყვირილი. მრთი ტივი წყალს თერმე
მიჰქონდა გაჩქარებით და მეტივეებმა ვერაფრით ვერ
გააჩერეს.

რალდიმ ხმაზედ იცნო სიმი. სკანდინაველი ქა-
ლების მოსახურავი, დიდი წითელი ბინიში გადიგლო
მხარზედ. თავისი ჩვეულებისამებრ შავი, მოკლე კა-
ბა ეცვა. ზულის კანკალით მივიდა ნაპირას და სულ
განაბული უყურებდა გამოქანებულს ტივს.

— «პი მოვედით!»

— «პრიქა, მოდექით, ბიჭებო!!»

— «ლაიქი!»

მოისმოდა ეს სიტყვები დიდი ტივიდამ, წყალს
რომ მიჰქონდა საშინელი სისწრაფით და ქვებ-
ზედ ამტვრევდა. ნაპირზე ალიაქოთი ატყდა,
ყველა უყვიროდა მეტივეებს, თუ რა ნაირათ
უნდა დაეჭირათ თავი, რომ არ ჩაჰყოლოდნენ დიდ
მორევში, საიდანაც ძნელათ-ლა გადარჩებოდა კაცი.
ტივის ბოლოს იდგა სიმი, ისე იყო მომზადებული,

საქართველოს
ხალხური მუსიკის
მემორიალი

ეს არის წყალში ჩაეარდნას აპირებდა, რომ ცურვით გამოსულიყო ნაპირას. ამ ტივზედ ექვსიოდ ისეთი კაციც იდგა, წყლისპირას რომ ცოლ-შვილი მოუთმენლად მიელოდნენ. ჩამდენიმე მეტივეთ აპირებდა ტივზე დაჩენას, რომ მორევამდინ არ მიეშვა ტივი. ჩაცუფრო და უფრო ახლოვდებოდა ტივი მორევსა, ნაპირას უფრო დიდი ალიაქოთი ხდებოდა. იმ დროს, როცა ტივი ასცილდა კლდეს, საიღამაც თეთრათ მოჩანდა ლერუა სკოტტის ზედ-წარწერა სვეტზე, იქ სათითაოდ ჩამდენიმე კაცი ჩახტა წყალში. ჩალდი აენტო, ჟრუანტელმა დაუარა, როცა მოაგონდა ის დრო, თითონ რომ ვაჟკაცურად ებრძოდა ხოლმე გაშმაგებულ წყალსა, და ამაზედ უკეთესი მცურავი რომ არაეინ იპოვებოდა. სიმ პიბლსი გადახტა წყალში; ჩამდენსამე წამს შემდეგ დამტვრეული ხეებიც ჩამოარბენინა წყალმა და სიმი კა აღარსად სჩნდა.

ჩალდი სკოტტის გვერდით მდგომი ყმაწვილი ბიჭი ტანისსამოსს იხდიდა, წყლიდამ სიმის გამოსაყვანათ ემზადებოდა, მაგრამ ჩალდიმ დაასწრო: უცებ გადააგდო თავისი ბინიში, ერთ თვალის დახამხამებაში ჩაეარდა წყალში და იმ ადგილას გაცურა, სადაც სიმი დასძირა. ცოტა განშორებულს ადგილს გამოჩნდა წყალში პირალმა და თვალეხ დახუჭული სიმი. ჩალდი მიეარდა, სტაცა ხელი საყელოს. ნაპირიდამ ყმაწვილი ბიჭიც მიეშველა და ორივემ ერთად გამოიტანეს მომაკვდავი სიმ პიბლსი. ჩალდიმ

ხელით აიყვანა, როგორც პატარა ბავშვი, პირიდან წყალი აღენინა, პერანგი შეუხსნა, გულზედ ხელები წაუსვა. რამდენიმე წვეთი არაყი ჩააყლაპა, გულზე ყური მიაღდა ფეთქს, თუ არაო და შიშისაგან გადაფითრებულის რაღდის ღიმილი დაეტყო. მიუბრუნდა ხალხს და სთქვა:

ზადარჩება! ძხვია შინ წაიღეთ და მოასულიერეთ. წამოისხა ბინიში და საჩქაროთ წავიდა.

როდესაც ამხანაგებმა მოასულიერეს სიმპიბლსი, რაღდი შევიდა იმის სახლში სხვა ტანისსამოსით. შმა სველი ჰქონდა ისევა და შეატყობდა ადამიანი, რომ ერთი საათის წინ შისკონსინის საშიშარს მორევს ებრძოდა თავ-განწირვით, სიმპიბლსის გადასარჩენათ.

— იმედია, რაღდი, ჯილდოს მიიღებთ რასმე, სიკვდილს რომ გადაარჩინეთ პიბლსი, უთხრა ჯენკის ცოლმა გესლიანათ და მაშინვე ჩაიმალა სადღაც. რაღდის ყურადღებაც არ მიუქცევია ჩმისთვის.

მანლობელი დუქნიდამ მოისმოდა თვითან ჯენკის სიტყვები:

«ბა, ბიჭებო, ვაღლეგრძელოთ ჩვენი პატივცემული და ჩვენს მაზრაში უპირველესი ქალი — რაღდი სკოტტ. «შჩა!» ეს კი დიდათ სასიამოვნოთ ჰქონდად რაღდის, უფრო იმიტომ, რომ ჯენკის ცოლის ყურამდინაც ხომ მივიღოდა ეს სიტყვები და კარგათ უნდა გაეგონა, რომ ყმაწვილი კაცები ამის სადღე-

გრძელ ოსა სვამდნენ, მხნეობას და გამბედაობას უქებდნენ და პატივსა სცემდნენ.

რამდენსამე დღეს უკან სიმ პიბლსი სრულე-გით მოარჩა. ახლა ძალიან მხიარულათ იყო, მაგრამ რაღად მამც ერთ კვირამდინ არ ალაპარაკა თავის სიყვარულზე. შრთს საღამოს, რაღდი რომ შინ წასე-ლას აპირებდა, სიმმა ძალა იხმარა. სკამი მიაღვა კარებს და ზედ დაჯდა.

— ცოტა რამ მინდა გითხრათ, ეხვეწებოდა სიმი.

რაღდიმ ყური დაუგდო.

ნამუშევარი მივიღე და ახლა მაქვს ფული, სთქვა აჩქარებით სიმმა. ახლა კი შეგვიძლია რიგია-ნათ ვიცხოვროთ. ძარგი სამუშაო ვიშოვნე და აი ამხანაგებსა ჰკითხეთ, რამდენი შევიძინე.

სიმი რაღაც იმ ნაირი კილოთი ამბობდა, რომ გამჭრიახე რაღდის, ცოტა არა, ექვი შეუყიდა და გადახედა სიმს, მაგრამ რაღდის წინ სიმ პიბლსის ნათელი, მშვენიერი სახე იყო და იმისს დიდს მო-ლურჯო თვალეზში ისე იხატებოდა სიყვარული, რომ ყოველივე ექვი გაუჭრა რაღდის.

— ძარგი, უპასუხა დამშვიდებით რაღდიმ. თუ ფული გაქვსთ, უშოვით ალაგსა. რაც თქვენ წახვე-ლით, მას აქეთ ნისიები გვაქვს დუქანში თქვენი სახ-ლისათვის. შევპირდი მოგცემ მეთქი და, თუ თქვენ გადაიხდით, კარგსა იქთ.

— როგორ არ გადავიხდი, რას ამბობთ, სუყველას გადავიხდი! წამოიძახა სიმმა სინარულით.

რალდი რომ დამშვიდებული იყო, სიმმა უთხრა, დიდ ხანს გვეყოფა ფულიო. მაშ თანახმა ხართ ხომა?

წამოხტა და წელში გაიმართა; ამ დროს ისეთი მშვენიერი შესახედაობა მიეცა, რომ რალდიმ თვალი ველარ მოაშორა და სრულგებით დაავიწყდა, თუ ოდესმე ეჯავრებოდა სიმის სული ტი ხასიათი. ხმა ამოუღებლივ მოეხვია სიმი და რალდიც არ იყო უარზედ.

მთელი თავისი არსებით უყვარდა რალდის სიმი.

ველარ დაეფარავე ჩემს სიყვარულს, ჰფიქრობდა ხოლმე,—და შევირთავ კიდევ. ახლა ჩემი გულისათვის სხვა კაცი გახდა, დამიმტკიცა სიყვარული და როგორ არ დავიჯერო, რომ სულითა და გულით ვეფარებივარ. იმისი ერთგული მეგობარავაქნები და იმის შეილებს ნამდვილ დედათ გაეხდები.

— ხვალ დავიწეროთ ჯვარი, ეხვეწებოდა სიმი. ხვალ, ჩემო სიცოცხლე!

— არა, წამოსთქვა რალდიმ და გაუსხლტდა ხელიდამ.

მრთ კვირას უკან დავიწეროთ ჯვარი. მითხარით სიმ, ჩემი ბედი და უბედობა თქვენ რომ მოგანდოთ, ხომ არას დროს არ მომატყუებთ არაფერში? მართალი მითხარით!

არას დროს, რალდი, არას დროს არ მოგატყუებთ არაფერში; სხვა ვინ მომატყუებია როდის-

მე, რომ თქვენ მოგატყუოთ! უთხრა თამამათ სიმმა, მოეხვია და ტკბილათ კოცნა დაუწყო.

რალდი არავის ეუბნებოდა თავის გულის საიდუმლოს. საქორწილოთ არაფერი მზადება არ ეტყობოდა. მალავდა ყველასთან, მართასთვისაც კი არა უთქვამს რა. მის რა დავა აქვს, ვინც უნდა შევიერთო. მართალია, ბევრს ილაპარაკებენ, მაგრამ ქორწილის შემდეგ სთქვან, რაც უნდათ და ახლა კი არავის არას გავაბედვინებ და არას ვათქმევინებ. მინც მინდა, იმას ვირთავ, ჰფიქრობდა რალდი.

ძლივს ჯვრის წერის დღემაც მოაწია.

სიმის სახეს უზომო ბედნიერება ეტყობოდა.

მინც შეხვდავდა, ყველა მიხვდებოდა, მაგრამ რალდიმ იმ დღესაც ამუშავა ბალში, ვითომ არაფერი იყო.

შუა ღლისას უნდა ჯვარი დაეწერათ. რალდიმ შინ წასვლა დააპირა, საჯვარისწერო ტანისსამოსის ჩასაცმელად. სიმს დაუძახა და სთხოვა, ბავშვებს მოხედდო. ჭიშკრიდამ რომ გადიოდა, შეჰხვდა ჯენკისის ცოლი და მიესალმა. იმის მაგიერ, რომ ყურადღება არ მიაქციოს ჯენკისის ცოლს, სალამი მისცა.

— სწორეთ სასიამოვნოთა მაქვს, რომ სიმ პიბლსის საქმე ახლა კარგათ მიდის, უთხრა ჯენკისის ცოლმა გესლიანათ.

რალდიმ გაოცებით შეჰხვდა.

— სამწუხარო კი ეს არის, რომ ფული მაგ გვართა აქვს ნაშოენი! დაუმატა ჯენკისის ცოლმა.

რალდი გადაფითრდა და მოაგონდა, პირველათ

რომ შეიტყო სიმის ფულის შოვნა, რა ექვებმა გაუელღეს თავში.

— რას ამბობთ, ჰკითხა ამაყათ ჩაღღიმ.

— ბანა არ იცით? მთელი ღირბორნი არის და ეს ამბავი! აბა ქვეყანაზე რა საიდუმლო დაიმალება, ან სიმ პიბლსი როგორ მოახერხებდა ამის დაფარვას!

— როგორა? რა იყო, ძლივსღა ჰკითხა ჩაღღიმ.

— ხომ გაიგებდით, მოხუცებული ჯაკ ტორრი რომ მოკვდა ტყეში ამ ექვსი კვირის წინათ?

— ბავიგე, გავიგე, უპასუხა მოუთმენლათ ჩაღღიმ.

— მაშ ამასაც გაიგებდით, რომ სიმ პიბლსს შემოაკვდა ხელში.

ჩაღღიმ თუმცა ეს არ იცოდა, მაგრამ თავი დაიქნია, ვიცო.

— იმ დროს მარტო სიმ პიბლსი იყო იმასთან და ეგონა, არავის ესმოდა იმათი ლაპარაკი, მაგრამ ჩემი ქმარი ყოფილიყო იქ ახლოს და ყოველისფერი გაეგონა. მოხუცებულს უთქვამს სიმისთვის: «წაიღე ეს ჩემი ფულები, ჩემო სიმ და გთხოვ, სულ ერთიანათ ჩემს ქალს გადასცე, ჩემს «შვილსაო» და განუტევა სული. სიმს არავისთვის უთქვამს ამ ფულების ამბავი და იმას კი იძახის, რომ ნამუშევარი მერგო ბევრი ფულიო. ამ სიტყვების შემდეგ ჯენკსის ცოლი გახარებული წავიდა, რომ შიგ გულში მოვახვედრე უხამიანი ისრები იმ ქალსაო, ყოველთვის მიწასთან რომ მასწორებდაო და ამაყად რომ მექცეოდაო.

ჩაღღიმ ჩაღღუნა თავი და აცახცახებული მუხლებით უნებურად წინ წაიწია, მაგრამ ერთს წამს

საქართველოს
პრობლემატიკა

უკან უცებ მოტრიალდა და საჩქაროთ გაექანა სიმ პიბლსისკენ. ბავშვები კარებთან თამაშობდნენ; რალდი შევიდა სახლში და კარები ჩაიკეტა. ჩუმათ დაჯდა სიმის პარ-და-პირ და შიგ თვალებში შეხედა თავისი განრისხებული თვალებით. პირველად სიმ პიბლსმა ისე შეხედა, როგორც მოყვარულმა საქმრომ, მაგრამ მერე რალდის მრისხანე თვალები ისრებივით ეცა გულში; შეკრთა, გადაყვითლდა, თავი ჩალუნა და მწარე ქვითინს მოჰყვა. ახლა კი გაიგო რალდომ, რომ ჯენკსის ცოლი ტყუილს არ ამბობდა!

— სიმ, იქნება მართალი იყოს? ჰკითხა ნაზათ რალდომ. მითხარით ისე, როგორც თქვენს მოძღვარს ან როგორც ღვთის წინაშე იტყობით. ჯაკ ტორრი რომ კვდებოდა და ფულები ჩაგაბარათ თავის ქალისთვის გადასაცემათ, რა უყავით ის ფულები? ზადაცვით იმ ქალს, თუ თქვენთვისაც აიღეთ რამე?

თუმცა რალდი სცდილობდა რბილათ ელაპარაკნა, მაგრამ ისეთი ბრძანებლობის კილო გამოდიოდა, რომ სიმმა ვეღარ შეებედა ტყუილი.

— რალდი, დაიწყო სიმმა... სულ არა, სულ ერთიანად არ ამიღია... შეგიძლიათ ჰკითხოთ...

რალდომ არ დააცალა სიტყვის გათავება და მკაცრათ უთხრა:

— მაშ რამდენიმე მაინც ავიღიათ იმ ფულე-ბრდამ?

— ცოტა ავიღე, უპასუხა ვედრების ხმით პიბლსმა, ცოტა ავიღე, მხოლოდ იმდენი, რაც შრომის ფასად

ჩაითვლებოდა. ოჰ, რაღდი, ნუ გამიწყრებით ახლა, ამ ბედნიერს ღროს...

შბედურმა თავისი სახე რაღდის მკერდს მიაცუდა. მღულარე ცრემლები გაღმოსდიოდა.

ძალმა ნაზათ თმაზედ ხელი წაუსვა და ტკბილათ უთხრა, მაგრამ გული კი ველარ მოიბრუნა.

— მე ბევრჯერ ვიყავ თქვენს ფიქრში სიმ! მაგრამ ახლა კი, ხელი ჰკრა ქალმა, ახლა კი როდესაც გავიგე, რომ უსინდისო ყოფილხართ, მკედრების მოტყუებაც შეგძლებიათ, ჩვენს შორის კავშირი აღარა შეიძლება რა! მკაცრათ უთხრა რაღდიმ. — თქვენს შეილებს ყურის გდება უნდა, იშოვნეთ ვინმე, რომ მოუაროს! მე აქ აღარ დავრჩები, რალა მინდა! მართაც თხოვდება და მე მილუოკში წაყალ; იქ ჩემის ოფლით ვირჩენ თავსა!

ძარები გაალო და მანამ სიმ პიბლსი გონს მოვიდოდა, რაღდი გავიდა იმ სახლიდამ, სადაც იმ დღეს ბედნიერ პატარძლათ უნდა შესულიყო და პატრონათ გამხდარიყო. ის იყო და ის...

სიმ პიბლსსაღარას ღროს აღარ უნახავს თავისი სატრფო!

დღიურიდან.

(ივლილი)

(ნათარგმნი აღ. ნაცვალოვის ქალისაგან)

ჩემი მეგობარი ახალ-გაზდა რომანისტი X...
კვდებოდა გიჟების სახლში. მე ყოველ დღეს ვნახულო-
ბდი მას. შოველ დღეს დამახვედრებდა ხოლმე რამდენსა-
მე ფურცელს, რომელთ სწერდა ჩვენის ერთმანე-
რის ნახვიდგან ნახვამდია. წინაღვე მიჩვეული წერას,--
სიგიჟეშიაც ვეღარ იშლიდა. ამასთანავე სიგიჟეც
ისეთი სჭირდა, რომ საწერ-კალამი არ დაეკავებოდა
მას. მუშაობა მას არ ავნებდა, რადგანაც ის ქლექი-
საგან ჰკვდებოდა და არა მართლა სიგიჟისაგან. მარ-
ჯვენა ფილტვი მას აღარა ჰქონდა და მარცხენა კი
თითქმის ნახევარი წაჰხდარი! მდესმე ვაც-
ნობებ მე მკითხველებს მის «გიჟურს» რომანის ნა-
წყვეტებს. ნუ გგონიათ, რომ ისინი მხოლოდ წარა-
მარა, სულელური სიტყვები იყოს. ო, არა.

ამ რომანს მე როდისმე დავბეჭდავ, როდესაც
ფურცლებს გავარჩევ. ახლა გაგაცნობთ მხოლოდ
ერთ პატარა ნაწყვეტს მისის დღიურიდან, რო-

მელიც დასწერა მან თვით სიკვდილის წინათ. ჩემი მეკობარი ნახეს მკვდარი, რომელსაც კალამი ხელში შერჩენოდა. იკიმოჰკვდა, როდესაც დასწერა უკანასკნელი სიტყვა. ქიმა მარწმუნებდა, რომ ამ გვარს გიჟ-ავადმყოფებს სიკვდილის წინ გამოერევათ ისეთი წამები, როდესაც ნიჭი უნათლდებათ და, უქვეელია, ამ გვარს მდგომარეობაში იყო დაწერილი მისგან ის ქადაგება, რომელიც ნახეს მის გაცივებულ და გაშეშებულ ხელ-ქვეშ. ხელ-ნაწერზედ აჩნდა ცრემლების ნაკვალევი, რომლების გამო რამდენიმე ასო და მთელი სიტყვებიც იყო წაშლილი. მე ჩემის მიხვედრით განვაახლე ისინი და, თუ საკმაოდ კარგად ვერ შევასრულე, წინაღვე ვითხოვ ბოდის მკითხველთან.

1879 წ. ნოემბერში.

«ხომ არ შევმცდარვარ, რომ ავირჩიერო მანის-ტის ასპარეზი? მაქვს მე ნიჭი? მაშ რა მიზიდავდა მე ამ ასპარეზისაკენ ვერე გაშმაგებით, თუ არ ნიჭი და მოწოდება? არა? ჩემთვის ამაზედ უსაყვარლესი ასპარეზი არ მოიძებნება, იმიტომ კი არა, რომ ვითომც მე მწყურროდეს დიდება, სახელი, ო, სრულიადაც არა! ამ გვარი მე არა მიწადა-რა! მე, ერთი სიტყვით, ვსტკბები, ვსურავ რაღაც გამოუთქმელ ნეტარების ტალღებში, როცა ვსწერ, — მე ვსცხოვრობ ჩემს გმირებთან ერთად, — ისინი გარს მებევეიან ჯგუფად, როგორც კოცხლები; მე მათთან ერთად ვკრძნობ, ვხარობ, ვიტანჯები, ვწვალობ და ვსტირი! ო, ვისაც არ სცოდნია ეს სიტკბობება, ის ვერც კი გაიგებს

მას. ბარდა ამისა, ერთი იმის წარმოდგენა, რომ ათასი კაცის გონებაში გაჰკრავს ის ელვარება, რომელიც ბრწყინავდა ჩემს სულში, როცა მე ვსწერდი, — ის ფიქრი, რომ ათასი ნორჩი, მხურვალე, მწყურვალე სიმართლისა და ჭეშმარიტებისა გული წაიკითხავს—რა სტრიქონებს, რომელთაზედაც მთელი ღამეები დავსცქეროდი და დავსტიროდი, უფრო ატოკდებიან, უფრო დაისწავლიან შეყვარებას და შეძაგებას, პატიოსნად, მართლადყოფნას, შრომას, შრომას სხვისთვის... რა ნეტარებაში ხარ, როცა ჰფიქრობ, რომ შენ — ვილაც უცნობი, ვიგინდარა უყვარხართ! ო, ვგსრულიად არ არის უგუნური წყურვილი დიდებისა. მე არასოდეს არ მომიწერია ჩემი სახელი; ვგ არის წყურვილი სიყვარულისა, იმ ხალხთა სიყვარულისა, რომელთაც მე ვერასოდეს ვერ გავიცნობ და რომელნიც მე ვერ ვერ ვერასოდეს ვერ გავიცნობენ; მაგრამ როგორ არა, მე იმათ ვიცნობ! ისინიც სწორედ ისე წარმომიდგებიან თვალ-წინ, როგორც ჩემი რომანის გმირები. ხან-და-ხან ისეც მომეჩვენება ხოლმე, ვითომც ჩემი მკითხველები და ჩემი რომანის გმირები ერთი და იგივენი უნდა იყვნენ. ღიად! მე რომ საოცარია, მაგრამ აგრე კაა. ჩემი მკითხველი ჯერ უეცრად ედება ჩემის რომანის ბადეს, მერმე ვგრეთვე უეცრად თავსაუფლდება იქიდან და შეიქმნება მკითხველად. თავის-თავს ჰკითხულობს... ვგ როგორღაც უგუნურად გამოდის! თვითონ ჰკითხუ-

ლობს თავის თავს? მე როგორაა? იქნება სწორდეს კიდევ თავის თავს? არ ვიცი.— აი შეხედეთ: ჭკუიანი, დაფიქრებული, გრძელ-თმიანი თავი სტუდენტისა დახრილა და ჩასცქერია ჩემს წიგნს სადღაც ერთ ღარიბ სენაკში, სადაც ძლივს ანათებს რაღაც ლამპის მსგავსად; მე ძლიერ ცხადად ვხედავ ამ სენაკსაც, ამ ღარიბ სტოლსაც, რომელზედაც უთაგბოლოდ არეულია წიგნები, თუთუნი დაფანტულა, პაპიროსის ქაღალდი გაბნეულა, თვითონ მაზედ დაბჯენილა მკლავებით და ხელები შემოუხვევია გახურებულს თავზედ. მე ვხედავ ამ რკინის კრაოტსაც მიკუნჩხულს კუთხეში, საპირე გაყვითლებული ბალიშებით და გამოხუტებული, ფერ-წასრული შალის საბნით, რომელიც ოდესმე მტრედის ფერი ყოფილა. მინ არის ეგ? ჩემი კმირია, თუ ჩემი მკითხველი? რა უთაგბოლო ღაპარაკია!...

«აი კიდევ ერთიც... ეგ გახდივსთ ქალი. რომ იცოდეთ, რა ნაირად მიყვარს მე ეგ!.. როცა მე მაგას ვხედავ, ჩემი გული განსაკუთრებით ბინდება: მე არავის არ ვყვარებივარ, როგორც რიგია; და თუ ვისმეს ვყვარებივარ, ისიც... ფუ, რა საძაგელი რამ ყოფილა ეს სიყვარული! ცხოვრება ყოველისფერს ასაძაგლებს, თვით უმაღლესს გრძნობებსაც! ძაღვთავის მახლობელს თვალს აჩვევს, აჩვევს და ბოლოს იმ ღვთაებრივს ნაპერწკალსაც ველარ ჰხედავს მასში, რომელსაც წინათ ორივე თვალეებით ჰხედავდა. ამისთანაებში მეტად მარჯვე არიან ქალები და მართლაც კარ-

გი ქალები. ისინი რომ ჰხედვიდნენ ამ ნაპერწკალს, ამისათვის საჭიროა მუდამ მოშორებით იყო მათგან და მათზედ მალლა იდგე. ჩამოხვალთ თუ არა ამ სიმაღლიდან, მიუახლოვდებით თუ არა ქალს, ისიც შეიჭურვება ყოველის თავისო ინებით თქვენდა სატანჯველად: წინეთ თქვენ ეგონეთ ლმერთი და ახლა კი უბრალო კაცის მეტს ველარავის გხედავსთ. და ის დაუზოგველად ჩაგფლავსთ ტალახში, საზარელს ქუჩეში.—ჩემი მკითხველი ქალი ესეთი არ გახლავსთ! მე იმას გაწეწილად, ბინძურად კი არ წარმოგიუდგები, როგორც მართლაც და ვარ; არც ლმერთად, არამედ კაცად, როგორც ვარ ნამდვილად: იმის წინ როდი არის ჩემი გაუთლელი, უშნო, ტანჯული გარეგანობა. მის წინ არის მხოლოდ ჩემი ოცნებანი, ჩემი იდეები, თავ-დაუდებარი და თვალ-დაუხუჭელი ღამეები, უსაზღვრო ტანჯვა ჩემი გაშმაგებული სიყვარულისა და კაეშანისა. მე ცხადად ვხედავ, რა რიგად შეიპყრეს ამაებმა ჩემი მკითხველი, მე ვხედავ, რა რიგად მატულობს მისი ნორჩი გულის ძეგ-რა, რა რიგ ბრწყინავენ მისს მშვენიერს თვალეში აღმასის მსგავსი წვერები ცრემლისა, რა რიგ ჩურჩულობენ მისი მწველი ტუჩები:

«მჰ, რა კარგი უნდა იყვეს ესო!»

«ღიად, ქალბატონო, ჩემო თვალის ჩინო, შენ არ სცდები: მე მართლაც ძლიერ კარგი ვარ, მაგრამ ამასთანავე ძლიერ უბედურიც! ზევედრები, გიყვარდე, გიყვარდე იმდენად მაინც, რომ, როცა

შენ შეიქმნები ბედნიერი, როცა შენს გულსა და შენს სიცოცხლეს მთლად მისცემ მას, ვისაც ამოირჩევ მთელი ქვეყნიერობიდან, — მცც გამიხსენე, გაიხსენე, რომ არის ერთი ვინმე ძლიერ უბედური, მეტის მეტად უბედური, რომელსაც არასოდეს არ უნახავს სრული ბედნიერება და ნამდვილი ცხოვრება, და ამ უბედურს, რომელიც ვერც კი გიცნობს, გაგიყვებით, გაშმაგებით უყვარხარ და შენ კი ვერასოდეს ვერ განახავს თვალ-და-თვალ, ვერასოდეს ვერ გაიგონებს შენგან იმას, რის გაგონებაც ადვილად შეუძლია ყოველს კარგს კაცს, რომელსაც შენ ამოირჩევ...

«ო, რა რიგად მიყვარხარ, ჩემო ძვირფასო, უცნობო თვალის ჩინო, ასულო ჩემის ოცნებისაო, ჩემის ავადმყოფის, ტანჯულისა გულისაო! სად ხარ, სად ხარ შენ? მე არ ვიცი! ხან-და-ხან მე შენ მომეჩვენები სადღაც შორს, შორს... ყრუ-უდაბურს სოფელში, ვინმე დიდ-კაცის მოწყვნილს სახლში. შენ ხარ გარემოცული სიმდიდრით და სიზარმაცით, შენ დაქანცულხარ, ეშურები სადღაც შორისაკენ, მაგრამ ჯერ კიდევ თვითონაც ვერ გაგიგია სად, თვით ვერ გაგიგია, რა გაწუხებს, გიწყვეტს ილაჯს და რა გწავს, გული გიკვდება და თვალებში ცრემლები გერევა... რა მიზეზია, რომ თვალის წამწამებზე უმიზეზო ცრემლები გადგია, როდესაც შესცქერი უნაკილო თოვლიანს ველს, რომელსაც გუნდ-გუნდად დასტრიანლებენ მალა ფრინველები, ანუ გაზაფხულზედ,

როდესაც ნაკალულები დაიწყებენ დენას, მდინარეები გაიწმინდებიან ყინულისაგან, პირველი კოკრები გაიშლებიან და აღრიანი მიმინო დაცქრიალებს სად-ღაც მალლა, მალლა ლურჯს მოეღვარე ცაზედ და როდესაც მზისგან გამთბარი ჰაერი თავის-თავად გაივლის გულში?

«ხან-და-ხან შენ სულ სხვაფრივ მეჩვენები. როდესაც მივდივარ ცივს, მივარდნილს პეტერბურლის ქუჩებზედ ბურუსიანს დღეში, ანუ შემოგვიანებულ ღამეში და მეერთავს წვიმა და სქელი ნისლი მეპარება ფილტვებში ჰაერის მაგივრათ, გხედავ სახლების ზევით სართულებში, სადაც ძლივსღა სჩანან თითო ბეწო თანჯარაები, განათებული შენის პაწაწა ლამპით. იქ, იმ უცნობ ოთახში სცხოვრებ შენ წმინდა, პატიოსანი, ნორჩ-ნორჩი ოცნებებით, ახალ-გაზდის წყურვილით დიდის, პატიოსანის საქმისადმი, უზომო წყურვილით საზოგადოების ფართო სიყვარულისადმი, ათასი კითხვებით, რომელნიც მწკრივ-მწკრივად ტრიალებენ შენს ნორჩს თავში... ო, რა რიგ მიყვარხარ! მართლაც და ხარ შენ იქ, სადღაც, თუ სრულიადაც არ იპოვები არსად, გარდა ჩემის ძილ-გაკრთომილის ბოდვისა? ო, მე მრწამს, რომ შენ მართლაც არსებობ! თორემ ცხოვრება დედა-შიწაზედ, ტანჯვა, რამდენადაც მე ვიტანჯები, სრულიად არ ეღირებოდა!

«შველა ეგ კიდევ დამოკიდებულია მისგან: გმირი

ქალი ხარ შენ ჩემი, თუ მკითხველი ქალი? რა ხარ შენ? რა? ბმირი? ჰო? შენ ნამდვილად არ არსებობ? მომე პასუხი, მიპასუხე: რა ხარ შენ?...

«ბი კიდევ ჩემი მკითხველი, ან გმირი... არ ვიცი... შორს, მივარდნილს ადგილს, ახალ-გაზდა, პატროსანი მშრომელი მიდგება თვალ-წინ. იგი სრულიად მარტოდ-მარტოა, ყველასაგან მიტოვებული, მოძულეებული, ტალახში ჩაფლულია. მისი მოწინააღმდეგე არის ხალხის უზრდველობაც, რომელთან ბრძოლა მას ძლიერ სწყურია, მაგრამ არა აქვს საკმაოდ შეუპოვარი მოთმინება, რომელიც არ გვაქვს თვისებად ჩვენ, რუსებს. თვითოეული მოტყუება, თვითოეული უზრდელი საქციელი ხალხისა კი არ გამხნევებენ და განაღვიძებენ მასში ენერჯიას, არამედ სპობენ მას და აღუნთებენ გულში მოტყუებას. მისი მოწინააღმდეგენი არიან ყველანი, იგი კედლად უხვდება საზოგადოების სარჩოსა. ღმერთმა მშვიდობა მისცეს! შერო მართალი იქნებოდა, რომ ხან-და-ხან შეცდომად ჩავთლიდეთ. იგი ამაებს ყველაფერს მოითმენდა. მეტი-მეტი მწუხარება, ტკივილი მისი წარმოსდგება იმ მათრახებისაგან, რომლებსაც იგი გრძნობს იმათის მხრით, რომლებიც გრძნობით მას ჰგვანან, მაგრამ სხვა გზას დასდგომიან. ის იმათ სხვებს არ ატოლებს, თუმცა მათ შეხედულობით არ ეთანხმება. მათი საყვედური მას პირ-და-პირ გულში ხვდება, რადგანაც კარგად იცის, რომ ამ საყვედურებს

უძღენიან არა ანგარება, არა წყურვილი გამდიდრე-
ბისა და არც ინსტინქტები მტაცებლობისა. ისინი
ეუბნებიან მას: «რას წვალობ? რისთვის იტანჯები,
როგორც თევზი, რომელიც ემტვრევა ყინვას და ით-
მენს ყველაფერს: ხალხის სიბნელეს, ამხანაგების
დასმენას, ყოველს უზრდელობას ურიადნიკისას? რას
მოგიტანს შენი მეცადინეობა?

. ოქტენი სამოქალაქო ექიმები აქიმობენ მხო-
ლოდ ვაჭრებს და დიდ-კაცებს, იმიტომ რომ გლე-
ხის აქიმობა არც კი შეიძლება მის გაქვარტლულ და
სენით მოწამლულს ქოხში. შენ მუდამ უნდა თრთო-
დე შენის და შენის ოჯახის გულისათვის, იმიტომ
რომ შენ მუშაობ და არა ქალაქის თამაშობ; ჰფი-
ქრობ ქვეყნის საქმეზედ, ხალხის საჭიროებაზედ, უგუ-
ნურ-უსარგებლო შკოლებზედ!.. ღაანებე ყველა-
ფერს თავი! შენ მუქთი მკამელი ხარ! შენ უსარ-
გებლოდ აფუჭებ ხალხის პურს! შენ ფლიდი კაცი
ხარ! მოდი ჩვენთან და ჩვენ გასწავლით, რა უნდა
გაკეთო!»

«მე ვხედავ, რა ნაირად ტრიალებს იგი თავის
ქვეშაგებში, გაბერტყილი საყვედურებისაგან, რო-
გორც მათრახით და უნებურად ჩურჩულებს: «მართ-
ლაც, ხომ ბევრი რამ არის მართალი? რაზედ, რის-
თვის ვიტანჯები? რის გულისთვის ვითმენ?» ზული

უსკდება ჯავრისაგან. არსაიდგან არ ელის არც ერთს სხივს სინათლისას, არც იმედს თავის ნაშრომისაგან. სუ! რალამაც დაარახუნა! იგი შეჰკრთა და წამოიწია... მას ხომ ოჯახი აქვს, შვილები ჰყავს! «რის გულისათვის?» ბუტბუტებს თავისთვის და თვითონაც არ იცის, რისთვის; ელის და გული უფრო მაგრად უცემს, ვიდრე მაიატნიკი ბნელს, ცარიელს ოთახში,—უფრო ჩქარა, ვიდრე სტოლზედ მდგომარე საათი. შუბლზედ ცივი ოფლი დაასხა. პი კიდევ ისმის რახუნი. იგი დამშვიდდა: რახუნის მიზეზი იყო ფანჯრის დარაბა, რომელიც ჩამოვარდნოდამის ძველს ხის სახლს და ქანაობდა შემოდევის ცივის ქარის შებერვით...

ბევრნი, კიდევ ბევრნი წარმომიდგებიან თვალწინ ჩემი მკითხველი-გმირები: აი ქალი მასწავლებელი სადღაც შორს, მიყრუებულ სოფლის შკოლაში. მხოლოდ სიცივე და სინოტივე სუფევს მის პაწაწა ქოხში. ნახშირის სუნი უბრუებს და უხეთქავს თავს. ირგვლივ მიყრუებულია, არც ერთი ცხოველი სიტყვა, არც კაცობრიული თანაგრძნობა... მხოლოდ სიღარიბე, სასტიკი სიღარიბე სუფევს ყოველის მხრით, რომლის ყურება ადამიანის გულს შუაზედ აპობს. ამ სიღარიბეს მოსდევენ მოსაწყენი ღოთობა, სიბრიყვე, მეტის-მეტე სიბნელე ჭკუისა, უზრდელობა, სიმხეცე... და ამ ფიზიკურს და ზნეობითს სიბნელეში, დაუბოლოვებელს ზამთრის ღამეში ანათებს ერთად ერთი მისი მბჭუტავი სინათლე. ამას უნდა დასძლიოს ეს სიბნელე, საუკუნოებით განმტკიცებული სიბნელე.

და ძლივს ბეუტავს. სასტიკი ქარიშხალი კი დაუ-
რიდებლად, დაუზოგავად უბერავს გატეხილს ფან-
ჯარაში და უნდა დააქროს ეს სინათლე; მხოლოდ
ფერ-მინდილი, სუსტი ხელები ქალისა იფარვენ მას
ქარისაგან... ვინ დასძლევს: ეს საწყალი ხელები
პაწაწკინა, დასუსტებული შიმშილით, სრულიად გამ-
ხმარი, ლურჯ-ძარღვებად გადაქცეული ხელები, თუ
ეს ბნელი ღამეები თავის ქარიშხლებით, რომელნიც
ეგრე უწყალოდ უბერავენ გატეხილს ფანჯარაში!
იგი ახველებს, გული სტკივა. ბულის და თავის
ტკივილი მთელი ღამე არ აძინებს გათენებამდის;
ის დიდი ხნით აღრე გაანებებდა ყველაფერს თავს
ამ შკოლასაც, ამ საწყალ უმანკო სოფლელ ბავშვებსაც,
რომლებიც ხვალ ჯგუფ-ჯგუფად მოცვივიან მასთან
კიჟინით... დიად, ის წავიდოდა, ის გასცვლიდა ამ დი-
დებულის, მაგრამ მეტად დიდის შრომისა ტანჯვას,
ამ ნამდვილ სიკვდილს, ცოცხლად საფლავში ყოფ-
ნას სხვა ხვედრში... აბა რომელში? სად შეუძ-
ლია წასვლა მარტო-ხელს, ღარიბს, საწყალს?
ზაჰყვეს ცოლად მაზრის ჩინოვნიკს? წავიდეს უმაღ-
ლეს სასწავლებელში? შევიდეს ტელეგრაფისტად?

მაგრამ ყველა ამასაც საშუალება უნდა. მაშ სად წავი-
დეს, სად! «მოგკვდენ?» ჰფიქრობს ის: «ერთბაშად, უცებ»

ამ დროს მან შეხედა სტოლზედ მდებარე წიგნს.
მისმა სათაურმა მიიზიდა, მაგრამ ცოტა ხნის შემდეგ
ჰკრა ხელი და წიგნი იატაკზედ დაეცა.

«შბედები ხართ, პეტერბურღელნო! მრთი ჩემს
აღვიღზედ გამყოფათ! ოო, მძაგხართ მე თქვენ! რად
აღძარით ჩემში ლტოლვილება უფრო პატიოსანის ცხო-
ვრებს ისაღმი, საზოგადოების სამსახურისაღმი, როცა სა-
ზოგადოებას ესეთი ცხოვრებისათვის, ექეთი სამსახური-
სათვის არაფითარი საძირკველი არ გაუსკვნია, არაფითარი
პირობეები არ მოუმზადებია! ო, ლმერთო, ლმერთო!..
მიხსენ მე! მე მზათა ვარ ყოველისფერზედ,

ოლოღნ-კი ესე არ ესცხოვრებდე
ღღითი-ღღე, თვეობით, წლობით... სიკვდილო, ღღეს
შენც სანატრელო, ძვირფასო, მოღი ჩემთან და წარ-
მიტაცე!»

მიითარა ხელები პირზედ, დაეცა თავის ლოგინზედ
და ქვითინებს. შეცრად იმას რაღაც გაახსენდა,
თითქო ნათელმა თავის სხივები მოჰფინა მის გვე-
მულს სულს. რაღაც ნაცნობმა ხმებმა, სურათებმა
გაუელვეს სულში. თან-და-თან უფრო ცხა-

საქართველო
საქართველოს
საქართველოს

დიდ ახსენებდა. ტკივილს როგორც გულში,
ეგრეთვე თავში, ნაკლებად ჰგრძნობს. უნი-
ლავი ხმა ეუბნება: «ცხოვრება წვალება - ტანჯვაა
შიიხედ-მოიხედე, დააკვირდი აბა, ვინ არის ბედნიერი?
რამდენი ათასჯერ კალეე უბედურები არიან შენზედ

მაჩვენე მე შენ ბედნიერი კაცი ამ წვალებით
და ტანჯვით, სადაც ჰქვია ანა? სად არის. თუ იცი? მე,
გეტყვი, სად არის ის. იგი შენ თვითონ ხარ, შენ,
მამაკვდავი დარაჯად იმ პატარა სინათლისა, რომელიც
მედგრად ებრძვის ღამის სიბნელეს. ნუ შიშობ,
რომ ეგ ცუცხლი მეტად სუსტია, ხოლო, ქარიშხა-
ლი და სიბნელე ეგრე ძლიერი. ნუ გეშინიან, რომ

ამასთანავე გაიგე, რომ, თუ შენ მიატოვე ის, მას
მიატოვებენ ყველანი; მიტოვ ყველანი, რომ შენ
ხარ «ყველა.»

ზანა შენ ესენი აქამდის არ იცოდნი?
იცოდნი? იცოდნი, მაგრამ დაგვიწყებია: შენი ტანჯვა-
ცოდნაზედ უძლიერესია. სიცოცხლის წადილი უძლიეა
რესია უზრუნველს სიყვარულზედ, . . . ცხოვ-
რების აღმოსაჩენად და ასაღორძინებლად საჭიროა
მისი დაპყრობა. ეს გაიგე კარგად და შეურიგდი ამ აზრს

რომ კერძოთ შენთვის ცხოვრება არ არსებობს, და
 ეცადე, სხვისთვის მოიპოვო. მაშინ, გეფიცები, მაშინ,
 შენ ერთბაშად იგრძნობ, რომ სცხოვრობ, მიტომ
 რომ «ცხოვრება,» სრული ცხოვრება ამას ნიშნავს...
 იცი შენ, ეგ რას ნიშნავს? დაფიქრებულხარ
 ოდესმე იმაზედ, თუ რა არის ბედნიერება? ბედნიე-
 რება იცვლება მწუხარებად, თუ მოელოდი
 დიდს ბედნიერებას და მიიღე მცირე. და, წინააღმდეგ,
 მწუხარება იცვლება ბედნიერებად, როცა მოელოდი
 დიდს მწუხარებას.

შევხედოთ კაცს, რომელსაც გადაუწყვიტეს
 ფეხის მოჭრა და ის კი ნამდვილს სიკვდილს მოე-
 ლოდა. შეხედე, რამდენად ბედნიერია ის მით, რომ
 ფეხი მოსჭრეს. ზაიგე, ის ხომ თავის უბედურობით
 არის ბედნიერი, ხომ თავის ტანჯვით არის ბედნიე-
 რი? მგრეთვე შენც ანაზღათ შეიქნები ბედნიერი
 მით, რომ უბედურობა
 შეგვექმნება ხოლმე ბედნიერებად, როცა უარესს
 მოველოდით. ჩვენს საწყალს ღარიბს ცხოვრებაში
 ხოლოდ ეგ ერთი ბედნიერება-ლა დარჩენილა. სხვას
 ნუ ელი, თუ რომ არ დაჰკარგო ისიც, რის ქონე-
 ბაც შევიძლია.»

ის ისმენდა საკვირველს ხმას და კიდევ წამო-

იწია თავის ღარიბი ლოგინიდგან, მოათარა ნათელი
 ხელი, ხელი ფერ-მკრთალი, ხელი აკანკალებული...
 მაგრამ ხელებმა უცრად დაგდაგი დაიწყეს... ძლიერ
 გაიჭიმნენ... დაეცენ სტოლზედ... და ნათელი ჩაჰქრა
 საბრალო ქალმა განუტევა ხელი.

ნახშირით ნახატი სურათები. *)

(ნათარგმნი ნაც. ნავალოვის ქალისგან)

თავი I.

რომელშიაც ჩვენ გაეცნობთ გმირებს და იმედ-
ნეულ-ვიქმნებით, რომ საინტერესო რამე უნდა მოხ-
დეს.

სოფელს ცხერის-თავაში, გმინის ვოიტის** კან-
ცელარიაში საოცარი მყუდროება სუფევდა. თვითონ
ვოიტი, გლეხი ფრანცისკო ბურაკი, რომელიც აღარ
იყო ახალ-გაზდა, სტოლთან იჯდა და დიდის გულ-
მოდგინებით რაღასაც ჩაზავდა კალმით; გმინის მწე-
რალი, პანი ზოლზიკევიჩი, ახალ-გაზდა კაცი, იმე-
დით აღსავსე, იდგა ფანჯარასთან და ბუზებს იგე-
რებდა.

ბუზები კანცელარიაში უნგარიშო იყო.
ქედლები ისე იყო მათგან აჭრელებული, რომ საკუ-

*) ამ სურათების ავტორი, სენჯიჩი ერთი უნიჭიერეს
თანამედროვე პოეტის მწერალთაგანია.

* *) მამულუმის ზედამხედველი.

თარი ფერი აღარ ეტყობოდათ. აქრელებული იყო აგრეთვე ხატიც, რომელიც სტოლის პირ-და-პირ ესვენა, თვითონ სტოლზედ დაწყობილი ქალღებ-ბიც და სხვა საკანცელარიო წიგნებიცა და ნივთე-ბიც.

ბუზები ეხვევოდნენ თვითონ ვოიტსაც, მაგრამ ყველაზედ უფრო ჩასცივებოდნენ პომადა - წასმულს და მიხაკის სუნით გამჭორებულს პან ზოლზიკევიჩის თავს. მას დასტრიალებდნენ ბუზები გუნდ-გუნდად და თავზედაც იმდენი აჯდა, რომ თმის განაყოფი აღარ სჩნდა. პანი ზოლზიკევიჩი ხან-და-ხან ფრთხილად ასწევდა მალლა ხელს და შემდეგ უეცრად ირტყამდა თავზედ, მწერთა გუნდი ბზუილით მალლა ქერისაკენ აფრინდებოდა და პანი ზოლზიკევიჩი კი თავს მოიხრიდა და თმაში ჩაქყლეტიღის ბუზებს ჰკრეფ-და და იატაკზედა ჰყრიდა.

იყო ნაშუადღევის მეხუთე საათი. მთელს სო-ფელში მყუდროება სუფევდა. ბლენები მინდვრად გასულიყვნენ. მხოლოდ კანცელარიის კედელს გვერდს აფხანდა ძროხა და ხან-და-ხან, თავს რომ აწევდა, ფანჯარაში მისი მფუფინაფი ცხვირის ნესტოე-ბი და ტუჩებზედ ჩამოკიდებული ლორწვი მოსჩანდა. ხან კი თავს მოიქნევდა ძროხა ბუზების მოსაგერებ-ლად და რქებს კედელს მოახვედრებდა. მაშინ პანი ზოლზიკევიჩი გაიხედავდა ფანჯარაში და დაუყვირებდა:

— ჰა, — ხი! შენ შეგჭამა მგელმა!

მერმე ჩაიხედავდა იქვე ფანჯარასთან
ბუღს სარკეში და გაისწორებდა თმას.

ბოლოს ვოიტმა შესწყვიტა მღუმარება.

— დასწერე რაპორტი, პანო ზოლზიკევიჩი, წარმო-
სთქვამან. ვერას გზით ვერ მოვახერხებ დაწერა, ეგ მაინც
შენი საქმეა, მწერლათაც იმიტომ ხარ დაყენებუ-
ლი.

მაგრამ პანი ზოლზიკევიჩი ცუდ გუნებაზედ იყო
და ყოველთვის, როცა ის გუნებაზედ არ იქნებოდა,
ყველაფერი საქმე თვითონ ვოიტს დაატყდებოდა თავ-
ზედ.

— მერე რა ვუყუთ, რომ მწერლათა ვარ? მიუ-
გო მან თაკილით.—მწერალი მისთვის არის, რომ
უფროსსა და კომმისარს უწეროს, ვოიტს კი და
იმისთანას, როგორც თქვენა ხართ, თქვენ თვითონ-
ვე უნდა უწეროთ.

და თანვე დაუმატა დიდის შეურაცხებით:

— რა არის ჩემთვის ვოიტი? ზღეხია, მეტი
არასფერი. ზღეხი, რადაც უნდა დააყენო, მაინც გლღე-
ხია.

შემდეგ პან ზოლზიკევიჩმა გაისწორა თმა და
ხელ-ახლავ ჩაიხედა სარკეში.

ვოიტმა, ერთ რიგად, თავის-თავი დაჩაგრულად
იგრძნო და მიუგო:

— დიდი საქმეა სწორედ! ჩვენც გვისუამს ჩაი
კომმისართან.

— ბიკვირს განა... ჩაი! შენიშნა ზიზლით ზოლ-
ზიკევიჩმა.. და უთუოდ ურომოლ მიირთმევდით.

— ღიახაც არა! სწორედ რომათ.

— თუ გინდ რომითაც დაგელიოს, მე მაინც
რაპორტს არ დაესწერ.

მოიტს გული მოუვიდა და უთხრა:

— ახლა ერთი გაჟინდი შენცა, მაშ რაღასათვის
თხოულობდი მწერლის ადგილს?

— თქვენ ვინა გთხოვათ? მე მხოლოდ უფროს-
თან ნაცნობობით..

— ნუ გეშინია, ვიცით ჩვენ ეგ ნაცნობობა; დარწ-
მუნებულის ვარ, ის რომ ჩამოვა, სულსაც ვერ დაჰბე-
რაეთ!...

— ბურაკ, ბურაკ! ბევრს ნუ ტიტინობთ!
თქვენმა გლებებმა თავი მომაბეზრეს, ილაჯი გამი-
წყდა და მწერლობა მე აღარ შემეძლიან. ბანათლე-
ბული კაცი თქვენ შორის მხოლოდ გამხეცდება.
ნუ გამაჯავრებთ, თორემ ყველას თქვენს სერს გა-
ყურებინებთ.

— შეგვაშინე რაღა! მაგრამ თქვენ თვითონ
რაღას აპირებთ?

— შიმშილით მოგვედები თუ? ბანათლებული
კაცი ყოველთვის გაიკვლევს გზას. თქვენ ნუ ზრუ-
ნავთ განათლებულის კაცისათვის. ბუშინ კიდევ
მითხრა რევიზორმა სტოლბიციკიმ: «ამფერუმ, ზოლ-
ზიკევიჩ, ამფერუმ! შენ რომ რევიზორი ყოფილიყა-
ვიო, რევიზორი კი არა, ღვთის რისხვა იქნებოდიო»

კაცი ევრაფერს გამოვაპარებდაო.» მაგ ნაირისიტყვა-
პასუხი სულელთან გამოვადგებათ და არა ჩემთან.
თქვენ ვინა ხართ? მე კი განათლებული კაცი ვარ
და...

— უჰ, მოჰყევა თავისებურს! უშენოდაც გაე-
ძლებთ!

— ზაძლებთ, განა არ ვიცი! ძუბრში ამოწე-
ზულის ჯაგრიანის ჩხირით დაჯლაბნით წიგნებს და
სხვა უკეთესი რა საჭირო იქნება თქვენთვის.

მოიტმა კეფა მოიფხანა.

— მოხსნა თავი კაპასობას!

— ნუ ტიკტიკობთ!

— ჰე, კარგი, კარგი.

ხელ-ახლავ დადგა მყუდროება; მხოლოდ ის-
მოლა ფოტის კალმის ნელი ფხაჭანი.

ბოლოს ისიც გაიმართა წელში, გაიწმინდა
კალთაზედ კალამი და წამოიძახა:

— უჰ, როგორც იქნა, ღვთის მადლით, გავათავე!

— წაიკითხეთ, რაც დაჯლაბნეთ!

— რაო, დაჯლაბნეთო! შევლაფერი, როგორც
წესია, ისე მიესწერე.

— აბა წაიკითხეთ!

მოიტმა ქალღიბელი ორივეს ხელით აიღო და
წაიკითხა:

«მეცენდზის გმინის ფოტის. სახელითა მამი-
სათა და ძისათა და წმიდისა სულიათა!»

«უფროსმა გვიბრძანა, რომ რეკრუტის სია მზად

იყვეს საღეთისმშობლოდ, და თქვენს სამრევლოში მეტრიკები გაქვსთ, და აქაური ბიჭები თქვენკენ ქირაჯად არიან და ხომ იცით, რომ უნდა იქმნენ ამოწერილნი და ჩვენი მუშებიც გამოგზავნეთ, როგორც კი ცხრამეტის წლის შეიქმნებიან და თუ არ გამოგზავნით, იმ შემთხვევაში, ცხვირ-პირს დაგამტრევენ, რასაც ვისურვებ თქვენთვის და თავისთვისაც, ამინ.»

პატივცემულს ვოატს ყოველს კვირას ესმოდა ეკლესიაში, რომ კენდზი სწორედ ამ სიტყვებით ათავებდა ქადაგებას და ამისათვის მას ეკონა, მიუცილებლად საჭირო არისო და ზრდილობაც მოითხოვსო, რომ წერილიც ამ გვარად დაბოლოვდესო. და ზოლზიკევიჩი კი ხარხარობდა გაცხარებული, როდესაც ვოიტი თავის ნაწერს ჰკითხულობდა.

— ბანა ასე ივარგებს? ჰკითხა მან.

— აბა თქვენ დასწერეთ უკეთესი!

— რასაკვირველია, დავსწერ; თორემ მთელის სოფლის სასახირცხო იქნება.

სთქვა თუ არა ეს, პანი ზოლზიკევიჩი დაჯდა, აიღო კალამი, გაუსვა რამდენიმეჯერ, რომ ხელი გაეწათა და დაიწყო ჩქარად წერა.

შეებ გამოცხადება მზად იყო. მაშინ მისმა ავტორმა გაისწორა თმა და წაიკითხა:

«ცხვირის-თავასგმარის ვოიტი შეეცნაღზის გმინის ვოიტისადმი.

«მინაიდგან გამოსაწვევი სიები, უმაღლესის მთავრობის ბრძანებისამებრ, მზად უნდა იქმნენ ამა

და ამ წლის ადამა ამ დღისთვის, ამისათვის თქვენ, სოფლის შეცვენების ვაიკს, გაუწყებთ, რომელ სხვის-თავა გლახების მეტრიკები, რომელნიც სამრევლოს კანცელარიაში არიან, გამოგზავნათ დაუყოვნებლად სოფელსა სხვის-თავას. ბოლოვთ წარმოადგინოთ იმ დღისათვისვე სოფლის სხვის-თავას გლახები, რომელნიც შეცვენებში მუშებად არიან დამდგარნი.»

მოიტმა კმაყოფილებით მოიძინა ეს სიტყვები და სახეზედ გამოეხატა მას უღრმესი ღმობიერება. მას ეგონა, ყოველი სიტყვა რიგიანი, დიდებული და მთავრობის ბრძანების გამომხატველი არისო. აი, თუ გინდა, მაგალითად, დასაწყისი: «ვინაიდგან გამოსაწვევი სიები და სხვანი....»

მოიტს შეუყვარდა ეგ «ვინაიდგან», მაგრამ ვერაა გზით ვერ დაისწავლა, ანუ უკეთა ესთქვათ, იცოდა მხოლოდ დაწყება, შემდეგ კი ერთს სიტყვასაც ვერ წააბამდა. ზოლზიკვენიმა კი ამ გვარი სიტყვები წყალივით იცოდა! თითქმის მაზრის კანცელარიაშიაც უკეთესად ვერ სწერდენ. ბოლოს ვოიტმა გაჭვარტლა ბეჭედი და ისე ღონიერად დაჭკრა ქალაქდზედ, რომ სტოლი შეირყა. რაპორტი მზად იყო.

— აი ჭკუიანი თავიო, რომ იტყვიან, ეს არის, წარმოხატე ვოიტმა

— ჰო! მიუგო დარბილებულმა ზოლზიკვენიმა მე ხომ მწერალი ვარ, ე. ი. წიგნებსა ვსწერ.

— მაშ შენ წიგნებსაც სწერ?

— ისე ჰკითხულობთ, თითქო არ იცოდეთ; მაშ საკანცელარიო წიგნებს ვინლა სწერს?

— ჰო, მართლა! მიუგო ვოიტმა. და შემდეგ დაუმატა:

— სიები ერთს წამს მზად იქნებიან.

— თქვენ უმთავრესად უნდა ეცადოთ, რომ ლოთები და შფოთიანები მოიშოროთ აქედგან.

— რა ნაირად მოხერხდება ეს?

— მე თქვენ გელაპარაკებით, უფროსი სჩიოდა, რომ სოფელს ცხერის-თავას მცხოვრები ერთობ ცუდი ხალხი არისო. მხოლოდ ლოთობა იციან და მეტი არაფერიო. ამბობდა, ბურაკი ხალხს ყურადღებას არ აქცევსო და ამისთვის იმას პასუხს მოსთხოვენო.

— ღიად, რასაკვირველია, მიუგო ვოიტმა: — მე ყველას მაგივრად პანდა სუხი უ მივსცე. როდესაც როზალკა ძოვალისას შეილი ეყოლა, სასამართლომ ბრძანა, ოც-და-ხუთი როზგი დაჰკარითო, იცოდეს, რომ გაუთხოვარს ქალს შეილი არ უნდა ეყოლოსო მინ ბრძანა? მე? მე კი არა, სასამართლომ. მე რა მენადვლება. თუ უნდა ყველა გაუთხოვარმა ქალებმა ბაღონ შეილები, სასამართლომ ბრძანა და დამნაშავე კი მე გამოვდივარ.

ამ დროს ძროხა ღონივრად ეძგერა კედელს, ისე რომ მთელი კანცელარია შეიძრა. ვოიტმა დაიყვირა გაჯაფრებულის ხმით:

— ოხ, მიწა გაგისკდეს შენა!

მწერალმა, რომელიც ამ ლაპარაკის დროს სტოლზედ იჯდა, დაიწყო ხელ-ახლა სარკეში ცქერა.

— შევლაფერი ახია თქვენზედ, უთხრა მან: — რად არა ხედავთ? ლოთობისაგანაც ვგრე მოხდება ხოლმე. მრთი ქეციანი ცხვარი მთელს ცხვრის ფარას გააფუჭებს.

— შინ გარჩევს მათ? შენ ამბობ: ლოთობენო; მთელს დღეს მუშაობს კაცი, რასაკვირველია, დაღვევაც უნდა.

— მე კი თქვენ გირჩევთ: მხოლოდ რეპა მოვიშორეთ აქედგან და პეტრი არაფერია საჭირო.

— ღვახრჩო, თუ რა ვუყო?

— აი ნუ დაახრჩობთ, სარეკრუტო სიაში ჩასწერე, დეე მასაც წილი ეყაროს და ის იქნება.

— ის რომ ცოლიანია და ერთი წლის ვაჟიცა ჰყავს?

— მე ვინ იცის? ის არ შემოიტანს ამაზედ საჩივარს და კიდევ რომ შემოიტანოს, ყურადღებას არავინ მიაქცევს. ჯარის გამოწვევა საჩქარო საქმეა, არავის არა სცალიან.

— ოი, შენ ჩემო ბატონო, შენ ჩემო ბატონო! რეპა რა უნდა იყოს, შენ უფრო მისი დედა-კაცის გამოისობით ამბობ. შენ მოგწონს მარია-ღიად! შერე ეს ცოდვა არ არის ღვთის წინაშე!

— თქვენ რა გენაღვლებათ? თქვენს ვაჟს მეოცე წელიწადი უთავდება: იმასაც შეუძლია რეკრუტობა.

— მაკა, მაგრამ მე იმას რეკრუტად არ მივსცემ. თუ სხვებზე არასფერი მოხერხდა, გამოვისყიდო.

— ჰო! თქვენ თუ ეგრეთი მდიდარი ხართ...

— მდიდარი კი არა ვარ, ცოტა მაქვს, მაგრამ იქნება მეყოფს.

— რვა-ასი მანეთი შეგხვდებით გადასახდელად.

— თუ მითქვამს, გაღვიხდი-თქო, უეჭველია, გაღვიხდი. და მერე ღმერთია შემწე: დაერჩები ვოიტად და ორი წლის განმავლობაში დანაკლისს შევისრულებ.

ნუ ჩქარობთ აგრე. მეც მეჭირვება, ყველას ხომ თქვენ ვერ დაგიტმობთ. ზანათლებულს კაცს ისე ცოტა ხარჯი როდი ეყოფა, როგორც გლებსა. და რება რომ თქვენის შეილის მაგიერად დანიშნულიყო, მაშინ თქვენ მოგრჩებოდით ფულები... რვა-ასი მანეთი ადვილი საშოვი როდი არის...

მოიტე ჩაფიქრდა, მას გაუფელვა სასიამოვნოდ იმ იმედმა, რომ ამდენი ფული ასე ადვილად შეენახებოდა და სთქვა?

— ეს კი, მაგრამ პასუხის მგებელი ვინ იქნება ამ საქმეში?

— თქვენ არავითარს პასუხს არ აგებთ..

— მე მეშინიან, რომ შენგან დაწყებულს უხერორო საქმეში ტყუილა უბრალოდ მე არ გავეხვიო.

— აბა თქვენი ნება იყო, გადინადეთ რვა-ათი მანეთი.

— რაღა სალაპარაკოა, ვერ ვიმეტებ..

— თუკი გგონიათ, დავიბრუნებო, იმ შემთხვევაში რაღას სწუხართ; მაგრამ ნურც ნამეტნავად იმედობთ, ჯერ კიდევ შენი ამბავი კარგად არ იციან და თუ გაიგეს, რაც მე ვიცი...

— შენ ჩემზედ უმეტესი მოგხვდება..

— არა, მაგ საგანზედ კი არ გეუბნები, უფრო შორეულს საქმეზედა ვლაპარაკობ.

— მე რის უნდა მეშინოდეს! მიბრძანეს და მე აღვასრულე.

— ძაი დაგემაართოს. თავის გამართლება სხვაგან დაგჭირდებათ. სთქვა თუ არა ეს, პან ზოლზიკევიჩმა დაიხურა მწვანე კუბოკრული მატერიის ქული და გვიდა კანცელარიოდგან. მხეჩასვლას ეპირებოდა, გლენებს მუშაობაზედ ხელი აეშვათ და შინისაკენ მიდიოდნენ. პან ზოლზიკევიჩს შემოხვდნენ მთიბველეზი, რომელთაც მხარზედ გადებული ცელებით გვერდი ჩაუარეს, დაუკრეს თავი და უთხრეს: «კურთხეულ არს!» მან მხოლოდ დაუქნია პომადა-წასმული თავი და არ უპასუხებია კი: «უკუნითი უკუნისამდე», რადგანაც ეგონა, განათლებულმა კაცმა ამის თქმა არ უნდა იკადროსო. პანი ზოლზიკევიჩი რომ განათლებული კაცი იყო, ეგ ყველამ იცოდა; ამის ექვში შესვლა შეეძლოთ მხოლოდ მოშურნე კაცებს, რომელთაც ყოველივე სხვაზედ უმაღლესად ბდგომარე პირები თვალში ეკლად ესობათ და მოსვენებას არ აძლევენ.

შველა პოლშის წარჩინებული მოღვა-

წეების ცხოვრება რომ შეკრებული იყოს, ჩვენ შევიტყობდით ამ საკვირველის კაცის ცხოვრებიდგან, რომ თავ-და-პირველი განათლება მას მიეღო ოსლოვიცში, იმ მაზრის უმთავრესს ქალაქში, რომელიც სოფელი ახალ-გაზდა იყო. ჩვიდმეტის წლის ახალ-გაზდა ზოლზიკევიჩი კიდევ შევიდა მეორე კლასში და, უთუოდ, შემდეგს კლასებსაც გაივლიდა, რომ უცრად მას სისხლი არ აღეღებოდა და ამ გარემოებას სამუდამოდ არ შეეწყვიტა მისი სამეცნიერო კარიერა... გატაცებული სიფიცხით, რომელიც ახალ-გაზდა ყმაწვილებს ერთობ ხშირად ჰქირსთ, პან ზოლზიკევიჩი, მასწავლებლებისაგან უსამართლოდ დევნილი, დადგა თავის ამხანაგების მეთაურად, რომელთაც ეგრეთვე აღშფოთებდა უსამართლოება. შემდეგ მან გაუმართა თავის მღვეწელებს კატის კონცერტი, დახია რეჟულები, დაამტვრია სახაზაეები და კალმები, გამოეთხოვა მინერგოს და შეუდგა ახალ გზას. ამ ახალ გზაზედ დამდგარმა, როგორც იქმნა, იმოვნა თანამდებობა და, როგორც ვიცით, იმედი ჰქონდა კიდევ, რევიზორის თანაშემწის ადგილს მივიღებო.

მაგრამ არც მწერლობის დროს ყოფილა ის ცუდს ცხოვრებაში. საფუძვლიანი ცოდნა რისამე ყოველთვის ღირსეულად ფასდება და რადგანაც ჩვენმა გმირმა იცოდა ცოტაოდენი რამე ოსლოვიცის მაზრის თვითოეულს მცხოვრებზედ, ამისათვის ჩვენ არ უნდა გვიკვირდეს, რომ ამას ყველანი ერთობით

პატივს-სცემდენ და ფრთხილადაც იყვნენ, რომ ამის-
თანა საუცხოვო კაცს რაიმე უკმაყოფილება არ შე-
ვამთხვიოთო. თავს უკრავდენ მას ნასწავლი კაცები,
თავს უკრავდენ აგრეთვე ყველა გლეხები, შორიდ-
განვე მიესალმებოდნენ ქუდ-მოხდილნი და ეტყოდ-
ნენ «კურთხეულ არსო!» მაგრამ აქ მე მგონია საჭი-
რო იყოს ნამდვილად განვმარტო, თუ რა მიზეზი
იყო, რომ პან ზოლზიკევიჩი პასუხს არ აძლევდა
ამ მისალმებაზედ ჩვეულებრივის შეკუნითი შეკუნიამ-
დეთი». საქმე ის არის, რომ პან ზოლზიკევიჩს
როგორღაც წაეკითხა რომანი «ისპანიის დედოფალი
იზაბელა, ანუ მადრიდის სამეფო კარის საიდუმლო-
ება.» ეს ყოველის მხრით შესანიშნავი რო-
მანი ისე მოსწონდა, ისე გატაცებული იყო
ის ამ რომანით, რომ ერთს დროს კიდევ
ჰფიქრობდა დაეტოვებინა ყველაფერი და წასულიყო
ისპანიაში: «ხომ გაიმარჯვა მართლრიამ, ჰფიქრობდა
იგი, მეც რატომ ვერ გავიმარჯვო?» შექველად
კიდევ წავიდოდა, რადგანაც თავის სამშობლოზედ იმ
აზრისა იყო, «რომ ამ სულელებით აღსაესე ქვეყა-
ნაში ადამიანი მხოლოდ უსარგებლოდ ჰკარგავს თა-
ვის ღონესაო»; მაგრამ, საბედნიეროდ, იგი შეაჩერა
ზოგიერთმა გარემოებამ, რომლის ამბავს ცოტა
ქვემოთ მოგახსენებთ.

პი ამ ზემოხსენებულის «დედოფლის იზაბელას»
წაკითხვის შემდეგ, რომელიც პოლშის ლიტერატუ-
რის სასიქადულოდ დაბეჭდინა მარშაის წიგნების
გამყიდველმა, ბრეხლაუერმა, პან ზოლზიკევიჩი

იქნეულის თვალთ უკქერდა სამღვდლოებას და აგრეთვე ყველასფერს, რასაც კი შორეული, ან მახლობელი კავშირი ჰქონდა მასთან. ამისათვის არ გასცა მან ხმა მთიბავეს და ჩვეულებრივი «უკუნითი უკუნისამდე» არ უთხრა და ისე ჩუმად გაჰყვა თავის გზას. იაზა მან, იაზა, სანამ არ შემოხედნენ მინდერიდგან გამობრუნებული პატარძლები, რომელთაც ცელები ეჭირათ ხელში, ამათ უნდა გაეცლოთ დიდ გუბესთან და ამიტომ ისინი წეროვებ'აფით გამბული მიდიოდნენ, ამოეწიათ მათ, კაბები, ფეხები გამოეჩინათ. პან ზოლზიკევიჩმა ჰკითხა მათ: «როგორ სცხოვრობთ, ფრინველებო?» მერმეთ შეჩერდა შუა გზაში და, თოვორც კი გაივლიდა რომელიმე პატარძალი, გადაეხვეოდა, აკოცებდა და შემდეგ გადააყენებდა წუმბეში, თუმცა ეს მისი საქციელი ხუმრობა იყო და სხვა არაფერი. პატარძლებმა შეჰქმნეს კვილი-ჩხვილი და თანვე ხარხარობდნენ. შემდეგ, როდესაც ისინი დაშორდნენ იმ ადგილს რამოდენიმე ვედ, პან ზოლზიკევიჩს შემოესმა სასიამოვნო სიტყვები: «აი ვაჟიც ეგრეთი უნდა, როგორც ჩვენი მწერალია! წითელია ვაშლსაფით!» სთქვა ერთმა. და თავზედ რა კარგი სუნი უდის! როგორც კი გადაეგხვევა, მაშინვე გაბრუდები სუნნელებით,» დაუმატა მეორემ. პან ზოლზიკევიჩი გულ-მხიარულად განაგრძობდა თავის გზას. მაგრამ უცებ შეჩერდა ერთს ღობესთან, რადგანაც მას მოესმა თითქო მაზედ ლაპარაკობდნენ. ღობეს გადაღმა იყო ქვიშით სავსე ბაღი, რომელშიაც იდვა რამდენიმე სკა და

მის მახლობლად ლაპარაკობდნენ ორი დედა-კაცი, ერთი მათგანი სწმენდდა კართოფილს დანით, და მეორე ეუბნებოდა:

— ჩემო სტახოვა, ძალიან მეშინიან, რომ ჭრანეკი არ წაიყვანონ სალდათად; როდესაც მომაგონდება, ტანში ქრუანტელი გამივლის.

სტახოვამ მიუგო:

— მწერალთან მიიქეცი, სჯობია, მწერალთან! ის თუ რასმე შემწეობას მოგცემს, თორემ სხვა ვერაფერ გიშველის.

— და რა უნდა მიეუტანო, ჩემო სტახოვა, ხელ-ცალიერი როგორ უნდა მივიღე მე მასთან. ხელ-ცალიერი სტუმარი მას არ უყვარს. მოიტე უფრო შეისმენს კაცის თხოვნას. რასაც კი მიუტან, კიბო იქმნება, თუ ერბო, ან სელის მარცვალი, ან ქათამი—ყველასფერს მიიღებს, არც ერთს არ დაიწუნებს. მწერალი არც კი შემოგზნდება, ისეთი ამაყი რამ არის! იმას მანეთები უნდა მიართვა სხვას არაფერს იკადრებს.

— მტკენს დღეში ვერ მოვსწრებითო, სთქვა მან თავისთვის:—რომ კვერცხა და ქათამი მივიღო მტკენგან! მექრთამე ვინმე ვარო, თუ ვინა? ბასწით ქათმიანად ეოიტთან.

სთქვა თუ არა ესა, მან გასწი-გამოსწია ქვიშნის შტოები და უნდოდა ხმ:—მაღლა-დაეძახა დედა-კაცებისათვის, მაგრამ ამ დროს მოესმა მას ხმაურობა სამგზავრო ურმის, რომელიც მას უახლოვდებოდა.

პან ზოლზიკევიჩმა უეცრად მოიხედა. ბრიჩკაში იჯდა სტუდენტი, რომელსაც გვერდზედ კოხტურად ქუდი დაეხურა და პაპიროსს ეწეოდა. ცხენებს მართავდა თვითონ იგივე ჭრანეკი, რომელზედაც ის-ის იყო დედა-კაცები ლაპარაკობდნენ. სტუდენტმა დაინახა პან ზოლზიკევიჩი და მაცხალმა:

— აა, როგორ მშვიდობით ხართ, პან ზოლზიკევიჩ?— რა ისმას ახალი? სულ უწინდელგებრ იცნებთ პომადას?

— პატივი მაქვს მოგიკითხოთ, მიუგო პან ზოლზიკევიჩმა და მდაბლად თავი დაუკრა, მაგრამ, როდესაც ბრიჩკა წავიდა, მან ჩუმად უკან მიაძახა:

— ძისრის მოტეხა შენი!

პან ზოლზიკევიჩს ძალიან ეჯავრებოდა ეს სტუდენტი. ის იყო ძმის წული მებატონის სკორობევსკისა, რომელთანაც ყოველს წელიწადს მოდიოდა საზაფხულოდ. ზოლზიკევიჩს არა თუ სძულდა იგი, კიდევ ეშინოდა მისი, როგორც ჭირის. სტუდენტი დიდი მასხარა იყო და პან ზოლზიკევიჩს მუდამ დასცინოდა. მთელს მაზრაში მხოლოდ მას ჰყავდა აგდებული ზოლზიკევიჩი. ერთხელ ის პირდა-პირ შევიდა სათემო სასამართლოში და პან ზოლზიკევიჩს პირში მიაძახა: «სულელი ხარო!» შემდეგ მოუბრუნდა გლეხებს და უთხრა: «ამ მწერალს ნურაფერს გაუგონებთო.» პან ზოლზიკევიჩი სიზარულთ გარდუხდიდა სტუდენტს... მაგრამ გრძნობდა თავის უძლურობას და ვერასფერს უბედავდა მას.

სხვებზედ მან ცოტა რამეები იცოდა, ამაზედ კი სრულებით არასტფრი.

ამ სტუდენტის მოსვლა სასიამოვნოდ არ დარჩენია მას. ამისათვის იგი მიდიოდა სახე შექმუხენილი, მხოლოდ ერთი ქოხის წინ, რომელიც გზის პირად იდგა, სახე ხელახლავ გაუბრწყინდა. ეს ქოხი შეხედულობით სხვა ქოხებზედ უფრო ღარიბის კაცისად სჩნდა, მაგრამ ფრიად სასიამოვნო შესახედავი იყო. წინკარი და ეზო რიგიანად დაგვილი იყო. ლობესთან ლამაზად დაწყობილი იყო შეშა. მოშორებით სჩნდა ძნის გასახმობი. მახლობლად იდგა ბოსელი; კიდევ იქით იყო შემოღობილი ადგილი, სადაც ცხენი სძოვდა ბალახს. ბოსლის წინ ეყარა ზვინად ნაკელი, ზედ იწვა ორი ღორი. მის მახლობლად დაპარტყუნობდნენ იხვები. შეშის ხორასთან, ნათოტებში მამალი ქექდა მიწას და, როგორც კი ნახავდა მარცვალს, ანუ ჭიას, დაიძახებდა: «კა, კა, კა, კა!» ამ ხმაზედ ქათმები ჯგუფად მიცივდებოდნენ და დაიწყებდნენ კენკას და ნაპოვნის საჭმლის ერთიერთმანერთის ტაცებას.

ძარებთან ქალი როდინში კანაფის მარცვლებს ნაყავდა და თან იმღეროდა რალაც ლექსს. მის გვერდით იწვა ძალლი და ხან-და-ხან აქნევდა ხოლმე თავს ბუზების მოსაგერებლად, მოჭრილ ყურზედ რომ აჯდებოდნენ. ძალი ახალ-გაზდა, ოცის წლისა თუ იქნებოდა და შესანიშნავად ლამაზიც იყო. თავზედ ეხურა ჩვეულებრივი დედა-კაცობის თავ-სახურა-

ვი. ბუღალს უფარავდა მას თეთრი პერანგი, წითელის ზონარით შებენული. ძალი იყო ჯან-მრთელი, ლოყები ნიყვს მიუგავდა, მხარ-ბეჭი განიერი ჰქონდა და მშვენიერი ტანადი იყო. პირის სახე ზომიერი და დაწყობილი ჰქონდა და პატარა თავი; მქრალს პირის სახეზე მზისაგან მოყვითანო ფერი გადაჰკროდა. თვალები შავი და დიდი, წარბები თითქო განგებ დახატულები, ცხვირი პატარა და თხელი, ტუჩები კი წითელი, თითქო კვიშნის წვენით შეღებილი ყოფილიყოს. თავის სახურავს ქვეშ მშვენიერი შავი თმა მოჩნდა.

როდესაც პან ზოლზიკევიჩი მიუახლოვდა მას, ძალი, იქვე აკენის მახლობლად მწოლარე, ადგა, მოიკეცა კული და დაიწყო ღრინვა და თანვე კბილების ღრჭენა, თითქო ელიმებოდა.

— არაჰკა! შეუყვირა ქალმა.— დაწვევი მან დ, აი შენ..!

— ზამარჯვება, მარია! დაუწყო მწერალმა ლაპარაკი.

— ქეთილი იყოს თქვენი მობრძანება, მეგობარო, მიუგო ქალმა და თანვე კანაფის მარცვლებს ნაყვიდა.

— თქვენი ქმარი შინ არის?

— ტყეშია, მუშაობს.

— სწორედ მეწყინა! მე მასთან საქმე მქონდა გმინილგან.

გმინილგან საქმე მდებოდა ხალხისათვის ყოველთვის ცუდს რასმე მოასწავებს. მარიამ დაანება თავი ნაყვას და აღშფოთებულმა ჰკითხა:

— რა ამბავია?

ამასობაში პან ზოლზიკევიჩი შევიდა კიშკარში და დადგა მის მახლობლად.

— თუ მაკოცნიებ, გეტყვი.

— არა, ისე მითხარით, უპასუხა ქალმა. მაგრამ პან ზოლზიკევიჩმა უცებ ხელი მოხვია მას და გულზედ მიიკრა.

— ზამიშვით! ბეუბნები, გამიშვით, თორემ ვიყვირებ! იმეორებდა მარია და სცდილობდა მისი ხვეწვისაგან განთავისუფლებას.

— მშვენიერო ჩემო, სულო მარიკო!

— ზამიშვით! ნუ თუ ცოდვა არ არის? ზამიშვით!

ამ ლაპარაკში ის უფრო და უფრო სცდილობდა თავის დახწევას, მაგრამ პან ზოლზიკევიჩიც კარგა ლონიერი იყო და არ უშვებდა მას.

აქ არაპკა მიეშველა მარიას. ძალღი აიბუძგა ტანზედ და გამწარებულის ყეფით მივარდა პან ზოლზიკევიჩის და, რადგანაც მას მოკლე პიღჯაკი ეცვა, ძალღმა სტაცა პირი მაუდს, რომელიც პიღჯაკით დაფარული არ იყო, გასჭრა მაუდი და ჩაასო კბილები ხორცში და, როცა იგრძნო, კბილები კარგად მოდებულის მაქვსო, დაიწყო გაცხარებით თავის გაქნევამოქნევა.

— ლმერთო ჩემო! დაიყვირა პან ზოლზიკევიჩმა. მაგრამ არაპკა მას არ სცილდებოდა. ამ დროს პან ზოლზიკევიჩმა წაავლო ხელი შეშის ნაპობს და და-

იწყო იმით მოგერება; ჭაჭაში რომ მოხვლხ, მაშინ კი არაპკა გადახტა და დაიწყო წკმუილი შესაბრა-
 ლებელის ხმით; მაგრამ იმ წამსვე მოტრიალდა და
 ხელ-ახლავ ეძგერა მწერალს.

— მააგდე ეგ ძაღლი, მომაშორე ეგ ოხერი!
 ჰყვიროდა პან ზოლზიკევიჩი და უიმედოდ აქნევდ
 შეშის ნაპობს. ძალმა დაუძახა ძაღლს და გააგდო.

შემდეგ ქალი და მწერალი შეაჩერდნენ ერთმა-
 ნერთს ხმა ამოუღებლად.

— ვაი, ჩემი ბრალი! რით მოგეწონეთ მე უბე-
 დური, წამოიძახა მარიამ, შეშინებულმა სტუმრის
 დაკბენით.

— ბარდაგიხდი! წაიბუტბუტა პან ზოლზიკევიჩ-
 მა.— მე გარდაგიხდი! მოიცადე! წაბრძანდება შენი
 რება სალდათად. მინდოდა გადამერჩინა!... მაგრამ
 აწი კი... მოხვალ კიდევ ჩემთან.. მე გაჩვენებ შენს
 სერის!... ღედა-კაცს ნაცრის ფერი გადაეკრა, გა-
 ყვითლდა... თითქო ვისმეს მძიმეთ შემოეკრას მის-
 თვის, გადაშალა ხელები, გაალო პირი, უნდოდა
 რალაც ეთქვა, მაგრამ პან ზოლზიკევიჩმა აიღო თა-
 ვისი მწვანე ქუდი, რომელიც ძირს ეგდო და მსწრაფ-
 ლად გაშორდა, ცალი ხელით ძაღლს იგერებდა
 და ცალით ეჭირა ჩამოხეული მაუდი.

თავი მეორე.

სხვა მოქმედნი პირნი და უსიამოვნო სანახავები.

არ გაუვლია ერთს საათს, რეპაც დაბრუნდა ტყიდგან ბატონის ურმით. რეპა იყო გლეხი ღონიერი და მალალი ალვის ხესავით. ახლა ის ყოველს დღეს დაიარებოდა ტყეში. მის ბატონს რაც თავისა უფალი ტყე ჰქონდა, მოსაპრეოდ მიეყიდა ურიგბისათვის და რეპას კარგი-ქირა ეძლეოდა და, მართალი უნდა სთქვას კაცმა, კარგადაც მუშაობდა. დაინერწყებდა თუ არა ხელის გულს, წაავლებდხელს ნაჯახს, მოიქნევდა და ისეთის ღონით შემოაპრავდა, რომ ფიჭვის ხე შეირყეოდა და ნაფოტები მისი აქეთ-იქით ნახევარს საყენზედ სცვიოდა. შრემხედ შეშის დაწყობაც ძლიერ ოსტატურად იცოდა. შრიებს ეჭრათ საზომი ხელში, უყურებდენ ფიჭვის ხეების წვეროებს, თითქო ყვავის ბუდეებს ეძებნენო, დაიარებოდნენ ტყეში და უკვირდით რეპას ღონიერება. მდიდარი მსლოვიცკის ვაჭარი, დარისლია, ეტყოდა ხოლმე:

— მი, შენ, რეპა! შენ სწორედ ეშმაკი ხარ და არა კაცი. აი შენ სამი კაპეიკი არაყის ფასი... არა, მოიცადე! აი, შენ ორი კაპეიკი არაყის ფასი.

მაგრამ რეპა ყურადღებასაც არ აქცევდა. მან იცოდა თავისი საქმე. ხან-და-ხან შეშის მპრელები რომ სიმღერას დაიწყებდენ, რეპა მათ შორის პირველი მომღერალი იყო. უნდა გეყურებინათ, როგორ შემოსძახებდა ხოლმე რეპა მისგანვე შეთხზულს სასიმღერო ლექსებს:

რამ იგრილა, რისი ხმა ისმის?

შ-უ-უ-უა!

ამ მსხვერველ-ტეხით რა დაეცა ძირს?

უ-უ-უ-უჰ!

მუხიდგან კოლო ჩამოვარდაო,

უ-უ-უ-უჰ!

ცივად კისერი კიდევ მოტყდაო.

უ-უ-უ-უჰ!

შეშინდა ბუჯი, სულ გაბრუვდაო,

უ-უ-უ-უჰ!

უთხრა კოლუას, ხომ არ გინდაო,

უ-უ-უ-უჰ!

ქეიმა მოგიყვან, ის მოგარჩენსო.

უ-უ-უ-უჰ!

არა, არ მინდა, მოგვედები დღესო,

უ-უ-უ-უჰ!

შენ კი ეცადე, მიწა გასთხარო,

უ-უ-უ-უჰ!

მას მიმაბარო, ცრემლი მაყარო!

უ-უ-უ-უჰ!

რეზა დუქანშიაც ყველას სჯობნიდა. ეს კი სამწუხარო იყო, რომ მას ძლიერ უყვარდა არაყი და როდესაც დათვრებოდა, ხელებს ნამეტანს ნებას აძლევდა. მართხელ რეზამ, ბატონის მუშას, ღემიანს, თავი გაუტეხა. მსიპოვნა, სახლის პატრონის მეკუტუნავე ქალი, ფიცულობდა, რომ საწყალს მუშას ტვინიც კი მოუჩანდაო. მეორეთ—მაშინ მხოლოდ მეთვრამეტე წელიწადში იდგა,—ის დაეჭიდა დუქანში დათხოვნილს სალდათებს. პან სკორობოვსკიმ, რომელიც მაშინ ვოიტად იყო, მოიხმო რეზა კანცელა-

რიაში, ერთი-ორი სილა გარტყა უფრო შესარცხვენად და მერმე შებრალებით ჰკითხა:

— რება, მითხარი, ლეთის გულისათვის! რა რიგად მოერიე შენ იმათ, ისინი ხომ შეიღნი იყვნენ?

რებამ უპასუხა:

— მკ, ბატონო! ისინი ძლივს მაგრდებოდნენ ფეხებზედ; როგორც კი ხელს შეეახებდი, მაშინვე წაიქცეოდნენ.

პან სკორობევესკი ეგ საქმე გადააფუჩიჩა. ის უწინ ძალიან სწყალობდა რებას. ღელა-კაცები ეჩურჩულებოდნენ ერთმანერთს, რება მისი შეიღლიაო: «მაშინვე შეეცუობა», დაუმატებდნენ ისინი:— «იმას, იმ ეშმაკს, სულ აზნაურული ფიქრები უტრიალებს თავში.»

მაგრამ ეგ არაფერი გასაკვირველი იყო, თუმცა რებას ღელას ყველანი იცნობდნენ და მამას კი არავინ. ის თვითონ ქირაობდა ქოჩს და ორ დესიატინა მიწას, რომელიც საკუთრებად მიეცა მას კიდევ გლეხების განთავისუფლების დროს. შემდეგ ის შეუდგა ოჯახის მართვას, თავის საკუთარს მამულში, და რადგანაც კარგი მეოჯახე გლეხი იყო, გვარიან კარგად დაესახლა, ითხოვა ერთი გოგო, რომლის უმშვენიერესი ძნელად თუ სადმე იპოვებოდა და უეჭველად კარგი ცხოვრება ექნებოდა, წყეულს არაქს რომ არ წაემწარებია მისი სიცოცხლე. ამ უბედურობისაგან მისი დახსნა ერთობ ძნელი იყო. როდესაც

მას დარიგებას და რასმეს შეგონებას დაუწყებდენ, ის გადაჭრით მიუგებდა:

— ჩემი ხარჯითა ესვამ, თქვენ რა გენაღვლებათ?

მევეყანაზედ არავისი არ ეშინოდა, მხოლოდ მწერლის ხათრი კი ჰქონდა... როგორც კი დაინახავდა შორიდგან მის მწვანე ქუდს, აწეულს ცხვირს და თხის წვერებს, იმ წამსვე ქუდზედ ხელს იტაცებდა. ამის მიზეზი ის იყო, რომ მწერალმა რეპას ცხოვრების ამბავები იცოდა. პრეულობის დროს რეპას უბრძანეს ეტარებინა რალაც ქალღლები და მას დაჰქონდა, რა ენაღვლებოდა? ის მაშინ თხუთმეტი წლის იყო და ბატებსა და ღორებს მწყესავდა. შემდეგ ის მიხვდა, რომ ქალღლების მითან-მოტანისათვის იმას დასჯიდენ და ამის გამო ეშინოდა მას მწერლის.

პი როგორი იყო რეპა.

როდესაც ის თავის ქოხს მიუახლოვდა, ცხარის ცრემლით მჭირალი დედა-კაცი გამოვარდა შესაგებებლად და მიაძახა:

— მალე იქნება, რომ ჩემი თვალები ველარ დაგინახვენ შენ, საწყალობელო, ველარ დაგიჩეცხტანისსამოსს, ველარ დაგიმზადეს ჩემი ხელები დღიურს საზრდოს, უნდა წახვიდე შენ, უბედურო, შორს, შორს აქედგან.

რეპა გაჰკვირდა.

— ლენცოთა ხომ არ გიჭამია, დედა-კაცი, თუ ბზიკმა გიკბინა?

— არა, არა, მე არც ლენცოვა მიჭამია და არც არაფერს უკბენია ჩემთვის. მხოლოდ აქ იყო მწერალი და მითხრა, რომ შენს რეპას სალდათად გამოყენა არ ასცილდებაო. მაი მე, რა ვქმნა მაშინ მე უბედურმა! ძალმა უამბო ყველაფერი რეპას, მხოლოდ მწერლის გამაზრდიების გამხელა ვერ ვაბედა: ეშინოდა რეპას ახირებული რამე არ ეთქვა მწერლისათვის, ანა და-- ღმერთი გამწყრალიყო და— არ შეეზილა მისთვის გვერდები და ამით უფრო წაახდენდა საქმეს.

— შე სულელო! უთხრა ბოლოს რეპამ:— მერე რა გაღრიალეხს? მე ვერაფერ ვერ წამიყვანს: სალდათად— ხოვანობას გარდაეცილდი; მე ქოხი მაქვს, მიწა მაქვს, შე სულელო, და აი კიდევ ბლარი.

ამ ლაპარაკში მან მიათითა აკვანხედ, რომელი შიაც ერთი წლის ბავშვი ფეხებს აბარტყუნებდა და საცოდავად სტიროდა. ღედა-კაცმა ამოიხოცა თვალები ფეშტამალით და სთქვა:

— ეს მიზეზები შენ ვერაფერს გიშველის. იცის თუ არა მან რამე ქალღმერთის თაობაზედ, რომელიც ტყეში და გქონდა?

რეპამ კეთა მოიფხანა.

— შექველია, იცის.

მართს წამს შემდეგ დაუმატა მან:

— წავალ მასთან და მოველაპარაკები, ვინ

იცის, იქნება ასე საშიშიც არ იყვეს, როგორც ჩვენ ვფიქრობთ.

— წადი, წადი! შთხრა დედა-კაცმა და თან ერთი მანეთიც წაიღე, უმისოდ მასთან მისვლა არ გარგია.

რეპამ ამოიღო ყუთიდან მანეთი და გასწია პან ზოლზიკევიჩთან.

მწერალი უცოლო კაცი იყო და ამის გამო ცალკე სახლ-კარი არ ჰქონია! ის იდგა ერთის ტბის პირად ქვის სახლში, საცა ეჭირა მას ორი ოთახი, რომელსაც ჰქონდა ცალკე აივანი.

პირველი ოთახი იყო სრულებით ცალიერი; მხოლოდ იატაკზედ ეყარა წაღები და ერთი რწყვილი ღილებიანი საწვივეები. მეორე ოთახი იყო სასტუმრო და საწოლი. იქ იდგა ლოგინი, ზედ ეწყო ორი ბალიში უპიროთ; ლოგინთან სტოლზედ ეწყო საწერელი, კალმები, საკანცელარიო წიგნები, ათიოდე რვეული მოთხრობისა «იზაბელა, ისპანიის დედოფალი, ბრებლაუერის დაბეჭდილი; ერთი რწყვილი ქუქყიანი ინგლისური საყელო, ერთი ბანკა პომადა, გილზები და ბოლოს ქონის სანთელი თანაქის შანდლებით. შანჯარასთან ეკიდა პატარა ლამაზი სარკე, პირ-და-პირ იდგა კამოდი, რომელშიაც იყო ჩაწყობილი ზოლზიკევიჩის საიასალო ტანისსამოსი: შალვარები სხვა-და-სხვა მოდის, საკვირველად აჭრელებული ფილე ჭკები, ყელსახოვები, ხელთათმანები, გალაქული სამოგვის მოკლე ყელიანი ჩექმები და აგრეთვე

ცილინდრიც, რომელსაც ზოლზიკევიჩი მხოლოდ მაშინ დაიხურავდა ხოლმე, როცა მაზრის ქალაქს ოსლოვიცკში წაბრძანდებოდა.

ამას გარდა ახლა სკამზედ, ლოგინთან ეწყო მისი მაუდის შალვარი და ქრელი პერანგის ამხანაგი. თვითონ კი იწვა ლოგინზედ და ჰკითხულობდა რომანის «იზაბელა, ისპანიის დედოფლის» ერთს რვეულთაგანს.

ზოლზიკევიჩის მდგომარეობა იყო საშიშარი, ისეთი საშიშარი, რომ საჭირო იყო მიკტორ ჰიუგოს ენა ჰქონოდა კაცს, რომ ის ღირსეულად აღეწერა.

ძალის ნაკბენი საშინლად აბეზრებდა, რომანის «იზაბელა»-ს კითხვა ყოველთვის მისი გამართობი იყო, ახლა კი მხოლოდ უძლიერებდა მას ტკივილს და მწუხარებას, რომელიც მას პრაპკასთან ომით შეემთხვა. მას ჰქონდა ცოტაოდენი სიცხე და აზრიც ერეოდა ხან-და-ხან. ის ჰკითხულობდა იმ ადგილს ხსენებულის რომანისას, სადაც აღწერილი იყო, თუ რაამბით მივიდა ძლევა-მოსილი, მაგრამ მრავალ გვარად დაჭრილი ახალ-გაზდა სერრანო ესკურიალის სასახლეში, როცა მან სასიქადულოდ გაიმარჯვა კარლისტებზედ და თუ როგორ მიეგება მას ახალ-გაზდა იზაბელა, აღელვებული და ფერ-მიხდილი.

— ლენერალო! თქვენ დაჭრილი ბრძანდებით? ჰკითხავს იგი სერრანოს ათრთოლებულის ხმით.

აქ უბედურს მწერალს მოეჩვენა, ვითომც თვითონაა სერრანო.

— ოჰ—ოჰ!! ღრალ, მე დაჭრილი გახლავარ, იმეორებდა ის გაუგებარის ხმით.— მოშიტყვეთ, თქვენო დიდებულებავ! ოხ! ნეტავი ..

— მოისვენეთ, ღენერალო! დაბრძანდით, დაბრძანდით! და მიაშვით ყველაფერი თქვენს გმირულს მოღვაწეობაზედ.

მაგრამ აქ ტკივილმა გაფანტა მოჩვენება. სერრანო აქეთ-იქით იხედება; სანთელს სტოლზედ ტკაცანი გააქვს,— ის-ის იყო დაიწვა ქონით გაყენთილი ბუხი; სხვა ბუხები დახოხავდნენ კედელზედ... ეს რა არის! შანა ეს ქოხია და არა ესკურიალი? დედოფალი სად არის? ზოლნიკევიჩი მოდია გრძნობაზედ, წაშოიწვება, ასეელებს ცხვირსახოცს წყლით, რომელიც დოქით დგას იქვე ლოჯინს ქვეშ, და იცვლის კომპრესს.

შემდეგ გადაბრუნდება კედლისკენ და დაფიქრება, ანა და, უკეთა ვსთქვათ, დაიწყებს ხელახლად ბოდვას. თვითონ არც კი იცის, სიზმარია თუ ცხადი, რომ ესკურიალში მიფრინავს.

— ძვირფასო სერრანო! ჩემო საყვარელო! მე თვითონ შეგიხვეთ დაჭრილს! შეებნება ჩუმად დედოფალი.

სერრანოს თვა აებუძება. იგი გრძნობს, რომ საშიშარს მდგომარეობაში არის. არ შეიძლება, არ დაემორჩილოს, მაგრამ როგორ მიუშვას დედოფალი მისი დაჭრილის დასახედავად? შუბლზედ ცივსოფლის ასხამს, მაგრამ უეცრად..

შეცრად დედოფალი ჰქრება, იღება კარი ჭრიალით და შემოდის, იცით ვინ, სერრანოს დაუძინებელი მტერი, ღონ შოზეფი.

— რა გინდა? ვინა ხარ შენ? შყვირის სერრანო.

— ეს მე ვარ, რება! მიუგებს ღონ შოზეფი.

ზოლზიკევიჩი ხელ-მეორედ იღვიძებს; ესკურიალი ხელ-ახლავ გარდაიქცევა ქოხად, სანთელი აწვის, ბუზი სანთელს გარშემო დაფრინავს; კარებში დგას რება და მას უკან (აქ აღწერაზედ ხელი უნდა ავილო) მოჩანს ცხვირი და ზურგი პრაპკასი. საშიშარმა ცხოველმა თვალები მიაშტერა ზოლზიკევიჩს მწერალმა იმ წამსვე იფიქრა: რება ჩემი გვერდების დასაზვლად მოსულა და პრაპკა...

— რა გინდათ თქვენ ორივეს? შყვირის იგი თავზარ-დაცემული.

რება ზდებს სტოლზედ მანეთს და მორჩილად უპასუხებს:

— მოვედი თქვენთან, ჩემო მწყალობელო... სალდათების გამოწვევის თაობაზედ...

— ბასწი! ბასწი! ბასწი! შყვირის ზოლზიკევიჩი, რომელსაც დაუბრუნდა უწინდელი სიმაძაცე და გამბედაობა. ბაცოფებულს უნდოდა წამოეარდნილიყო და დატაკებოდა რებას, მაგრამ ამ დროს საშიშრად დაუწყო ტკივილი და ტენა ჭრილობამ, რომელიც კარლისტებთან ომში მიელო და ჩვენი სერრანო დაეშვა ბალიშზედ და მწუხარედ დაიწყო გაუგებრის ხმით კვნესა:

— ოი, ოი, ოი!...

თავი მესამე.

ღრმა მოსაზრებანი და ეჭვიცა *)

ნაკბენი დაუჩირქიანდა პან ზოლზიკევიჩს.

მე კიდევ ვხედავ, რომ ჩვენი მშვენიერი მან-დილოსანი მკითხველები ჩემის საბრალო გმირის ბედ-ილბალზედ მწარე ცრემლს ღვრიან. მათდა სანუგეშოდ ვიჩქარი დაეუმატო, რომ ამ ჭრილობას ჩემი გმირი არ ჩაუტანია სამარეში. მას ჯერ კიდევ დიდი ხნის სიცოცხლე მოელოდა. ის რომ მომკვდარიყო, მე უთუოდ კალამს გავტეხდი და დავასრულებდი ჩემს ამბავს. მაგრამ ის ცოცხალია, და მე კიდევ განვაგრძობ.

ძალღის ნაკბენი დაჩირქიანდა. ამ გარემოებამ, სრულიად მოულოდნელად, კეთილი გავლენა იქონია ცხერის-თავას კანცელარიაზედ: რაც წამხდარი სისხლი ჰქონდა მას, ჭრილობამ განაშორა და კანცლერმა დაიწყო ყოველისფრის უფრო ნათლად მსჯელობა და მიხვდა მაშინვე, რომ ბევრი სისულელე მოახდინა. ბავისსენოთ, რომ იგი სცდილობდა შეჰყვარებოდა მშვენიერს მარიას და რეპაცთავედგან მოეშორებინა. რეპა რომ სალდათად წაეყვანათ, მაშინ კანცლერს შეეძლო ეთქვა თავის თავისათვის: იქეიფე, ვაჟკაცო, იქეიფე, როგორც შენი სურვილი იყოსო. მაგრამ ისე აღვილი არ ყოფილა რეკრუტების

*) მივხვდი-

სიაში რებას ჩანიშნვა ვოიტის შეილის მაგიერად. სოფლის მწერალს ბევრი შეუძლია და ზოლზიკევისს, უქველია, სხვა მწერლებზედ უფრო დიდი ძალა ჰქონდა, მაგრამ საუბედუროდ გამოწვევის საქმე მარტო მისი საქმე არ ყოფილა. ის უნდა შეხვეწოდა სოფლის მცველებს, სამხედრო კომისარს, მაზრის უფროსს, სოფლის მცველების უფროსს და ამათგანს არც ერთს ანგარიში ნებას არ აძლევდა, რომ ბურაკის მაგიერად ჯარისთვის და სახელმწიფოსთვის რება ეჩუქებიათ. რომ ჩაენიშნო რეკრუტის სიაში, შემდეგ რაღა უნდა ექმნა? ჰკითხავდა თავის თავს ჩემი საყვარელი გმირი.— ზამოწვევის სიებს შეამოწმებენ, და რადგანაც მეტრიკები სიებთან იქნება მიკერებული და რებას გაჩუმებაც ერთობ ძნელია. ამისათვის ამ საქმისაგან საყვედურის მეტი არა გამოდნება-რა და შეიძლება კიდევ სამსახურიდგან დამითხოვონ. აი ამით გათავდება ეს საქმე. თითქმის დიდად ჰკუიანი კაცებიც კი ჩაიდენენ ზოლზე სისულელეს, როცა მათ რომელიმე ენება ადღელებს, მაგრამ მათ უბირატესობა კიდევ იმაში მდგომარეობს, რომ ისინი დროზედ შენიშნავენ თავიანთ შეცდომილებას.

ზოლზიკევიჩმა იუიქრა: ვოიტ-ბერაკს რომ რებას გამოწვევის სიაში ჩანიშნვა შეეპირდი, ეს პირველი ჩემი სისულელე არისო, რომ გავწიე მარიასთან და ვეძგერე მას— ეს მეორე ჩემი სისულელეა, რომ დავეჭადნე, რებას სარეკრუტო სიაში ჩაწერ-

თქო—ეს მესამე სისულელე ექენი. ის საკვირველი წუთი, როდესაც ჭეშმარიტად დიდებული კაცი ეტყვის თავის თავს: მე ვირი ვარო! ღაღა **ცხერის-თივასთვისაც**. ღაღ, პან **ზოლზიკევიჩმა წარმო-**თქვა მამაცურად: მე ვირი ვარო!

მაგრამ ერთი ეკითხოთ, განა შეეძლო მას თავის განზრახვის ასრულებას ზელი აელო, როდესაც მან მისთვის დაღვარა სისხლი და შესწირა კიდევ მას ახალი შალვარი, რომლის ფასიც ჯერ კიდევ არ მიეცა მკერვალისთვის და ახალი ნიფხავი, რომელიც ორჯერს მეტად არ ჩაუტყამს. არა, არასოდეს!

სწორედ ახლა, როდესაც უწინდელს მის განზრახვას მიემატა ის სურვილიც, რომ ორივე კოლქმრისათვის და არაპკასთვისაც სამაგიერო გარდაეხადა, პან **ზოლზიკევიჩმა** უთხრა თავის თავს: ბრიყვი ვიქნები სწორედ, თუ რეპას კვანტი არ გამოვსდევია. ამისათვის, როდესაც ის კომპრესებს იცვლიდა, მუდამ ჰფიქრობდა; იფიქრა ერთი დღე, მეორე დღე, მესამე... და იცოთ, რა მოიფიქრა? სრულიად არაფერი.

მაგრამ მეოთხე დღეა გმინის კანცელარიის მოსამსახურემ **მსლოვიცკის** აფთეჟიდგან მოუტანა მალამო. **ზოლზიკევიჩმა** წაუსვა ეს სამკურნალო ტილოს ნაჭერს, დაიღო ნაკბენზედ და—რა საკვირველად იმოქმედა ამ წამალმა!—**ზოლზიკევიჩმა** თითქმის იმ წამსვე სიხარულით წამოიძახა: მივხვდი! ღა მართლაც მან რაღაც მოიფიქრა.

თავი მეოთხე.

რომლის სათაურად შეილება დაიწეროს «მახე-
ში გაბმული»

ზავიდა რამდენიმე დღე, არ ვიცი ნამდვილად
ხუთი, თუ ექვსი და ცხვრის-თაევას დუქანში ისხდნენ
ვოიტი ბურაკი, ლავნიკი ზომულა და რეპა. პოლიტმა
აიღო ქიქა.

— რა გაჩხუბებთ უსაფუძვლოდ? წარმოსთქვა
ვოიტმა.

— მე ვამბობ, რომ ფრანცუზი არ დაემორჩი-
ლება პრუსიელს, სთქვა ზომულამ და დაჰკრა მუშტი
სტოლს.

— პრუსიელი, მარჯვე და ხერ-
ხიანია! სთქვა რეპამ.

— მერე, რა ვლყობთ, რომ ხერხიანია? თურქი
მოეხმარება ფრანცუზს და მას უფრო დიდი ძალა აქვს.

— ძმას კი სტყუი! უფრო დიდი ძალა სრულე-
ბითაც არა აქვს თურქს; ყველაზედ უფრო ძლიერი
ზარუბანდაა (ზარბაზდი).

— ნეტავი თუ ჭკუა არის შენს ვოგრაში?
ღმერთო, რა მოიგონა: ზარუბანდაა!

— სრულიადაც არ მომიგონებია! მანა არ გა-
გიგონია შენ, რომ მისლის მდინარეში ის სომალდით
შემოვიდა, მარშაგაში ლუდი არ მოეწონა, შინ უკე-
თე: ი მაქვსო და წავიდა.

— ამარა სიცრუების როშეა! თვითოეული
გე რომან იელი ურია არის!

— ბარუბანდა გერმანიელია თუ?

— მაშ ვინ არის?

— ის ვინ არის? შინა და იტალიელია, სხვა ვინ იქნება!

— სჯობს დავლიოთ, სთქვა ვოიტმა.

— ვისურვებ შენს ჯანის სიმრთელეს, ნათლიავ!

— ღმერთმა გადღეგრძელოს!

— მრავალ-ჟამიერ იყოს შენი სიცოცხლე!

— შენიც!

— ღმერთმა ბედნიერად გამყოფოსთ!

სამივემ დალიეს; მაგრამ, რადგანაც ეს ამბავი ფრან-
 ცუზებისა და პრუსიელების ომის დროს იყო, ამიტომ
 ლაფნიკ ზომულამ ხელ-ახლავ პოლიტიკაზედ ჩამოაგდო
 ლაპარაკი.

— აბა! დავლიოთ, კიდევ გააწვევებინა საჩქაროდ
 ვოიტმა.

— ღმერთმა ბედნიერად გამყოფოსთ!

— ღმერთი იყოს ჩვენი შემწე!

— შენი სადღეგრძელო იყოს!

ხელ-ახლავ დალიეს და რადგანაც ისინი მიმართ-
 მევდენ რომს, ამისათვის რეპამ დაჰკრა გამოცალიე-
 რებული ჭიქა სტოლს და სთქვა:

— ძალიან კარგია!

— აბა ერთი კიდევ? შეთხრა ბურაკმა.

— დაახი!

რეპა ერთიანად გაწითლდა; ბურაკი თან-და-
 თან უსხამდა.

— შენ, უთხრა მან რეპას, — ცალი ხელით ერთ ტომარ მუხუდლას ზურგზედ გადიკიდებ, მაგრამ ჩხუბში წასვლას კი ვერ გაბედავ! შეშინიან!

— სულაც არა, რისი უნდა მეშინოდეს? თუ ჩხუბი იქნება, კიდევ ვიჩხუბებ.

აქ ზომიულამ თავის მხრით შენიშნა:

— ზოგიერთი პატარაა, მაგრამ ძლიერ მარჯვე და გამბედავი, ზოგს კი ერთი საყენის სიგანე ბეჭები აქვს და მხლალი არიან.

— სტყუი! წამოიძახა რეპამ, — მე არა ვარ მხლალი.

— შინ იცის?! უთხრა ზომიულამ.

— ხედავ ამას? წამოიძახა კიდევ რეპამ და აჩვენა ვეება მუშტი: — თუ მოგცხე ზურგში, ისე დაიფშენები, როგორც ძველი ბოჭკა.

— შინ იცის, იქნება არ დაფიქტერე.

— აბა ერთი ვსინჯოთ, თუ გინდა.

— თავი დაანებე, გაერია ლაპარაკში ვოიტი, — ჩხუბს ხომ არ აპირებთ! მოდით დაფლიოთ!

ღალიეს ხელ-აბლავ; მაგრამ ბურაკმა და ზომიულამ მხოლოდ ტუჩთან მიიტანეს სასმელი, რეპამ კი გადაკრა სავესე ჭიქა და თვალეები აერია.

— აბა, გადაჭკოცნეთ ერთმანერთი, სტქვა ვოიტმა.

რეპა კიდევ ასტირდა, როდესაც ზომიულას გადაეხვია; გავს ძლიერ დამთვრალი იყო. მერმე დაიწყო წუხილი თავის ხბოზედ, რომელიც ორი კვირის წინათ მოკვდომოდა.

— რა, რა ხბო მომიკვდა, რა ხბო! იმეორებდა იგი მწუხარებით.

— ძარგი, ნუ სწუხხარ! შთხრა ბურჯმა.—
მწერალს ქალღმერთი მოუვიდა, რომ საბატონო ტყე
ჩვენ უნდა დაგვრჩეს.

რეჰამ მიუგო:

— რაც სამართლიანია, სამართლიანად დარჩე-
ბა! ბატონებს და ხელ-
ახლივ მოჰყვა თავისებურს სიტყვებს.

— ოჰ, რა ხბო იყო, რა ხბო! როდესაც ძუძუს
წოვას დაიწყებდა ხოლმე, ისე ღონიერადა ჰკრავდა
ძროხას თავს, რომ კინალამ წააქცევდა..

— მწერალი ლაპარაკობდა...

— თავი დაანებე მწერალს! წყრომით გაწყვე-
ტინა რეჰამ. მწერალი, მე რომ მკითხვით, თურთხათაც
არ მიმაჩნია.

— აბა, ჰა! დავლიოთ!

დალიეს კიდევ. რეჰამ თითქო გული მოიფხა-
ნა და დაწყნარდა.

შეცრად კარები გაიღო და გამოჩნდა მწვანე
ქუდი, აბზეკილი ცხვირი და თხის წვერები.

რეჰამ, რომელსაც წინეთ გადაეწია კეთახედ
ქუდი, აწლა უცრად გადაადგო იატაკზედ, წამოდგა
და წაიბუტბუტა:

— ძურთხეულ არს!

— შოიტი აქ არის? იკითხა მწერალმა.

— აქ გახლავს! მიუგეს ერთ-ხმად.

მწერალი მიუახლოვდათ, იმ წამსვე მივარდა

შმულიც და მიართვა რუმკით არაყი; ზოლზიკევიჩმა სუნი უღინა, შეიჭმუნა და მოუჯდა სტოლს.

რამდენსამე ხანს ყველანი გაჩუმებულნი იყვნენ, ბოლოს ზომულამ დაიწყო:

— პან ზოლზიკევიჩ!

— რა გნებაეს?

— მართალი ამბავია, ტყეზედ რომ ლაპარაკობენ?

— მართალია; საჭიროა მხოლოდ, რომ მთელმა საზოგადოებამ თხოვნაზედ ხელი მოაწეროს.

— მე არ მოვაწერ ხელს, წამოიძახა რებამ, რომელსაც, როგორც საზოგადოდ ყველა გლეხებს, არ უყვარდა რაიმე ქალაღზედ ხელის მოწერა.

— შენ არც არავინ გეხვეწება. თუ არ მოაწერ, არც არაფერი გერგება იმ ტყეს. ვინ გაძალებს!

რებამ ახლა კი მოითხანა თავი. მწერალი მიუბრუნდა ვოიტსა და ლაენიკს და უთხრა მათ ოფიციალურის ხმით:

— ტყის თაობაზედ მართალს ლაპარაკობენ, მაგრამ ყველამ თავისი ხვედრი ადგილი უნდა შემოლობოხს, რომ დავა არაფერი ატყდეს.

— ლობე ისე ძვირად დაჯდება, რომ ტყე მის ფასად არ ეღირება, გამოერია რება. მწერალმა არ მიაქცია მას ყურადღება.

— ლობისათვის, უთხრა მან ვოიტსა და ლაენიკს, — ხაზინა ფულს იძლევა; თვითოვეული მოგებაში იქნება კიდევ: სულზედ ორმოც-და-ათი მანეთია და-

ნიშნული.

მთვრალს რებას თვალები გაუბრწყინდა.

— რაკი ეგრეა, მეც მოვაწერ ხელს. შულები სადღაა?

— მე მაქვს, მიუგო მწერალმა, აი საბუთიც.

სთქვა თუ არა ეს, მან ამოიღო ჯიბიდან ოთხად გაკეცილი ქალაღი და წაიკითხა რაღაც, რომელიც გლებებმა ვერც კი გაიგეს, მაგრამ ძლიერ კი გაუხარდათ. რება რომ დამთვრალი არ ყოფილიყო, უეჭველია, შენიშნავდა, თუ როგორ გარდახედა ვოიტა ლაენიკს და თვალის უო.

შემდეგ, ჰოი საკვირველებავ! მწერალმა ამოიღო ფულები და სთქვა:

— აბა ვინ აწერს პირველად?

ხელს აწერდენ რიგ-რიგად; მაგრამ, როდესაც რებამ აიღო კალამი, ზოლზიკევიჩმა გასწია ქალაღი და ჰკითხა:

— იქნება არა ვსურს? შევლაფერი ნება-ყოფლობით უნდა იყოას ხოლმე.

— რა არ უნდა მსურდეს?

აქ მწერალმა დაიყვირა:

— შემულო!

შემული გამოჩნდა კარებში.

— აბა რას მიბრძანებთ, ჩემო მწყალობელო!

— შენც მოწმედ იყავი, რომ აქ ყველაფერი ნება-ყოფლობით არის.

შემდეგ ხელ-ახლავ მიუბრუნდა რებას:

— იქნება არ ვსურდეს?

მაგრამ რებამ კიდევ მოაწერა ხელი. მერე გამოართვა მწერალს 50 მანეთი, შეინახა უბეში და დაიყვირა:

— მოიტა კიდევ რომი!

შემულმა მოიტანა; დალიეს ერთი რუმკა, მეორე. რება იჯდა უთზნედ და ეყვინთებოდა... ჩამოკიდა თავი ერთ-ჯერ, მეორედ, მესამედ, დაეცა იატაკზედ და წაიბუტბუტა: «უფალო! მილხინე მე ცოვილს!» და დაეძინა.

სოლს ის არ მოუკითხავს. მან იცოდა, რომ რება ძლიერ ეინიანი იყო ხოლმე ყოველთვის, როდესაც დათვრებოდა. მაგიერად მეორე დღეს ყველაფერში ბოდიშს მოიხდიდა ხოლმე მის წინაშე და ხელებს დაუკოცნიდა, სიფხიჭლეში თავის ცოლს არასოდეს ცუდს სიტყვის ის არ ჰკადრებდა, სიმთვრალეში კი ყოველთვის უნდა აზრიდებოდა ხოლმე, თორემ, თუ ხელში ჩაუვარდებოდა, არაფრით არ დაჭოგავდა.

რებამ გამოიძინა დუქანში მთელი ღამე. შამო-ელვიძა მზის ამოსვლის დროს. იხედება აქეთ იქით. პრაჭავს თვალებს და ხედავს, რომ დუქანშია და არა თავის ქოხში.

— დიდება მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა!

მართი კიდევ მიიხნედ-მოიხნედა, მხე კიდევ ამოსულიყო და მისი შუქი წითლად და ყვითლად შემოდრიოდა ფერაღს მინებში; ფანჯარასთან იდგა შემოსილი შემული, მეტანიებს აკეთებდა და ლოცულობდა ხმა-მალლა.

— შემულო, უსჯულო! შეუყვირა რებამ.

შემული კი პასუხს არ აძლევდა; ის განაგრძობდა ლოცვას.

რებამ დაიწყო თავის ტანზედ ხელების ცეცება

და სინჯვა, როგორც ჩვეულებად აქვს ყოველს გლებს, რომელიც მთელს ღამეს ღუქანში ძილით გაატარებს. ამ თითების ცეცებაში მან მოჰკრა ხელი ფულებს და ძლიერ გაოცდა.

— უფალო, იესო! ეს რა არის?

ამასობაში შშულმა გაათავა ლოცვა, გაიხადა შესამოსელი, შეინახა და ისევ მობრუნდა ნელის ნაბიჯით.

— შშულ!

— რა გინდა.

— ეს რა ფულები მაქვს?

— რა ფულები! ღავაფიწყდა, სულელო, გუ-
 შინ რომ ვოიტთან პირობა შეკარი, შენის შეი-
 ლის მაგივრად წილს მე ვიყრი და სალდათად წავა-
 ლო; ფულები კიდევ მიიღე და პირობაზედ ხელიც
 მოაწერე.

რევა გაყვითლდა და გაფითრდა, დაადლო ძირს
 ქუდი და დაიყვირა ისეთი, რომ ფანჯრების მინებს
 ზრიალი დააწყებინა.

— ღაიკარგე იქით, სალდათო! შესძახა შშულ-
 მას გულ-გრილად.

ნახევარი საათის შემდეგ რევა მი-
 ვიდა თავის ქოხთან. სოღმა, რომელიც იმ დროს
 საუზმეს ამზადებდა, გაიგონა თუ არა ჭიშკრის ჭრია-
 ლი, გარისხებული გამოვარდა მის შესაგებებლად.

— ლოთო! შეეყვირა ქალმა.

მაგრამ, როდესაც შეხედა მას პირზედ, შეეშინა,
 ისე ნაირად გამოცვლილიყო.

— ღვთის გულისათვის, მითხარი, რა დაგემართა?

რება შევღა ქოხში, მაგრამ ენა დაება, ისე რომ ერთი სიტყვის თქმაც ვერ მოახერხა, დაჯდა სკამზედ და გასტერებული უცქეროდა იატაკს. მაგრამ ცოლმა დაუწყო გამოკითხვა და ყველაფერი გაიგო. «ზამცეს მეს,» სთქვა მან ბოლოს. აქ ქალმა დაიწყო ტირილი გულ ამოხკენით; მას აჰყვა რებაც; აკვანში ყვიროდა ბავშვი შესაბრალოსი ხმით; არაკამაც დაიწყო ღმუილი საზარელის ხმით. ამ შემადრწუნებელს ხმაურობაზედ დედა-კაცები ახლო-მანლო ქოხებიდგან გამოცვივდენ და ჰკითხავდენ ერთი ერთმანერთს:

— რა დაემართათ იმათ!

— ბალახა, უთუოდ!

მარია სტიროდა რებაზედ უფრო ძლიერ, ამიტომ რომ რება იმ უბედურისათვის ყველაზედ უძვირფასესი იყო.

თავი მესამე.

რომელშიაც ჩვენ გავეცნობით სხერის-თივას სოფლის კანონთ-მდებელს კრებას და მის უმთავრესს წინამძღოლებს.

შეორეს დღეს გმინის სასამართლოში დანიშნულად იყო სხდომა. შეიკრებენ მთელი გმინის ლაენიკებს, მებატონეებს გარდა, თუმცა ზოგიერთი შემამულეები ლაენიკებად იყენენ კიდევ,

მაგრამ უმრავლესობის წამხედურობით ისინი სასოფლო გამგეობაში არ ერეოდნენ და სასამართლოს კრებაში არ დადიოდნენ. მაგრამ ეს მაინც სრულიად არ უშლიდა ინტელიგენციას, რომ გმინის საქმეებზედ კერძო გავლენა ჰქონოდა. იუ სახელდობრ რომელიმე ინტელიგენციის წარმომადგენელს ექნებოდა რაიმე საქმე გმინის სასამართლოში, იმ შემთხვევაში სხდომის წინა დღით დაპატიჟებდა ზოლზიკვეიჩს; იქ მიერთმეოდა მას არაყი, სიგარები და საქმეებს სასამოვნო ბაასის დროს სჯიდნენ, მერმე მოაყოლებდნენ სადილს, რომელზედაც მიიწვევდნენ პან ზოლზიკვეიჩს ალერსიანი სიტყვებით: «თავ-შეპატიჟებას ნუ ინებებთ, პან ზოლზიკვეიჩ, მობრძანდით, დაბრძანდით, დაბრძანდით!»

პან ზოლზიკვეიჩი დაჯდებოდა და მეორე დღეს გულ-გრილად ეუბნებოდა ვოიტს: «გუშინ სადილად ვიყავი მეციშვესკისას, სკორობევსკისას, ანუ ასტვენშიკისას. ჰმ! სახლში ყავს მოწითული ქალიშვილი, გესმისთ!» პან ზოლზიკვეიჩი სცდილობდა მიხვრა-მოხვრა მას კარგი ჰქონოდა; მოხერხებულად მიირთმევდა სხვა-და-სხვა უცხო საქმელებს და არავის არ შეანიშნიებდა, რომ მათი ეგრეთი თავაზიანი საქციელი მას ძლიერ ესამოვნებოდა. ის მოხერხებული კაცი იყო და თავი კარგად ეჭირა, ხშირად გაერეოდა ხოლმე მუსაიფში და თანვე ახსენებდა «პატივცემულს კომმისარს,» ანუ «მრავალ პატივცემულს მთავარს,» რომელთანაც გუშინ, ანუ წინა დღეს ეთამაშა პატარა პულკა კაპიკობით. მრთი სიტყვით, სცდილობდა ეჩვენებია ყველასა-

თვის, რომ იგი დამეგობრებული იყო მსლოვეციის
მაზრის უფროსებთან. მართალია, ხან-და-ხან მუსაი-
ფის დროს შენიშნავდა, რომ ბატონები როგორღაც
საუცხოვოდ იღიმებოდნენ, მაგრამ ეგონა, უთუოდ
წესი ასე უნდა იყოსო. ნასადილევს კი ხან-და-ხან
ძალიან უკვირდა, როდესაც მებატონე არც კი დააც-
ლიდა მას გამოთხოვებას, ნელ-ნელა დაუტატუნებდა
ბეჭხედ ხელს და ეტყოდა: «აბა, მშვიდობით, ვისურ-
ვებ შენს სიმართელეს, ძვირფასო ზოლზიკვეიჩი!» ამა-
ზედაც თავის-თავს კიდევ ეტყოდა, ყოველს პა-
ტიოსანს საზოგადოებაში უთუოდ ესრე იქცევიანო.
ამასთანავე, როდესაც გამოთხოვების დროს სახლის
პატრონს ხელს ჩამოართმევდა, ყოველთვის შეხვდებოდა
ხელში რალაცა «შრიალა.» აქ ის მოხუჭავდა ხელს
და ამოაცოცებდა მებატონის ხელიდგან შრიალა სა-
განს და თანვე წაიბუტბუტებდა: «ახ, ჩვენ შორის ეგ რა
საჭიროა, და რაც შეეხება თქვენს საქმეს, იმედნეუ-
ლი ბრძანდებოდეთ.» მწერგიული გამგებლობით და
თან-დაყოლილი ნიჭიერებით პან ზოლზიკვეიჩის შე-
ეძლო გმინის საქმეები წაეყვანა მშვენივრად, მაგრამ
ხშირად ის თავის აზრს არ აცხადებდა, თუ როგო-
რის თვალით უნდა შეეხედა კაცს საქმისათვის იური-
დიკულის მხრით. შოველს საქმეებს, რომელშიაც მას
არ ჰქონდა მიღებული რაიმე «შრიალა,» მიანდობდა
განსახილველად სასამართლოს, და როდესაც ამ საქ-
მეების განრჩევაში იყვნენ, თვითონ ზოლზიკვეიჩი
იჯდა ჩუმად ლაენიკების სამწუხაროდ, რომელნიც

თავიანთ თავს უთაოდ გრძნობდენ.

შლიახტისაგანი, ანუ უკეთ ვსთქვათ, მებატონეთაგანი მხოლოდ პან შლოსი, პატარა პროგრესის მფლობელი, პირველში ესწრებოდა გმინის საქმეების სხდომაზედ. ის იყო იმ აზრის, რომ ინტელიგენციასაც უნდა ჰქონდესო მონაწილეობა გლეხების თვით-მმართველობაში, მაგრამ ამ აზრზედ ყველა ეჭვით უყურებდა და პან შლოსს რაცხდნენ უკიდურესის მიმართულების კაცად. გლეხებიც თავის მხრით ამტკიცებდენ, რომ ბატონს არ ეკადრება გლეხებთან სკამზედ დაჯდომამო და მათი აზრი ერთის მხრით იმითაც მტკიცდებოდა, რომ «სხვა ბატონები ამას არ კადრულობდნენ.» საზოგადოდ გლეხები არ სცნობდენ პან შლოსს ნამდვილ ბატონად და, რადგანაც პან ზოლზიკევიჩს არ უყვარდა პან შლოსი, ამისათვის რომ ის არ სცდილობდა მოენადირებინა პან ზოლზიკევიჩის გული რაიმე «შრიალათი» და ერთხელ კიდევ სხდომაზედ პირ-და-პირ უბრძანა, გაჩუმდიო, ამისათვის ჩქარა ამ ორთა შუა ჩამოვარდა სიძულვილი. ამის გამო ერთს მშვენიერს დილას მთელის გმინის თანადასწრებით პან შლოსს უთხრა მის მხლობლად მჯდომმა ლავნიკმა შემდეგი სიტყვებში: «თქვენ, ბატონო, თითქო არ იყვეთ ბატონი! პან მსცეშინსკი ბატონია და პან სკორობევესკიც აგრეთვე ბატონია და თქვენს კეთილშობილებას არაფერი გიკავსთ ბატონსა!» ამ სიტყვების გამგონებ, პან შლოსმა, რომელმაც იმ დროში როგორღაც შეიძინა მამული «სლაბაია მოლია», ყველასფერზედ ხელი აიღო და გმინის სასამართლო სრულიად მიატოვა. შლიახტა დაცინვით ამბობდა: «როგორც იქნა

შეიტყუა, რომ გმინის საქმეებში გარევა კარგი არ არისო და თანვე მოიგონებდა იმ ანღაზას, რომელიც ხალხის სიბრძნეს აღიღებს და ამბობს, გლეხების მორჯულება შეუძლებელიაო.

ამ გვარად გმინი, რომელიც ინტელიგენციის თანა-დაუსწრებლად უფრო თავისუფლებას ჰგონებდა, განაგებდა თვითონ თავის საქმეებს ცხერის-თაფას გონიერების შემწეობით. სხდომაში, რომელზედაც ელაპარაკობთ, წიკითხეს მართებლობის წინადადება იმ საგანზედ, ისურვებს თუ არა გმინი საკუთარის ხარჯით გაასწოროს თავისი გზები მსლოვიცკში მიმავალი. ეს წინადადება, საზოგადოდ რომა ვსთქვათ, არ მოეწონათ. ერთმა ადგილობრივმა სენატორთა-განმა კიდევ წარმოსთქვა თავის ბრწყინვალე აზრი, რომ გზების გასწორება საჭირო არ არისო, რადგანაც შეიძლება პან სკორობეესკის მინდვრით სიარული. ამ სხდომაზედ რომ პან სკორობეესკი დასწრებოდა, უქვეელია, ეწინააღმდეგებოდა საზოგადოებისათვის ამ გვარს თავ-შეწირულობას, მაგრამ პან სკორობეესკი არ იყო: იგი მათ საქმეებში არ ერეოდა. სენატორის წინა-დადება ერთ-ხმად დამტკიცდებოდა, რომ პან ზოლნიკე-ვიჩს წინააღმდეგ პან სკორობეესკის სადილზედ არ ეამბო ორი ისპანიელი ღენერლის მოკვდინება, რომელიც მას ამოეკითხა „რომანში, სახელად «იზა-ბელა, ისპანიის დედოფალი» და რომ სადილის შემ-დეგ, გამომშვიდების დროს, იმას პან სკორობეესკის ხელში რაღაც «შრიალა» არ ეგონო. მინაიდგან ეგ

ყველაფერი მოხდა, ამისათვის პან ზოლზიკევიჩმა მის მაკივრათ, რომ ამ გზის გასწორებ, ჩაენიშნა პროტოკოლში, დასდო კალამი სტოლზედ, რომელიც ყოველთვის იმას ნიშნავდა, რომ მას ღაპარაკი ჰსურსო.

— პან ზოლზიკევიჩის ჰსურსო რაღასიც თქმა, მოისმა ყოველის მზრით.

— მინდა ესთქვა, რომ თქვენ უგუნური ხართ, წარმოსთქვა მწერალმა მშვიდად. შეშმარიტად—საპარლამენტო სიტყვის ძალა, მოკლედ თქმულიც რომ იყოს, დიდია. ამიტომაც გასაკვირველი არ არის, ზოლზიკევიჩმა რომ ენა-მკვერად გამოსთქვა თავისი აზრი, რომელიც გზის გასწორების თაობაზედ შემოატანილს აზრს ეწინააღმდეგებოდა. ხსენებულის ვრების წეფრებმა დაიწყეს ერთი-ერთმან ერთის მწუხარედ გადახედ-გადმოხედვა და თავის ქექა, რომელიც ნიშნავდა გადასაწყვეტს კითხვას უფრო ღრმად დაუფიქრდნენო. ბოლოს ხანგრძლივს სიჩუმეს შემდეგ ერთმა კოების წარმომადგენელთაგანმა წამოიძახა:

— რაო?

— რაო და თქვენ უგუნური ხართ მეთქი!...

— მართალს ამბობს, წარმოსთქვა მეორემ.

— მინდორი მინდვრად დარჩეს, დაუმატა მესამემ.

— ბაზატხულზედ ხომ ვერც კი გაივლის კაცი, დაასრულა მეოთხემ.

ამას შემდეგ დაირღვა უის აზრი, რომელმაც გზის გასაკვეთებლად ბატონი სკორობევესკის მინდო-

რო წარმოადგინა და მიიღეს მართებლობის
ექტი და შეუდგენ გზის გასაკეთებელი სახარჯო
ფულის შეგროვებას. ისე სამართლიანად მოქმედებდნენ,
რომ სახარჯო ფულების გამოღება არაფის არ ას-
ცილდა, თვით ვოიტსა და ლენიკს ზომიულად გარ-
და, რომელთაც მაგივრად მიიღეს თავიანთ თავზედ
ზედამხედველობის ტვირთი, რომ ყველაფერი წესიე-
რად წარმართულიყო.

უნდა შევნიშნოთ ამასთანავე, რომ ამ გვარ-
მა თავ-განწირულობამ ვოიტის და ლენიკის მხრით,
როგორც უკველმა კეთილ-მოქმედებამ, რომელიც
აღმატება ჩვეულებრივს დონეს, გამოიწვია სხვა მსა-
ჯულების მხრით შური და თიქმის პირ-და-პირი
წინააღმდეგობაც, გამოხატული 'შემდეგის მრისხანე'
კითხვით:

— თქვენ რისთვის არ აპირებთ ფულების გა-
დახდას?

— ჩვენ რაღაზედ ვადვიხდით? ისიც იკმარებს,
რასაც თქვენ შემოიტანთ, მიუგო ზომიულამ.

ეს დასამტკიცებელი საბუთი იყო, რომელზე-
დაც, იმედია, არა თუ სხვის-თავს გონიერებით
აღსაფასე აზრი, არამედ ვერც ერთი სხვა ვინმე ვერ
მოახერხებდა პასუხის მიცემას; ამისათვის მოწინააღ-
მდეგე ხმა შეწყდა ერთს წამს და შემდეგ წამოიძახა
დარწმუნებით:

— რაც მართალია, მართალია.

საქმე ამ ნაირად გათავდა და უეჭველია შეუდ-

გებოდენ სხვა კითხვების განსჯას, რომ ამ დროს პალატაში, სრულებით მოულოდნელად, არ შემოვარდნილიყო ორი გოჭი, რომელთაც ცოფიანებსავით დაიწყეს ოთახში სიარული, შეუვარდებოდენ მსაჯულებს ფეხებს ქვეშ და ჭყვიროდენ შეწუხებულის ხმით. საქმის წარმოება შესწყდა; კანონმდებელი კრება გამოეღეენა უკან წესიერების დამრღვევთა გარეთ გამოსადენად. რამდენსამე ხანს დებუტატები იმეორებდენ: ა, სსსა, სსსა! აი, თქვენ შეგჭამათ მგელმა!.. და სხვა ამ გვარსიტყვებს.

გოჭები, ამასობაში, შეუძვრენ პან ზოლზიკევიჩს ფეხებს ქვეშ და გაუსვარეს რაღაც მომწვანო ტალახით მეორე რწყვილი ნაცრის ფერი შალვარი. თუმცა პან ზოლზიკევიჩმა ბევრი ეცადა კბილების საფერი ჩოთქით და გლიცერინის საპონით შალვერის გაწმენდას, მაგრამ დანაჩენი ნიშნები მაინც ვერ გამოიყვანა.

ბოლოს, როგორც იქნა, ცხერის-თავას გმინის წარმომადგენლებმა გამოიჩინეს ჩვეულებრივი სიმხნვე და ენერგია, დაიჭირეს უკანა ფეხებით გოჭები, და თუმცა ძლიერ წინააღმდეგობდენ, მაგრამ მაინც გაჰყარეს, კარში, და ამას შემდეგ ჩამოვარდა მშვიდობიანობა, საჭირო საქმეების გასაჩრვვად. რიგით დაიწყეს გლეხის სრედასა და ზემოხსენებულის პან შლოხის საქმის გარჩევა. აი ამ საქმის გარემოება: სრედას ხარები ერთ ლამეს გამაძლარიყვნენ იონჯით ამ შლოხის ეზოში და დილით ნახეს, რომ

ეს ხარები საუკუნოდ გამოთხოვებიან ამ ცრემლითა და მწუხარებით აღსავსე ქვეყანას. მეტის მეტად დაღონებულმა სრედამ შეიტანა ამის გამო სასამართლოში საჩივარი და სთხოვდა დაეცვათ მისი უფლება.

სასამართლო შეუდგა საქმის გამოძიებას ჩვეულებრივის სისწრაფით და აზრი დასკვნა ამ ნაირად: პან შლოსის ყანა-მინდორში რომ ხორბალი, ანუ ქერიყოფილიყო ამოსული და არა «წყეული» იონჯა, იმ შემთხვევაში საცოდავი ხარები ცოცხალი იქნებოდნენ და უთუოდ არ ეწეოდა მათ უბედურება, რომელმაც კიდევ იმსხვერპლა იგინი. ღრმა მოფიქრების შემდეგ სასამართლომ გარდასწყვიტა, რომ ხარების სიკვდილის მიზეზი, ყოველს შემთხვევაში, პან შლოსი იყო და არა სრედა, და ამისათვის შლოსი იცნეს მოვალედ გარდაეხადა სრედასთვის ხარების ფასი და გმინის ხაზინაში შეეტანა ხუთი მანეთი ვერცხლის ფული, რომ კვლავ ამ ნაირი უბედურება აღარ მოხდესო. უკეთუ დაშინაშევე უარს ყოფს ზემოხსენებულის გარდახდასო, იმ შემთხვევაში ფული უნდა გარდაეხადა მისს მეიჯარადრეს, იცაზვეინოსს.

მას უკან გარჩეულ იქმნა კიდევ შრავალი სამოქალაქო საქმეები, რომელნიც სრულიადაც არ ეხებოდა დიდებულის ქკუის პატრონს ზოლზიკვეიჩს. ამ საქმეებს განარჩევდნენ სამართლიანად და სრულებით დამოუკიდებლად ცხერის-თივას გონივრულის

აზრის საშუალებით. ამასთანავე რადგანაც ზემოხსენებული ინტელიგენცია, რომელიც მტკიცედ ემყარებოდა ინგლისელს პრინციპს, რომ საქმეში არ გარეოდა, საერთო თანხმობა და ერთ აზროვნება იშვიათად დაირღვეოდა ხოლმე სხვა და სხვა ამბების მოგონებით. მაგალითად: ხელეჩოზედ, ჯამხედ, რომელნიც სრულებით არ ეთანხმებოდნენ საქმეებს და რომელშიაც მიიღებდნენ მონაწილეობას როგორც მომჩივანი მხარეები, ისე თვით მოსამართლენიც.

შურადღების ღირსია, რომ ყველა საქმეებს სწყვეტდნენ ისე, რომ ორთავე მხარეს შემოჰქონდა ბლომად ფული, «კანცელარიის ხარჯად დანიშნული.» უნდა დავმატოთ ამასთანავე, რომ პან ზოლზიკევიჩი ჩანიშნავდა ხოლმე პროტოკოლში ნახევარს იმ შემოტანილის ფულისას კანცელარიისათვის; მეორე ნახევარს კი «მოულოდნელის შემთხვევებისთვის», რომელნიც შეიძლება შეხვედროდათ მწერალს, ვოიტს, ანუ ლაფნიკ ზამულას.

ბოლოს შეუდგენ სისხლის სამართლის საქმეებს გასარჩევად. ღარაჯს უბრძანეს მოეყვანათ პატიმრები. რასაკვირველია, სოფელს ცხვრის-თავაში იყო შემოდებული ახალი და მომეტებული შეთანხმებული განათლების მოთხოვნილებასთან დაპატიმრების წესი ე. ი. თვითოეულს დამნაშავეს ცალკე ამწყვედევდნენ. სკეპტიკებს არავითარს შემთხვევაში ამის უარ-ყოფა არ შეუძლიანთ. თვითოეულს შეუძლიან ნახოს და დარწმუნდეს, რომ ცხვრის-თავას გმინის ვოიტის ბოსელში არის ოთხი განყოფილება. თვითოეუ-

ლი ტყვე განშორებულია თავის ამხანაგს და სცხოვრობს ერთად მხოლოდ პირუტყვებთან, რომელზედაც ერთს «საყმაწვილო ზოოლოგიათაგანში» სწვრიან: «ამ ცხოველს, თავის სიბინძურის გამო, სამართლიანად ღორს უწოდებენ» და სხვანი.

ღამწყდულები, მაშასადამე, იხდიდნ თავიანთ სასჯელს განცალკევებულს სადგურებში ერთად ისეთს ქმნილებასთან, რომელნიც სრულებითაც არ უშლიდნ მათ ეფიქრათ თავის დამნაშაობაზე და ცდილიყვნენ შემდეგისათვის გასწორებას.

ღარაჯმა დაუყოვნებლად გასწია და მოიყვანა ორი დამნაშავე, ანუ უკეთ ვსთქვათ, ქალი და კაცი: ერთი, ვინმე რომეო, რომელსაც სხვებრ ეძახოდნენ მახრეხნიო, და მეორე — ულია, ბასკა შაბიანკა, მსახურებდნ თურმე ერთსა და იმავე ღორს ერთს ოჯახში: ერთი მუშა კაცად და მეორე მუშა ქალად და რაღა დასამალაინა? იმათ უყვარდათ ერთმანერთი ისე, რომ უერთმანერთოდ არ შეეძლოთ ცხოვრება. მაგრამ მალე შემოევარათ ერთმანერთში იჭვინულობა. საქმე ის იყო, რომ იულიამ შემთხვევით შენიშნა, რომ მისი რომეო ძლიერ ნაზად ეთამაშებოდა ბატონის იაგნიას. იქიდგან მოკიდებული საცოდავი იულია ეძებდა მარჯვე შემთხვევას. მის მშვენიერს ღღეს, როდესაც რომეო მობრუნდა სამუშაოდგან და დაჟინებით მოითხოვდა ეჭმიათ მისთვის საქმელი, აუტყდათ ჩხუბი, რომელიც დაბოლოვდა მუშტებისა და ჯოხის ცემით და რომელთ

დალურჯებული ნიშნები კიდევ აჩნდათ გასაოცარს — მშვენიერს სახეზედ იულიას და ენერგიულს და მამაცურს რომეოს გატეხილს შუბლზედ. სასამართლოს უნდა გადაეწყვიტა, ვინ იყო მათში დამნაშავე და რომელს მხარეს უნდა გადაეხადა მეორესთვის ჯარიმად სიყვარულში მოტყუილებისათვის ხუთი ზლოტი, ანუ უკეთ ვსთქვათ, სამოც-და-თხუთმეტი კაპეიკი ვერცხლის ფული.

სასამართლოს წევრებმა მისცეს ლაპარაკის ნება პირველად რომეოს, რომელმაც დაიღო გატეხილს შუბლზედ ხელი და მოჰყვა:

— მამანო-მსაჯულნო!! ეს წყეული ქალი დიდი ხანია მოსვენებას არ მაძლევს. მოვბრუნდი მე, როგორც რიგი იყო, სადამოზზედ. მაგ მომეარდა და დამიწყო ყვირილი: «შენ გაქნილო, შენა! ბატონი ჯერ კიდევ ყანაშია და შენ სახლში მოირბინე! ახლავე დაეგდები ფეჩის თავზედ და დამიწყებ იქილგან თვალების ხამხამს!» მე კი არასოდეს ამ გვარად არ მოვექცეულვარ. მაგან მხოლოდ დაინახა, რომ მე იაგნიას ქილგან ჩაფის ამოღებაზედ ვეხმარებოდი და აი ამაზედ მიწყრება. ბადმომიგლო ჯამი სტოლზედ, კინალამ ქაში სულ არ დაიქცა, და მერმე საქმელიც აღარ მაჭამა, სულ მიყვიროდა: «თათარო, მოლალა ტე, უღეთო, ჩხუბისთავო!» და მხოლოდ მაშინ, როდესაც დამიძახა: ჩხუბისთავო, გავანათე ცხვირპირში, მაგრამ არც მაგას დაუკლია ჩემთვის ხელი, აიღო დიდი კეტი და...

აქ იულოამ ველარ მოითმინა, მუშტი თითქმის ცხვირში ჰკრა რომეოს და შეუყვირა საზარელის ხმით:

— სტყუი, სტყუი, სტყუი! შე ძაღლო! შემდეგ ატირებული მწარე ცრემლებით მიიქცა მსაჯულებისკენ და შეევეღრა:

— მამანო-მსაჯულნო! მე უბედური ობოლი ვარ! **მ**, **ლ**ეთის გულისათვის, დამიზენით! შასთან როდი დამინახავს მე ეს და იაგნია, მაგათ კი ღაუდგათ თვალები! ბარყენილო, რამდენჯერ მითქვამს შენ ჩემთვის, ისე მიყვარხარო, რომ ზოგჯერ მინდა მუშტებით გვერდები დამიზილოო. პეტით კი არა, მაშათით შევეუტევე მე მაგას. შაი საწყალო ჩემო თავო! მზე ჯერ კიდევ მაღლა იყო და ეგ კი ყანიდგან შინ მორბის ღრიალით: «მაჭამე საქმელი!» მე ვეუბნები, როგორც კეთილს კაცს, თავაზით: ბატონი ჯერ კიდევ ყანაშია და შენ სახლში მოხვედი მეთქი? მაგრამ ჩხუბისთავი არ დამიძახნია; აი **ლ**მერთია მოწამე! ში მაგას კი...

აქ ვოიტმა შესძახა წესიერების დამრღვევს დამნაშავეს:

— როდისღა დასწყენარდები, შე უგვარო?

დადგა სიჩუმე: სასამართლო შეუდგა გადაწყვეტილობის მოფიქრებას. არც ერთსა და არც მეორე მხარეს არ შეახვდინეს ხუთი ზლოტის გარდახდა, მხოლოდ სამსაჯულოს რომ სახელი არ წახდენოდა და ცხვირისთავს სოფელში ვინც კი შეყვარებული იყვნენ შეეშინებინათ, გარდაუწყვიტეს ერთდ დღე და ღამე კიდევ

დატუსალება და თითო მანეთის ვერცხლის ფულის შემოტანა კანცელარიის სასარგებლოთ.

«მახ რეზნიოსა და ბასკა შაბიანკასაგან კანცელარიის სახარჯოდ ათათი შაური ვერცხ. ფულით, ჩასწერა პან ზოლზიკევიჩმა. სხდომა გათაფდა. პან ზოლზიკევიჩი ადგა და ამოიწია თავის ნაცრის ფერი შალვარი ზევით და იასფერი ქილეტი დაიწია ძირს. ლაენიკები მოემზადენ წასასვლელად, ის იყო აიღეს თავიანთი ქუდები და მათრახები, უეცრად კარები, რომელიც გოქების გარეთ გაყრის შემდეგ დახურული იყო, გაიღო ერთიანად და გამოჩნდენ რეზა, მოღუბლულის სახით, მის უკან იდგენ მარია და პრაპკა.

მარიას მშენიერს სახეზედ გამოიხატებოდა მწუხარება და მოჩილება და დიდრონი შავი თვალები ევსებოდა ცრემლებით, რომელნიც წყნარად ჩამოსდიოდნენ მის ფერ მკრთალს ლოყებზედ.

რეზა შევიდა კიდევ სასამარლოში თამამად, მაგრამ, როდესაც დაინახა ყველა მსაჯულები ერთად შეგროვებული, შეჰკრთა და ძლივს გასაგონარის ხმით გამოსთქვა:

— ძურთხეულ იყვენ!

— უკუნითი უკუნიამდე, მიუგეს ერთ-ხმად ლაენიკებმა.

— შენ რალაზედ მოსულხარ? ჰკითხა მრისხანედ რაიტმა, რომელიც პირველად დაიბნა, მაგრამ ჩქარ

საქონის
მეზღვირე

რად გამხნეველა. — საქმე რამე გაქვს; თუ წაგვადე
ვისმე?

მქ სრულიად მოულოდნელად გამოერია პან
ზოლნიკევიჩი:

— ღააკალეთ მას თვითონ ლაპარაკი!

რეპამ დაიწყო:

— მამანო — მსაჯულნო... მომისმინეთ, კეთილ-
მოქმედნო...

— ბაჩუმდი, გაჩუმდი, გააწყვეტინა ცოლმა: —
დამაცა, მე ვილაპარაკებ, შენ დაჯექი და ჩუმად იყავი.
სთქვა თუ არა ეს, მარიამ მოიხრცა წინსაფრით
ცრემლები და მოჰყვა მთელს ამბავს. მაგრამ სად
მოვიდა იგი? ის მოვიდა ვოიტისა და მწერალის
საჩივლელად... თვითონ ვოიტთან და მწერალთან!
წაიყვანეს, ამბობდა იგი: — შეპირდენ მას ტყეს, თუ
ხელს მოაწერდა; მან მოაწერა ხელი. მისცეს ორ-
მოცდა-ათი მანეთი. ეს იყო მთვრალი და არ იცო-
და, რომ ჰყრდლა თავისას, ჩემსას და ჩვენი პატარა
ბავშვის ბედსა: მთვრალი იყო, მამანო-მსაჯულნო,
მთვრალი, როგორც ღვთის ქმნილება, განა-
გრძო მან და მწარედ სტიროდა. მთვრალმა
არ იცის, რას მოქმედობს; აი როდესაც სასამართ-
ლოში ვისმეს დასტრათაშენ, შეიწყნარებენ ხოლმე;
ამბობენ: მაგას არ გაეგებოდა თუ რას მოქმედებდაო.
ღმერთო მოწყალეო! ბაგონილა, რომ ფხიზელს კაცს
გაეყიდოს თავის სული ორმოც-და-ათ მანეთად? ოი,
შემიბრალეთ მე, ეს და ჩვენი თოთო ბავშვი! რაღამე-

შველება მე უბედურს? მართად ერთი უნდა დავრჩე უმაგისოდ, მაგ უბედურის უმისოდ! ოი! ლმერთი გარდაგინდისთ: მოგვეცი რაიმე შემწეობა ჩვენ საწყლებს!

ჭვითქვითი აღრჩობდა ქალს... რეპაც სტიროდა და ხშირ-ხშირად იხოცდა ხელით ცხვირს; ლავნიკები დაღუმდნენ და არ იცოდნენ, რა ექნათ. გაშტერებული შესცქეროდნენ ხან ერთი ერთმანერთს და ხან ეოიტსა და მწერალს. მარიამ ღონე შეიკრიბა და განაგრძო:

— მე უბედური გლეხი დაიარება გაგიჟებულივით, შენო, მეუბნება, მოგკლამო, ბაჭშესაც მიმშილით მოგკლავო, ქოხს გადავსწავო და სალდათად მაინც არ წავალ და არაო. მე უბედური რის დამნაშავე ვარ, ან ჩემი ბავშვი რის დამნაშავეა? ზღეხი აღარ აქცევს ყურადღებას ოჯახს, აღარც ნამგალს, აღარც ნაჯახს ხელს აღარ ჰკიდებს, სულ ზის ქოხში და ხენეშის. თქვენ, მამანო-კეთილ-მოქმედნო, ლმერთი გწამსთ და არ მოგვექცევით უსამართლოდ. ო, იესო ძრისტე და ლვთის მშობელო! იყავით ჩვენი მფარველი, იყავით უბედურების შემწე, მხსნელი!

რამდენიმე ხანს ისმოდა მხოლოდ მარიას ქვითქვითი. ბოლოს ერთმა მოხუცებულმა გლეხმა წაიბუტბუტა:

— ეს რა წესია, კაცის დათრობა და მერმე გაყიდვა?

— რასაკვირველია, ეგ არაფერი წესი არ არის, დამტკიცეს სხვებმა.

— თქვენი შემწე იყოს ღმერთი და ღვთის მშობელი, წარმოხსენებოთ მარიამ და თანვე დაიჩოქა კარებში.

მოიტი იჯდა აშფოთებული, არა ნაკლებად იყო შერცხვენილი ლაენიკი ზომიულა; ორივე შესცქეროდა მწერალს, რომელიც იჯდა გაყუჩებული; მაგრამ როდესაც მარიამ გაათავა, მან შეუყვირა მობუტბუტე თანა-მემსაჯულებს თავისებურად:

— თქვე უგუნურებო, თქვენ!

ღადგა სიჩუმე. მწერალმა განაგრძო:

— სხადად სწერია, თუ ვინმე ნება ყოფლობითი შედგენილ პირობაში გარეგანს გაბედავს, დასჯილი იქნება ზღვის სამართალით; იცით, თქვენ სულელებო, რა არის «ზღვის სამართალი?» თქვენ, სულელებმა, ეგ არ იცით; ზღვის სამართალი...

აქ პან ზოლზიკევიჩმა ამოიღო ჯიბიდან ცხვირსახოცი, მოიხოცა ცხვირი და განაგრძო თავის სიტყვა გულ-გრილის, ოფიციალურის კილოთი:

— შენ რა გეცინება მანდ? თუ არ იცი, რა არის ზღვის სამართალი, გამოსცადე და გაიგებ: შეყავი ცხვირი ეგრეთ საქმეებში და დაინახავ, თუ რა არის ზღვის სამართალი. როდესაც ვინმე მსურველი გამოჩნდება და სხვის მაგიერ რეკრუტის სიაში ჩაეწერება, თქვენ მაშინ ერიდეთ, არ გაერიოთ მათ

მორიგებაში. პირობა დაწერილია, მოწმეები არიან და გათავდა! მე ესე სწერია სამართლის მომცემს წიგნში. თუ არ გჯერათ, ჩაიხედეთ გარდაწყვეტილებას. თუ ამასთან კიდევ დალიეს, ვერა ვუყოთ? ზანა თქვენ, სულელებო, არა სვამთ ყოველგან და ყოველთვის?

ამ დროს, რომ თვითონ თემიდა ცალ ხელში სასწორით და მეორე ხელში ამოღებულის მახვილით, მოსულიყო და გამოცხადებოდათ ლავნიკებს, ისიც ვერ მოახდენდა იმდენს შთაბეჭდილებას, რამდენიც იქონიას იტყვებმა: «ზღვის სამართალმა» და «გარდაწყვეტილებამ», დიდ ხანს ჰსუფევდა მყუდროება. ბოლოს ბომბულამ დაიწყო.

ქველამ მისკენ მიიხედა, თითქო გაკვირვებულნი მისი გამბედაობით.

— მე მართალიცაა! ცხენს გაჰყიდი—დალევ, ხარს გაჰყიდი—დალევ, ღორს—კიდევ ისე. ამ ნაირი ჩვეულება გვაქვს.

— ის იყო კიდევ დავთვერით ჩვენ მაშინ, წამოიძახა ვოიტმა. შემდეგ ლავნიკები თამამად მიუბრუნდნენ რვაპას:

— მისი ბრალია, შენ თვითონ მიგიცია პირობა და კიდევ უნდა დასრულო.

— ბავშვი ხარ შენა, თუ? არ იცი, რასაც მოქმედებ?

— ხომ არ შეგქამენ შენ იქა!

— წახვალ და ოჯახში მუშას დასტოვებ.

თან-და-თან საზოგადოება გამხიარულდა.

შეცრად მწერალმა ხელ-ახლავ დაიწყო ლაპარაკი; ყველანი დაწყნარდნენ.

— აბა, თუ იცით, სთქვა მან:—რაში უნდა გაერიოთ და რაში არა? თქვენი საქმეა განიხილოთ ის, რომ რება ემუქრებოდა ცოლსა და შვილს; რომ ქოხის გარდაწვას აპირებდა. აი ეს არის თქვენი საქმე. ამ გვარი საქმე არ შეიძლება დარჩეს უყურადღებოდ. მარია მოვიდა საჩივრად და მისი საჩივარი უნდა განარჩიოთ.

— ტყუილია, ტყუილია! დაიყვირა უიმედოდ მარიამ:—მე საჩივლელად როდი მოვსულვარ, მაგას ჩემთვის შეურაცხყოფა არასოდეს არ მოუყენებია. ჰოი, იესო! ჰოი, ტკბილნო წყლულებანო ღვთისა სხოველისაო, ქვეყნის დასასრული მოახლოვდა სწორედ!

სასამართლო შეუდგა საქმის ვარჩევას და საქმე გარდაწყვიტეს არა თუ მის სასარგებლოდ, ბრძანეს კიდევ, ორი დღე და ღამე რება ბოსელში უნდა დაემწყევდესო, იმ განზრახვით, რომ მარიას არაერთი ვნება არ მისცემოდა მისგან. და რომ შემდეგისათვის მას ამ გვარი ფიქრი აღარ მოსვლოდა თავში, ამისათვის მიაწერეს მას «კანცელარიის სასარგებლოდ» გარდასახადი ორ მანეთ-ნახევარი ვერცხლის ფული.

აქ რება გიჟივით წამოვარდა, დაიყვირა, ბოსელში არ წავალ და რაც შეეხება ჯარიმას, გადავიხდი არა თუ ორ მანეთს, არამედ სულ ერთიანად

ორმოც-და-ათ მანეთს, ვოიტისაგან აღებულსო და დაყარაიატაკნედ ფულები და დაიყვარა: «დეე, დახრჩვეს ამითი, ვისაც უნდოდეს!» შეიქნა საშინელი არეულობა, მოვარდა დარაჯი და მოუნდომა რეპას კარში გაგდება; მაგრამ რეპამ შემოკრა მას ცხვირპირში მუშტი და აქვე დაამხო ძირს; მარიამ დაიწყეთ ყვირილი და კივილი საზარელის ხმით, სანამ ერთმამსაჯულთაგანმადარ წააგლო ხელი და არ გააგდო კარში და თანვე მიაყოლა ზურგში კარგი მუშტები; სხვები წაეხმარეს დარაჯს და თმით შეათრიეს რეპა ბოსელში.

ამასობაში მწერალი სწერდა: «ლავრენტი რეპასაგან კანცელარიის სასარგებლოდ ერთი მანეთი და ხუთი შაური ვერცხლის ფული.»

მარია დაბრუნდა სახლში სრულგებით გონება გაფანტულა. ის თითქმის ვერ იხედებოდა, აქა-იქ ქვევზედ ფეხს წაჰკრავდა და წაღმა უკუღმა ეცემოდა და ყვიროდა: ოი! ოი! ოი!

მოიტმა, რომელიც კეთილის გულის კაცი იყო, მიუბრუნდა ზომულას და უთხრა:

— თითქო მებრალება მეგვ დედა-კაცი! სჯობს მიფუმატათ ცოტა მუხუდო, ანუ სხვა რამე!

თ ა ვ ი მ ე მ ჯ ე ს ე .

იმოგნა.

იმედია, ჩემმა მკითხველებმა კარგად გაიგეს და ნამდვილად დაათასეს ჩემი საყვარელი გვირის გენიალური პლანი. პან ზოლზიკევიჩმა, ქიშს და შამათს რომ ეტყვიან, სწორედ ის დამართა მარიასა და რეპას. რეპა რომ ზოლზიკევიჩს მხოლოდ რეკრუტის სიაში ჩაეწერა, არაფერი არ იქნებოდა. მაგრამ მისი დათრობა და ისე საქმის გამოწყობა, რომ რეპას თვითონ მოეწერა ხელი პირობაზედ და მიეღო ფულები, — ბევრად უფრო ძნელი იყო და ამ საქმის სისრულეში მოყვანა ამტკიცებდა ზოლზიკევიჩის დიდს ნიქს. თვითონ ეოიტის, რომელიც მზად იყო გამოესყიდა თავისი შვილი რეპას მანეთად, ე. ი. დაეხარჯა ამ საქმეზედ ყველა თავისი მონაგები, დიდის სიხარულით დათანხმდა ამ მახვილ-გონიერულს პლანზედ, მეტადრე იმის გამო, რომ უანგარომ და გენიალურად ჭკუიანმა პან ზოლზიკევიჩმა მართოდ ეს საქმე სულ ოც-და-ხუთ მანეთად და ამას გარდავერცხლის მოყვარეობის გამო როდის გამოურთმევია მას ეს ფული, არც კანცელარიაში შემოტანილ ფულებს იყრიდა იგი ჯიბეში ანგარებით ეოიტის საზიაროდ. საქმე ის იყო, რომ პან ზოლზიკევიჩს მუდამ ემართა ვალი მკერფალის, რომელიც ხელს უწყობდა მთე-

ლის მსოფიციის არე-მარეს მცხოვრებლებს ვილის პარიყის მოღის ტანისამოსებით.

რადგანაც ერთხელვე გამოვიტყდით ყველაფერში, ამისათვის აღარ ვმალავ, თუ რა მიზეზი იყო, რომ პან ზოლზიკევიჩი სცდილობდა კარგად ჩაცმას. მართის მხრით ეს იმით აიხსნება, რომ ზოლზიკევიჩს მოსწონდა ყოველივე ხელოვნური. ამას გარდა სხვა მიზეზიც იყო კიდევ — ის იყო შეყვარებული.

მაგრამ არ იფიქრობ, რომ მარია ჰყვარებოდა. არა, აქ, როგორც თვითონვე წარმოასტევა ერთხელ, უფრო დაბალი, გრძნობით იყო გატაცებული და საზოგადოდ კი ზოლზიკევიჩი უფრო უმაღლესის და რთულის გრძნობით იყო აღსავსე. მკითხველი ქალები, შეიძლება კაცებიც, კიდევ მიხვდნენ, რომ ამ გვარის მისია გრძნობების საგანი იყო ერთი ვინმე იადვიგა, სკორობევესკის ქალიშვილი. ხშირად, როდესაც მთვარის შუქი მოეფინებოდა არემარეს, პან ზოლზიკევიჩი გამოიტანდა ლარმონიკას, რომელზედაც მსწრაფლად აათამაშებდა ხელებს, დაჯდებოდა სახლის წინ სკამზედ, მალ-მალ ვაიხედავდა ხოლმე ბატონის სასახლისკენ და შემოსძახებდა სევდიანს და ზოგჯერ კი საზარელს ხმებს:

«ღილის მთიებით მოკიდებული,

შუალამემდის ცრემლის ვარ მღვრელი.

ღამით კი მძიმედ ვოხრავ ბედკრული,

ახ, არ ამიხდა, რისც ვარ მნატვრელი!»

მს მისი ხმები გაისმოდა ბატონის სახლისკენ წყნარის ზაფხულის პოეტურს ლამეში და პან ზოლზიკევიჩი ხელ-ახლავ განაგრძობდა:

პაცნო ბოროტნო, რათ მომიძულეთ,
ქმაწყვილ-კაცობა რათ მომიწამლეთ!

თუ ვინმე ექვში შევა და იფიქრებს, ვითომც პან ზოლზიკევიჩი ოცნებითის მგრძნობელობით ყოფილიყოს გატაცებული, ძლიერ შემცდარი იქნება. ამისთანა დიდ-კაცს იმდენად ნაკლები გამჭრიახობა არ ექნებოდა, რომ ამ გვარს გრძნობას გაჰყოლოდა. პან ზოლზიკევიჩს პანნა იადვიგა დედოფალ იზაბელად ელანდებოდა და თვითონ თავისი თავი სერრანოთ, ანუ მარჟორიათ მიაჩნდა. მაგრამ რადგანაც ნამდვილი სრულადაც არ ეთანხმებოდა ოცნებას, ამი ათვის საკვირველი არ უნდა იყოს, თუ ეს გულ-მაგარი კაცო ერთხელ ისე გაგულჩვილდა, რომ გრძნობა ველარ შეიკავა. მს მოხდა ერთს მშვენიერს საღამოს, როდესაც მან დაინახა მებატონის ეზოში გაბმულს ბაწარზედ დაკიდებული იუბკები, რომელიც დანიშნული იყენენ გვარგვინით შემკულის ასოებით ია. ს. და მიხვდა რომ ეს იუბკები იადვიგასი უნდა იყოსო. მითხარით, ვის შეეძლო თავის შეკავება ამ გვარს წამში? ბულ-მაგარმა კაცმა ველარ მოითმინა; ის მიუახლოვდა და მხურვალედ დაუწყო კოცნა ერთს ამ იუბკათაგანს. მს ამბავი მეზობლის გოგომ, მალგოსკამ, დაინახა, უცებ მიიბრინა ბატონის სახლში და უთხრა: «პან ზოლზიკევიჩი ცხვირს იხოკავსო ბატონის ასულის

იუბკით.» ეს, რასაკვირველია, არაფერ დაიჯერა და თუ პან ზოლზიკევიჩი გრძნობებით შეპყრობილი იყო, ეს არაფერ არ გაუგია.

ჰქონდა კი მას რისიმე იმედი? დიალ, ის იმედოვნებდა და ნურც გაუმტყუნებთ. როდესაც ის მეზატონეს სახლისკენ გაივლიდა ხოლმე, რაღაც გულის ხმა, თუმც კი სუსტად, მუდამ ეჩურჩულებოდა: «აბა, შენ იცი, თუ დღეს სადილად პანნა იადვიგა სტოლს ქვეშ ნაზად ფებს ფებსზედ დაგადგამსო? ჰმ, არ დაფიშურებდი სწორედ გალაქულს წაღებსაც», უმატებდა ხოლმე იმ გულ-კეთილობით, როგორც სჩვევია ნამდვილად შეყვარებულს.

პან ბრეხლაუერის გამოცემულის წიგნების კითხვით ზოლზიკევიჩი დარწმუნდა, რომ ყოველგვარი მოძრაობა ფეხებით შესაძლებელი არისო. მაგრამ პანნა იადვიგას ყურადღებაც არ მიუქცევია მისთვის და ისე უმზერდა მას, ისე გულ-გრილად, როგორც ღობეს, კატას, საინს, ანუ სხვა იმის მსგავს რაღაც საგანს. რას არ შერებოდა საცოდავი ზოლზიკევიჩი, რომ როგორმე მიექცია იმისი ყურადღება! არა ერთხელ, როდესაც ის ახირებულის ფერის ყელსახოვს ისვენებდა, ან ახალს შარვალს იცვამდა, ის ჰფიქრობდა: «ახლა კი მაინც შენიშნისო!» თვითონ მკერვალი, როდესაც მოუტანდა ახალს ტანისსამოსს, ეტყოდა ხოლმე: «ეე! ამისთანა შარვალი თუ ვაცვია კაცს, შეიძლება გრაფის ქალსაც გამოუცხადო სიყვარული.» სად არის მერმე! მიიპატიჟებენ პან ზოლზიკევიჩს სადილად. შემოვა პანნა იადვიგა, ამპარტავანი, წმინდა, უცოდ-

საქართველოს
საზოგადოებრივი
საბჭოთაო

ველი, თითქო რომელიმე დედოფალი იყოს, გააშ-
რილებს დანაოჭებულს კაბას, შემდეგ დაჯდება,
პაწაწა ხელით აიღებს კოვზს და არც კი შეჩნდება
ზოლზიკევიჩს. ნუ თუ მას არ გაეგება, რომ ეს
სტუმრად მიწვევა მე ძვირად მიზინო! ჰფიქრობდა
იმედ-მიხდელი პან ზოლზიკევიჩი. მაგრამ უიმედოდ
მანც არ რჩებოდა. თუ მივიღე რევიზორის თანა-
შემწის ადგილი, ჰფიქრობდა ის:—მაშინ კი შეიძ-
ლება გავაზირო სკარობევსკისას სიარული. რევი-
ზორის თანა-შემწეობიდან რევიზორამდი დიდი
ალარაფერია. მე მაშინ მექნება კალასკა, მეყოლება
მშვენიერი ცხენები, მაშინ კი უთუოდ ხელს ხელზედ
მანც მომიჭერდა ხოლმე ჩუმაღ... და პან ზოლზი-
კევიჩი თვალ-წინ იხატავდა სხვა-და-სხვა სურათებს;
მაგრამ აწი კი კმარა, ერთობ უსამართლობა იქნება,
რომ გამოვაცხადოთ შეკვარებულის გულის ყოველი-
ვე საიდუმლო.

მარია იყო ძლიერ ლამაზი ქალი; მაგრამ რაც
უნდა ყოფილიყო, ჩვენ სხერის-თაევას ღონ შუანი
ამის გულისათვის კი არ გამოივლიდა ამდენს ტან-
ჯვას, რომ ეგრეთი გასაოცარი შეუპოვრობა არ გა-
მოეჩინა მარიას. შეუპოვრობა უბრალო დედა-
კაცის მხრით და მერე ვის წინაშე?

მის წინაშე! პან ზოლზიკევიჩს ეს შეუპოვრო-
ბა ისეთს გასაოცარ კაღვირებად მიაჩნდა, რომ მის
თვალში მარიას დაეკარგა ყოველივე სიტურფე და
გარდაწყვეტილ დაექაღნა, ამას ღირსეულად გადა-

გიხდიო. მამა, რომელიც შენებთვა მას არაკანთან, უფრო განაძლიერა ეს მისი განზრახვა. მან, რასაკვირველია, კარგად იცოდა, მისი მსხვერპლი ყოველს ღონისძიებას იხმარდა როგორმე დაეფარა თავი და ამისათვის გამოიგონა მან ხსენებული რეპასა და ვოიტს შორის წება-ყოფლობით პირობის შეკვრა, რომლის ძალითაც მან კიდევ ჩაიგდო ხელში როგორც რეპა, ეგრეთვე მთელი მისი ოჯახობა.

მარიას სასამართლოში შემთხვევის შემდეგ მაინც არ დაუკარგავს იმედი. მეორე დღეს იყო კვირა. ამისათვის მან გარდაწყვიტა წასულიყო, როგორც ჩვეულება ჰქონდა, წირვაზედ შეეცნებინა და კიდევ დაკითხებოდა თავის საქმის შესახებ კსენდს. კსენდი იყო რარი: წინამძღვარი ეკლესიისა, კანონიკოსი შლინოვსკი, ისეთი მოხუცებული, რომ თვალები გარდმოკუსული ჰქონდა, როგორც თევზს და თავს მუდამ აქიციებდა.

ამისათვის მარიამ გარდაწყვიტა წარსულიყო პირ-და-პირ ვიკარიოსთან, კსენდ-ჩიჟიკთან, მართლმორწმუნე და ჭკუიანს მოძღვართან, რომელიც ანუ-გეშებდა და მისცემდა კარგს დარიგებას. მარიას უნდოდა წასულიყო დილით ადრე, მოლაპარაკებოდა კსენს-ჩიჟიკს წირვის დაწყებამდის, მაგრამ ყველა, რაც მისი და მისი ქმრის სამუშაო იყო, მას უნდა გაეკეთებია და სანამ ის მიაღაგ-მოაღაგებდა, მისცემდა საკვებს ცხენებს, ღორებს, ძროხას, დაამზადებდა საუზმეს და მიუტანდა რეპას, მზე გვარიან

მალლა ავიდა და მაშინ დარწმუნდა, რომ წირვამდინ
ველარ მოასწრებდა კსენდთან მოლაპარაკებასა და
როდესაც ის საყდარზედ მივიდა, წირვა დაწყებული
იყო კიდევ. ღელა-კაცები ისხდნენ სასაფლაოზედ და
მსწრაფლად იცვამდნენ ბაშმაკებს, რომელიც მოქონ-
დათ მათ ხელით. მარიამ ჩაიცვა თავის ბაშმაკები
და შევარდა იმ წამსვე ეკლესიაში. ძსენდ-ჩიქიკს
ის იყო დაეწყო ქადაგება, კანონიკოსი კი იჯდა საფარ-
ძელში, საკუთოხვევლის წინ თვალეზ გამოქყეტილი
და აქიციანებდა თავს ჩვეულებისამებრ. ძსენდი
ჩიქიკი, არ ვიცოკი რა მიზნის გამო, ლაპარაკობდა
ერთ რომელსამე შუა საუკუნის მწვალებლობაზედ
და უხსნიდა მრევლს, თუ როგორის თვალით უნდა
უყურებდნენ ისინი ამ გვარს მწვალებლობას და ან
რომთა პაპის ბუღლას, რომელიც იყო მიმართული
ამ მწვალებლობის წინააღმდეგ. შემდეგ ის ფრიად
ენა-მქვერულად და მომატებულის აღტაცებით ავრთ-
ხილებდა თავის მრევლს, რომ იმათ თავისი გულ-
წრფელობისა და უმეცრების გამო ყური არ ეგდოთ
სხვა-და-სხვა ცრუ-წინასწარმეტყველებისთვის და სა-
ზოგადოდ იმისთანა კაცებისათვის, რომელნიც დაბრ-
მავებულნი არიან სატანურის სიამაყით და რო-
მელნიც ხორბლის მაგივრად სთესვენ ღვარძლსა და
მოიმიკიან ტირილსა და კბილთა ღრჭენას.

აქ იმან მოკლედ მოიხსენა ძონდილიაკი, მონ-
ტერი, რუსსო და მხოროვიჩი. ბოლოს აღწერა
დაწვლილებით ის ტანჯვა, რომელიც მოვლისთ სა-

იქიოს ყოველს ლეთისაგან დასჯილს. შარის გარღ-
მოველინა რალაც ახალი ნათელი. თუმცა მას არც
კი ეამოდა, რასაც კენძ-ჩიქიკი ლაპარაკობდა, მაგ-
რამ ჰფიქრობდა: ის სწორედ კარკად ქადაგობს, თუ
გულ-მოდგინებით ერთიანად ოფლშია გაღვრილი
და ხალხი კი ისე რიგად ამოიხენეშის ხილმე, თი-
თქოასულოთა-ბრძოლის დღე დასდგომოდეს. შადაგება
გათავდა; თავდებოდა წირვაც. როგორ ლოცულობდა
საწყალი შარია! ის ლოცულობდა ისე, რომ თა-
ვის დღეში ისე არ ელოცნა და იმისთვისაც ჰგრძნობ-
და, რომ მწუხარება უფრო და უფრო უმჩატდე-
ბოდა. ბოლოს მოიწია დიდ-მშენიერი წამიც. წი-
ნამძღვარმა, თეთრ მტრედსაგით სპეტაკად შემოსილმა,
აილო ტრაპეზიდგან წმიდა საიდუმლო, შემდეგ მო-
ბრუნდა მლოცველებისაკენ, აძიგძიგებულს ხელებში
ეჭირა ბარძიმი. მკრე იდგა რამდენსამე ხანს თვა-
ლებ-დახუჭული და თავ-დაღუნული, თითქო ღონეს
იკრეფდა და მერმე მოჰყვა გალობას:

სხოველს მყოფელთა ნიჭთა წინაშე! »

სამწყსომ ხმა მალლა შესძახა გალობა ისეთის
ძლიერის ხმით, რომ სარკმლებში მინებმა ქრიალი
დაიწყეს; წყნარად დაუკრეს არღანი, დაჰკრეს პატა-
რა და დიდი ზარები; ეკლესიის წინ დასტეკა დაფ-
დაფმა; საცეცხურიდგან ამოსდიოდა ბოლქვად ცის-
ფერი კვამლი, მზის შუქი შემოვიდა სარკმლებში და
ყველასფერი განაბრწყინვა. მზის სხივით გათეთრე-
ბულს კვამლში ბრწყინავდა წმიდა საიდუმლო, რომელ-

საც კენძი ხან ასწევდა და ხან დასწევდა და იმავდროს სრულიად გათეთრებული მოზუცი ბარძიმით ხელში სჩნდა რალაც სხივ-შემოსილ ზეციერ აჩრდილად, რომლიდგან ღრუბლებ შუა გამოსჭვირდა სიმზნისა და ბედნიერების სხივები, ზეგარდმოფენილი მორწმუნეთა ზედა. ეს მშვიდობისა და ბედნიერების სხივები გარდმოეფინა ტანჯულს მარიასაც: «ჰოი, იესო, იესო! ლალა-ჰყოფდა საცოდავი ქალი: — ნუ დამაგდებ მე საბრალოს!» და სცვიოდა მას მღუღარე ცრემლები, მაგრამ იმასთანა კი არა, როგორც დაანთხია მან ვოიტიხის წინ, ეს იყო ნაკადი კეთილის გულისა, დიდრონი, როგორც მარგალიტი, მაგრამ სიტკბოებითა და ლმობიერებით აღსავსე. დაემზო მარია შიდა საიდუმლოს წინ და შემდეგ აღარც კი უგრძენია, თუ რა დაემართა მას. მას მოეჩვენა, ვითომც ანგელოზებმა წაიღეს იგი, როგორც ნამცეცი, მიწიდგან ზეცაში, იქ, სადაც არს საუკუნო ნეტარება, სადაც არ არის არც პან ზოლზიკევიჩი, არც ვოიტი, არც სარეკრუტო სიები, სადაც არის ყველასფერი გაბრწყინებული და შიგ სდგას ტახტი უფლისა. მას გარს-აზვევია ნათელი, რომელსაც კაცის თვალი ვერ განიცდის და ურიცხვნი გუნდნი თეთრ-ფრთოვან ანგელოზთა.

მარია დიდ-ხანს იყო ამ მღგომარეობაში. რაღესაც წამოღვა, წირვა კიდევ გათავებულიყო, გკლესია დაცლილიყო; კვამლი გაფანტულიყო კამარას ქვეშ; უკანასკნელნი მლოცველთაგანი გამოდიოდნენ.

მოხუცი სანთლებს აქრობდა ტრაპეზის წინ. მარიაც გამოვიდა და გასწია ვიკარიოსთან მოსალაპარაკებლად. ძნელი საღილად იჯდა, მაგრამ როდესაც აცნობეს, რომ ვილაც თვალ-ცრემლიანს ქალს ჰსურსო შენი ნახვა, იმ წამსვე გამოვიდა. ის იყო ახალგაზდა კაცი, ფერ-მკრთალი, მაგრამ მშვიდობიანის სახის, მაღალის შუბლით და ალერსიანის ღიმილით.

— რაზედ მოსულხარ, ჩემო ძვირფასო? — ჰკითხა მან წყნარად.

მარია დაეცა მის წინ და მოუყვა ყველაფერს, თანვე სტიროდა გულ-ამოსკენით და კოცნიდა მას ხელებზედ. მაათავა რა თავისი ამბავი, მან შეხედა კსენძს შავის და მორჩილის თვალებით და უთხრა:

— რჩევის საკითხავად, მამაო-კეთილ-მოქმედო, რჩევისათვის მოვედი მე თქვენთან.

— ტყუილად არ მოსულხარ შენ ჩემთან, ჩემო ძვირფასო, მიუგო დაწყნარებული სხით კსენძ-ჩივიკმა. — მაგრამ მე მხოლოდ ერთი დარიგება შემიძლია მოგცე: მოითმინე ყოველივე ტანჯვა და წვალება. ღმერთი სცდის თავის მორწუნებს; სცდის ხან-და-ხან სასტიკად, როგორც იობს, რომელსაც თავის საკუთარი ძაღლები ულოკავდენ მტანჯველ წყლულებს, ანუ როგორც აზარიას, რომელიც მან დააბრმავა. მაგრამ ღმერთმა კიდევ უწყის, რასაც მოქმედებს და შეუძლია დაასაჩუქროს თავის ერთგულები. ტანჯვა, რომელიც გარდამოველ ანა შენს ქმარს,

შენ უნდა მიიჩნიო სასჯელად მისის ცოდვებისათვის, მისის სიმთვრალისათვის და მადლობა შესწირე ღმერთს, იქნება მან შენა ქმარს სიკოცხლეში ტანჯვით მოაწავებინოს ყოველი მისი შეცოდებანი და სიკვდილს შემდეგ აღარ დასაჯოს.

მარიამ შეხედა კენძს მშვიდობიანის თვალებით, დაემხო ძირს მის წინ და შემდეგ წყნარად გაბრუნდა ხმა ამოუღებლად, მაგრამ მთელს გზაში მას რაღაც აწვებოდა გულზედ, მას უნდოდა ეტირა, მაგრამ არ შეეძლო.

თავი მეშვიდე.

იმოგონა.

ნაშუადღევის მეხუთე საათზედ, უმთავრესს ქუჩაში, ქობებს შუა მოსიხანდა შორიდგან ცისფერი ქოლგა, ყვითელი ჭილოთვის შლიაპა ცისფერი ლენტებით და თეთრი კაბა ცისფერადვე გაწყობილი. ეს იყო პანნა იადვიგა, რომელიც ნასადილევს დასეინობდა თავის ბიძა-შვილთან, პან ვიკტორთან. პანნა იადვიგა იყო, როგორც ეძახიან, ლამაზი ქალიშვილი, თმა-შავი, ცისფერ თვალებიანი და ფერ-ხორცით რძე-და-ღვინოსავით; ტანისამოსი წმინდად და ლამაზად შეკერილი შვენოდა ამ ტურფა ქალს, რომლის ტანადი არსება თითქო ჰაერში მცურავად ეჩვენებოდა კაცს. საღს ხელში მას ეჭირა ქოლგა,

მეორე ხელით ამოწეული ჰქონდა კაბა, რომლის ქვეშ მოსჩანდა თეთრი იუბკის კიდე და ლამაზი პატარა ფეხები პოლშურის ყელ-მოკლე ჩექმებით. პან-ვიქტორი, მიმავალი მის გვერდით, ბუნებით დაშვებულ იყო ხუჭუტა ქერა თმით და წვერიც ჯერ კიდევ კარგად არ ამოსელოდა, მაგრამ მაინც საუცხოვო შესახედავი ყმაწვილი კაცი იყო. ძაცს თვალში ეცემოდა ამ რწყვილი ქალ-ვაჟის სიმრთელე, სიყმაწვილე, მხიარულება, ბედნიერება და დიდებული ცხოვრება, აღსავსე ყოველისფრით, რაც კაცისათვის ძვირფასი და სანატრელია.

ამ ქოხებს, სოფლის ბავშვებს და გლეხებს შორის, ამ ღარიბულს ცხოვრებაში ეგორნი სჩნდნენ რაღაც უცხო ქვეყნიდან მოტრეწილ ქმნილებად. თითქმის სასიამოვნოდაც დაურჩებოდა კაცს, რომ ამ მდიდარს, გონება გახსნილს და მშვენიერებით მომხიბლელს არსებათა შორის ერთის მხრით და ღარიბს, უმეტარს, თითქმის პირუტყულს გლეხის ცხოვრებას შორის მეორეს მხრით არ იყო არასფერი საერთო. ეს ორნი არსებანი მიდიოდნენ ერთად და მუსაიფობდნენ პოეზიაზედ, ლიტერატურაზედ, როგორც საზოგადოდ იცნან მემამულეების ქალმა და ვაჟმა. ამ ხალხს, რომელიც იყო შალის ტანისაშრსით, ამ გლეხებს, სოფლის დედა-კაცებს არც კი ესმოდათ მათი მუსაიფი.

მათს მუსაიფში ისეთი არაფერი არ ყოფილა, რაც ჩვენ ათასჯერ არ ვაგვეგონოს და არ მოგვე-

ბეზრებოდეს. მესაუბრენი მუსაიფობდნენ ხან ერთს წიგნზედ, ხან მეორეზედ, თითქმის იმ გვარად, როგორც პებლები ყვავილიდგან ყვავილზედ გადაფრინდებიან ხოლმე. მაგრამ ამ გვარი საუბარი როდია ფუჭი და საზარელი, თუ რომ ეს მუსაიფი შეყვარებულებს გაუმართავსთ. ამ შემთხვევაში საუბარი ემსგავსება ტილოს, რომელზედაც საყვარელი ქალი ჰქარგავს საკუთარის გრძნობების და აზრების ყვავილებს ოქრომკედით. ამასთანავე ეგრეთი საუბარი აიტაცებს კაცს შალა და მოაშორებს ქვეყნიერებას. იქ, დუქანში გლეხები სვამენ და გამართულია გლეხური მუსაიფი საგლეხო საქმეების შესახებ; ჩვენი ქალ-ვაჟი კი მიცურავენ უცხო ქვეყნისკენ ხომალდით, რომელსაც ზუნოს არია აგრე გამოგვიხატავს:

«საქე ოქროსი, ანძა სპილოს ძელის

და იალქანი წითელი ატლასის.

შნდა დაესძინოთ, რომ პანა იადვიგა მხოლოდ გავარჯიშებისათვის სცდილობდა, რომ გაეგიჟებია თავისი კვალერი. და ამ გვარს შემთხვევაში პოეზია შეადგენს საზოგადოდ სასაუბრო საგანს.

— შაკითხვით თქვენ უკანასკნელი გამოცემა მლიასი? ჰკითხა ვაჟმა.

— იცით, პან შიქტორ, მიუგო პანა იადვიგამ? — მე განსხვავებულად პატივის მცემელი ვარ მლიასი! ოხ! მე რომ მასთან გაცნობილი ვიყო, უთუოდ შემეყვარებოდა. ჩვენ კი ვიქნებოდით ერთი ერთმანერთის თანამგრძნობი.

— საბედნიეროდ, იგი ცოლიანია, უგემურად უპასუხა პან ვიქტორმა. პანნა იადვივამ ჩაღუნა თავი, გაიცინა, გადახედა განზედ პან ვიქტორს და ჰკითხა:

— თქვენ რათ ამბობთ: საბედნიეროთო?

— საბედნიეროთ მეთქი იმათთვის, ვის ცხოვრებასაც ამ შემთხვევაში დაეკარგებოდა ყოველივე მიმზიდველობა.

ამის გამოთქმის დროს პან ვიქტორი ძლიერ შეწუხებულს ჰგანდა.

— ო! თქვენ ძლიერ პირ-ფერობით მეუბნებით.

— პან ვიქტორი გრძნობებმა გაიტაცა.

— თქვენ ანგელოზი ხართ...

— ჰე... კარგი... ვიმუშაიფოთ სხვა რასმეზედ. მაშ თქვენ არ გიყვარსთ მლია?

— მე ეს არის დავიწყე მისი შექაგება.

— ახ, რა ახირებული ხართ! მამხიარულდით ერთი და დამისახელებთ, თუ რომელი პოეტი მოგწონსთ.

— სოვანსკი... წაიდუღუნა პან ვიქტორმა.

— მე კი იმისი ძალიან მეშინიან. ლაცინება, სისხლი, ცეცხლი...

— მაგისტანების მე სრულიადაც არ მეშინიან.

ამ ლაპარაკში პან ვიქტორი ისეთის გაშმაგებულის თვალთ იყურებოდა, რომ ძაღლმა, რომ

მელიც მეზობლის ქოზიდგან გამოვარდა და მას შეხედა, კული ამოიძუა და შეშინებულსავეთ გაიქცა.

ამასობაში ქალ-ვაჟი მიუახლოვდნენ ქვეთკირის სახლს, რომლის თანჯარაში უცებ თვალი მოჰკრეს თხის წვერიანს, ცხვირ-აბზეკილს და მწვანე ყელსახვევიანს კაცს. შემდეგ გაჩერდნენ პატარა ლამაზის სახლის წინ, რომელიც დაფარული იყო გარეულის ვენახით.

— შეხედეთ ამ პატარა სახლს: ეს ერთად ერთი პოეტური ადგილია სოფელს ცხვრის-თავაში.

— ჯგ რა სახლია?

— ჯგ ყმაწვილების მისაღებად იყო გაკეთებული. აქ გლეხების შვილები კითხვას სწავლულობდნენ, როდესაც მათი დედ-მამა ყანებში მუშაობდნენ. მამა-ჩემმა საკუთარის ხარჯით ააშენებია ეგ სახლი.

— ახლა კი რა არის ამ სახლში?

ახლა იქ არაყიანი ბოჭკებია დადგმული. მაგრამ ეს მუსაიფი აღარ დაუთავებიათ, რადგანაც მიუახლოვდნენ დიდ-წუმპეს, რომელშიაც ჩაწოლილიყვნენ რამდენიმე ოთხფეხი, თავის სიბინძურის გამო, ღორებად წოდებული. ამ წუმპეს შემოსარებად ქალ-ვაჟს უნდა გაეფლოთ მარიას ქოხთან და კიდევ გაემართენ იქითკენ. ჰიმკრის წინ ღირებედ იჯდა მარია, მუხლზედ იდაყვ-დაყრდნობით, სახე გაყვითლებული ჰქონდა, თითქო გაქვავებული იყო, თვალეხი გაწითლებოდა, სახე შეშლოდა და გაშ-

ტერებული იყურებოდა შორს. მას არც კი შეუტყუია ქალ-ვაჟის მოახლოვება; მაგრამ ქალიშვილმა, როგორც დაინახა მარია, უთხრა:

— ზამარჯვება შენი, მარია!

მარია წამოდგა და მიუახლოვდა მათ, დაემხო პანნა იადვიგასა და პან მიქტორის წინ და წყნარად ტირილი დააწყო.

— რა დაგემართა? ჰკითხა ქალიშვილმა.

— ძვირფასო ჩემო, ვარსკვლავო, ჩემო თეთრყირმიზო! იქნება ღმერთმა გამომიგზავნა მე შენი თავი, მიშველე რამე, ჩემო სიხარულო!

აქ მარიამ უამბო ყველასფერი თავისი მწუხარება და წამ-და-უწუმ ჰკოცნიდა ქალიშვილს ხელებზედ, ანუ უკეთა ვსთქვათ, ხელთათმანზედ, რომელსაც ცრემლებით ასველებდა. ძალიშვილი იდგა აღშფოთებული: მას მშვენიერს სახეზედ გამოიხატებოდა ნალღლიანობა. არ იცოდა რა ექნა, რით მოხმარებოდა საწყალს დედა-კაცს და ბოლოს წარმოასთქვა შერყევით:

— რა დარიგება უნდა მოგცე მე შენ! მაგრამ, იცი რა, წადი მამასთან, შეიძლება მამამ... აბა, მშვიდობით, მარიკო!...»

შემდეგ პანნა იადვიგამ ამოიწია თავისი თეთრი კაბა უფრო მაღლა, ისე რომ ყელ-მოკლე ჩექმებს ზევით გამოანათა ცისფერ-ზოლებიანმა ჩულოქებმა და განაგრძეს მან და მიქტორმა თავისი გზა.

— ღმერთმა დაგლოცოს, ჩემო მზეო! მისძა-
ხა მას მარიამ.

ჰანნა იადვიგა მიდიოდა ნაღვლიანი,
ჰან ჰიქტორს მოეჩვენა კიდეც, რომ იადვიგას მშვე-
ნიერს თვალებზედ ცრემლები მოსდგომოდა და რომ
მისი მძიმე შთაბეჭდილება განეთანტა, ის მოჰყვა ლაპა-
ჩაკს ძრაშვესკიზედ და სხვა უფრო ნაკლებად შესა-
ნიშნავს სალიტერატურო ზღვის თევზებზედ. ბაერთ-
ვენ თან-და-თან მუსაიფში და მალე დაავიწყდათ კი-
დეც მარიას მწუხარება.

— ბატონთან! მუბნებოდა მარია თავის თავს.
აი ვისთან უნდა მისულოვიყავი თავ-და-პირველად.
ოი, სულელი დედა-კაცი ვარ მე!

თ ა ვ ი მ მ რ ვ ე .

იმოგონა.

ბატონის სახლს აშვენებდა ვენახით შემოსილი
აივანი, რომელიც ეზოს გადმოჰყურებდა, და ალვის
ხის ხეივანი. ამ აივანზედ მებატონის ოჯახობა ზაფ-
ხულობით ნასადილევს ყავას მიირთმევდა, ის ახლაც
იქ იყო თავ-მოყრილი, იყვნენ კიდეც სტუმრებიც:
წინამძღვარი, კსენძი შლიანოვსკი, კსენძი ჩიჟიკი და
აკციზნის რევიზორი, ჰან სოლბიცკი. ჰან სკორობევსკი,
საკმაოდ მოსრული ვაჟ-კაცი, წითურის სახის და დიდ
უღვაშებიანი, იჯდა სავარძელში და თამბაქოს ეწეო-
და; ქალბატონი სკორობევსკი ასხამდა ყავას; რევიზორი

კი, დიდი სკეპტიკოსი, დასცინოდა წინამძღვარს.

— ახ, მამაო, გეთაყვა, მოგვიყვიო, სახელგანთქმულის ომის ამბავი! სთხოვდა რევიზორი.

წინამძღვარმა მიიღო ყურზედ ხელი და ჰკიოხა:

— ა?

— ომის ამბავი! მაიმეორა რევიზორმა უფრო მალლა.

— აა, ომის ამბავი! სთქვა წინამძღვარმა და ჩაფიქრდა დალონებულად, დაიწყო რალაცას ჩურჩული და თანვე მალლა ყურება, თითქო აზრებს კრებსო.

რევიზორი კი დასცინოდა და ყველანი მოემზადნენ ამბის მოსასმენლად, თუმცა ბევრჯერ ჰქონდათ ვაგონილი.

— ა? დაიწყო წინამძღვარმა:— მე მაშინ მხოლოდ ეპისკოპოსად ვიკავი, წინამძღვრად კი კენძი ბლადიში იყო... დიალ, დიალ: კენძი ბლადიში. ეს იმან გადააკეთა სალარო შესამოსელოთა... განუსვენე, უფალო, სულსა მისსა!...

ახალ-ნაწირებს მე ვუთხარი მას: მამაო წინამძღვარო! ის კი მკითხავს: ა, რაა?— მგონია, რალაც ამბავია-მეთქი. ის მეუბნება: სწორედ რალაცა უნდა მოხდესო. მხედავთ: წისკვილას უკნიდგან გამოჩნდა ქვეითი ლაშქარი, მერმე ცხენოსანი მხედრობა, დროშები, ზარბაზნები, მეც დაეფიქრდი. ახლა მეორე მხრიდგან ცხვრები მოდიან. პარვად რომ დავაკვირდი, ეს ცხვრები კი არა, ცხენოსანი მხედრობა

გამოღვა. როგორც კი დაინახეს ამათ ისინი, იმ წამ-
სვე დაუძახეს, დადექითო! იმათაც შემოსძახეს, დადე-
ქითო! შეცრად ტყილგან ცხენოსანი მხედრობა გამო-
ვიდა, ისინი დგებიან მარჯვნივ, ესენი კი მარცხნივ.
ისინი მარჯვნივ, ესენი კი მარცხნივ,
ატყობენ, რომ საქმე ძნელდება! მსენი დაეცემიან
მათ. როგორც დაიწყეს სროლა, მთას იქით ხელ-
ახლავ რალაცა გამობრწყინდა. ხედავთ, მამაო წინამ-
ძღვარო? მეუბნები მე. წინამძღვარი მეუბნება: ვხე-
დავ. შეექნათ თოფებისა და ზარბაზნების სროლა;
ისინი სცვიოდენ მდინარეში, ესენი არ უშვებენ; ეს
იმას, ის ამას!... ხან ისინი სძლევენ; ხან ესენი.
ბაქი-ბუქია! ძვამლი! შემდეგაც შუბებით იერიშით
მივარდნენ ერთმანერთს, მაგრამ მე მაშინვე დატყობ-
დი, რომ ესენი უფრო სუსტნი იყვნენ. მამაო-წი-
ნამძღვარო, ვეუბნები, მგონია, ისინი სძლევენ მეთ-
ქი. ის მიპასუხებს, მეც მგონია, ისინი სძლევენო.
შერც კი მოასწრო სიტყვის დათავება, ესენი გამო-
იქცენ, ისინი თან გამოედევნენ. ზოგი წყალში ჩა-
ახრჩვეს, ზოგი დახოცეს, ზოგი დაატყვევეს. მე ფე-ქ-
რობდი, ომი კიდევ გათავდება მეთქი, მაგრამ ჯერ
სად იყო! ისინი... ვამბობ, ნამდვილად, აბა.

აქ მოხუცმა გააქნია ხელი, მიეყუდა სავარძე-
ლის ზურგს და მიეცა ფიქრება. თავი ჩვეულებრივ-
ზედ უფრო უქიციანობდა, თვალები კი სრულებით
გამოუშტვრდა.

რევაზორს სიცოლისაგან ცრემლები სცვიოდა.

— ვინ ვის ებრძოდა, მამაო? ჰკითხა მან, — სად და როდის?

ძანონიკოსმა მიიღო ხელი ყურზედ.

— ა?

იცინოდა რევიზორი, იცინოდენ სკორობევსკის ქალები, მაგრამ მხოლოდ ზრდილობის გულსათვის ყურს უგდებდნენ ამ ამბავს ყოველს კვირას. შველა მხიარულად იყო, მაგრამ ეს მხიარულება უფერად შესწყვეტა წყნარმა, გაუბედავმა ხმამ, რომელიც შემოისმა აივანის უკნიდგვან:

— ქურთხეულ იყავნ!

პან სკორობევსკი იმ წამშივე აღგა, ჩამოვიდა აივნიდან და ჰკითხა:

— ვინა ხარ მანდ?

— მე გახლავარ — მარია.

— რა გინდა?

მარიამ, რომელსაც ხელში ბოეში ჰყავდა აყვანილი, დაიპოქა მის ფეხთ წინ, როგორც მას მოეხერხებოდა.

— ღამიხსენით, მიშველეთ, ბატონო!

— ახ, მარია, კვირაობით მაინც მომეცი მოსვენება. გააწყვეტინა მას სიტყვა პან სკორობევსკიმ, თითქო ეს ქალი მართლაც ყოველს დღეს აწუხებდა მას. — ხომ ხედავ, რომ სტუმრები მყავან. არ შემეძლია ისინი მივატოვო შენის გულსთვის.

— მე ლავიცდი.

— ჰო, კარგი დაიცადე, აქაც და იქაც ყოფნა ხომ არ შემოძლიან.

სთქვა თუ არა ეს, პან სკორობევესკი დაბრუნდა აივანზედ, მარია მივიდა ლობესთან და მორჩილად იცდიდა, მაგრამ დიდ ხანს შეუხვდა მას ლოდინი. ბატონები მუსაიფში იყვნენ გართული; მარიას ესმოდა მათი მხიარული სიცილი, რომელიც რაღაც ცუდად მოქმედებდა მის გულზედ — სიცილის გუნებაზედ არ იყო ის საცოდავი. შემდეგ პანა იადვიგა და პან მიქტორი მობრუნდნ და მთელი საზოგადოება შევიდა ოთახებში.

მზე გვარაანად გადახრილიყო. აივანზედ გამოვიდა პატარა მოსამსახურე, მანო, რომელსაც პან სკორობევესკი ეძახდა «თაქტოტუმს» და შეუდგა სუფრის გაწყობას ჩაისათვის. მამოსცვალა სტოლსათარი, დაალაგა ფინჯნები, კოვზებიც რაწყუნით ჩამოარიგა. მარია უცდიდა და უცდიდა. რამდენჯერმე მოინდომა შინ წასვლა, რომ ხელ-ახლავ უფრო გვიან მოსულიყო, მაგრამ დაგვიანების ეშინოდა; ამის გამო ის ჩაჯდა მხოლოდ ლობესთან და მისცა ძუძუ ბავშვს. ბავშვმა წოვა დაიწყო და მიიძინა, მაგრამ რაღაც მოუსვენარობა ეტყობოდა ამბავშვს. ის დილიდგანვე შეუძლოდ იყო, მარიასაც გვრეთვე სიცხე ჰქონდა, მთელი ტანი თავით-ფეხამდის უკანკალებდა, ხან-და-ხან ჰგრძობდა რაღაც ტეხას, მაგრამ არც ერთს ამებეს ყურადღებას არ აქცევდა და მოთმინებით უცდიდა. ღალამდა. მთვარე

ამოვიდა. ჩაისთვის ყველაფერი მზად იყო, აივანზედ ლამპებიც იყო ანთებული, მაგრამ ბატონები ჯერ კიდევ არ მოდიოდნენ, რადგანაც ქალიშვილი ფორთოპიანოს უკრავდა. მარია ჯერეთ ჩუმად ლოცულობდა, მერმე დაიწყო ფიქრი, შეუძლია, თუ არა პან სკორობეესკის ჩემი დახსნაო. მან კარგად არ იცოდა, თუ როგორ მოჰკიდებდა იგი ამ საქმეს ხელს, მაგრამ ეს კი ცხადი იყო მისთვის, რომ ბატონი—ბატონია, რომ ის იცნობს კომმისარს და მთავარს, ერთი სიტყვა თუ სთქვა, ყველაფერი გარიგდებაო, და იქნება, ლმერთმა ჰქნას, ყველასფერი კარგად წავიდესო. ამასთანავე მარია ჰფიქრობდა, რომ თუ ზოლზიკვეიჩი და ვოიტი წინააღმდეგობას გამიწევინ, იმ შემთხვევაში, ბატონმა კი იცნა ვისთან უნდა მიიქცესო. ის ყოველთვის გულ-კეთილად ექცეოდა და სწყალობდა ჩვენს ძმას და არც მე დამტოვებს უყურადღებოდო. მარია არ შემცდარა: პან სკორობეესკი მართლაც კარგი ყურის მგდებელი ბატონი იყო. ამას გარდა მარიას გაახსენდა, რომ სკორობეესკი რეპას ყოველთვის სწყალობდა, რომ მისი განსვენებული დედა ძუძუს აწოვებდა პანა იადვივას და მარია უფრო მხიარულს გუნებაზედ დადგა. რამდენიმე საათის ყურყურტი სრულიადაც არ ეტეხოვებოდა, ასე რომ არც კი დაფიქრებულა ამ საგანზედ. ამასობაში ბატონები მობრუნდნენ აივანზედ. მარია ხედავდა ვენახის ფოთლებს შუა, თუ როგორ ასხამდა ქალიშვილი ჩაის. მერმე ყველანი შეუდგნენ ჩაის სმას, მუსაიფობდნენ და მხიარულად იცინოდნენ. მხოლოდ

ახლა მოავიწყდა მარიას, რომ ბატონები უფრო ბედნიერი არიან, მინამ გლეხები და თვითონაც არ იცოდა რისთვის, დაიწყო ჩუმი ტირილი. მაგრამ მის მწუხარებამ ჩქარა დაუთმო ადგილი სხვა გრძნობას. «შაქტოტუმმა» გამოიტანა საკმელები, რომელთაც ორთქლი ასდიოდა. აქ მარიას მოავიწყდა, რომ ის მშვიდი იყო, ამიტომ რომ სადილობის დროს არც ერთის ლუკმის გადაყლაპვა არ შეეძლო, დილით კი მხოლოდ ცოტა რძე დაელოდა.

— ახ, ნეტა ძელებს მაინც მომცემდნ სახრავად! იფიქრა მან, მაგრამ თხოვნას ვერ ბედავდა, რომ თავი არ მოებეზრებინა და ბატონი არ გამწყრალიყო...

ბოლოს ვახშამი გათავდა. რევიზორი მაშინვე წავიდა, ნახევარი საათის შემდეგ ორივე კსენდიც ჯდებოდა ბატონის ეკიპაჟში. მარია ხედავდა, თუ როგორ ეხმარებოდა ბატონი წინამძღვარს ჩაჯდომას, ამისათვის გარდაწყვიტა, რომ ახლა დროა და მიუახლოვდა აივანს. ეკიპაჟი დაიძრა; ბატონმა მისძახა მიმავალს კუჩერს: არ გადაგიბრუნდეს სადმე ეკიპაჟი, თორემ გაჩვენებ შენს ბერს, წამოგაქცევ და იმდენს გირტყამ, რომ... მერმეთ შეხედა ცას, უნდა შეეტყო, თუ როგორი ამიდი იქნებოდა ხვალისათვის. ბოლოს მან დაინახა მარიას მოთეთრო პერანგი.

— შინა ხარ მანდ?

— მარია.

— ა, ეს შენა ხარ? აბა, სთქვი ჩქარა, რა გინდა; გვიანლა.

მარიამ ყველაფერი უამბო; ბატონი ყურს უგდებდა მას და თან თუთუნს ეწეოდა და ბოლოს უთხრა:

— ძვირფასო ჩემო! მე დიდის კმაყოფილებით მოგეხმარებოდი, მაგრამ შეეპირდი ჩემს თავს, არ გავერიო გმინის საქმეებში.

— შიცი მე ეგ, ბატონო, მიუგო აკანკალებულის ხმით მარიამ:— მაგრამ ვიფიქრე, იქნება კეთილმა ბატონმა შემბრალოს მეტქი.

— მე ყველაფერი კარგია, განაგრძო პან სკობევესკიმ:— მაგრამ მე ამ შემთხვევაში ვერ შეგეწევი. ჩემს სიტყვას მე შენის გულისათვის ვერ დავარღვევ და უფროსთან ვერ წავალ; ის უიმისოდაც იმას ამბობს, რომ მე საკუთარის საქმეებით თავს ვაბეზრებ... თქვენ გყავსთ გმინი და თუ გმინი არ მოგეხმარებათ, იმ შემთხვევაში უფროსთან გზა განსნილია შეთვის, როგორც ჩემთვის. ჰო... რა მინდოდა მცთქვა, მარია?... მაგრამ!.. მარა, წადი, ღმერთი იყოს შენი შემწე.

— შფალი იყოს თქვენი მფარველი, ბატონო! მაუგებრად წარმოსთქვა მარიამ და დაიჩოქა მის წინ.

თ ა ვ ი მ ე ც ხ რ ე .

იმიოგნა.

ბოხელიდგან გამოშვებულმა რეპამ დაუყოვნებ-
 ლად გასწია დუქანში... იქილგან ის წავიდა პან სკო-
 რობევსკისთან იმავე განზრახვით, რა აზრითაც მას-
 თან მარია იყო, მაგრამ რეპა უფუნურად მოიქცა.

მთვრალმა კაცმა არ იცის, რას ამბობს, რას მოქმე-
 დებს. რეპა ერთი ახირებული კაცი იყო, და როდესაც
 ბატონისაგან გაიგონა, რომ გმინის საქმეებში
 არ ვერვყო, არა თუ ვერ გაიგო, უბრალო ხალხში
 შთანერგულის უმეცრების გამო, ეს ბრძნული, გო-
 ნივრული, დიპლომატიური წესი, არამედ მკვებ სიტ-
 ყვებიც კი უთხრა, როგორც უბრალო ხალხს ჩვეუ-
 ლებრივ სჭირს და ამისათვის რეპა კარში გამოაგ-
 დეს. როდესაც ის დაბრუნდა სახლში, მან თვითონვე
 უთხრა ცოლს:

- შიყავი სასახლეში.
- და ვერაფერი გააკეთე?
- მან დაჰკრა მუშტი სტოლს.
- მაგ გასაწყვეტლები ცეცხლით უნდა გადაბუგო.
- ჩუმად, გაგიყდი თუ! რა გითხრა ბატონმა?
- ვამაგზაინა უფროსთან, იმას კი...:
- სჩანს მსლოვეიცში წასვლაა საჭირო...:

— წავალ კიდეც, სწრაფლად მიუგო რეპამ: მე იმათ ვაჩვენებ, რომ უმართოთაც გავსძლებთ.

— ნუ წახვალ, საქვარელო ჩემო, თვითონ მე წავალ. შენ დათვრები და რაიმე უბედურობას ჩაიდენ, მაშინ უარესი იქნება.

რეპას ჯერეთ გაგონებაც არ უნდოდა, ყურიც არ ათხოვა, მაგრამ შუადღეზედ გასწია კიდეც დუქანში გარდასაკრავად.

მეორეს დღეს კიდეც იმ გვარად მოიქცა. ამისათვის მარიას არასფერი არ დაუბარებია, მან ჩააბარა ოჯახი ღმერთს, წაიყვანა თან ბავშვი და ასე გასწია ოთხშაბათს ქალაქში. ცხენი საჭირო იყო ოჯახში და იმისთვის თვითონ ქვეითად გაემგზავრა და ძალიან ადრე, გათენებამდის, რადგან ქალაქამდინ სრული ოცი ვერსი იქნებოდა. ის იმედობდა, იქნება გზაში კეთილს კაცებს შეეხდე, და ნება მომცენ მარხილზედ ჩამოვჯდეო, მაგრამ ვერავის შეხვდა. იყო მეცხრე საათი, როდესაც ის მიჯდა ბუჩქებიანი ტყის ნაპირას, შეჭამა ნატეხი პური და ორი კვერცხი, რომელიც მან სახლიდგან საგძლიად წამოიღო და შემდეგ გაემგზავრა ხელ-ახლავ. მზე თანდ-და-თან ძლიერ აცხუნებდა, ამისათვის შეენცენძიდგან წამოასულს არდინატორს რომ შეხვდა, რომელსაც ქალაქისაკენ მოჰყავდა ურმით ბატები, შეეხვეწა, თან წამიყვანეო.

— ძარგი, მიუგო ბერშეკმა: — მარა ხედავ, როგორი სილაა! ცხენი ერთსაც ძლიერს მიათრევს. მართი ზლოტი მომეცი და წაგიყვან.

აქ მარიას გაახსენდა, რომ ცხვირსახოცში გამოხვეული ჰქონდა ექვს გროშიანი და უნდოდა ეს ფული ურიისათვის მიეცა, მაგრამ მან უთხრა:

—ექვსი გროში? ისევ შენთვის შეინახე. მზაში სხვა ფულს ვერ იპოვი. მეც ფულია. სთქვა რა, ეს, მან გარდუქნია მათრახი ცხენს და გასწია თავისთვის. ღვებოდა საოცარი სიცხე: ოფლი წურწურით მოსდიოდა მარიას, მაგრამ მან ღონე შეიკრიბა და ერთის საათის შემდეგ კიდევ მივიდა მსლოვიცში. მინც გეოგრაფია იცის, მას კიდევ ეცოდინება, რომ ცხვირის-თავს მხრიდგან მსლოვიცში შესვლის დროს უნდა გაიარო კასტელი, რომელიც ეკუთვნის ფრანცისკანების ორდენს და სადაც უწინ იმყოფებოდა სასწაულთ მომქმედი ლეთის-მშობლის ხატი, და რომ ამ კასტელის მახლობლად კვირა დღეს მთელი ქუჩა ივსებოდა მათხოვრებით, რომელნიც ლეთის გულათვის მოწყალებას ელოდნენ. ახლა საქმი დღე იო და გალავანთან იჯდა მხოლოდ ერთი ღრმა მოხუცებული, დაფლეთილის ტანისამოსით, რომელსაც მიშველი უთითო ფეხი გამოეშვირა, ხელში ვაქსის კოლოფის თავი ეჭირა და გალობდა:

«უბიწოო და უხესთაესო,

მარად ძალიწულო, ღედავ ლეთისაო!»

ღაინახავდა თუ არა გამეღელს, გალობას დაანებებდა თავს, გამოჰყოფდა ფეხს და ჰყვიროდა:

— შემობრალეთ, კეთილნო! საბრალო მკელო-

ბელი მოწყალებას გთხოვს! ღმერთი მოგანიჭებს
თქვენ ყოველს სიკეთეს!

მარიამ რომ ეს მათხოვარი დაინახა, გამოიღო
ცხვირსახოციდგან ექვს-გროშიანი და უთხრა:

— მომეცი ხუთი გროში!

მარ იას უნდოდა მიეცა მისთვის ერთი გროში,
მაგრამ მოხუცმა, იგრძნო თუ არა ხელში ექვს-გრო-
შიანი, დაიწყო ლანძღვა: «გენანება ღვთისათვის განა,
ისიც შენთვის დაინანებს. ზასწი, დაიკარგე, თორემ...
მარიამ იფიქრა: მივცემო ღვთის სადიდებლად და
წავიდა თავისთვის.

ბაზარში რომ ჩამოვიდა, ძლიერ შეშინდა. ძნე-
ლი არ იყო ქალაქამდი მიწევა, მაგრამ უფრო ადვი-
ლი იყო იქ გზის დაბნევა. ქალაქი — მინდორი არ
არის. უცხო სოფელში რომ შეხვალ, იქაც დაგჭირ-
დება იკითხო, თუ სად ვინ სცხოვრებს; მაშ რაღა
უნდა ჰქნას კაცმა ამისთანა ქალაქში, როგორც მს-
ლოვიცი? საჭირო იყო დაჰკითხოდა ხალხს. კომმი-
სარის ადრესი მარიამ ადვილად შეიტყო; მაგრამ
როდესაც ის კომმისართან მივიდა, უთხრეს, რომ
ის გუბერნიის ქალაქში წავიდაო. უფროსზედ უთხრეს,
რომ ის უნდა დასძებნო მაზრაშიო. ღიად, მაგრამ
სად არის მაზრა? ვაი, შენ სულელო დედა-კაცო,
რასაკვირველია, მსლოვიცშია, მაშ სად იქნება! მძია
მან მსლოვიცში, ეძია; ბოლოს, ხედავს, სდგას რა-
ღაც სასახლე, ვეება რამეა, სწორედ თავ-ზარის დამ-
ცემია, მის წინ კი უთვალავი ეკიპაჟები, ურმები და
ურიების ფურები. მარიამ იფიქრა: იქნება ტაძ-

რის დღესასწაული იყოსო. «ნეტავი სად არის მაზრა?» ჰკითხა მან ვილაც ფრაკიანს კაცს. «და დღე-ჩოქა მას წინ. «შენ, დედა-კაცო, აკი მის წინ დგეხარ?» მოიბრუნა მან სული და შევიდა სასახლეში. ხედავს: აქ დერეფნები უნგარიშოა, მარცხნით, მარჯვნივ კარები, იქ კიდევ კარები და თითოეულს კარებზედ რაღაც აწერია. მარდისახაპირ--ჯვარი მარიამ და შიშით შეალო კარები და უეცრად გაჩნდა დიდ-თალიან ოთახში, თითქო კასტელში.

მთახში იჯდა ვილაც ბატონი, ფრაკ-ჩაცმული, ბრწყინვალე ღილებით და ყურთან კალამ ჩარჭობილი, მის წინ იდგენ უნგარიშო კაცები; ეს კაცები იხდიდენ ფულებს და ფრაკიანი ბატონი სწევდა პაპიროსს და სწერდა კვიტანციებს. შინც მიიღებს კვიტანციას, ის იმ წამსვე გამოვა. მარიამ იფიქრა, რომ აქ ფულის მიცემა დასჭირდებოდა და გული დაწყდა თავის ექვს გროშიანზედ; ამისათვის გასაკვირველი არ არის, რომ მორიდებოდა და შიშით მივიდა მოაჯირთან, მაგრამ არა ვინ არც კი შემოხედა მას. დგას მარია თავისთვის და დგას. ბადის საათი, ერთი შედის, მეორე გამოდის, თვითონ კი სულ დგას და დგას. თან-და-თან შემცირდა ხალხი და ბოლოს სულ გავიდა. მოხელე მიუჯდა მეორე სამწერლო სტოლს და დაიწყო რაღაცას წერა. მაშინ მარიამ გაბედა დალაპარაკება:

— კურთხეულ იყავნ!

— რა გინდა შენ?

- თქვენო კეთილ-შობილებაე...
 — აქ ხაზინაა.
 — თქვენო კეთილ-შობილებაე!..
 — გეუბნები შენ, აქ ხაზინაა მეთქი.
 — მაშ უფროსი სადაა?

მოხელემ ანიშნა კალმით კარები.

— აი, იქ!

მარია გამოვიდა დერეფანში. იქ? ღიად, მაგრამ სადაა!... ძარები ყველგან უანგარიშოა; რომელში უნდა შევიდე? ბოლოს ხელავს, რომ ჯგუფ ხალხში, რომელიც მიეხეთქებოდა ხან ერთის და ხან მეორეს მხრით, დგას გლეხი და უჭირავს ხელში ბაწარი; ეს მივიარდა.

— შეგობარო!

— რა გინდა?

— საიდგან ხარ შენ?

— ბოროვიდგან ვარ, რა გინდა მერმე?

— სად უნდა იყოს აქ უფროსი?

— რა ვიცი მე.

შემდეგ მან ჰკითხა კიდევ ვილაც კაცს, რომელსაც ოქროს ღილები ეკერა, მაგრამ ფრაკი კი არ სცმია და არც ნიდაყეები ჰქონია ჩამოგლეჯილები. ამან ყურით არ ათხოვა და მიუგო მხოლოდ:

— არა მცალიან!

მარია ხელ-ახლავ შევიდა, რომელიც პირველად შეხვდა, იმ კარებში, არ იცოდა მან, საწყალმა,

რომ ამ კარებზედ ეწერა: «გარეშე პირთ არ შეეს-
ვლებაო.» ის იყო გარეშე პირი, მაგრამ წარწერილი
არ დაუნახავს.

შეალო თუ არა კარები, ხედავს: ოთახი ცალი-
ერია, ფანჯრის ქვევით სკამი დგას და სკამზედ ზის
ვილაც კაცო და ეყვინთება. იქით კარებია, მეორე
ოთახში შესავალი, სადაც სჩანან მოსეირნე ბატონე-
ბი ფრაკებში და მუნდირებში.

მარია მიუახლოვდა სკამზედ მყვინთავს კაცს
საკმაოდ თამამად, იმიტომ რომ უბრალო კაცს ჰგაფ-
და და წაღები შორს გამოშვერილს ფეხებზედ ეცვა
დაგლეჯილი. მან ბეჭზედ ხელი დაადვა. იგი წამოხ-
ტა, შეხედა მას და შეუყვირა:

— ნება არა გაქვს! აღკრძალულია!

ღელა-კაცი, როგორც შეეძლო, ისე გამოვარდა
გარეთ და ოთახში მყოფმა კაცმა კარი მიხეთქებით
მიხურა. მესამეთ მარია კიდევ უეცრად გაჩნდა იმავე
დერეფანში, ჩაჯდა ერთს კარებთან და ნამდვილად
გლახურის მოთმინებით დაიწყო იქ ლოდინი და არ
აპირებდა აქედგან ადგომას უკუნისამდე: «იქნება
ღმერთმა ჰქნას და მკითხონო!» ჰფიქრობდა იგი. ის
არ სტიროდა, მხოლოდ ისრესდა თვალებს, ამიტომ
რომ ექაფებოდა თვალები და ეჩვენებოდა, ვითომც
დერეფანმა ყველა კარებიანათ გარშემო ბრუნვა და-
იწყო.

ხალხი კი მას მახლობლად, თუ მარჯვნივ, თუ
მარცხნივ მიდი-მოდიან. ქარების რახა-რუხია! მუ-

საიდუმლოებს ერთმანერთთან. ისმის შრიალი, ხრიალი, როგორც ბაზარში. ბოლოს და ბოლოს შეიბრალა ღმერთმა მარია, კარებიდგან, რომლის მახლობლად ის იჯდა, გამოვიდა პატროსანი მებატონე, რომელიც არა ერთხელ უნახავს მარილს მყეცენძის ეკლესიაში. შეხედა თუ არა მარიას, ჰკითხა:

— შენ რაღას უზიხარ აქა? ა?

— უფროსთან გახლავარ...

— აქ ბოქაუღია და არა უფროსი. მებატონემ მიუნიშნა კარებზედ, დერეფნის ბოლოში.

— იქ, სადაც პატარა მწვანე ფიცარია მიკრული. მარა არ წახვიდე კი მასთან, იმას ჯერ საქმეები აქვს. დიდხანს აქ და გამოივლის თვითონ.

და მებატონემ გასწია თავისთვის, მარიამ გააყოლა მას აფალები, თითქო მისი მფარველი ანგელოზი ყოფილიყოს.

მარიამ მაინც დიდ ხანს იყურებოდა, სანამ მწვანე ფიცარიანი კარები არ გაიღო. მამოვიდა იქედგან ერთი შუა ხნის კაცი, სამხედრო ტანისამოსით და გაჰყვა ჩქარა დერეფანს. დიად, იმ წამსვე ეტყობოდა, რომ ეს იყო უფროსი... მას დეედევნენ საჩქაროდ რამდენიმე მთხოვნელები, რომელთაგან ზოგი მარცხენა და ზოგი მარჯვენა მხრით მისდევდა. მარიას ესმოდა სიტყვები: «თქვენო მაღალ-კეთილშობილებავ!» «მართი სიტყვა, თქვენო მაღალ-კეთილშობილებავ!» «ნუ დაგეტოვებთ, თქვენო მაღალ-კეთილშობილებავ!» მაგრამ მას თითქო არც კი ეს-

მოდა და მიდიოდა დერეფანში. მარიას დაუბნელდა თვალები. «იკავ ნება შენი!» წაიხურჩულა მან, გადუდგა შუა დერეფანზედ, გაუშვირა ხელები და გაუკავა გზა. ეს რომ მხედარმა დაინახა, შეჩერდა. მთელი ამალაც, რასაკვირველია, გაჩერდა.

— რა არის ეს? ჰკითხა მან.

— უწმინდესო უფროსო!..

და შემდეგ ველარც ერთი სიტყვა ვერ სთქვა, ისე შეშინდა საბრალო, რომ ხმა უეცრად შეუწყდა, ენა გაუშეშდა.

— რა გინდა?

— ვაი ჩემს უბედურობას! ჩემო უბედუროთავო! ზამოწვევის... თაობაზედ...

— რაა?! შენ მიყავხართ რეკრუტად? ა? ჰკითხა უფროსმა.

მთხოვნელებმა ერთ ხმად საცილი დაიწყეს, რომ უფროსის მხიარულებისათვის მხარი აებათ, მაგრამ მან შეაჩერა ისინი:

— მთხოვეთ დაწყნარდეთ!

შემდეგ მოუთმენლად მიუბრუნდა მარიას:

— მალე სთქვი! რა გინდა? არა მცალიან! მაგრამ მარიას კაცების სიცილმა გონება დაუფანტა და სრულიად გაუგებრად დაიწყო ჩიფჩიფი...

— ბურაკმა! რევა! რევა! ბურაკმა!...

— ეს მთვრალია! სთქვა ერთმა მთხოვნელთაგანმა.

— მგონია, ენა სოფელში დარჩენია, დაუმატა მეორემ.

— რა გინდა! მაიმეორა უფროსმა, მოთმინებისაგან გამოსულმა.— მთვრალი ხარ შენ, თუ?

— უფალო იესო ძრისტე, წმინდაო ღვთის მშობელო! წამოიძახა მარიამ, რომელიც ჰგონდა, რომ უბედურებისაგან დახსნის უკანასკნელი იმედი ეკარგება.

— უწმინდესო უფროსო!..

მაგრამ მას მართლაც და საჩქარო საქმე ჰქონდა. ზამოწვევა კიდევ დაიწყო და საქმეები მაზრაში მრავალი იყო. მასთანვე დედა-კაცს ვერა გაუგო რა და ამისათვის მან გააქნია ხელი და სთქვა:

— არაჲია! სულ არაჲია ამის მიზეზი! დედა-კაცი კი ახალ-ვაზდა და ლამაზია.

შემდეგ მან ისეთი შეუყვირა მარიას, რომ საბრალო დედა-კაცს ქვესკნელში ჩაძრომა ერჩინა. როდესაც გამოუხიზლდე, შენი თხოვნა გმინს მიეცი და ის მე წარმომიდგენს.

უფროსმა საჩქაროდ გასწია და მთხოვნელები გაჰყვენ მას ძახილით: «თქვენო მაღალ-კეთილ-შობილებავ!» «შრთი სიტყვა, თქვენო მაღალ-კეთილ-შობილებავ!» «ნუ დაგეტოვებთ, თქვენო მაღალ-კეთილ-შობილ!»

წერეფნები დაცალიერდა; დადგა მყუდროება, რომელსაც არღვედა მხოლოდ მარიას ბავშვის

ყვირილი. მარია, თითქო მძიმე ძილის შემდეგ გამოღვიძებოდეს, წამოდგა, მისცა ბავშვს ძუ-ძუ და დაუწყო მას რწევა და ხმა შეცვლილი ეუბნებოდა:

— აა! აა! აა!

შემდეგ გამოვიდა სახლიდან. სა ღრუბლებით დაიფარა, მოშორებით ისმოდა საოცარი კეკა ქუხილი. ჰაერში ორთქლი ბუღბუღად იდგა.

მე არ შემაძლია ავწერო, თუ რას ჰგონობდა მარია, როდესაც იგი, მიმავალი ცხვრის-თივაში, მიდიოდა ძველს ფრანცისკანელთ ორდენის კასტელის მახლობლად.

დათრგუნვილი ბედის-წერისაგან მარია ჰგონობდა მას, რასაც ჰგონობს ფრინველი, რომელსაც ავი ბავშვი აწვალებს, მიდიოდა ის თავისთვის, ის ქარს მიჰქონდა, ოფლი ღვარ-ღვარად ჩამოდის და საბრალოს მხოლოდ ხან-და-ხან, როდესაც ავად-მყოფი ყმაწვილი ვალებდა პირს და ძლივს სულის მოითქვამდა, თითქო კადეც ჰკვებოდა, მარია წამოიკვივლებდა: «მანო! მანო, ჩემო საყვარელო!» და აკოცებდა ყმაწვალს მხურვალე შუბლზე. ჩაუარა მან კასტელს გვერდი და გავიდა მინდვრად, მაგრამ უეცრად შეჩერდა, როცა დაინახა მის პირ-და-პირ მომავალი მთვრალი გლეხი კაცი. ღრუბლები თან-და-თან უფრო ვასქელიდა და თან-და-თან ბნელდებოდა; ეს იმის ნიშანი იყო, რომ ღილა ქარიშხალი იქნებოდა. ხან-და-ხან დაეღავედა, მაგრამ

გლებს კაცს იმისი დარდიც არ ჰქონდა: გადაელეღა შალის ტანისამოსის კალთები, გვედრზედ ქუდი და-
 ეხურა და მიბარბაცობდა ხან მარჯენით, ხან მარცხ-
 ნით და თან იმღეროდა:

«ზასწია ღოდომ ბოსტანში

მწვანეილის მოსათხრელადა,

მე ჯოხი მოვსცხე კოჭბეში,

ბამექცა იგი სწრაფლადა!

უ-უ!»

როგორც კი დაინახა მარია, გლები შეჩერდა,
 გაშალა მხარი და დაიკვირა:

«აბა გაეწიოთ დიქის ენაში:

შენ ხარ ლამაზი, ნურც მე მიწუნებ...»

და უნდოდა გარდაეხვია მისთვის ხელი, მაგრამ
 მარიას შეეშინა, როგორც ბავშვის, ისე თავის თავის
 გაუპატიურების და გარდაუდგა განზედ. ბლები
 გაევიდა, მაგრამ მთვრალი იყო და ველარ შეიმაგ-
 რა თავი და წაიქცა. იმ წამსვე წამოდგა, მაგრამ რო-
 დი გადევნება ისევ მარიას, აიღო მხოლოდ მიწი-
 დგან ქვა და ისროლა ისე, რომ ჰაერში მოისმა მისი
 შუფილი.

მარიამ იგრძნო ძლიერი თავის ტკივილი, თვა-
 ლები დაუბნელდა და იქვე ჩაეკეცა, მაგრამ მოა-
 გონდა პატარა ბავშვი, მოაკრიბა ღონე და გაექანა
 სირბილით. შეჩერდა მხოლოდ ჯვართან, როდესაც
 მიიხედა უკან, დაინახა, რომ გლები ნახევარ ვერსზე
 მოშორებით იყო და ბარბაციით მიდიოდა ქალაქისა-
 კენ. აქამან იგრძნო კისერზედ რაღაც სითბო; მოი-

სვა ხელი, თითები გაესვარა სისხლში. **მეაღები** დაუბნელდა და გარდიქა, როდესაც გრძნობაზედ მოვიდა, იგი იჯდა ჯვარზედ ზერგით მიწოლილი. ამ დროს მან შეხედა **მსცეშინი**დგან მომავალს კაბრიოლეტს, რომელშიაც იჯდა პან **მსცეშინსკი** და მისი გუფერნანტკა.

პან **მსცეშინსკი** არ იცნობდა მარიას, მაგრამ მარიას კი ენახა ის კასტელში და ამისათვის გარდაწყვიტა, მიეირბენ კაბრიოლეტთან და ვსთხოვე, რომ შეიბრალოს ბავშვი მაინც და წამიყვანოს თავისი კაბრიოლეტით. მარია კიდევ წამოდგა, მაგრამ ერთი ნაბიჯის გადადგმაც ვერ შეიძლო.

ამასობაში ახალ-გაზდა ბატონი მოვიდა და რომ დაინახა უცნობი ქალი, ჯვართან მჯდომი, დაუყვირა:

— ღედა-კაცო! ღედა-კაცო! აბა დაჯედი...

— ღაგლოცოსთ თქვენ...

— მიწაზედ, მიწაზედ!

მკ! რა მახარა იყო ეს პან **მსცეშინსკი!** პრავის გზაზედ მიმავალს მოსვენებას არ აძლევდა: გამოეხუმრა ის მარიასაც და გასწია თავისთვის. მარიას შორიდგან მოესმა ბატონის და გუფერნანტკის მხიარული სიცილი; შემდეგ მან დაინახა, თუ როგორ დაუწყეს მათ კოცნა ერთმანერთს და გაჰქრენ სიშორეში. მარია დარჩა მარტო. მაგრამ ტყუილად არ ამბობენ, რომ «ღედა-კაცს და გომბიოს ნაჯახითაც ვერ მოჰკლავო!» ბავიდა თითქმის ერთი

საათი, ბოლოს ადგა და, თუმც ფეხები ეკეცებოდა, წალოლდა მანც...

— ბავშვი რა დამნაშავეა! ო, ლმერთო მოწყალეო, იმეორებდა იგი და თან იხუტებდა გულზედ ბავშვს.

მაგრამ, ეტყობოდა, მას ერეოდა ციება, ამიტომ რომ მან დაიწყო რალაცას ბუტბუტი, თითქო მთვრალი ყოფილიყო.

— ჩემს ქონში აკვანი ცალიერი დგას და ჩემი ქმარი კი წავიდა ლაშქრად.

ძარმა გარდააძრო მას თავ-სათარი მისი მშვენიერი თმა გადმოეყარა ბეჭებზედ და უფარფარებდა ჰაერში. შეცრად გაელვა და გაფარდა მენი ისე ახლოს, რომ ძარია შეშინდა და დაეშვა მიწაზედ, მაგრამ მალე მოვიდა გონზედ და დაიყვირა: «დასიტყვა იგი ხორციელ იქმნა!»

შეხვდა ცას, რომელიც მას თავზედ გადაფარებოდა მრისხანედ, ბნელად, უმოწყალოდ. რალაც ცუდის რისამე მომასწავებელი ყვითელი შუქი მოეფინა ქვეყნიერებას. ძარია შევიდა ტყეში, მაგრამ ტყეში უფრო ბნელოდა და საშიში იყო. ხან-და-ხან უეცრად ატყდებოდა შრიალი, თითქო დაფრთხობილი ცაცხვები ეკითხებოდენ ერთი მეორეს: «ლმერთო დიდებულო! ეს რა ამბავიაო!» შემდეგ ისევ დადგებოდა სიწყნარე. იქ უეცრად შუა გულ ტყიდგან გამოისმოდა რალაც ხმა. ძარიას შიშისაგან ტანში ჟრუანტელმა გაუარა: იქნება მავნე სული, ანუ კუ-

დიანი ზის ხის ტოტზედ და ის იცინისო. «მლონდ
ტყეს გავსცილდე, ტყეს გავსცილდე! ჰუიქრობდა იგი:—
და იქ წისქვილი და ქოხი მეწისქვილე ნაგოდინსკის
დამხვდებო.» ის მიბრბოდა, რაც ძალა და ღონე
ჰქონდა და თან გამშრალის პირით ჰაერს სუნთქავდა.
ამასობაში ხოშკაკლიანმა წერამ დაუშვა მას თავ-
ზედ, თითქო ჩაფით გადმოესხას; ქარმა მამოუქრო-
ლა ისეთის ძლიერებით, რომ ნაძვისა და ფიჭვის
ხეები იხრებოდნენ თითქმის მიწამდინ, ტყე გაიბუ-
რა, ჰგაივსო ბნელის ნისლით, ორთქლით, წვიმის
ღვარით; გზა აღარ სჩნდა, ხეები დაბლად იხრებიან,
ჭრიალებენ, შრიალებენ; ისმის შტოების მტვრევა. ბნელა
მარიამ იგრძნო, რომ ღონე ელეოდა.

— მაშველეთ! მიშველეთ! დაიყვირა მან სუს-
ტის ხმით, მაგრამ არაფერს არ გაუგონია მისი ხმა.
ბრიგალმა ხმა ჩააკმენდინა: უჭირდა სულის-თქმა. აქ
ამან იგრძნო, რომ სიარული აღარ შეეძლო.

მოიხადა თავ-სათარი, გაიძრო კურტკა, ფეშტე-
მალი, გაიძრო ტანსაცმელი, ყველასფერი პერანგს
გარდა და შემოახვია ბავშვს; შემდეგ დაინახა მახ-
ლობლად ტირიფი, მიჩოჩდა მასთან თითქმის ფორთ-
ხვით, ჩააწვინა ბავში სქლად გაბურღულს შტოებში
და თვითონ ძირს დაეგდო.

— შფალო, განუსვენე სულსა ჩემსა! წაიხურ-
ჩულა მან ნელის ხმით და დახუჭა თვალები.

ძარიშხალი გაცხარებული ჰქროდა კიდევ რამ-
დენიმე ხანს, შემდეგ დასუსტდა. დაბნელდა; ღრუბ-

ლებს შორის გამოჩნდნენ ვარსკვლავები. არყის წისქვემ თეთრად სჩნდა უძრავი სახე მარიასი.

ამ სიწყნარეში მოისმა რალაც ხმა. მოესმა მარიას ბორბლების ჭრიალი და ცხენის ფეხების ტალახში ტყაპა-ტყუპი.

მს არენდატორი ზერშეკი იყო, რომელსაც ბატები გაეყიდა და მიდიოდა ღამით სახლში; დაინახა თუ არა მარია, ჩამოხტა ურმიდგან.

თ ა ვ ი მ ე ა თ ე .

ბლუჯა ნიჭისა.

ზერშეკმა ჩაიჯინა მარია ურემში და წაიყვანა კიდევ ცხვრის-თივას სოფლისკენ. მალე მათ შემოეყარათ გზაში თვისთან რევა, რომელსაც დიდის ავდრის გამო ცოლის შეგებება განეზრახა.

მარია ავადმყოფი იწვა იმ ღამეს და მეორე დღესაც, მაგრამ მესამე დღეს კი ისევ წამოდგა, ამიტომ რომ ბავშვი ავად იყო. მოვიდნენ მეზობლის ქალები და უკმეოდნენ მას ნაკურთხის გვირგვინებით. შემდეგ ბებერმა მჭედლის ცოლმა აიღო ხელში საცერი და შავი ქათამი და ულოცავდ. ბავშვი იმ წამსვე უკეთ შეიქნა, მაგრამ რევამ მიჰყო ხელი სიმთვრალეს, ისე რომ მასთან ველარ გაარიგეს რა. საკვირველება! როდესაც მარია მოვიდა გრძნობაზე და მოიკითხა ბავშვი, რევამ, მოთურების მაგივრად,

მწყრალად მიუგო: «წაბრძანდი კიდე ქალაქში, თვითონ გაცივდი და ბავშვი იქ ჩაკალი. ბაჩვენებდი შენს სეირს, რომ ბავშვი მომკვდარიყო.» მარია საშინლად შესწუხდა ამ მწარე სიტყვების გაგონებით, მაგრამ მან წამოიძახა მხოლოდ ერთი სასაყვედურო სიტყვა: «ლავრენტი!» და შეხვდა მას ატირებულას თვალებით. ბლენი, თითქმის რასმეს გადმოეგდოს სკივრიდვან, რომელზედაც იჯდა. მის წამს სიჩუმე იყო. შემდეგ მან უთხრა სულ სხვა ხმით: «მარიკო, მომიტევე, მე შენ გაწყენინე!» სიტყვა რა ეს, მან დაიღრიალა, როგორც მხეცმა და დაუწყო ხვევნა-კოცნა მას ფეხებზედ, მარიაც ბანს აძლევდა ტირილში. რეპა ჰგონებდა, რომ ამისთანა ცოლის ღირსი არ იყო, მაგრამ მშვიდობიანობა დიდ ხანს არ გაგრძელებულა მათს შორის. მწუხარება, რომელიც დღითი-დღე უძლიერდებოდათ, საშინლად არისხებდა მათ ერთი ერთმანერთის წინააღმდეგ. როდესაც რეპა დაბრუნდებოდა ხოლმე სახლში, მთვრალი იქნებოდა თუ ფხიზელი, ცოლს მაინც არასფერს, ერთს სიტყვასაც არ ეტყოდა, დაჯდებოდა სკივრზედ და დასცქეროდა იატაკს მგელივით. ის იჯდა ისე, თითქმის გაქვავებულიმთელს საათობით. მარია ფათურობდა თავის ქაბში, მუშაობდა, როგორც წინედ, მაგრამ ისიც გაუჩივებელი იყო. რალაც არ იყვნენ მუსაიფის გუნებაზედ: სცხოვრებდნენ ისინი, როგორც წაკიდებულები, და ქაბში სუფევდა საოცარი სიჩუმე. რაზედ უნდა ელაპარაკნათ მათ მაინც? იმათ ზომ

კარგად იცოდნენ, რომ საშველი არსაიღვან იყო და რომ მათ ბედნიერებას ბოლო კადეც მოელო. ბავიდა ამ გვარად რამდენიმე ხანი და გლეხს მოსდიოდა თავში რაღაც ცუდი აზრები. წავიდა კსენდ-ჩიყიკთან აღსარების სათქმელად. მაგრამ მან არ მისცა შენდობა, უბრძანა, მეორე დღეს მოსულიყო; მეორე დღეს რეპამ ეკკლესიაში წასვლის მაგივრად დუქანში გასწია. ხალხს ესმოდა, თუ როგორ ყვიროდა ის დამთვრალი,

„და ამისათვის ერიდებოდნენ მათ. მათ ქობზედ, რომელიც თითქო დაწყევლილი იყო, გარდამოევლინა ყოველივე უბედურება. ხალხმა დაიწყო ყაყანი და სჯიდა, რომ ვოიტი და მწერალი მართალნი არიან, იმიტომ რომ ამ გვარი თავ-რეტიანი, ცოფიანი კაცი, მხოლოდ ღვთის რისხვას მოაველინს ცხერის-თავას მცხოვრებლებზედ. მარიანვდაც ლაპარაკობდენ მეზობლის დედა-კაცები ბევრს გაუგონარს და შეუძლებელს რასმეს.

მოხდა ისე, რომ რეპას ჭაში წყალი ამოილია. მარია წავიდა წყალზედ დუქნისაკენ, და გზაში მას შემოესმა, თუ როგორ ეუბნებოდნენ ახალგაზდა ყმაწვილები ერთი მეორეს: «აი სალდათის ცოლი მოდის!» მიღაც ახალ-გაზდა ყმაწვილმა სთქვა: «სალდათის ცოლი კი არა, ეშმაკის ნათესავია». მარიამ ხმა ამოუღებლად გასწია თავისთვის, მაგრამ ხედავდა კი, როგორ იწერდა ხალხი პირს-ჯვარს.

ამოიღო წყალი ჩაფით და გასწია სახლში. დუქნის წინ იდგა შმული. ღინახა მარია თუ არა,

გამოიღო პირიღკან ფაიფურის ჩიბუხი და დაიყვირა:

— მარია!

მარია შეკრულა და ჰკოთხა:

— რა გინდა?

შშულო ჰკითხავს:

— სასამართლოში არ ყოფილხარ?

— ვიყავი.

ქსენძთან იყავი?

— ვიყავი,

— სასახლეში?

— ვიყავი.

— მაზრაში?

— ვიყავი.

— და ვერაფერი სამართალი გამოიტანე?

მარიამ მხოლოდ აშოიხენეშა და შშულომაც განაგრძო:

— რა სულელია! მეორე ამითანა მფელს სოფელში არ მოიძებნება. რა საჭირო იყო შენი იქ წასვლა!

— მაშ სად უნდა წავსულიყავი? ჰკითხა მარიამ.

— სადა? მაიმეორა ურიამ: — რაზედ არის დაწერილი პირობა? ქალაღზედ; თუ არ იქნება ქალაღდი, აღარც პირობა იქნება; უნდა დაიხეს ქალაღდი—აი რა არის საჭირო.

— ოჰ, რა ბრძენი რამ არის, წაიღაპარაკა

თონ მითხრა: მოვიდესო ჩემთან მარია, ბოდიში მომთხოვოსო, შეინანოს თავისი დანაშაული, და ქალღმერთს იმ წამსვე დაეხვე და ის იქნებაო!

მირიამ არასფერი არ მიუგო, აიღო მხოლოდ წყლიანი ჩაფი და გაემართა ქვეთვირის სახლისაკენ. ამასობაში დაღამდა...

თ ა ვ ი მ მ თ ე რ თ მ ე ბ ე .

გარდარჩა.

იყო თითქმის ნაშუალამევი, როდესაც კარებმა დაიჭრიალა და მარია წყნარად შევიდა ქოხში და გაჩერდა, როგორც გაქვავებული. მას ეგონა, რომ რეპას, ჩვეულებისამებრ, ეძინებოდა დუქანში, ის კი არა თუ იჯდა კედელთან, სკივრზედ, იდაყვებზედ დაყრდომილი და შეჩერებოდა იატაკს. შერში ნაკვერცხლებს ფერფლი ეკვრებოდა.

— სად იყავი? ჰკითხა რეპამ შექმუხენილი.

პასუხის მაგივრად ქალი დაეცა იატაკზედ მის ფეხებთან და გულ-ამომჯდარი სტიროდა და თან ეუბნებოდა:

მარია: — მე რომ ქალღმერთი ხელში მქონდეს, აქამდე კიდევ დაეხვედი.

— ქალღმერთი ხომ მწერალს აქვს? მან მე თვი-

— ლაერენტი! ლაერენტი! შენის გულისათვის, შენის გულისათვის მე სამუდამო სამარცხენო საქმე დამემართა. მან მომატყუილა, მერმე გამლანძლა და გამომაგდო. ლაერენტი! შენ მაინც შემობრალებ; საყვარელო ჩემო! ლაერენტი!

რეპამ ამოიღო სკიერის უკნიდგან ნაჯახი.

— არა, უთხრა მან მშვიდად:— მოვიდა შენი აღსასრული, უბედურო! ზამოეთხოვე წუთის სოფელს: ველარ დაინახავ შენ იმას. აწი აღარ იჯდომები შენ, საცოდაო, შენს ქოხში, არამედ სასაფლაოზედ იწოლები... აწი შენ..

ძალს თავ-ზარი დაეცა და მზოლოდ შეხედაქმარს.

— შენ ჩემი მოკვლა გინდა?

მან მიუგო:

— აბა, დედა-კაცო, ნუ ჰკარგავ ტყუილად დროს! გარდისახე პირს-ჯვარი და მერმეთ გამოეთხოვე წუთი სოფელს, ვერც კი იგრძობ...
— ლაერენტი, ნუ ხუმრობ!

— ლაერენტი, ნუ ხუმრობ!

— ლაერენტი, ნუ ხუმრობ!

— ლაერენტი!

— ლაერენტი თავი სკიერზედ, შეუყვირა მან გაბრაზებით.

— ოჰ, ლმერთო! მიშველეთ! მიშველეთ!... მოისმა ყრუ ხმა, შემდეგ კენესა და იატაკზედ დაეცა სხეული; შემდეგ მოისმა მეორე შემოკვრა და ძლივს გასაგონი კენესა; შემდეგ მესამე, მეოთხე, მესამე, მეექვსე. იატაკზედ სისხლის ღვარი დადგა. შეჩში ცეცხლი გაჰქრა. მარხას სხეული აძიგძიგდა თავიდან-ფეხამდინ, გაიშხვართა და გაშეშდა. ცოტა ხანს იქით ცაზედ ცეცხლის სინათლემ ბნელი გაფანტა: იწოდა დიდი სასახლე...

ეკილოზი.

ახლა, მკითხველო, თქვენ გეტყვით ყურში ცოტას რასმე. რეპას სალდათად არ წაიყვანდენ. პირობა, დუქანში შედგენილი, არაფრად ვარგოდა. მაგრამ საქმე ის არის, რომ გლეხები არ არიან შეურყეველი ამ გვარ კითხვებში, და ინტელიგენციასაც, რომელიც მათ საქმეებში არ ერევა, ვერცხვე ბევრი არასფერი გაეგება. აი ამიტომაც... ამიტომაც პან ზოლზიკევიჩმა, რომელმაც ყველასფერი კარგად იცოდა, გამოიანგარიშა, რომ ყოველს შემთხვევაში საქმე გაძნელებდა და შეშინებულთა დედა-კაცი ჩემს ხვეწნას ვერ ასცილდებოდა. და არც მოტყუებულთა ეს ბრძენი კაცი.

თქვენ უსათუოდ მკითხაეთ რასმე შემდეგ მისს ცხოვრებაზედ. რა უნდა დამართოდა მას? რეპას, ბატონის შენობების გადაწვას შემდეგ, უნდადა შური ეგო, გარდაეხადა ზოლზიკევიჩისათვისაც; მაგრამ როცა დაიძახეს: «ცეცხლიაო!» შეჭკრთა, შეიძრა კიდევ მთელი სოფელი და პან ზოლზიკევიჩი გარდარჩა ცოცხალი. და აი კიდევ განაგრძობს მწერლობას სოფელს სხვის-თავაში, მაგრამ ახლა იმედი აქვს რომ მას მსაჯულად ამოირჩევენ. მან ეს, ესაა გაათავა «ბარბარე შბრიკის» კითხვა და იმედი აქვს, პანა იადვიგა, როცა იქნება, მაინც მოუტყერს ხელს ხელოვნდ სტოლს ქვეშ.

აუხდებდა მას ეს იმედი თუ არა, ამას მომავალი დრო დაგვანახებს.

3/1366

გ ა ნ ც ხ ა ღ მ ზ ა .

ქურნალი «ქართული ბიბლიოთეკა» გამოვა ყოველ
თვის თავზე სიგრცით 5—6 თაბახამდი. ხელის
მოწერა შეიძლება მხოლოდ მთელის, ან ნახევარის
წლით.

ფასი მთელის წლისა 6 მან.

— ნახევარის წლისა 4 —

ცალკე ნომერი. — — 70 კ.

ხელის მოწერა მიიღება «ქართული ბიბლიო-
თეკის» რედაქციაში, რომელიც იმყოფება ქუთაისში,
თფილისის ქუჩ. დ. ლორთქიფანიძის სახლში.

ქალაქს გარეშე ხელის მომწერთა ესთხოვთ
წერილი და ფული გამოგზავნონ შემდეგის ადრესით:

Кутансь, Тифлисская улица, домъ Д. Лордкипанидзе..

ვისაც ქურნალი თავის დროზედ არ მიუვიდეს,
ესთხოვთ მალე გვაცნობონ.

